

1881.85

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΓΙΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Έραγισθεΐσα εκ διαφόρων γεωγραφικῶν κειμένων

ὕπο

ΜΗΝΑ Δ. ΚΑΜΟΥΔΟΠΟΥΔΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ἐπηξημένη καὶ ἐπιδιορθωμένη

ἄδεια τοῦ ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως

Ἀυτοκρατορικοῦ Ὑπουργείου

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1881

ΕΥΘΟΙΣ ΠΡΟΟΔΟΥ

ΤΕΛΕΡΑΦΙΑ

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

Ἐρανισθεῖσα ἐκ διαφόρων γεωγραφικῶν κειμένων

ὑπό

ΜΗΝΑ Δ. ΧΑΜΟΥΔΟΠΟΥΔΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ἐπὶ ἐπιδιορθωμένη

ἄδεια τοῦ ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως

Ἀυτοκρατορικοῦ Ὑπουργείου

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1881

ΤΥΠΟΙΣ ΠΡΟΣΔΟΥ

ΤΕΛΕΓΡΑΦΙΑ

Πάν αντίτυπον μὴ φέρον τὴν κάτωθι ὑπογραφήν
καταδιώκεται ὡς τυποκλοπιμαῖον

ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Πρὸς χρῆσιν τῶν Σχολείων.

ὑπὸ

ΜΗΝΑ Δ. ΧΑΜΟΥΔΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΛΛΑΣ

1) ΕΛΛΗΝΟ-ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ

Καθ' ἃ διελάβομεν (σελ. 70 Α' τεύχ.) τρεῖς μεγάλαι χερσόνησοι σχηματίζονται ἐν τῇ μεσημβρινῇ τῆς Εὐρώπης πλευρᾷ ἢ Ἰσπανο-πορτογαλλικῇ (Ἰβηρικῇ καὶ Πυρρηναϊκῇ), ἢ Ἰταλικῇ, καὶ ἡ Ἑλληνο-τουρκικῇ ἢ τελευταία αὕτη ἀποτελεῖ τὴν ΝΑ γωνίαν τῆς Εὐρώπης καὶ χρησιμεύει ὡς γέφυρα μεταβάσεως ἐκ τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν Ἀσίαν.

Ἡ χερσόνησος αὕτη ἔχει σχῆμα τριγώνου, οὗτινος βάσις μὲν εἶνε ἡ βόρειος πλευρά, ἐκτεινομένη κατ' εὐθείαν σχεδὸν γραμμὴν ἀπὸ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους μέχρι τοῦ Βῤῥζείνου πόντου, καὶ κορυφὴ ἡ νοτιωτάτη ἄκρα, ἣτις ἀπολήγει εἰς τὸ Ταίναρον.

Περιορίζεται αὕτη πρὸς Β μὲν ὑπὸ τῆς Αὐστρο-ουγγαρίας, μεθ' ἧς καὶ συνέχεται, πρὸς Δ δὲ ὑπὸ τοῦ Ἀδριατικοῦ καὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ πρὸς Ν καὶ Α ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου, τοῦ Ἑλλησπόντου, τῆς Προποντίδος, τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Βῤῥζείνου πόντου.

Ἡ ἐπιφάνεια αὐτῆς εἶνε 6.600 □ μίλια· καὶ φυσικῶς μὲν διαίρεται εἰς τρία μεγάλα τμήματα· 1) τὸ ἡπειρωτι-

κόν, ὅπερ ἐκτείνεται ἐκ τῆς βορείου γραμμῆς μέχρι τῆς ἀπὸ Θεσσαλονικῆς εἰς τὰ Ἀκροκεράνεια ὄρη ἐκτεινομένης· 2) τὸ πρὸς Ν τῆς γραμμῆς ταύτης μεταξύ αὐτῆς καὶ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, καὶ 3) τὸ νοτιώτατον καὶ τελευταῖον τῆς χερσονήσου μέρος, τὸ περιλαμβάνον τὴν Πελοπόννησον.

Ἡ χερσόνησος αὕτη ὀνομάζεται Ἑλληνο-τουρκικὴ διότι ἐν αὐτῇ δύο κράτη ἐπικρατοῦσιν· ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Τουρκία· ἐπιλέγεται καὶ χερσόνησος τοῦ Αἴμου ἐκ τοῦ ἐν αὐτῇ ὀμωνύμου ὄρους, ὅπερ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἔθεωρεῖτο ὑψηλότατον· πρὸς δὲ Ἰλλυρικὴ χερσόνησος, ἐκ τῆς ὀμωνύμου τουρκικῆς ἐπαρχίας, τῆς σήμερον καλουμένης Ἀλβανίας, καὶ τέλος Ἑλληνικὴ χερσόνησος, ἐκ τῆς ἐν αὐτῇ ἐπικρατήσεως τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου.

Κατὰ τοὺς παναρχαίους χρόνους καὶ κατὰ τὴν στενωτάτην ἔννοιαν διὰ τοῦ ὀνόματος Ἑλλάδος ἐσημαίνετο μόνον ἡ ἐν τῇ Φθιώτιδι πόλις Ἑλλάς μετὰ τῆς περὶ αὐτὴν μικρᾶς χώρας· κατόπιν τὸ μέγιστον τῆς Θεσσαλίας μέρος προσέλαβε τὸ ὄνομα τοῦτο κατὰ λόγον τῆς ἐκτάσεως τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, ἣτις ἐπεκτανθεῖσα πρὸς Β καὶ Ν ὡς καὶ ἐπὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου καὶ τῶν δυτικῶν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας παραλίω μετέδωκε τὸ ὄνομα Ἑλλάς εἰς τὰ μέρη ταῦτα.

Μέχρι τῶν Ρωμαίων ἡ Ἑλλάς οὐδέποτε ὑπέκειτο ὑπὸ ἓνα καὶ μόνον κυρίαρχον, κατὰ συνέπειαν δὲν ἀπετέλει ἐν καὶ μόνον πολιτικὸν κράτος, ὥστε οὐδὲ λόγος δύναται νὰ προταθῇ περὶ πολιτικῆς συνενώσεως τῶν Ἑλλήνων πρὶν τῆς ἐποχῆς τῶν Ρωμαίων. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ θρησκεία ἦν τὸ πάσαι στενωτάτα συμπεπλεγμένη μετὰ τῆς πολιτικῆς, ἱεραρχικὴ τις δύναμις ἀντικαθίστα τὸν δεσμόν, ὃν ἐν ἄλλαις χώραις οἱ κοσμικοὶ ἡγεμόνες καὶ τὰ ἔθνη συνάπτουσιν. Ἡ δύναμις αὕτη ἦν τὸ Ἀμφικτυονικὸν συνέδριον.

Τῆς χώρας ταύτης ἀρχαιότατοι κάτοικοι ἀναφέρονται οἱ Πελασγοί, λαὸς φιλήσυχος καὶ γεωργικὸς μὲ θρησκευτὴν βάσιν

ἔχουσαν τὴν λατρείαν τῆς φύσεως. Ὁ λαὸς οὗτος ἐξεβλήθη ἢ ἐδουλώθη ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων αὐτῶ μαχίμων Ἑλλήνων, οἵτινες εἰς τρεῖς φυλὰς διαιρούμενοι, τοὺς Δωριεῖς τοὺς Ἴωνας καὶ τοὺς Αἰολεῖς, ὑπέταξαν κατὰ μικρὸν ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ὁ κατὰ τὴν ἀπομεμακρυσμένην ἐκείνην ἐποχὴν ἐθνικὸς τῶν Ἑλλήνων βίος καθ' ἣν ὁ μῦθος ἐπικαλύπτει τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν λέγεται ἡρωϊκὴ ἐποχὴ, τὸ δὲ σπουδαιότατον κατ' αὐτὴν συμβῆν εἶνε ὁ πολυθρύλητος Τρωϊκὸς πόλεμος (1280 ἕως 1270 π. χ.), ἥτοι ἡ ἐπὶ τὸ Ἴλιον ἢ τὴν Τροίαν ἐπὶ τὴν ΒΔ παραλίαν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐκστρατεία τῶν Ἑλλήνων, ἣτις καὶ παρέσχεν ὕλην λόγων εἰς ἐξύμνησιν, ἐξ οὗ προήλθεν ἡ ἐπικὴ ποίησις ἐν ἣ ὁ Ὅμηρος, ἀκμάσας τῷ 1000 π. Χ. τὴν ἀνωτάτην κατέχει περιωπὴν.

Μικρὸν μετὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον ἐπῆλθον ἐν Ἑλλάδι μεγάλαι ταραχαὶ καὶ πολιτικαὶ μεταβολαί· Ἑλληνικοὶ τινες λαοὶ ἀπώθησαν τοὺς παλαιοὺς κατοίκους ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε κατοικιῶν αὐτῶν, οὗτοι ἐπετέθησαν ἐπ' ἄλλα φύλα, μέχρις οὗ οἱ ἀσθενέστεροι ἢ ὑπέκυψαν εἰς αἰχμαλωσίαν, ἢ ἐξεπατρίσθησαν. Ἡ συντάραξις αὕτη τῶν κατοίκων τῆς Ἑλλάδος φέρει ἐν τῇ ἱστορίᾳ τὸ ὄνομα κάθοδος τῶν Ἡρακλειδῶν (1245 π. Χ.), ἐπειδὴ κυρίως οἱ Δωριεῖς ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἡρακλέους ἐκινήθησαν κατὰ τῶν ἄλλων φυλῶν. Οἱ Δωριεῖς ἐπέτυχον ἐν Πελοποννήσῳ (1190 π. Χ.), ἧς οἱ κάτοικοι ἢ ἔφυγον πρὸς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου, ἢς ἀπώκισαν, ἢ ὑπετάγησαν ἐκουσίως καὶ ἔμειναν φόρου ὑποτελεῖς, ἢ ἐγένοντο δορυάλωτοι καὶ ἀπώλεσαν τὴν προσωπικὴν ἐλευθερίαν κληθέντες *Εἰλωτες*. Ἐν τῇ στερεᾷ ὅμως ἀπέτυχον χάρις εἰς τὸν ἡρωϊσμὸν καὶ τὴν αὐταπάρνησιν τοῦ βασιλέως τῶν Ἀθηνῶν Κόδρου (1172 π. Χ.)

Μετὰ τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν, ἣν κλείει ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος, καὶ ἡ τῶν Ἡρακλειδῶν κάθοδος, ἔρχεται ἡ ἱστορικὴ περίοδος καθ' ἣν ἡ Ἑλλάς ἀνεδείχθη ἡ κοιτίς τοῦ πολιτι

σμού, ἡ μήτηρ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν ἐπιστημῶν καὶ ἡ ἀ-
μίμητος τοῦ λόγου καὶ τῆς καλλιτεχνίας διδάσκαλος.

Ἡ λαμπροτέρα ἐποχὴ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἦν ἡ κατὰ τὰ
Μηδικὰ καὶ μετ' αὐτὰ ἀμέσως ἐποχὴ. Αἱ ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ
Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι ἐπαναστατήθησαν τῷ 504 πρὸς ἀπό-
σεισιν τοῦ περσικοῦ ζυγοῦ, ὅσας ἀπὸ 38 ἐτῶν ἐβάρυνεν αὐτάς,
ἐπεκαλέσθησαν τὴν συνδρομὴν τῶν ἐν Ἑλλάδι ὁμοφύλων
αὐτοῖς, ἐξ ὧν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Ἑρετριεῖς ἐβοήθησαν ἐνό-
πλιως. Μετὰ ἐξαετῆ αἱματηρὸν πόλεμον ἡ ἐπανάστασις αὐτὴ
κατεπνίγη ἐν τῷ αἵματι τῶν ἐπαναστατησάντων, ἐκ δὲ τούτου
φυσιωθεὶς ὁ τῶν Περσῶν βασιλεὺς Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπους
ἀπέστειλε τῷ 495 ἰσχυρὸν στρατὸν ὑπὸ τὸν Μαρδόνιον πρὸς
χεῖρωσιν τῆς Ἑλλάδος. Ὁ στόλος, ἐφ' οὗ ὁ Μαρδόνιος μετέ-
φερε τὸν στρατὸν αὐτοῦ, ζητήσας νὰ παραπλεύσῃ τὸ ἀκρωτή-
ριον τοῦ Ἄθωνος (ἀγίου Ὄρους) κατελήφθη ὑπὸ τρικυμίας,
καθ' ἣν ἀπώλεσε 300 πλοῖα ἐφ' ὧν ἐπέβαινον εἰκοσακισχί-
λιοι ὀπλίται. Ὁ Μαρδόνιος κατησχυμένος ἐπανῆλθεν εἰς τὴν
Ἀσίαν καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐξεπέμφθησαν κατὰ τῆς Ἑλλάδος τῷ
490 ὁ Δάτις καὶ Ἀρταφέρνης, ἡγούμενοι 420,000 ἀνδρῶν,
οὓς μετέφερον 600 πλοῖα. Ἡ μικρὰ Ἑρέτρια δὲν ἠδυνήθη
νὰ ἀντισταθῇ εἰς τὸν χειμῆρον τῆς ἐπιδρομῆς ταύτης καὶ
οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐξανδραποδισθέντες μετεφέρθησαν εἰς τὰ
ἐνδότερα τῆς Ἀσίας· οἱ Ἀθηναῖοι ὅμως ἀντέστησαν ἐρρωμέ-
νως, καὶ τῇ 29 Σεπτεμβρίου τοῦ 490 ἐννεακισχίλιοι ὀπλίται
αὐτῶν μετὰ χιλίων Πλαταιῶν, στρατηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Μιλ-
τιάδου, κατενίκησαν τοὺς Πέρσας ἐν τῷ ἱστορικῷ πεδίῳ τοῦ
Μαραθῶνος. Βαρέως φέρουσα ἡ Περσία τὴν ἀτυχίαν παρε-
σκευάσθη εἰς τρίτην κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐκστρατείαν καὶ
πρὸς τοῦτο συνεμάχησέ μετὰ τῶν Καρχηδονίων, οἵτινες ἦσαν
τὸ ἰσχυρότατον τῶν τότε δυτικῶν ἐθνῶν. Πρὸς καταπο-
λέμησιν τῆς Ἑλλάδος συνήθροισεν 4,700,000 πεζοὺς,
380,000 ἵππεῖς καὶ 600,000 στρατιώτας τοῦ ναυτικοῦ,

ἐπιβαίνοντας 4200 πλοίων. Τοῦ στρατοῦ τούτου τὴν διοίκησιν ἀνέλαβεν αὐτὸς ὁ τῆς Περσίας βασιλεὺς Ξέρξης ὁ ἀπὸ τοῦ 485 διαδεξάμενος τὸν ἀποθνόντα πατέρα αὐτοῦ. Τῷ 480 διήλθεν ὁ στρατὸς οὗτος τὸν Ἑλλάσποντον ἐπὶ τεχνιτῆς γεφύρας καὶ ἐξεχύθη εἰς τὴν Εὐρώπην, ἀκολουθούμενος ὑπὸ πλεόντων δύο ἑκατομμυρίων γυναικῶν, δούλων καὶ ὀφισπάλων, πάντοτε ἀκολουθούντων τοὺς Πέρσας ἐκστρατεύοντας. Παρὰ τὰ στενά των Θερμοπυλῶν ὁ Λεωνίδας μετὰ 300 Σπαρτιατῶν καὶ 700 Θεσπιέων ἀνέκοψεν ἐπὶ ἡμέρας τὴν ὁδὸν τοῦ Ξέρξου, κατέκοψεν 20,000 τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ καὶ διὰ τοῦ ἡρωικοῦ θανάτου αὐτοῦ τε καὶ τῶν μετ' αὐτοῦ ἐξῆψε τὴν ἀνδρείαν τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων. Σύναμα δύο ναυμαχίαι γενόμεναι ἐπ' ἀλλήλους παρὰ τὸ Ἄρτεμισιον ἀνεπτέρωσαν τὸ φρόνημα τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες καταλείποντες τὴν πόλιν αὐτῶν, ὡς ἀδυνατοῦντες νὰ ὑπερασπίσωσι ταύτην κατέναντι τοσούτων πολεμίων, τὰς μὲν γυναῖκας, τὰ παῖδιά καὶ τοὺς ἀνικάνους γέροντας μετέφερον εἰς Τροϊζῆνα, αὐτοὶ δὲ ἐπέβησαν τῶν πλοίων, ἐν τῇ θαλάσῃ ζητοῦντες τὴν σωτηρίαν. Τότε τῷ 480 συνέβη ἡ ἀξιομνημόνευτος παρὰ τὴν Σαλαμίνα ναυμαχία, καθ' ἣν οἱ Ἕλληνες διοικούμενοι ὑπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους κατεναυμάχησαν τοὺς Πέρσας, ὧν ὁ βασιλεὺς, αὐτόπτης γενόμενος τῆς καταστροφῆς τοῦ στόλου του, ἔφυγε μετὰ μικρὸν ἀτίμως, διελθὼν τὸν Ἑλλάσποντον ἐπὶ ἀλιευτικοῦ πλοιαρίου.

Ἄντι τοῦ Ξέρξου παρέμεινε εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ Μαρδόνιος μετὰ στρατοῦ 300,000 ἀνδρῶν, ὅστις τὸν χειμῶνα τοῦ 480 διήλθεν ἐν Θεσσαλίᾳ παρασκευαζόμενος εἰς πόλεμον. Τὸ ἔαρ τοῦ ἐπιόντος ἔτους ἐφώρμησεν οὗτος κατὰ τῆς Ἀττικῆς, ἀλλ' ἐν τῇ ἀξιομνημονεύτῳ μάχῃ τῶν Πλαταιῶν κατενικήθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἐν ᾧ ἐνίκων κατὰ ξηρὰν ἐν Βοιωτίᾳ κατεναυμάχουν καὶ κατὰ θάλασσαν τοὺς Πέρσας παρὰ τῷ ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἀκρωτηρίῳ Μυκᾶλη, κατέ-

ναντι τῆς Σάμου. Οἱ Ἕλληνες νικηταὶ ἐξηκολούθησαν τὸν κατὰ τῶν Περσῶν πόλεμον ἄχρι τοῦ 449 καὶ ἐτελείωσαν αὐτὸν διὰ συνθήκης, δι' ἧς ὠρίζετο ὅτι «αἱ μὲν Ἑλληνικαὶ πόλεις τῆς Ἀσίας θὰ ζῶσιν αὐτόνομοι καὶ ἐλεύθεραι, αἱ δὲ ναυτικαὶ καὶ πεζαὶ δυνάμεις τῶν Περσῶν θὰ ἀπέχῃσι τόσον ἀπὸ τοὺς αἰγιαλοὺς τῶν Ἑλλήνων, ὅσον ἦτο χρεῖα ὅπως μὴ γεννηθῆ ἡ ἐλαχίστη ὑποψία».

Εὐθὺς ὡς διεσκεδάσθη ὁ ἐξῶθεν κίνδυνος ἐμφύλιοι μνησικακίαι ἤρχισαν νὰ διαιρῶσι τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες περιῆλθον εἰς συχνάς πρὸς ἀλλήλους ρήξεις καταληξάσας εἰς τὸν καταστρεπτικὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον, ὅστις ἀρξάμενος τῷ 431 ἐτελείωσε τῷ 405 διὰ τῆς ἐν Αἰγὸς ποταμοῦς ναυμαχίας καὶ τῆς καταλύσεως τοῦ δημοκρατικοῦ ἐν Ἀθήναις πολιτεύματος. Καὶ ἀπεκατέστη μὲν μετὰ τετράμηνον ἡ δημοκρατία ἐν Ἀθήναις, ἀλλὰ τόσον βαθεῖαι ἦσαν αἱ πληγαί, ὅς ὁ μακρὸς οὗτος πόλεμος Ἀθηναίων καὶ Σπάρτης διήνοιξεν, ὥστε ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας ἐπέτυχεν νὰ γείνη αἰρετοκρίτης τῆς Ἑλλάδος καὶ οἱ Ἕλληνες ἐδέησαν νὰ κλείσωσι μετ' αὐτοῦ τῷ 387 διὰ τοῦ Ἀνταλκείδου αἰσχροῦν συνθήκην, δι' ἧς αἱ παράλιοι πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ὑπετάγησαν εἰς τὴν Περσίαν καὶ ἀπώλεσαν τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν. Μικρὸν μετὰ ταῦτα ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς τῆς Ἑλλάδος, ἐφ' ἧς μετὰ τοὺς Ἀθηναίους πρωτηγωνίστησαν οἱ Σπαρτιάται, ἀνεφάνησαν οἱ Θηβαῖοι, οἵτινες ὑπὸ στρατηγούς τὸν Πελοπίδαν καὶ Ἐπαμεινώνδαν κατέβαλον τὴν ὑπεροχὴν τῆς Σπάρτης τῷ 371· ἀλλὰ καὶ οὗτοι δὲν διετήρησαν ἐπὶ μακρὸν τὴν ὑπεροχὴν, ἐπειδὴ νέοι διεκδικηταὶ ταύτης ἀνεφάνησαν, οἱ Μακεδόνες ὑπὸ τὸν βασιλεῖα αὐτῶν Φίλιππον τῷ 360. Νικήσαντες οὗτοι τῷ 338 ἐν Χαιρωνείᾳ τὰς κατ' αὐτῶν συμμαχισάσας πόλεις, ἀνέλαβον τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος, ἣν ἐχρησιμοποίησαν πρὸς καθυπόταξιν τῆς Ἀσίας. Ὁ τοῦ Φιλίππου υἱὸς καὶ διάδοχος Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας, διαδεχθεὶς

τὸν πατέρα αὐτοῦ τῷ 336, ἀνέλαβε τῷ 334 τὴν κατὰ τῆς Περσίας ἐκστρατείαν· τῷ αὐτῷ ἔτει ἐνίκησε τοὺς Πέρσας ἐν *Γραϊκῷ*, (τανῦν *Οὐστ Μπελᾶ σου*) ποταμῷ τῆς Μυσίας (ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ) ἐκβάλλοντι εἰς τὴν Προποντιδα πρὸς Δ τῆς Κυζίκου· τῷ ἐπομένῳ ἔτει ἐνίκησεν αὐτοὺς ἐν Ἴσσοι, πόλει τῆς Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἐν Κιλικίᾳ, καὶ τῷ 334 ἐν *Γαυγαμήλοις*, εὐρεία πεδιάδι πρὸς Δ τοῦ Τίγρητος, ἔνθα κατελύθη τὸ περσικὸν βασίλειον.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐξέτεινε τὸ κράτος αὐτοῦ καὶ σὺν αὐτῷ τὸν Ἑλληνικὸν πολιτισμὸν ἄχρις Ἰνδιῶν· δὲν ἔσχεν ὅμως καιρὸν νὰ διοργανώσῃ τὰς κατακτήσεις του εἰς ἐνιαῖόν τι κράτος, διότι κακοήθης πυρετὸς κατασχὼν αὐτοῦ ἔκοψε τὸ νῆμα τῆς ζωῆς του τῇ 11 ἰουνίου τοῦ 323, εἰς ἡλικίαν 32 ἐτῶν καὶ 8 μηνῶν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου οἱ στρατηγοὶ αὐτοῦ ἀνγκηρυχθέντες βασιλεῖς διενεμήθησαν πρὸς ἀλλήλους τὰς κτήσεις τοῦ ἀχανοῦς ἐκείνου κράτους, ἀλλ' αἱ ἀλληλομαχίαι αὐτῶν διηκολύναν τοῖς Ρωμαίοις τὴν ἀλληλοδιάδοχον αὐτῶν χεῖρῳσιν καὶ τέλος τὴν εἰς αὐτοὺς ὑποδούλωσιν τῆς Ἑλλάδος, καθ' ἣς τὸ τελευταῖον κτύπημα ἐπήνεγκεν ὁ Σύλλας κυριεύσας τὰς Ἀθήνας τῷ 86 π. Χ.

ὑπὸ τοὺς Ρωμαίους οἱ Ἕλληνες διεκρίνοντο διὰ τοῦ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀσυνήθους ὀνόματος *Γραικοί*, ὅπερ ἀναμφιβόλως προῆλθεν ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἐκείνου ἔθνους, τὸ ὁποῖον ὑπὸ τὸ ὄνομα *Γραικοί* ἦν ἐκ τῶν κυρίων ἀρχηγόνων φυλῶν, ἐξ ὧν συνέκειτο τὸ ὅλον τοῦ σώματος, ὅπερ ὕστερον ἀπὸ τοῦ Ἑλλήνος ἐκλήθη Ἑλλάς, ὡς καὶ τὰ συγκροτοῦντα αὐτὸ μέλη ὀνομάσθησαν Ἕλληνες. Ἐπειδὴ δὲ παρ' Ἕλλησιν ἡ θρησκεία, ὡς εἴπομεν, ἦν στενώτατα συνδεδεμένη μετὰ τῆς πολιτικῆς, ἡ ἐκχριστιανισθεῖσα Ἑλλάς ἐθεώρει τὸ ὄνομα Ἕλλην ὡς ταυτόσημον τοῦ ἔθνικὸς καὶ εἰδωλολάτρης καὶ ἀπέφευγε τὴν χρῆσιν αὐτοῦ. Ὅθεν εἰ καὶ ἀπὸ τοῦ 395 μ. Χ.

διὰ τῆς ὑπὸ τοῦ Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου γενομένης διαιρέσεως τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους εἰς Ἀνατολικὸν καὶ Δυτικὸν τμήμα, οἱ Ἕλληνες ἀνεβίωσαν πολιτικῶς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν τμημάτων τούτων, παρουσιάθησαν ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς οὐχὶ ὑπὸ τὸ κύριον ἐθνικὸν αὐτῶν ὄνομα, ἀλλ' ὑπὸ τὸ νεότευκτον τῶν Γραικορρωμαίων. Ὑπὸ δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο πρωτηγωνίστησαν ἐν Ἀνατολῇ 1058 ἔτη, μέχρι τῆς 29 μαΐου τοῦ 1453, ὅτε ἀπώλεσαν τὴν αὐτονομίαν, δουλωθέντες ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν.

Κατόπιν πολλῶν ἐξεγέρσεων ἐπέτυχον τῷ 1829 μετὰ ὀκταετείς ἀγῶνας νὰ ἰδρῦσωσιν ἐν τῇ γοτιωτάτῃ γωνίᾳ τῆς Ἑλληνοτουρκικῆς χερσονήσου μικρὸν ἀνεξάρτητον βασίλειον, οὗτινος τὰ ὅρια καθορισθέντα διὰ τῆς ἀπὸ 15 μαΐου τοῦ 1832 ἐν Λονδίῳ καὶ 9 Ἰουλίου ἰδίου ἔτους ἐν Κωνσταντινουπόλει διεθνοῦς πράξεως περιελάμβανον χώρας ἐχούσας ἔκτασιν 897 □ M. καὶ κατοίκους 926,000. Τὸ κράτος τοῦτο ἐπιβύξασε τῷ 1864 διὰ τῆς προσκτήσεως τῶν Ἰονίων νήσων, ἐχουσῶν ἔκτασιν 52 □ M. καὶ κατ. 246,483. Καὶ τέλος διὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 12 μαΐου τοῦ 1881 γενομένης πράξεως, δι' ἧς ἐξεχωρήθησαν τῇ Ἑλλάδι ὑπὸ τῆς Τουρκίας ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ Ἠπείρῳ χῶραι ἐχούσαι ἔκτασιν 260 □ M. καὶ κατ. 350,000. Ὅθεν σήμερον τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος ἔχει ἔκτασιν 1210 □ M. καὶ κατ. 2,050,000 εἰς ἃς ἀνήλθεν ὁ ἐπαυξήσας πληθυσμὸς αὐτοῦ.

2) ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ὅριζεται πρὸς Β ὑπὸ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, πρὸς Ν ὑπὸ τῆς Μεσογείου, πρὸς Α ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου καὶ πρὸς Δ ὑπὸ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας καὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους.

Θρησκεία ἐπικρατοῦσα ἐν αὐτῷ εἶνε ἡ Ὀρθόδοξος Ἀνατολικὴ πολίτευμα δὲ ἔχει μοναρχίαν συντάγματικὴν μετὰ μιᾶς βουλῆς.

Τὸ ἐσχάτως τροποποιηθὲν πρὸς Β ὄριον τῆς Ἑλλάδος ἀρχόμενον ἀνωθεν τῶν εἰς τὸ Αἰγαῖον ἐκβολῶν τοῦ Πηνειοῦ (*Σαλαμβρία*) πλησίον τῆς στενοπορίας τοῦ *Καρανλικ Δερβέν*, παρακολουθεῖ τὰς πρὸς δυσμὰς δειράδας τοῦ *Ὀλύμπου*, ἐκ δὲ τοῦ ὄρους *Γοδαμάνου* κατέρχόμενον ἐπὶ τῶν πρὸς Ν κορυφῶν φθάνει εἰς τὸ ὄρος *Κριτίρι*, ὅθεν καταλήγει πρὸς Ν εἰς τὴν δεξιάν ὄχθην τοῦ παραποτάμου *Ξεριά*, οὔτινος παρακολουθεῖ τὸ ΝΔ ρεῖθρον ἕως τῶν πρὸς Β τοῦ *Ζάρκου* ὑψωμάτων· ἐκείθεν ἀνέρχεται ΒΔ, ἀκολουθοῦν τὴν γραμμὴν τῶν ὑδάτων, στρέφεται πρὸς Δ· μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους *Κρατσόβου*, ὅθεν κλίνει πρὸς Ν διέρχεται διὰ τῶν κορυφῶν *Ζυγοῦ*, *Δοκίμι* καὶ *Περιστέρι*, καὶ φθάνει εἰς τὸν ποταμὸν τῆς Ἄρτας Ἄραχθορ, οὔτινος ἀκολουθεῖ τὸ ρεῖθρον μέχρι τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον.

Τὸ κλίμα τῆς Ἑλλάδος εἶνε τερπνὸν καὶ εὐκρyton, τὸ δὲ ἔδαφος εὐφορον, παράγον δημητριακά, σταφίδας, οἴνους, ἔλαια, σῦκα, βαμβάκια, βελανίδια κλπ.

Ἐκ τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος ἡ Θεσσαλία, ἡ Βοιωτία καὶ τὰ πλεῖστα τῆς Πελοποννήσου εἰσὶ τὰ μᾶλλον εὐφορα, ἡ Ἀρκαδία καὶ ἡ Ἀττικὴ τὰ ἤττον· εὐφορώτατα δὲ πάντων εἰσὶ τὰ μεσημβρινὰ τῆς Θεσσαλίας, ἡ Ἀχαΐα, ἡ Φθιώτις καὶ ἡ Πελασγιώτις. Ἡ ἄμπελος καὶ ἡ ἐλιά εἴσαν ἀνέκαθεν καὶ εἶνε τὰ δύο μᾶλλον προσοδοφόρα ἀντικείμενα καὶ αἱ δύο κύριαί πηγαὶ τῆς εὐπορίας ἐν Ἑλλάδι.

Τὰ ἐν αὐτῇ ζῶα εἰσιν ἐν γένει πρᾶα καὶ ἀβλαβῆ· μόνον εἰς δρυμῶνάς τινας ὀρέων εὐρηνται ἄγρια τινὰ τετράποδα.

Ἐπὶ τῶν ὀρέων τῆς Ἑλλάδος διαιτῶνται διάφορα εἶδη ἀετῶν· ἐπὶ ὑψηλῶν βράχων ἐμφωλεύουσι γύπες καὶ ἐπὶ μεμονωμένων θέσεων διαιτᾶται τὸ κατ' ἐξοχήν ἄλλοτε ἐπιχώριον τῶν Ἀθηνῶν πτηνὸν ἡ γλαύξ. Ἡ πρᾶος καὶ ἔρασιμος περισσότερο περιίπταται κατὰ μέγαν ἀριθμὸν εἰς διάφορα τῆς Ἑλλάδος μέρη, ἐν οἷς καὶ ἡ ἀηδὼν ἀκούεται κατὰ

πάν βῆμα ἄδουσα. Κατά τοὺς ἀρχαίους χρόνους ὁ κύκλος διητᾶτο ἐν ταῖς λίμναις καὶ τοῖς ἕλεσι τῆς Ἑλλάδος, καὶ ὁ ταῶς ἀπηντᾶτο εἰς πολλὰ αὐτῆς μέρη. Ὡς πάλα: καὶ σήμερον μεταβατικά πτηνὰ, ἡ *χειλιδών*, ἄγγελος τοῦ ἔαρος, καὶ ὁ *γέρανος* ἄγγελος τοῦ χειμῶνος ἐπισκέπτονται αὐτήν.

Ἡ θάλασσα, αἱ λίμναι: καὶ τινες ποταμοὶ τῆς Ἑλλάδος περιέχουσι: διάφορα εἶδη ἰχθύων καὶ ἄλλων ἐνύδρων ζώων. Ἐκ τῶν ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς θαλάσσαις δεικνυμένων ζώων οἱ *Δελφῖνες* εἰσι τὰ μόνα θερμοαίματα, τὰ θηλάζοντα τὰ τέκνα αὐτῶν. Ἄλλοτε ἐν Εὐρίπω, παρὰ τὴν Ἀθηναίαν, πόλιν ἐν Ἀργολίδι (μετὰ λιμένος ἐπὶ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου), ὡς καὶ κατὰ τοὺς αἰγιαλοὺς τῶν Κυθέρων ἠλιεύοντο κογχύλια περιέχουσαι *πορφύρας*.

Ἰοσόλοι ὄφεις οὐδέποτε ὑπῆρξαν ἐν Ἑλλάδι ἄξιοι λόγου, διότι ἡ πῶς τῶν ὀρέων καὶ τῶν νομῶν αὐτῆς ἐν γένει ἐξασθενεῖ τὸν ἴον τῶν ὄφειων.

Ἐκ τῶν ἐντόμων ἡ μέλισσα ἦν αἰείποτε πολυπληθὴς καὶ μάλιστα ἐν Ἀττικῇ ἢ μεταξοκάμπῃ ἦν γνωστὴ καὶ ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἀριστοτέλους, ὅτε ἐκ τῶν βομβύκων κατεσκευάζον λεπτὰ ὑφάσματα, καὶ ἡ ἀκρις συνηθέστατα ἐγένετο φθοροποιὰ μάλιστα.

Ἡ χώρα αὕτη περικυκλωμένη ὑπὸ θαλασσῶν ἔχει προσφρρωτάτην θέσιν διὰ ναυτιλίαν καὶ ἐμπόριαν. Τὸ Ἴόνιον πέλαγος περιβάλλει τὸ βασίλειον τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοῦ πρὸς Β τῆς Κερκύρας στενοῦ τοῦ Ὀτράνδου μέχρι τῆς νοτίου πλευρᾶς τῆς Πελοποννήσου· τὸ Κρητικὸν πέλαγος πρὸς Ν τῶν Κυκλάδων τὸ Μυρτώον μεταξὺ τῆς Α παραλίας τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν Κυκλάδων, καὶ τὸ Αἰγαῖον μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας.

Κόλποι αὐτῆς ὀνομαστότεροι εἶνε·

1) Ὁ Ἀμβρακικὸς ἐν τῷ Ἰονίῳ πελάγει μεταξὺ Ἠπείρου καὶ Ἀκαρνανίας, βριθῶν παντοειδῶν ἰχθύων καὶ ὄστρακοδερ-

μάτων· ὀνομασὰ δὲ εἰσὶν ἰδίως τὰ τεταριχευμένα ὠά (αὐγο-
τάραχα) τῶν ἰχθύων τοῦ κόλπου τούτου. Κατὰ τὸ γόμιον αὐ-
τοῦ καὶ παρὰ τὴν Ν παραλίαν συνεκροτήθη τῷ 30 π.Χ. ἡ ἐν
Ἄκτιῳ ναυμαχία μεταξὺ Ὀκταβίου καὶ Ἀντωνίου. Τὸν κόλ-
πον τοῦτον νέμεται ἀπὸ κοινοῦ ἡ Ἑλλάς μετὰ τῆς Τουρκίας.

2) Ὁ Κορινθιακός, σχηματιζόμενος ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πε-
λάγους μεταξὺ Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ Πελοποννήσου, συγκοι-
νωνῶν πρὸς Δ. μετὰ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν καὶ κλειόμενος
πρὸς Α. ὑπὸ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου· ἔχει μῆκος μὲν 130,
πλάτος δὲ 20 χιλιομέτρων· ὀνομάζεται καὶ κόλπος τῆς Ναυ-
πάκτου (Λεπάντε) ἐκ τῆς παρὰ τὴν πόλιν ταύτην ὑπὸ τοῦ
Ἀδν Ζουὰν τῆς Αὐστρίας τῇ 7 ὀκτωβρίου 1574 κερδηθείσης
μεγάλῃς κατὰ θάλασσαν νίκης ἐναντίον τῶν Τούρκων.

3) Ὁ Κρῖσσαῖος πρὸς Β. τοῦ προηγουμένου καὶ πρὸς Ν
τῆς Ἀμφίσσης, ὅστις κυρίως δὲν εἶνε ἕτερος κόλπος, ἀλλὰ
συνέχεια τοῦ προηγουμένου.

4) Ὁ Κυπαρισσιακός ἐν τῇ Δ παραλίᾳ τῆς Μεσσηνίας
ὑπὸ τοῦ Ἰονίου ἐπίσης πελάγους σχηματιζόμενος.

5) Ὁ Μεσσηνιακός ἐν τῇ ΝΔ πλευρᾷ τῆς Πελοποννή-
σου μεταξὺ Μεσσηνίας καὶ Λακωνίας· ὀνομάζεται οὗτος σή-
μερον καὶ ἄλλως κόλπος τῆς Καλαμάτας, καὶ κόλπος τῆς
Κορώνης καὶ κεῖται μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Ἀκρίτα πρὸς
Δ καὶ Ταινάρου πρὸς Α.

6) Ὁ Λακωνικός· κοινῶς κόλπος τῆς Κολοκυθλαῖς κατὰ
τὸ νότιον τῆς Πελοποννήσου μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων Μαλέα
πρὸς Α καὶ Ταινάρου πρὸς Δ.

7) Ὁ Ἀργολικός κατὰ τὴν Α πλευρὰν τῆς Πελοπον-
νήσου, κοινῶς κόλπος τοῦ Ἀργους, ἢ κόλπος τοῦ Ναυ-
πλίου· ὀριζόμενος πρὸς Δ κατὰ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τῆς Λα-
κωνίας πρὸς Β καὶ Α ὑπὸ τῆς Ἀργολίδος.

8) Ὁ Ἐρμιονικός κοινῶς κόλπος τῆς Ὑδρας, Β τοῦ
προηγουμένου.

9) Ὁ *Σαρωνικός*, κοινῶς *κόλπος τῆς Αἰγίνης*, ἢ *κόλπος τῶν Ἀθηῶν* μεταξὺ τῆς Α πλευρᾶς τῆς Ἀργολίδος, τῆς Δ πλευρᾶς τῆς Ἀττικῆς, τῶν παραλίων τῆς Μεγαρίδος καὶ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου· ὁ κόλπος οὗτος ἄρχεται ἀπὸ τῶν δύο ἀκρωτηρίων τοῦ Σκυλλαίου τῆς Τροιζήνης, καὶ τοῦ καταντικρὸν αὐτοῦ Σουνίου τῆς Ἀττικῆς, ὧν ἐν μέσῳ σχεδὸν κεῖται ἡ νῆσος *Βέλινα*. Τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὀφείλει εἰς τὸν βασιλέα τῆς Τροιζήνος Σάρωνα, ὃς θηρεύων ἔλαφον, ἐδίωξεν αὐτὴν φεύγουσαν καὶ συνέπεσε μετ' αὐτῆς ἐν τῇ θαλάσῃ ἐνθα ἐπνίγη.

10) Ὁ *Μαλιακός* μεταξὺ Φθιώτιδος καὶ Δοκρίδος, κοινῶς *κόλπος τοῦ Ζητουρίου*, ἀνοιγόμενος κατέναντι τῆς Εὐβοίας καὶ ὀφείλων τὸ ὄνομά του εἰς τὴν ἐν τῷ μυθῷ αὐτοῦ μεταξὺ τῆς θαλάσσης καὶ τῶν ὑπορείων τῆς Οἴτης ἐκτισμένην μικρὰν πόλιν *Μαλιαρ*.

11) Ὁ *Παρασητικός*, κοινῶς *κόλπος τοῦ Βώλου* μεταξὺ Φθιώτιδος καὶ Θεσσαλίας.

12) Ὁ *Θερμαϊκός*, οὐτινος τὰ πρὸς τὸ ΝΔ ὕδατα βρέχουσι τὰ ΒΑ τῆς Ἑλλάδος παράλια.

Πορθμονες δύο μόνον ἔχει ἡ Ἑλλάς· τὸν μεταξὺ τῶν ἀκρωτηρίων *Ρίου* καὶ *Ἀρτιρρίου* ἐν τῇ εἰσόδῳ τῶν *Πατρῶν* καὶ τὸν τοῦ *Εὐρίπου* παρὰ τῇ *Χαλκίδι*.

Λίμναι ἐπισημότεραι εἶνε

1) Ἐν *Θεσσαλίᾳ* ἡ *Ἀσχορὶς* (τανῦν *Νεζερὸς*) παρὰ τὸν Ὀλυμπον· ἡ *Νεσσορὶς* (τανῦν *Καραϊτσάρ*) παρὰ τὴν κοιλάδα τῶν *Τεμπῶν*, ἥτις ὕμῳ καταχρηστικῶς λέγεται *Λίμνη*, καθότι κυρίως εἶνε ἔλος σχηματιζόμενον ἐκ τῶν πλημμυρῶν τοῦ Πηνειοῦ· ἡ *Βοιβηὶς* παρὰ τὸ Πήλιον, ἧς ὁ ποθμὴν εἶνε χαμηλότερος τοῦ τῆς *Νεσσορίδος* καὶ εἰς τὴν ὁποίαν διοχετεύονται τὰ ὕδατα τῆς προηγουμένης διὰ τοῦ μικροῦ ποταμοῦ *Ἀσμακίου* ἢ *Ξυριάς* (τανῦν *Δαουκλῆ*)

κατὰ τὴν μεσημβρινὴν Θεσσαλίαν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Δολίπων, ὄρεινὴ λίμνη παρὰ τὴν σημερινὴν πολίχνην *Δομοκόν*.

2) Ἐν *Αἰτωλίᾳ* ἢ *Τριγωνίᾳ* (Βραχώρι) πρὸς Β τοῦ ὄρους Ἀρακίθου συνεχομένη μετὰ τῆς πρὸς Δ αὐτῆς κειμένης Ὑρίας, τῆς ὕστερον ὑπὸ Δουσιμάχου βασιλείῳ τῆς Μακεδονίας (287 ἕως 281 π. Χ.) κληθείσης *Δουσιμαχείας*, (αἱ δύο αὗται λίμναι ἐν καιρῷ πολυομβρίας ἐνοῦνται καὶ σχηματίζουσι μίαν λίμνην) ἢ *Κυρία* (τανῦν Ἀνατολικὸν συνεχομένη μετὰ τῆς θαλάσσης καὶ ἡ *Οὐρία* (λίμνη τοῦ Μεσολογγίου), ἄλλοτε μὲν ἀποτελοῦσαι δύο, σήμερον δὲ μίαν μεγάλην ἐλώδη λίμνην εἰσχωροῦσαν πρὸς Β εἰς τὴν Αἰτωλίαν ἢ *Μελίτην*, ἡ λίμνη τῶν *Οἰνειάδων* (τανῦν Τρίκαρδο) ἐν τῇ Β παραλίᾳ τῆς Αἰτωλίας, πρὸς Δ τῆς προηγουμένης, ἕσχετος πρὸς τὴν θάλασσαν.

3) Ἐν Ἀκαρνανίᾳ τὸ *Μυρτούχιον* (τανῦν Βουλγάρα) ἐν τῇ ΒΔ παραλίᾳ τῆς Ἀκαρνανίας παρὰ τῇ Βονίτῃ, λιμνοθάλασσα μικρὰ καὶ ἀσήμαντος· ἢ *Ἀμβρακία* (τανῦν Βάλτος) πρὸς Α τῆς προηγουμένης πλησίον τοῦ Ἀμφιλοχικοῦ Ἄργους (Κραθασαρά) ἐπιμήκης καὶ μεγαλειτέρα τῆς προηγουμένης· ἢ πρὸς Ν ταύτης Ὀζερό, ἀνώνυμος παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ φέρουσα Σλαβικὸν ὄνομα.

4) Ἐν Βοιωτίᾳ ἢ *Κωπαίδι* (τανῦν *Τοπόλια*, καὶ *Λίμνη ἀπλώς*) ἡ μεγίστη πασῶν τῶν λιμνῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ βασιλείου, κεῖται ἐν μέσῳ τῆς Βοιωτίας καὶ σχηματίζεται ἐκ τῶν ὑδάτων τοῦ Φωικικοῦ Κηφισσοῦ καὶ ἄλλων μικρῶν ποταμῶν εἰσβαλλόντων εἰς αὐτήν. Τὸ πάλαι ἐφημιζέτο διὰ τοῦς καλάμους, τὸν σχοῖνον καὶ τοῦς παχεῖς ἐγγέλεις, διὰ τοῦς ὁποίους εἶνε ὀνομαστή καὶ σήμερον. Ἀλέξανδρος ὁ μέγας ἀποφασίσας τὴν ἀποξήρανσιν αὐτῆς ἀνέθετο τὸ ἔργον εἰς τὸν Χαλκιδέα Κράτην· τὴν ἐπιχείρησιν ὅμως ἐματαιώσαν αἱ ἔριδες τῶν Βοιωτικῶν πόλεων· σήμερον αὖθις λόγος γίνεται περὶ ἀποξηράνσεως αὐτῆς. ΝΑ τῆς Κωπαίδος ἢ Ὑλικῆ (λί-

μνη τῶν Θεβῶν), χωριζομένη μὲν τῆς Κωπαίδος διὰ τοῦ Φοινικίου ὄρους, πλὴν ὑπογείως συγκοινονοῦσα μετ' αὐτῆς ἡ *Τροφία* (Παρκλίμνη) ΒΑ τῆς Ὑλικῆς κειμένη καὶ δι' ὄρεινῶν κλάδου ἀπ' αὐτῆς χωριζομένη, συγκοινονοῦσα δὲ καὶ αὕτη ὑπογείως μετὰ τῆς Ὑλικῆς καὶ τῆς Κωπαίδος.

5) Ἐν Ἀργολίδι ἡ *Λέγρα* (τανῦν Μολίνι) πρὸς Ν τοῦ Ἀργους, ἐπίσημος ἐν τῇ Ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ διὰ τὴν Λερναίαν Ὅδραν, τὴν ὁποίαν ὁ Ἡρακλῆς ἐφόνευσεν ἡ *Ἀλκυονεία*, ἢ *Ἀλκυόνιος* κόλπος, ἧς τὸ βάθος ἄγνωστον, καὶ δι' ἧς ἐμυθολογεῖτο ὅτι ὁ Βάκχος κατέβη εἰς Ἀθῆν πρὸς ἀναζήτησιν τῆς Σεμέλης ἡ *Δίτη* (τανῦν Ἀνάβολο) μικρὰ καὶ ἀσήμαντος.

6) Ἐν Ἀρκαδίᾳ ἡ *Στυμφαλίς* (τανῦν Ζάρακα) ὑπὸ τὸ ὄρος Κυλλήνην, ἐπίσημος ἐν τῇ Ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ διὰ τὰς Στυμφαλίδας ὄρνιθας, τὰς ὁποίας ἐφόνευσεν ὁ Ἡρακλῆς.

7) Ἐν τῇ Κορινθίᾳ ἡ *Φερεὸς* πρὸς Ν τῶν Ἀροανίων ὄρεων καὶ τῆς Κυλλήνης, ἡ μεγαλειτέρα τῶν λιμνῶν τῆς Πελοποννήσου.

Ὅρη. Ἡ ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου γραμμὴ τῆς διαχωρίσεως τῶν ὑδάτων τοῦ Ἀδριατικοῦ ἀπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους σχηματίζεται διὰ τῆς ὄρεινῆς γραμμῆς τῶν ἑλληνικῶν Ἀλπεων, αἵτινες ἀρχόμεναι ἀπὸ τοῦ Σκάρδου (Τσάρ Δάγ) διευσθύνονται ΝΑ καὶ καταλήγουσιν εἰς τὸ Ταίναρον ἀκρωτήριο. Ἐπὶ τῆς μακρῆς ταύτης γραμμῆς εὗρηται διάφοροι δεσμοὶ ἢ κόμβοι, ἐκπέμποντες πρὸς Α καὶ Δ δειράδας, κατατεμνοῦσας τὴν χερσονήσον ταύτην εἰς πολλὰ λεκανοπέδια. Ἐξ ἐνὸς τῶν κόμβων τούτων, ὅστις ὑψόμενος βορειῶθεν τοῦ Μετσόβου ὠνομάζετο τὸ πάλαι *Λάκμων* ἢ *Λάκμος*, σήμερον δὲ *Κατάρτα*, ἐκτείνονται πρὸς Α ἡ γραμμὴ τῶν *Χασίων* (τὸ πάλαι *Λύγκος*) καὶ τὰ ὄρη *Ὀμὲρ βέη* (*Κύφος*), *Σιάγκα* (*Τίταρον*) καὶ *Φλάμπουρον*, τὰ δι' ἐνὸς ὀνόματος ὑπὸ τινῶν γεωγράφων *Καμβούρια* λεγόμενα, ἀνήκοντα εἰς

τάς τουρκικάς κτήσεις, χωρίζοντα τὴν Θεσσαλίαν ἀπὸ τῆς Μακεδονίας καὶ φθάνοντα μέχρι τοῦ Ὀλύμπου (Ἐλυμπο). Ἡ νοτιοδυτικὴ δεξιὰς ἢ ἐξερχομένη τοῦ Λάκμωνος σχηματίζει τὰ ὄρη Ζυγοῦ, Δοκίμι καὶ Περιστέρι, δι' ὧν διέρχεται τὸ ἑλληνοτουρκικὸν μεθόριον, καὶ δυτικώτερον τὰ ὄρη Κακάρδιστα καὶ Τσουμέριχα τὰ χωρίζοντα τὸ λεκανοπέδιον τοῦ Ἀράχθου, ἀπὸ τὸ τοῦ Ἀχελώου ἢ Ἰνάχου (Ἀσπροποτάμου) Τέλος ἡ μεσημβρινὴ δεξιὰς σχηματίζει τὴν γραμμὴν τῆς Πίνδου τὴν χωρίζουσαν τὴν Ἑπειρον ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας. Ἀπὸ τῆς Πίνδου τῆς κοινῶς Βουνὸν τῶν Ἀγρᾶφων λεγομένης ἐξέρχεται ὡς κλάδος ἡ Τύμφη (τανῦν Τζουμέρκα) ἐξ ἧς πηγάζει ὁ Ἀραχθός, καὶ τὰ Κεραύνια ἢ Ἀκροκεραύνια ὄρη (βουνὰ τῆς Χειμάρρας) ἅτινα χωρίζουσι τὴν Ἑπειρον ἀπὸ τῆς Ἰλλυρίας. Πρὸς Α ἐξέρχεται τῶν Καμβουνίων ὁ Ὀλύμπος, οὔτινος ἡ ὑψηλότερα κορυφή, ἄγχιος Ἡλίας σήμερον ὀνομαζομένη, ἦτο ὁ κατ' ἐξοχὴν Ὀλύμπος τὸ, ὡς ἐμυθεύετο, ἐνδιαίτημα τῶν θεῶν. Μετὰ τοῦ Ὀλύμπου, ἀφίοντα ἐν τῷ μεταξὺ ἀρκετὸν διάστημα πρὸς διόδουσι καὶ ἐκροὴν τοῦ Πηνειοῦ, συνέχονται τὰ ὄρη Ὅσσα (Κίσσαβος) καὶ Πήλιος (Ζαγορά), ἅτινα ἐκτείνονται καθ' ἅπασαν τὴν Θεσσαλικὴν παραλίαν μέχρι τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου. Τὰ ὄρη ταῦτά εἰσιν ἐκεῖνα περὶ ὧν ἐμυθεύθη ὅτι οἱ Κένταυροι καὶ οἱ Γίγαντες ἔθεντο τὸ ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλλου ἵνα ἐφορμήσωσι κατὰ τοῦ Ὀλύμπου. Ἡ σειρὰ αὕτη διασχιζομένη εἰς ἄλλας δεξιὰδας 1) ἐκτείνεται πρὸς τὸ Θρακικὸν πέλαγος καὶ σχηματίζει τὰς Β Σποράδας, Σκίαθον, Πεπάρηθον καὶ λοιπὰς· 2) διευθύνεται ΝΑ καὶ σχηματίζει ἐπὶ τῆς Εὐβοίας τὰ ὄρη Δίρρον (Δέλφι) καὶ Καρθῆμι· τέλος 3) ἐκτείνεται πρὸς Δ περὶ τὴν Θεσσαλίαν καὶ σχηματίζει τὴν Ὀθρον (βουνὰ τῆς Γούρας), ἅτινα δύνανται νὰ λογισθῶσι καὶ ἄμεσος τῆς Πίνδου δεξιὰς, ἐκ τῆς Ν αὐτῆς ἄκρας ἐξερχομένη. Ἡ Ὀθρος (ἐκ τοῦ ὄφρὸς ἢ ὄρθος) ἐκτεινομένη

μεταξὺ Θεσσαλίας καὶ Φθιώτιδος διασχίζεται πρὸς Α εἰς δύο· ἡ ὑψηλοτέρα δὲ αὐτῆς κορυφὴ φθάνουσα εἰς ὕψος 5000 ποδῶν καλεῖται *Γοῦρα*. ΝΑ τῆς Ὀθρυος ἐκτείνεται ἡ *Οἶτη* (Καταβόθρα) δεύτερος κλάδος τῆς Πίνδου ἐκτεινόμενος παραλλήλως τῷ Σπερχειῷ μέχρι τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου, ἔνθα σχηματίζει τὰ περιώνυμα στενὰ τῶν Θερμοπυλῶν ἔχοντα 60 βημάτων πλάτος. Ἡ ὑψηλοτέρα κορυφὴ τῆς Οἴτης ἔχουσα ὕψος 6,800 ποδῶν ἐκαλεῖτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις *Πυρά*, διότι ἐπ' αὐτῆς ἐλέγετο ὅτι ἐκάνη ὁ Ἡρακλῆς. Ὁ *Τυμφρηστός* (Βελοῦχι καὶ ἐν μέρει Σμόκοβον), φθάνων μέχρις 7600 ποδῶν καὶ ἀρχόμενος ἐκ τοῦ δεσμοῦ τοῦ συνάπτοντος τὴν Ὀθρυν μετὰ τῆς Πίνδου ἀποτελεῖ τὰ κύρια ὄρη τῆς μεσαίας Ἑλλάδος· τὰ τραχέα ταῦτα Αἰτωλικά ὄρη διευθυνόμενα ἐκ τοῦ Β πρὸς τὸ ΝΔ μέρος, στρέφονται κατόπιν ΝΑ καὶ ἀπολήγουσιν εἰς τὸ Σούνιον. Νοτιώτερον τοῦ Τυμφρηστοῦ πρὸς Α τῆς Οἴτης ἐκτείνεται τὸ *Πανατωλικόν* (Πλοκοπάρη καὶ Βιένα) ἔχον ὕψος 5500 ποδῶν ὡς καὶ ὁ *Ἀράκυνθος* (Ζυγός) πρὸς Β τῆς Αἰτωλικῆς πεδιάδος· ἀμφοτέρω τὰ ὄρη ταῦτά εἰσι δυτικάι δειράδες τῆς Πίνδου. Ὁ Τυμφρηστός συνδέεται μετὰ τῆς Οἴτης διὰ τοῦ *Κόρακος* (Καρδούσια), ἔχοντος ὕψος 7300 ποδῶν, ἀφ' οὗ ὡς ἐκ δεσμοῦ προεκβάλλει ὁ *Παρασσός* (Λιάκουρα), 8000 ποδῶν, ἔδρα τοῦ Δελφικοῦ Ἀπόλλωνος· ὁ *Ἐλικῶν* (τανῦν Ζαγαροβούνι) 5600 ποδῶν, μυθεύμενον ἐνδιαίτημα τῶν Μουσῶν· ὁ *Κιθαιρῶν* (νῦν Ἑλατα), 5600 ποδῶν, περιώνυμος γενόμενος διὰ τὰ συμβάντα τοῦ Οἰδίποδος. Ὁ τε Ἐλικῶν καὶ ὁ Κιθαιρῶν συννεοῦνται μετὰ τοῦ *Πάρρηθος* (Ὀζιάς) 4600 π. ἀποτελοῦντος τὸ μεταξὺ Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας ὄριον, οὗτινος δειράδες εἰσὶ τὸ *Περτελικόν* 3000 π. περίφημον διὰ τὰ μάρμαρά του, ὁ *Ἰμηττός* (Τρελλός καὶ Τρελλοβούνι) 3500 π. καὶ τὸ *Λαύριον* 4200 π. Ἐτέρα δειράς τοῦ Τυμφρηστοῦ ὁ *Ταφίασος*, περατούμενος κατὰ τὸν Κορινθιακόν

κόλπον ἀποτελεῖ τὸ ἀκρωτήριον Ἀρτίρριον. Ἐκ τῆς δευτέρας ταύτης λαμβάνουσι τὴν ἀρχὴν τὰ ὄρη τῆς Πελοποννήσου διαιρούμενα εἰς βόρεια, δυτικά, κεντρικά καὶ ἀνατολικά· καὶ βόρεια μὲν εἰσι· τὸ *Παραχαϊκὸν* (Βόδια) 6400 π. ἐκτεινόμενον ἐν τῇ βορειοτάτῃ πλευρᾷ τῆς Ἀχαΐας μέχρι Πατρῶν· τὰ Ἀροῶνια (Χέλνος) 7800 π. ἐν τῇ Α πλευρᾷ τῆς Ἀχαΐας πρὸς Α τῶν Καλαβρύτων· ἡ *Κυλλήνη* (Ζύρια) 7800 π. πρὸς Α τῆς λίμνης Φενεσοῦ· ὁ Ἐρύμανθος 7300 π. πρὸς Ν τοῦ Παναχαϊκοῦ καὶ πρὸς Δ τῆς Κυλλήνης. Δυτικά· ὁ *Σκύλλης* (Συνδαμέρι) 3500 π. ἐν τῇ ΒΔ πλευρᾷ τῆς Ἡλίδος· ἡ *Φολὴ* 3000 π. ΝΑ τοῦ προηγουμένου· τὸ *Λύκαιον* (Τετράγιον) 4800 π. ἐν τοῖς ὄρεισι Μεσσηνίας καὶ Ἀρκαδίας· ἡ *Ἰθώμη* (Βούλκανο) 5300 π. καὶ τὸ *Αἰγάλεον* (Μάλι) 2600 π. ἀμφότερα ἐν τῇ ΝΔ Μεσσηνίᾳ. Κεντρικά· τὸ *Μαίναλον* (Ἀἶδιν καὶ Κρέπα) 6200 π. ἐν μέσῳ τῆς Ἀρκαδίας πρὸς Ν διευθυνόμενον· τὸ *Ταῦγετον* (Ὀκταδάκτυλον) 7500 π. ἐκτεινόμενον ἐκ τῶν ὄρων τῆς Ἀρκαδίας, διατέμνον τὴν Λακωνίαν καὶ ἀπολήγον εἰς τὸ Ταΐναρον ἀκρωτήριον. Ἀνατολικά· τὸ *Λύκειον* 5500 π. μεταξὺ Ἀρκαδίας καὶ Ἀργολίδος· τὸ Ἀρτεμίσιον 5800 π. ΝΑ τοῦ προηγουμένου· τὸ *Παρθένιον* 6200 π. πρὸς Ν τοῦ προηγουμένου· ὁ *Πάτριον* (ἅγιος Πέτρος) 6300 π. διατέμνων τὴν Λακωνίαν ἐκ Β πρὸς Ν.

Ἐκ τῶν ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς νήσοις ὄρεων ἐπισημότερα εἶνε ἡ *Ἰσθώρα* ἐν Κερκύρα ἐξ Α πρὸς Ν, διατέμνουσα τὴν νῆσον εἰς ἀνατολικὸν καὶ δυτικὸν μέρος· ὁ *Αἶνος* (Μεγαλοβότι) ἐν Κεφαλληνίᾳ κατὰ τὴν Ν αὐτῆς πλευράν, ἔχων ὕψος 3500 ποδ. τὸ *Δρίον* (Ζιά) ἐν Νάξῳ 3200 π. ἡ *Μάρπησσα* ἐν Πάρῳ ἔχουσα ὕψος 2500 π. καὶ ὀνομαστὴ διὰ τὰ λατομεῖα τῶν μαρμάρων αὐτῆς· ἡ *Ὀχη* 5300 π. ἐν τῇ Ν πλευρᾷ τῆς Εὐβοίας καὶ ἡ *Δίρη* 5000 ἐν τῇ Β αὐτῆς πλευρᾷ.

Ἀκρωτήρια· τὸ Ἄκτιον (Πούντα) ἐν τῇ Β ἄκρᾳ τῆς

Ἄκαρνανίως εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, ἐπίσημον διὰ τὴν παρ' αὐτῷ γενομένην ναυμαχίαν καὶ νίκην τοῦ Ὀκταβίου κατὰ τοῦ Ἀντωνίου καὶ τῆς Κλεοπάτρας τῆ 30 π. Χ. Ἐξεχωρήθη τῇ Ἑλλάδι διὰ τῆς συμβάσεως τῆς 12 μαιου 1881· ὁ Ἄραξος ἐπὶ τῶν συνόρων τῆς Ἡλίδος κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν· σήμερον λέγεται Καλογραία καὶ Κάβο-Μπαπαῖ· τὸ Ρίον (Κάστρον τῆς Ρούμελης) καὶ τὸ Ἀντίρριον (Κάστρον τῆς Μωριάς) ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ἀποτελοῦντα τὸν ὁμώνυμον πορθμόν· ὁ Χελωνάτας (Γλαρέντας) ἐν τῇ δυτικωτάτῃ ἄκρᾳ τῆς Πελοποννήσου κατὰ τὴν Ἡλίδα· ὁ Ἰχθὺς (Κατάκωλον), νοτιώτερον τοῦ προηγουμένου παρὰ τῇ ἐκβολῇ τοῦ Ἀλφειοῦ· ὁ Πλαταμῶδης (Πλατανῶδες) ἐν τῇ Δ πλευρᾷ τῆς Μεσσηνίας· τὸ Κορυφάσιον (Παλαιὸ Ἀβαρίνο) ἐν Μεσσηνίᾳ ἀπέναντι τῆς Ἀ ἄκρας τῆς νήσου Σφακτηρίας· ὁ Ἀκρίτας (Ἀκρίτα) ἐν τῇ νοτιωτάτῃ ἄκρᾳ τῆς Μεσσηνίας· τὸ Ταίναρον (Ματαπάς) τὸ νοτιώτατον ἄκρον τῆς Ἑλληνικῆς χερσονήσου καὶ τῆς Εὐρώπης· ὁ Μαλέας (Μαλέα καὶ Κάβο φονηά) ἐν τῇ ΝΑ ἄκρᾳ τῆς Λακωνίας, λίαν ἐπικίνδυνον τοῖς ναυτιλλομένοις ἕνεκεν τῶν πνεόντων ἐναντίων ἀνέμων· τὸ Σκύλλαιον (Σκύλι) ἐν τῇ ΝΑ ἄκρᾳ τῆς Ἀργολίδος· τὸ Σούμιον (Κάβο κολόνα) ἐν τῇ Ν ἄκρᾳ τῆς Ἀττικῆς, περίφημον διὰ τὸν ναὸν τῆς Σουνιάδος Ἀθηνᾶς, οὐτινος ἐρείπια σώζονται· ἡ Κωλιάς (Βάρι) ἐν τῇ Α πλευρᾷ τῆς Ἀττικῆς· ἡ Γεραιστὸς (Μανδύλι) ἐν τῇ νοτιωτάτῃ ἄκρᾳ τῆς Εὐβοίας· ὁ Κραφηρεὺς (Κάβο δ' ὄρο) ἐν τῇ ΝΑ ἄκρᾳ τῆς Εὐβοίας, ἐπικίνδυνον τοῖς ναυτιλλομένοις· τὸ Ἀρτεμίσιον (Συλοχωρι) ἐν τῇ ΒΑ ἄκρᾳ τῆς Εὐβοίας πρὸς νότον τῆς Σκιάθου, ἐπίσημον διὰ τὴν ἐν ἔτει 480 π. Χ. ναυμαχίαν τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν· ὁ Σταυρός, ἡ Παναγία καὶ ὁ ἅγιος Γεώργιος ἐν τῇ ἀριστερᾷ καὶ ἡ Καβαλία ἐν τῇ δεξιᾷ πλευρᾷ τῆς εἰσόδου εἰς τὸν Παγασητικὸν κόλπον· ὁ ἅγιος Γεώργιος

(Σηπιάς) και ὁ ἅγιος Δημήτριος ἐν τῇ ΝΑ παραλίᾳ τοῦ Πηλίου· τὸ Πωρὶ ΒΑ τῆς Ζαγοράς· και βορειότερον αὐτοῦ ὁ Κίσσαβος.

Χερσονήσοι· Τὸ Ἑλληνικὸν βασίλειον περιέχει δύο μεγάλας· και ἕξ μικράς Χερσονήσους· πρώτη μεγάλη εἶνε ὄλον τὸ βασίλειον, πλὴν τῶν νήσων· δευτέρα ἡ Πελοπόννησος. Αἱ μικραὶ ἕξ εἰσὶν αἱ ἐπόμεναι· ἡ τῆς *Μαγνησίας*, σχηματιζομένη ἐν τῇ ΝΑ πλευρᾷ τῆς Θεσσαλίας· και περιβαλλομένη ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου, τῆς στενῆς θαλάσσης τοῦ Τρικερίου· και τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου· ἡ τῆς *Ἀττικῆς* μεταξὺ τοῦ Σαρωνικοῦ· Εὐβοϊκοῦ· και Μαλιακοῦ κόλπου· ἡ *Ἀργολικὴ* μεταξὺ Ἀργολικοῦ· και Σαρωνικοῦ κόλπου· ἡ *Λακωνικὴ* μεταξὺ τοῦ Ἀργολικοῦ· και Λακωνικοῦ κόλπου· ἡ μεταξὺ τοῦ Μεσσηνιακοῦ· και τοῦ Λακωνικοῦ σχηματιζομένη, και τέλος ἡ *Μεσσηνιακὴ* μεταξὺ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου· και τοῦ Ἰονίου πελάγους.

Ἴσθμὸς εἰς μόνος ὑπάρχει, ὁ τῆς Κορίνθου, καλούμενος ἔκπαλαι κατ' ἐξοχὴν *Ἴσθμὸς*· ἐνώνει οὗτος τὴν Πελοπόννησον μετὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, χωρίζει τὸν Σαρωνικὸν κόλπον ἀπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ, και περατοῦται πρὸς Β μεν εἰς τὸ Λέχαιον, πρὸς Ν δὲ εἰς τὰς Κεχρεάς. Τὸ πάλαι ὑπῆρχον ἐπ' αὐτοῦ ἀξιοθέατα· θέατρον, στάδιον· και μικρὸς ναὸς τοῦ Ποσειδῶνος, ἐτελοῦντο δὲ ἐπ' αὐτοῦ κατὰ τριετίαν τὰ *Ἴσθμια* πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος, ἅτινα ἦσαν μία τῶν τεσσάρων μεγάλων ἐθνικῶν ἐορτῶν τῶν Ἑλλήνων· ἀγωνίσματα ἐν αὐτοῖς ἦσαν πάντα τὰ ἀθλητικὰ γυμνάσματα, ἔτι δὲ ἀγῶνες μουσικοὶ· και ποιητικοί· εἰς τοὺς τελευταίους τούτους ἠγωνίζοντο και γυναῖκες· ὁ νικῶν ἐστεφανοῦτο στέμματι ἐκ φύλλων πίτυος. Δημήτριος ὁ πολιορκητὴς, (295—287 π. Χ.)· και Νέρων (54—68 μ. Χ.) ματαίως ἐπεχείρησαν νὰ διωρῦξωσι τὸν Ἴσθμὸν τοῦτον, ὃν ὅμως ἐλπίζεται ἐντὸς ὀλίγου νὰ διωρῦξῃ ὁ και τὸν τοῦ Σουεζ διωρῦξας Λέσσεψ.

Πεδιάδες. Ὀλίγα εἰσὶ τὰ ὀπωσοῦν ἀξία λόγου ἐν Ἑλλάδι.

πεδιά· πρώτιστα τούτων εἰσὶ· τὸ *Πελασγικόν* περὶ τὴν *Λάρισσαν*· ἡ ζωγραφικωτάτη καὶ μεγαλοπρεπεστάτη κοιλάς τῶν *Τεμπῶν* (Λυκόστομον), σχηματιζομένη μεταξὺ Ὀλύμπου καὶ Ὀσσης καὶ διαβρεχομένη ὑπὸ τοῦ Πηγείου· τὸ *Δωτιον* πεδίον περὶ τὴν Βοιθηίδα λίμνην· οἱ λιπαρόγειοι ἀγροὶ τῆς Φθιώτιδος ἦτοι ἡ Λαμιακὴ πεδιάς· τὸ περὶ τὴν Κωπαίδα πεδίον, ἦτοι ἡ Λεβαδικὴ πεδιάς· τὸ περὶ τὸν Ἄσωπὸν ποταμόν, ἦτοι ἡ Θηβαϊκὴ καὶ Πλαταϊκὴ πεδιάς· τὸ παρὰ τὰς Ἀθήνας κυρίως πεδίον, ἦτοι ἡ Ἀθηναϊκὴ πεδιάς· τὸ περὶ τοὺς *Ροιτοὺς* ἦτοι ἡ Ἐλευσινιακὴ πεδιάς καὶ τὸ τοῦ *Μαραθῶνος*· ἐν δὲ τῇ Πελοποννήσῳ τὸ *Στεροκληρικόν*, ἦτοι ἡ Μεσσηνιακὴ πεδιάς. Δευτερεύουσαι εἰσιν ἡ *Παραχελωῖτις* ἐν Αἰτωλίᾳ (Αἰτωλική), τὸ *Μαίναλον* ἐν Ἀρχαδίᾳ (ἡ τῆς Τεγέας), ἡ *Κήλη* Ἡλος (ἡ τῆς Ἡλίδος), ἡ τῆς Ἀχαΐας (τανῦν ἡ τοῦ Αἰγίου), τὸ παρὰ τὸ Ἄργον πεδίον (ἡ τῆς Ἀργολίδος), τὸ παρὰ τὴν Σπάρτην (ἡ Λακωνικὴ πεδιάς) καὶ τὸ *Ἀήλαρτον* πεδίον ἐν Εὐβοίᾳ.

Ποταμοὶ ὀνομαστώτεροί εἰσιν· ὁ Ἄραχθος (τανῦν Βούρχα καὶ ποταμὸς τῆς Ἄρτας) πηγάζων ἐκ τῆς Τύμφης καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον· ὁ Ἀχελῷος, Ἰναχος (Ἀσπροπόταμος) πηγάζων ἐκ τοῦ Λάκμωνος καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸ Ἴόνιον πέλαγος· ὁ ποταμὸς οὗτος ῥέων ἐν τῇ Ἠπείρῳ λέγεται Ἰναχος, ῥέων δὲ δι' Ἀκαρνανίας καὶ Αἰτωλίας ὀνομάζεται Ἀχελῷος, κοινῶς δὲ ἐν ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσιν Ἀσπροπόταμος· ὁ Πηγεῖος (Σαλαμβριάς) πηγάζων ἐκ τοῦ Λάκμωνος καὶ δεχόμενος καθ' ὄδον τοὺς παραποτάμους *Ἀθηαῖον* (Τρικκαλινόν), πηγάζοντα ἐκ τῶν Χασίων, *Κουράλιον* (Κομέρκην), πηγάζοντα ἐκ τῶν Καμβουνίων, *Πάμισον* (Βλιοῦρι) πηγάζοντα ἐκ τῆς Πίνδου, *Εὔριπον* (Ἐλασσωνίτικον) πηγάζοντα ἐκ τοῦ Ὀλύμπου καὶ *Ξεριᾶν* (Τιταρῆσιον) πηγάζοντα ἐκ τοῦ Ὀλύμπου, ἀρδεύει ὅλην σχεδὸν τὴν Θεσσαλίαν, διέρχεται τὴν κοιλάδα τῶν

Τεμπῶν καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸ Αἰγαῖον· ὁ Ἀπιθανός (Φερσαλίτικος) πηγάζων ἐκ τῆς Ὀθρυος, διερχόμενος τὴν πεδιάδα τῆς Φερσάλου καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Παγασσητικὸν κόλπον· ὁ Εὐήγρος (Φεΐδαρις) πηγάζων ἐκ τοῦ Κόρακος καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον· ὁ Σπερχειός (Ἀλαμάνας), πηγάζων ἐκ τοῦ Τυμφρηστοῦ καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον· ὁ Κηφισσός τῆς Φωκίδος (ποτάμι τοῦ Δαδιοῦ καὶ Μαυρονερό) πηγάζων ἐκ τῆς Β ὑπερείας τοῦ Περνασσοῦ καὶ χυνόμενος εἰς τὴν Κωπαΐδα· ὁ Κηφισσός τῆς Ἀττικῆς πηγάζων ἐκ τῆς ΝΔ ὑπερείας τοῦ Βριλησσοῦ παρὰ τῇ Κηφισσίᾳ, καὶ τὸν μὲν χειμῶνα ἐκβάλλων εἰς τὸν Σαρωνικόν, παρὰ τὴν Ἐλευσίνα, τὸ δὲ θέρος διανεμόμενος εἰς ἄρδευσιν τῶν κήπων τοῦ ἐλαϊῶνος· ὁ Ἰλισσός πηγάζων ἐκ τοῦ Ὑμηττοῦ, δεχόμενος τὰ ὕδατα τοῦ τε Ἡριδανοῦ, πηγάζοντας ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὄρους παρὰ τὴν Κκισσαριανήν, καὶ τῆς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις περιωνύμου Καλλιρρόης πρὸς Ν τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς, καὶ χανόμενος ὡς χεῖμαρρος ἐν τῇ πεδιάδι τῶν Ἀθηνῶν· ὁ Ἀλφειός (Ρουφιᾶς) πηγάζων ἐκ τῆς πεδιάδος τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸ Ἴόνιον πέλαγος· ὁ Πάμισος (Πήρνατσα) πηγάζων ἐκ τοῦ Λυκαίου καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον· ὁ Εὐρώτας (Βασιλοπόταμον) πηγάζων ἐκ τῆς Α ὑπερείας τοῦ Ταυγέτου καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Λακωνικὸν κόλπον· ὁ Κράθις (Ἀκράτης) πηγάζων ἐκ τοῦ ὀμωνύμου ἐν Ἀρκαδίᾳ ὄρους καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον· ὁ Πηγεῖος (Γαστοῦνι) πηγάζων ἐκ τῆς Φολῆς καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸ Ἴόνιον πέλαγος πρὸς Β τοῦ Χελωνάτου.

Διοικητικὴ διαίρεσις. Τὸ βασιλεῖον τῆς Ἑλλάδος διηρεῖτο τέως εἰς 13 νομοὺς ὑποδιαιρουμένους εἰς 59 ἐπαρχίας καὶ ταύτας εἰς 366 δήμους ὑποδιαιρουμένας· αἱ νεωστὶ προσακρηθεῖσαι γῶραι διηρέθησαν μὲν εἰς πέντε νομοὺς, πλὴν ὡς μὴ συμπληρωθεῖσης ἔτι τῆς παραδόσεως αὐτῶν δὲν ὑπε-

διηρέθησαν εἰς ἐπαρχίας καὶ δήμους· ὅθεν ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς Ἑλλάδος θὰ ἀκολουθήσωμεν τὴν τέως διαίρεσιν, ἐπισκοποῦντες τὰς ἐκχωρηθείσας χώρας οὐχὶ κατ' ἐπαρχίας ἀλλ' ἐν συνόλῳ.

Στερεὰ Ἑλλάς.

(370 □ Μ. Κατ. 456.000)

Ἡ Στερεὰ Ἑλλάς περιλαμβάνει τρεῖς νομούς· τὸν τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας ἔχοντα ἑκτασιν 120 τετρ. Μ. καὶ κατ. 187.000· τὸν τῆς Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος ἔχοντα ἑκτασιν 112 τετρ. Μ. καὶ κατ. 120 000 καὶ τὸν τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας ἔχοντα ἑκτασιν 138 τετρ. Μ. καὶ κατ. 140.000.

a) Νομὸς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας

[120 □ Μ. Κατ. 187.000]

Ἡ Ἀττικὴ κειμένη κατὰ τὸ ΝΔ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος ἔχει σχῆμα τριγώνου, περιβρεχομένου κατὰ τὰς δύο αὐτοῦ πλευρὰς ὑπὸ τῆς θαλάσσης. Ἡ χώρα αὕτη ὠνομάσθη πάλαι Ἀκτική, ἀπὸ Ἀκταίου, ὡς λέγεται, τοῦ ἀρχαιοτάτου αὐτῆς βασιλέως, πατρὸς τοῦ Ἐρυσίχθονος καὶ τῆς Ἀγραύλου, γυναικὸς τοῦ Κέκροπος· Ἀτθίς καὶ Ἀττικὴ ἀπὸ Ἀτθίδος, θυγατρὸς τοῦ Κραναίου, δευτέρου μετὰ τὸν Κέκροπα βασιλέως· Μοψοπία, ἐκ Μόψου τοῦ μυθολογουμένου υἱοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Μαντοῦς θυγατρὸς τοῦ μάντεως Τειρεσίου· Ἰωνία ἀπὸ Ἴωνος τοῦ υἱοῦ τοῦ Εὐρύτου· Ποσειδωνία καὶ Ἀθήνα ἐκ τῶν ἐπωνύμων Θεῶν.

Ἡ χώρα αὕτη εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὄρεινῆ, ἰδίᾳ κατὰ τὸ βόρειον μέρος, ὅπερ ἐκ τοῦ ΒΔ πρὸς τὸ ΝΔ διατρέχει ὄρεινῆ συνέχεια τοῦ Κιθαιρώνας. Κύρια αὐτῆς ὄρη εἰσὶν ὁ Πάρῃς,

τὸ *Περτελικόν*, ὁ *Ύμητός*, ὁ *Λυκαθητός*, ὁ *Κορυθαλός*, ὁ *Αἰγάλεων*, ὁ *Ἀρχαεσμός* καὶ ὁ *Βριλησός*· παταμοὶ ὁ *Κηφισσός* καὶ ὁ *Ἰλισσός* μετὰ μικροῦ τινος ρύακος Ἡριδαροῦ λεγομένου, καὶ πεδία τρία 1) τὸ τῆς Ἐλευσίνος, ὅπερ κατὰ μὲν τὸ Α αὐτοῦ μέρος ἐκαλεῖτο *Θριάσιον* κατὰ δὲ τὸ Δ *Ραρίον*, (τὸ ὁποῖον πρῶτον ἐσπάρη καὶ παρήγαγεν, ὡς ἔλεγον, καρπούς)· 2) τὸ τῶν Ἀθηνῶν, ὅπερ καὶ κατ' ἐξοχὴν *πεδῖον* ἐλέγετο, ἐκτεινόμενον ἐκ τοῦ Β τῶν Ἀθηνῶν μέχρις Ἀχαρνῶν, καὶ 3) τὸ τῶν *Μεσογαίων*. Ἐκτὸς τούτων ἔχει καὶ δύο ἄλλα μικρότερα τὸ τοῦ *Μαραθῶνος* καὶ τὸ τοῦ Ὠρωποῦ.

Τὸ κλίμα τῆς Ἀττικῆς εἶνε ἐν γένει εὐκρατον, γλυκὺ καὶ ὑγιεινόν, ἢ δὲ γῆ, πλὴν μικρῶν τινῶν ἐξαιρέσεων λεπτὴ καὶ ὀλιγόκαρπος.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀττικῆς ἦσαν καθ' αὐτὸ Ἕλληνες, ἔλεγον δὲ ἐκυτοῦς αὐτόχθονας καὶ τὸ ἀρχαιότερον τῆς οἰκουμένης ἔθνος· κατ' ἀρχὰς διηγῶν διεσπαρμένοι κατὰ κόμας καὶ χωριά ἄνευ κοινωνικῆς τάξεως ἢ κανονικῆς διοικήσεως. Πρῶτος Κέκρωψ ὁ ἐξ Αἰγύπτου (1570 π. Χ.), ὡς λέγεται, συνώκισεν αὐτοὺς εἰς δώδεκα πόλεις. Ταύτας συνήνωσεν εἰς μίαν τὰς ΑΘΗΝΑΣ ὁ Θησεύς (1322 π. Χ.). Μέχρι τοῦ (1132 π. Χ.) διωκθήσαν ὑπὸ βασιλέων. Μετὰ τὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος θάνατον τοῦ Κόδρου κατέλυσαν τὴν βασιλείαν καὶ κατέστησαν ἄρχοντας πρῶτον ἰσοβίους, ἔπειτα δεκαετεῖς καὶ κατόπιν ἐνιαυσίους. Τῷ 560 π. Χ. ὁ Πεισίστρατος γενόμενος τύραννος κατέλυσε τὸ δημοκρατικὸν πολίτευμα, ὁ οἰκός του ὅμως δὲν διετήρησε τὴν ὑπατον ἀρχὴν πέραν πενηκονταετίας. Τῷ 405 π. Χ. ἐπεβλήθησαν αὐτοῖς ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων τριάκοντα τύραννοι, ὅμως μετὰ τετράμηνον κατέλυσε ὁ Θρασύβουλος· ἔκτοτε ἐφύλαξαν τὸν τύπον τῆς δημοκρατίας καὶ ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν Ῥωμαίων (86 π. Χ.) καὶ τῶν Βυζαντινῶν ἄχρι τῆς ὑπὸ τῶν Φράγκων χει-

ρώσεως αὐτῶν (1204 μ. Χ.). Τῷ 1455 περιήλθον ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Σουλτάνων ὑφ' ἣν παρέμειναν μέχρι τοῦ 1833.

Ἐκ τῶν ὁρέων αὐτῆς ὁ Πάρνης κοινῶς Ὀζιάς ἢ Νουζᾶς ὑψοῦται κατὰ τὸ Β αὐτῆς μέρος· ἐκτεινόμενος δὲ μέχρι τοῦ παρά τὰ Δ Κιθαιρώνας καὶ ἐνούμενος μετ' αὐτοῦ ἀποτελεῖ τὸ κυρίως προσάρκτιον τῆς Ἀττικῆς ὄριον. Τὸ ὄρος τοῦτο ἔχει δύο διεξόδους τὴν ἐκ Δικελείας (Τατοῖου) κατὰ δεξιάν τῆς ὑψηλοτάτης τῶν κορυφῶν, καὶ τὴν διὰ τῆς Φυλῆς πρὸς ἀριστεράν. Ἡ τελευταία αὕτη θέσις ἐγένετο ὀνομαστικῆ ἀφ' οὗτου ὁ Θρασύβουλος ἀπ' αὐτῆς ὁρμήσας (404 π. Χ.) κατέλυσε τὴν ἐξουσίαν τῶν τριάκοντα τυράννων.

Τὸ *Πεντελικὸν* κοινῶς Πεντέλη καὶ Μεντέλη ἄρχεται ΝΑ τῆς Δικελείας καὶ ἐκτείνεται ἐκ Δ πρὸς Α μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Μαραθῶνος μέχρι τῆς θαλάσσης· ὑπῆρξε πάντοτε ὀνομαστικὸν διὰ τὰ λατομεῖα τοῦ καλλίστου αὐτοῦ μαρμάρου.

Ὁ Ὑμηττός ἀποτελεῖ τὸ νοτιοδυτικώτατον μέρος τῆς μεγάλης σειρᾶς τῶν ὁρέων τῆς διερχομένης λοξῶς διὰ μέσου τῆς Ἀττικῆς· ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ πεδίου τοῦ Μαραθῶνος μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀστυπαλαίας καὶ κεῖται πλησιέστατα τῶν Ἀθηνῶν κατ' ἀνατολάς· ἔχει καὶ αὐτὸς κάλιστα λατομεῖα μαρμάρου· ὠνομάσθη κοινῶς Τρελλοβοῦνι καὶ ὑπὸ τῶν Τούρκων Δελῆ Δάγ ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν παραφθορᾶς τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν γλώσσῃ ἐκ τοῦ Μόντε Ἰμέτο εἰς τὸ Μόντε μάτο.

Ὁ *Λυκαβηττός* εἶνε συνέχεια τοῦ Πάρνηθος καὶ τοῦ Πεντελικοῦ.

Ὁ *Αἰγάλεως*, οὔτινος τὸ μέρος τὸ καλούμενον πάλαι Ποικίλον ὀνομάζεται σήμερον βουνὸν τοῦ Δαφνίου, ἐκτείνεται πρὸς Δ τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸ ΒΔ τῆς Ἀττικῆς μέρος καὶ προβαίνει εἰς τὴν θάλασσαν μικρὸν ἀπὸ τοῦ Πειραιῶς ΒΔ μέχρι τοῦ πορθμοῦ τῆς Σαλαμῖνος ἔνθα τῷ 480 π. Χ. συνεκρατήθη ἡ περίδοξος κατὰ τῶν Περσῶν ναυμαχία.

Ὁ Κορυθαλὸς κοινῶς Σκαραμαγκᾶς εἶνε τὸ μέρος τοῦ Αἰγαλέου τὸ πρὸς τὸ ΒΑ ὑπερκείμενον τῆς ἀκτῆς τοῦ Ἐλευσινίου κόλπου.

Ὁ Ἀρχεσμός εἶνε μικρὸν βουνὸν ἐγγύς καὶ πρὸς τὸ ΒΑ μέρος τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ Βριλησσὸς εἰκάζεται ὅτι εἶνε τὰ κοινῶς λεγόμενα Τουρκοβούνια, ἅτινα κεῖνται κατὰ τὰ Πατήσια καὶ εἶνε μέρος τοῦ Πεντελικοῦ.

Τὰ Κέρατα κοινῶς Κανδίλι δικόρυφον ὄρος πρὸς Δ τῆς Ἐλευσίνος κατὰ τὴν ἀπέναντι τῆς Σαλαμῖνος παραλίαν· ἐπ' αὐτῶν πιθανῶς καθήμενος ὁ Εἰρζῆς ἐπὶ χρυσοῦ θρόνου τῆ 19 ὀκτωβρίου τοῦ 480 π. Χ. ἐθεάτο τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν.

Τὸ Λαύριον πρὸς Δ ἐγγύς τοῦ ἀκρωτηρίου Σουνίου, ὀνομαστὸν πάλαι διὰ τὰ ἀργυροῦχα μεταλλεῖα αὐτοῦ, εἰς ἃ εἰργάζοντο 20,000 ἀνθρώπων.

Ὁ Ἰκάριος παρὰ τὸν Μαραθῶνιον κόλπον, ὀνομασθεὶς οὕτως ἀπὸ τοῦ πατρὸς τῆς Ἐριγόνης Ἰκαρίου, ὅστις διδασθεὶς ὑπὸ τοῦ Διονύσου τὴν ἀμπελοφυτεῖαν καὶ οἰνοποιῖαν ἐφρονεῦθη ἐν τῷ δρυμῶνι τοῦ Μαραθῶνος ὑπὸ ποιμένων, οἵτινες μεθύσαντες ἐνόμισαν ὅτι ἐδηλητηριάσθησαν ὑπ' αὐτοῦ. Σήμερον λέγεται Ἀφορισμὸς καὶ Ἀργαλίκη.

Πανὸς ὄρος· ὀλίγον ἀπωτέρω τοῦ πεδίου τοῦ Μαραθῶνος, ἔχον ἀξιοθέατον σπήλαιον.

Τὰ ὄρη ταῦτα σχηματίζουν τὰ ἐπόμενα ἀκρωτήρια.

Τὴν Ἀμφιάλην κοινῶς Σκαραμαγκᾶ κατὰ τὴν Δ παραλίαν τῆς Σαλαμῖνος, κάτωθεν λατομείου ὑπερκείμενου, καὶ πρὸς τὸ Β τοῦ μικροῦ λιμένος τῶν Φάρων. Πρὸ τοῦ ἀκρωτηρίου εἰσὶ δύο νησίδες πλησίον ἀλλήλαις κείμεναι καὶ ὀνομαζόμεναι Φαρμακοῦσκι.

Τὴν Κωλιάδα, κοινῶς ἀγίου Κοσμᾶ ΝΑ τοῦ Πειραιῶς·

ἐκ τῆς περίξ γῆς κατεσκευάζοντό ποτε κάλλιστα πῆλινα ἀγγεῖα. Πρὸ αὐτῆς νησίς ἀκατοίκητος, Βαλβίνα.

Τὸν *Ζωστῆρα* κατὰ τὸν δυτικὸν αἰγιαλὸν πρὸς τὸ ΒΔ τῆς Ἀστυπυλαίης καὶ τοῦ Σουνίου ταύτης πρόκειται ἡ νησίς Φάβρα.

Τὴν Ἀστυπυλαίαν ΝΑ τοῦ προηγουμένου πρὸ αὐτῆς κεῖται νησίς Ἐλεῦσσα ὄνοματι.

Τὸ Σούνιον κοινῶς Κάβο κολόνες, (ἐκ τῶν λειψάνων τοῦ ναοῦ τῆς Σουνιάδος Ἀθηναῖς, ἅτινα εἶνε 14 κίονες Δωρικοῦ ρυθμοῦ ἐκ λευκοῦ Παρίου λίθου, ἰστάμενοι μὲν εἰσέτι ὄρθιοι, πλὴν εἰς ἄκρον βεβλαμμένοι), σχηματίζεται ἐκ τῆς πρὸς Ν γωνίας τῆς τριγωνοειδοῦς χερσονήσου τῆς καθιστώσης τὴν Ἀττικὴν. Πρὸς Α τοῦ Σουνίου κεῖται ἡ νῆσος τοῦ Πατρόκλου, ἀκατοίκητος καὶ αὕτη νησίς.

Τὴν *Κυρὸς οὐράν*, Κυνόσουραν καὶ κοινῶς Στόμι, περικλείουσιν πρὸς Β τὸ Μαραθώνειον πεδῖον διὰ τινος προεξέχοντος κλάδου.

Ἐκ τῶν ποταμῶν τῆς Ἀττικῆς ὁ Κηφισσοὺς πηγάζων ἐκ τῆς θέσεως Φκσιδέρου ρεεῖ διὰ τοῦ ἐλαιῶνος καὶ τῶν κήπων τῶν κατὰ τὰ Σεπόλια ἔνθα ὑπῆρξέ ποτε ἡ ἀκαδημία, ἀρδεύων δὲ τοὺς ἐκατέρωθεν κήπους, ἄδυναται μεγάλως ἕως οὗ φθάσῃ εἰς Φάληρον ἔνθα ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ ποταμὸς οὗτος ρεῖ διὰ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ πεδίου ἔξευκτο διὰ γεφύρας, ἐφ' ἧς καθεζόμενοι πρὸς ἀνάπαυσιν οἱ ἐκ τῶν Ἐλευσηνίων μυστηρίων ἐπιστρέφοντες Ἀθηναῖοι, πρὸς ἀνάμνησιν τῶν χαριεντισμῶν δι' ὧν κατὰ τὸν μῦθον ἡ Ἰάμβη ἢ Βαβῶ διεσκέδαζε τὴν λύπην τῆς Δήμητρος, ἔσκωπτον τοὺς διαβαίνοντας, ἐξ οὗ αἱ λέξεις γεφυρισμὸς καὶ γεφυρίζειν παρ' Ἑλλησιν.

Ὁ Ἰλισσοὺς ρεῖν ἐξ Α πρὸς Δ ἐγγὺς καὶ διὰ τῆς Ν πλευρᾶς τῆς πόλεως τῶν Ἀθηναίων. Παρὰ τὸν ποταμὸν τοῦτον ἐμυθεύετο ὅτι ὁ Βορρᾶς ἤρπασε τὴν Ὀρίθειαν. Ἰδίᾳ

ὅμως περ' Ἀθηναίους ὁ ποταμὸς οὗτος ἦν ἱερὸς τῶν Μουσῶν. Ἐγγὺς δέ που αὐτῷ ἐδείκνυτο τὸ μέρος ἔνθα οἱ Πελοποννήσιοι ἀπέκτειναν τὸν βασιλέα αὐτῶν Κόδρον.

Ἡριδαρός μικρὸς ρύαξ συμβάλλων τῷ Ἴλισσῷ.

Κηρισσός, (ἄλλος τοῦ παρὰ τὰς Ἀθήνας), ποταμίσκος ρέων παρὰ τὴν Ἐλευσίνα εἰς τὸ χωρίον Ἐρινεός, ὅθεν ἐμυθεῖτο ὅτι ὁ Πλούτων κατῆλθεν εἰς τὸν Ἄδην ἀρπάσας τὴν Περσεφόνην. Παρὰ τὸν Κηρισσὸν τοῦτον ὁ Θησεὺς ἀπέκτεινε τὸν ληστὴν Πολυπήμονα, τὸν ἐπιλεγόμενον Προκρούστην.

Ἐρασίνοσ, ποταμίσκος ρέων παρὰ τῇ Βραυρῶνι, ἄλλοτε πρωτευούση δήμου κατὰ τὸ πεδίον τοῦ Μαραθῶνος, σωζούση σήμερον πύργου πολλῷ μεταγενεστέρας ἐποχῆς.

Πρὸς Δ τῆς Ἀττικῆς, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ τῶν ὀρέων *Κεράτων*, καὶ πρὸς Ν τῆς Βοιωτίας, ἀφ' ἧς διὰ τοῦ *Κιθαιρῶνος* χωρίζεται, ἐκτείνεται ἡ *Μεγαρίς*, δυτικῶς ὑπὸ τοῦ Ἀλκυονίου καὶ πρὸς Ν ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου περιβεβημένη, ἔχουσα γῆν τραχεῖαν καὶ παράλυπρον ὡς τὴν τῆς Ἀττικῆς, ἧς τὸ πλεῖστον κατέχεται ὑπὸ τῶν *Ὀρειῶν* ὀρέων. Ἡ *Μεγαρίς* ὀνομάσθη οὕτως ἐκ τῆς πρωτευούσης αὐτῇ πόλεως *Μεγάρων*, ἣν ἔκτισε Μεγαρεύς, ὁ υἱός, ὡς ἐλέγετο, τοῦ Ποσειδῶνος. Οἱ Μεγαρεῖς οἰκοῦντες χώραν στενήν, τραχεῖαν, ὀρεινὴν καὶ ὀλιγόκαρπον δὲν ἠδύναντο νὰ εὐπορήσωσιν ἐκ τῶν προϊόντων τῆς γῆς, δι' ὃ κατέφευγον εἰς τὸ ἐμπόριον· ὅτε δὲ προϊόντος τοῦ χρόνου ὁ πληθυσμὸς αὐτῶν ἠϋΐησεν ἔπεμψαν ἀποικίας καὶ ἔκτισαν πολλοῦ πόλεις, ὡς τὰ ἐν *Σικελίᾳ* *Μέγαρα*, πρότερον *Ἰγβλα* ὀνομαζόμενα· τὸν *Ἀστακόν*, (τανῶν *Γιουβατζικ* ἢ *Ὀβατζικ* ἐν Βιθυνίᾳ παρὰ τῇ *Νικουηδείᾳ* εἰς τὸ βάθος τοῦ Ἀστακηνοῦ κόλπου), τὴν *Σηλυβρίαν* ἐπὶ τῆς Προποντίδος, τὴν *Χαλκηδόνα* (*Καδήκιοσ*) ἐν Βιθυνίᾳ παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Βοσπόρου, τὸ *Βυζάντιον* καὶ ἄλλας. Χάρις δὲ εἰς τὸν ἐκ τῶν ἀποικιῶν πλοῦτον ἐγένε-

νοντο ισχυροὶ καὶ οὐ μόνον ἀντετάττοντο, ἀλλὰ καὶ πολ-
λάκις ὑπερεῖχον τῶν Ἀθηναίων καὶ Κορινθίων.

Ἐκ τῶν ὄρεων αὐτῆς τὰ ὄρη εἶνε ὄρεινὴ ράχις κατέ-
χουσα τὸ πλεῖστον τῆς Μεγαρίδος· ἐπὶ τῆς ράχεως ταύτης
περιχαρακωθεὶς ὁ Κλεομένης ἐκώλυσε Ἀντίγονον τὸν κατ'
εὐφημισμὸν ἐπικληθέντα Δῶσων (232—221 π. Χ.) νὰ
προοδεύσῃ ἐπὶ τὰ πρόσω.

Γερανεῖα κοινῶς Μακρὸ-πλάγι ἐκτείνεται πρὸς Α τοῦ
Ἐξαμιλίου καὶ πρὸς Δ τῶν Δερβενοχωρίων ἀπὸ τοῦ κόλπου
τῆς Κορίνθου ἄχρι τοῦ τῆς Αἰγίνης· τὸ μέρος αὐτοῦ τὸ προ-
βαῖνον κατὰ τὸ ἀκρωτήριο *Μαλαγκάρα* λέγεται *Παλιο-
βοῦρι*· ἐπ' αὐτοῦ δὲ εὗρηται μικρὰ τις λίμνη. Κάτωθεν τῆς
Γερανεῖας εἶνε ἡ *Μολουρίς*, λεγομένη, Πέτρα ἐπὶ τοῦ Σα-
ρωνικοῦ κόλπου, ὀνομαστὴ διότι ἀπ' αὐτῆς ἐρρίφθη εἰς τὴν
θάλασσαν ἡ Ἰνώ μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς Μελικέρτου, διωκο-
μένη ὑπὸ τῆς Ἥρας ὀργισθείσης κατ' αὐτῆς ὡς παραπεισά-
σης τὸν σύζυγον αὐτῆς Ἀδάμαντα νὰ φονεύσῃ τὰ ἐκ τῆς
πρώτης συζύγου αὐτοῦ Νερέλης τέκνα Ἕλληνα καὶ Φρίξον.

Πρὸς Δ τῆς Μολουρίδος πέτρας κατὰ τὸ ΝΑ τῶν Ὀνειῶν
ὄρεων εἰσὶν ἀποτομώτατοι καὶ κρημνωδέστατοι ἐπὶ τῆς θα-
λάσσης κρεμάμενοι βράχοι, λεγόμενοι *Σκιρωνίδες Πέτραι*,
ἀπὸ Σκίρωνος τοῦ ἐπισημοῦ ληστοῦ, ὃς καθήμενος παρὰ τοὺς
βράχους τούτους ἠνάγκαζε τοὺς διερχομένους νὰ νίπτωσι
τοὺς πόδας αὐτοῦ ἐπὶ τόπου ἀποκρήμνου, εἶτα δὲ λακτίζων
αἰφνηδίως, κτεκύλιεν αὐτοὺς κατὰ τῶν κρημνῶν εἰς τὴν
θάλασσαν κατὰ τὸ μέρος τὸ λεγόμενον *Χελώνη*. Τὸν Σκί-
ρωνα τοῦτον ἐφόνευσεν ὁ Θεσεύς (1320 π. Χ.). Σήμερον ἡ
κάτωθεν τῶν βράχων τούτων στενὴ καὶ ὕσθετος παρὰ τὴν
θάλασσαν ὁδὸς ὀνομάζεται *Κακὴ Σκάλα*.

Ἡ *Βοιωτία* κειμένη πρὸς Δ τῆς Εὐβοϊκῆς θαλάσσης,
πρὸς Α τῆς Φωκίδος, πρὸς Ν τῆς Εὐβοϊκῆς θαλάσσης καὶ
τῆς Ὀπουντίας Λοκρίδος καὶ πρὸς Β τῆς Ἀττικῆς τῆς

Μεγαρίδος καὶ τοῦ Κρισσαίου κόλπου, κεῖται ὡς κοιλάς μεταξὺ ὄρεων, ἅτινα πανταχόθεν σχεδὸν περικυκλοῦσιν αὐτήν. Τὸ ὄνομα αὐτῆς ἔλαβε κατὰ τινὰς μὲν ἐκ τοῦ Βοιωτοῦ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἰτώνου καὶ τῆς νύμφης Μελανίππης, κατ' ἄλλους δὲ ἔνεκεν τῆς παροιμιώδους πάλαι βλακειᾶς τῶν κατοίκων αὐτῆς. Λαμπρὰς ὅμως ἐξαιρέσεις τούτου ἔχομεν ἐν τοῖς Βοιωτοῖς, τὸν Πίνδαρον, τὴν Κόρινναν, τὸν Ἐπαμεινώνδαν, τὸν Πελοπίδαν, τὸν Πλούταρχον καὶ κατὰ τινὰς καὶ τὸν Ἡσίοδον.

Ἡ γῆ αὐτῆς εἶνε τιτανώδης, καταρδευομένη δὲ ἀφθόνως καθίσταται πλουσία καὶ γονιμοτάτη, καὶ ἡ Βοιωτία ὡς πρὸς τὴν εὐφορίαν ὑπερτερεῖ οὐ μόνον τῆς Ἀττικῆς, ἀλλὰ πάσης σχεδὸν τῆς Ἑλλάδος ἐκτὸς τῆς Θεσσαλίας. Τὸ κλίμα αὐτῆς ὅμως ἔνεκεν τῶν λιμνῶν καὶ τῶν πολυαριθμῶν ἐλῶν ὡς καὶ τῶν περικυκλούντων ὄρεων ἐφ' ὧν συναθροίζονται τὰ νέφη καὶ αἱ ὀμίχλαι, ἐπὶ δὲ τῶν ὑψηλοτέρων ἢ χιῶν, καθίσταται ἀτερπές, βαρὺ, ὑγρὸν, κατάψυχρον τὸν χειμῶνα, εἰς ἄκρον θερμὸν τὸ θέρος καὶ νοσῶδες, ἔνεκεν τῶν ἀποφερομένων μiasμάτων. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τοῖς ὑπογείοις σπλάγχχοις αὐτῆς ὑποκρύπτονται πολλὰ ἄντρα καὶ κοιλότητες ἔνθα ἐμπίπτουσι πολλὰ τῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας αὐτῆς λιμναζόντων ὑδάτων, ὁσάκις συνετάραξαν αὐτὴν σεισμοὶ ἀπέβησαν καταστρεπτικοί.

Ἐκ τῶν ὄρεων αὐτῆς ὁ *Κιθαιρῶν*, ὅστις μετὰ τοῦ Πάρνηθος χωρίζει τὴν Βοιωτίαν ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Μεγαρίδος, συνδέεται πρὸς Δ μετὰ τοῦ Ἑλικῶνος διὰ μεσολαβούντων μικρῶν ὄρεων, καθηκόντων μέχρι τῆς θαλάσσης· τὰ περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ εἰσὶν ὄλως μυθώδη. Τὸ ὄρος τοῦτο εἶνε τραχὺ καὶ ἀπόταμον καὶ ἔχει δυσβάτους παρόδους κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευράς, τὰς τε πρὸς Β καὶ τὰς πρὸς Ν. Κατὰ δεξιὰν τῆς ἐκ Μεγάρων ἐπὶ τοῦ ὄρους ὁδοῦ εἰδείκνυτο ἡ πέτρα ἐφ' ἧς κλίνων ἐκάθευδεν ὁ

Ἄκταιων, ὁπότεν ἀπέκαμνε θηρεύων. Ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου ἐξετέθη νήπιον ὁ Οἰδίπους, ἀλλ' ἄγνωστον ποῦ. Ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου κατεσπαράχθη ὑπὸ τῶν Βακχίδων καὶ ὁ Πενθεύς, ὡς μὴ δεχόμενος τὰ μυστήρια αὐτῶν, ἀλλὰ χλευάσας αὐτά.

Ἐλικῶν κατὰ τὸ ΝΔ τῆς Βοιωτίας ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Θεσπιέων, καλεῖται σήμερον κοινῶς Ζαγαροβοῦρι. Ὁ Ἐλικῶν εἶνε τὸ μᾶλλον εὐγειον ἀπάντων τῶν ὄρεων τῆς Ἑλλάδος, οὐδὲν δὲ φερμικῶδες χόρτον ἢ ρίζα φύεται ἐπ' αὐτοῦ, ὅθεν καὶ οἱ τρεφόμενοι ἐξ αὐτῶν ὄφεις ἔχουσι τὸν ἰὸν ἀσθενέστατον. Γὰρ ὄρος τοῦτο ἦν ἱερὸν τῶν Μουσῶν, ὧν ἄλλος εὗρητο ἐπὶ τοῦ Ἐλικῶνος· εἰς ταύτας ἀφιέρωσαν αὐτὸ οἱ ἐκ Θράκης Πίερες, ἐξ ὧν ὠνομάσθη ἢ μεταξὺ Ἀλιάκμιωνος καὶ Ὀλύμπου χώρα Πιερία.

Μετὰ τοῦ Ἐλικῶνος πρὸς τὸ ΒΔ συνέχεται τὸ Λιβήθριον, ὅπερ ἐπίσης ἦν εἰς τὰς Μούσας ἀφιερωμένον· πρὸς Β δὲ τοῦ Ἐλικῶνος καὶ ἐν συνεχείᾳ αὐτοῦ ἐκτείνεται τὸ Τιλοφούσιον, κοινῶς σήμερον Πέτρα καλούμενον· ἐκ τῶν βράχων τῆς Πέτρας ρέουσιν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς μεταξὺ Κορωνείας καὶ Ἀλιάρτου τὰ ὕδατα τῆς πηγῆς Τιλοφούσης, ὧν τὸ ψυχρὸν καὶ γλυκύποτον ὑμνησεν ὁ Πίνδαρος. Μεταξὺ Κορωνείας καὶ Ὀρχομενοῦ Λαφύστιον (τανῦν Γρανίτσα), ἐφ' οὗ ὁ Ἀθάμας ἔφερον ὅπως φονεύσῃ τὰ τέκνα αὐτοῦ Φρίξον καὶ Ἑλλην, πρὸς ἃ, κατὰ τὸν μῦθον, ἀπέστειλεν ὁ Ζεὺς κριόν, ἔχοντα χρυσοῦν ἔριον, οὗτινος ἐπιθάντα ἀπέδρασαν. Οἱ Βοιωτοὶ ἔλεγον πρὸς τούτοις ὅτι ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου ἀνῆλθεν ὁ Ἡρακλῆς ἀνάγων τὸν ἐκ τοῦ ἄδου ἀποσπασθέντα Κέρβερον. Πρὸς Δ τοῦ Λαφυστίου συνεχόμενον κατὰ τὸ νότιον τῆς Χαϊρωνείας Θούριον ἢ Ὀρθόπαγον ἐφ' οὗ ὁ Σύλλας ἤγειρε τρόπαιον τῷ 86 π. Χ. διὰ τὴν κατὰ τοῦ Ταξίλου καὶ τοῦ στρατεύματος τοῦ Μιθριδάτου νίκην αὐτοῦ. Ὑγάρτειον κλάδος τοῦ Φωκικοῦ ὄρους Ἀχορτίου ἐκτεινόμενος ἐντὸς

τῆς Βοιωτίας. Ἡδύλιον κλάδος τῶν Λοκρικῶν ὄρεων, χωρίζων τὴν ἀρκτέαν Βοιωτίαν ἀπὸ τῆς Φωκίδος. Ἀκόντιον παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Κηφισσοῦ τῆς Φωκίδος (ποτάμι τοῦ Δαδίου). Πτώον τρικώρυφον ὄρος ὑπερκείμενον τῆς Κωπαίδος λίμνης. Ἀήλος μικρὸν ὄρος συνέχεια τοῦ Πτώου προβαίνον ἐν εἶδει χερσονήσου ἐντὸς τῆς Κωπαίδος. Ἡ Δῆλος αὕτη διημφισβήτει πρὸς τὴν ὀμώνυμον κατὰ τὰς Κυκλάδας νῆσαν τὴν τοῦ Ἀπόλλωνος γέννησιν. Μεσσαπίον, κοινῶς σήμερον Ἄτυπὰ πρὸς τὴν Εὐβοϊκὴν θάλασσαν· ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ Μεσσαπού, ὃς μεταβάς εἶτα εἰς Ἰταυγίαν τῆς Ἰταλίας ἐκάλεσε τὴν χώραν Μεσσαπίαν. Φοιρίκιον, τανῦν Φικιοῖον καὶ Φαγάς, ὑψηλόν, τραχὺ καὶ γυμνὸν ὄρος ὑψούμενον πρὸς Α τῆς Κωπαίδος. Ὑπατος οὖν Κλεφτόβουρον πρὸς Β τῆς ἐκ Θηβῶν εἰς Χαλκίδα ὁδοῦ· καὶ Κηρύκιον ἐφ' οὗ ἐμυθεύετο ὅτι ἐγεννήθη ὁ Ἑρμῆς.

Ἐκ τῶν ποταμῶν τῆς Βοιωτίας ὁ Κηφισσοῦς πηγάζων ἐκ τῆς παρὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Παρνασσοῦ κατὰ τὴν Φωκίδα πόλεως Αἰλαίας (Σουβάλας) εἰσέρχεται εἰς τὴν Βοιωτίαν γλίχων τὰς ὑπωρείας τοῦ ἐν Βοιωτίᾳ ὄρους Ἡδύλιου καὶ διατρέχει τὸ πεδίον ἐνθα ἦσαν αἱ πόλεις, Χαιρώνεια, Λεβαθεία καὶ Κορώνεια. Ἡ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ τούτου γῆ εἶνε ἀρίστη εἰς φύτευσιν, σπορὰν καὶ νομάς.

Ἐν Βοιωτίᾳ τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ τούτου κατὰ τὸν ΒΑ. μυχὸν τῆς Κωπαίδος πρὸς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Σκροποτερίου, χάνεται διὰ τριῶν φαράγγων εἰς χάσμα, ἀφ' οὗ δὲ ρεῖται ἐπὶ τι διάστημα ὑπογείως ἀναφαίνεται αὖθις καὶ διατρέχων τὴν κοιλάδα τῶν Δάρμων ἐκδίδει εἰς τὴν θάλασσαν.

Ὁ Ἄσωπος ἔχων τὰς πηγὰς αὐτοῦ ἐν τῷ Κιθαιρῶνι οὗ μικρὰν τῶν Πλαταιῶν, ρεῖ διὰ τοῦ πεδίου τῶν Θηβῶν καὶ διερχόμενος παρὰ τῇ Τανάγρα ἐκδίδει εἰς τὴν Εὐβοϊκὴν θάλασσαν.

Ὁ Ὀλιμεῖος ποταμίσκος καταρρέων ἐκ τοῦ Ἐλικῶνος

καὶ συμβάλλων μετὰ τοῦ *Περμησσοῦ* ὁ τελευταῖος οὗτος πηγάζων ἐπίσης ἐκ τοῦ Ἑλικῶνος χύνεται εἰς τὴν Κωπαΐδα πλησίον τῆς Ἀλιάρτου, ἣς τὴν θέσιν κατέχει σήμερον τὸ χωρίον *Παληποπαγαλά, Τριδούρι, ἢ Μάξι*.

Ὁ *Κουάριος* μικρὸς ποταμὸς πηγάζων ἐκ τοῦ Τιλοφουσίου καὶ ἐκ Ν πρὸς Β ρέων συμβάλλει πρὸς Α τῆς Κορυφείας (νῦν Καμάρας) τῷ *Φαλάρω*. Οὗτος ἐκ τοῦ Ἑλικῶνος πηγάζων ἐκδίδει εἰς τὴν Κωπαΐδα ὁ ποταμὸς οὗτος καλεῖται σήμερον ποτάμι τοῦ ἁγίου Γεωργίου.

Ἡ *Ἐρκυρα*, κοινῶς ποτάμι τῆς Λεβαδιᾶς, ρέουσα μεταξὺ τῆς πόλεως Λεβαθείας καὶ τοῦ Τροφωνίου ἄλλους χύνεται εἰς τὴν Κωπαΐδα. Ὁ ποταμὸς οὗτος πηγάζει ἐκ σπηλαίου περιφήμου τὴν ἀρχαιότητα γενομένου ὡς μαντείου, εἰς δὲ μαντευόμενός τις διήρχετο τὸ ἐπίλοιπον τοῦ βίου αὐτοῦ μελαγχολικὸς καὶ σκυθρωπός.

Ὁ *Λάμος* μικρὸς ποταμὸς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Ἑλικῶνος.

Ἡ *Δίρη* μικρὸς ἐπίσης ποταμὸς ρέων ἐκ Ν πρὸς Β παρὰ τὴν πόλιν τῶν Θεῶν παρ' αὐτῇ ἦν ἡ οἰκία τοῦ Πινδάρου, ἣς μόνης ἐφείσθη Ἀλέξανδρος ὁ μέγας ὅτε ἐν ἔτει 335 π. Χ. κατέσκαψε τὰς Θεῖας.

Ὁ *Ἰσηρὸς* ἤδη κοινῶς ἁγι-Γιάννης πηγάζων 40 περίπου λεπτὰ μακρὰν τῆς ἐνεστώσης πόλεως τῶν Θεῶν ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν Ἀττικὴν ὁδοῦ καὶ ἐκδίδων εἰς τὴν λίμνην *Υλικήν*.

Ὁ *Μέλας* τανῦν *Μαυρόνερον*, πηγάζων ἐκ τοῦ Ἰφαντείου ὄρους καὶ ἐκβάλλων εἰς τὴν Κωπαΐδα.

Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλοι ποταμίσκοι, οἵτινες δύνανται νὰ λογισθῶσι χεῖμαρροι.

Ἐκ τῶν *Λιμνῶν* τῆς Βοιωτίας, ἡ Κωπαῖς κοινῶς *Τοπόλια* κατέχει τὸ πολὺ τῆς Ὁρχομενίας, ἀλλὰ καὶ ταύτης τὸ ΒΑ μόνον μέρος δύναται κυρίως νὰ ὀνομασθῇ λίμνη, διότι μόνον ἐκεῖ καὶ ἐν ὥρᾳ θέρους εὐρίσκεται ὕδωρ καὶ τρέφονται

καὶ ἰχθύς· τὸ ἐπίλοιπον εἶνε μέγα ἔλος κυκλούμενον ἐξ Α καὶ Β ὑπὸ ὀρέων. Τὸ ἔλος τοῦτο κατὰ διαφόρους ὥρας τοῦ ἔτους καὶ κατὰ διαφόρους καιροὺς ξηραίνεται πότε μὲν ἐν μέρει, πότε δὲ καθ' ὅλοκληρίαν καὶ καθιστᾶ πεδιάδα εὐφορωτάτην ἐν ἣ σπείρεται ἀραβόσιτος καὶ ἄλλα. Κατὰ τὸν πρὸς Α μυχὸν αὐτῆς πρὸς τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Σκροπονερίου ὑπάρχει μέγα σπήλαιον καὶ τρία βάραθρα δι' ὧν καταδύεται ὑπὸ γῆν ὁ Κηφισσός, ὅστις μετ' ὀλίγον ἀναφαίνεται αὖθις.

Υλική ΝΑ τῆς Κωπαίδος, σήμερον λέγεται *Λιχαρις* καὶ κοινότερον *Λίμνη τῆς Θήβας*· ἡ λίμνη αὕτη διαιρεῖται τρόπον τινὰ εἰς δύο μέρη διὰ δύο προβαινουσῶν ἐκατέρωθεν ἐξοχῶν, αἵτινες ἐν τῷ μέσῳ τῆς λίμνης συναντῶνται τοσοῦτο πλησίον ἀλλήλων, ὥστε καταλείπουσι στενωτάτὸν τι μεταξὺ αὐτῶν διάστημα· ἡ κατ' ἄρκτον ἐξοχή εἶνε βράχος τραχύς καὶ ὀνομάζεται ὁ *Κληματαριάς*, τὴν δὲ κατὰ Ν. ἀποτελοῦσι δύο λόφοι *Ἐλδοῦσαι* καλούμενοι· ἐπὶ τοῦ στενοῦ ἦν τὸ πάλαι γέφυρα, ἧς λείψανα φαίνονται ἐντὸς τοῦ ὕδατος.

Ἄρμα ΒΑ τῆς *Υλικῆς*, καλεῖται σήμερον *Μορίκι*.

Πεδιάδας ἔχει τὴν τοῦ *Ὀρχομενοῦ*, τὴν τῆς *Λεβαθείας*, τὴν τῆς *Ἀλιάρτου*, τὴν *Θηβαϊκῆν*, τὴν *Πλαταϊκῆν* καὶ τὴν τῆς *Χαιρωνείας*.

Αἴγινα· νῆσος ἐν μέσῳ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου κειμένη· ἐκαλεῖτο αὕτη πρότερον *Οἰρώη*, μετωνομάσθη δὲ Αἴγινα ἐξ Αἰγίνης θυγατρὸς τοῦ Ἄσωποῦ καὶ μητρὸς τοῦ Αἰακοῦ. Ἡ νῆσος αὕτη εἶνε δυσπρόσιτος ἕνεκα τῶν πολυαριθμῶν βράχων οἵτινες περικυκλοῦσι τὰς ἀκτὰς αὐτῆς. Ἔχει γῆν εὐφορον καὶ παράγει σῖτον, ἔλαιον, καρποὺς καὶ βάμβακα. Τὸ πάλαι ἐφημίζετο διὰ τὴν μεγάλην ναυτικὴν αὐτῆς δύναμιν καὶ τὸ ἐμπόριον.

Ἐκ τῶν χωρῶν τῆς Ἀττικῆς, Μεγαρίδος, Βοιωτίας, τῶν νήσων Αἰγίνης καὶ Σχλαμῖνος, καὶ τῶν προσκειμένων μικρῶν νησιδίων σύγκειται ὁ τῆς Ἀττικῆς καὶ Βοιωτίας νομός, διαιρούμενος εἰς πέντε ἐπαρχίας· α) Ἀττικῆς κατ. 119.000, β) Αἰγίνης κατ. 7.000, γ) Μεγαρίδος κατ. 19.000, δ) Θηβῶν κατ. 23.000 καὶ ε) Λεβαδείας κατ. 19.000.

Ἐπισημότεραι πόλεις τῆς Ἐπαρχίας ΑΤΤΙΚΗΣ εἶνε Ἄθηναι, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, τοῦ νομοῦ καὶ τοῦ βασιλείου, καὶ ἔδρα μητροπολίτου ἀ τῆ ἱεραρχικῆ τάξει καὶ προέδρου τῆς διοικούσης ἱερᾶς συνόδου τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος. Κατέχουσα μέρος τῆς θέσεως, ἣν κατεῖχεν ἡ ἀρχαία πόλις, εἶνε ἐκτισμένη μεταξὺ δύο ἱστορικῶν λόφων, τῆς ἀκροπόλεως πρὸς Ν καὶ τοῦ Λυκαβητοῦ πρὸς Β, καὶ μεταξὺ δύο ποταμῶν τοῦ Ἰλισσοῦ πρὸς Α καὶ τοῦ Κηφισσοῦ πρὸς Δ, ἐν μέσῳ πεδιάδος, περιοριζομένης πρὸς Β ὑπὸ τῆς Πεντέλης, πρὸς Α ὑπὸ τοῦ Ὑμηττοῦ, πρὸς Ν ὑπὸ τῆς θαλάσσης καὶ πρὸς Δ ὑπὸ τοῦ Αἰγάλεως, τοῦ Κορυδαλοῦ καὶ τοῦ Ποικίλου· κάτ. 70.000.

Τῆς πόλεως ταύτης τῆς περιδόξου μὲν εἰς τὰ πολεμικά, ἀπαραιμίλλου δὲ εἰς τὰς τέχνας καὶ τὰ γράμματα, ἥς ἡ ἱστορία ἐκπροσωπεῖ ὅ,τι μέγα καὶ ἔξοχον, θεμελιωτῆς λέγεται κατ' ἄλλους μὲν ὁ Ὠγύγης, ζῶν εἰς πανάρχαιον ἐποχὴν, κατ' ἄλλους δὲ ὁ Κέκρωψ, καὶ κατ' ἄλλους ὁ Θησεύς.

Ἡ ἱστορία αὐτῆς εἶνε ἡ ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ, τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν, ὁ ἀντικατοπτρισμὸς τοῦ τελείου, εἰς ὃ ἡ ἀνθρώπινος διάνοια δύναται νὰ ἀνυψωθῆ.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς εὐλαείας αὐτῆς, ἤτοι κατὰ τὴν 6, καὶ δ' π. Χ. αἰῶνα καὶ κατόπιν εἴτα, ἡ πόλις αὕτη συνίστατο ἐκ τριῶν μερῶν· ἐκ τῆς Ἀκροπόλεως ἢ ἄνω πόλεως· πρότερον *Κεκρωπίας* καλουμένης· ἐκ τῆς κάτω ἢ ἰδίως πό-

λεως κειμένης περί τήν ἀκρόπολιν καί ὀνομαζομένης Ἄστου, καί ἐκ τῶν διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν συνδεομένων λιμένων αὐτῆς, ἦται τοῦ Πειραιῶς, τῆς Μουνυχας καί τοῦ Φαλήρου, κατεκοσμεῖτο δὲ ὑπὸ πλείστων καλλιτεχνικῶν μνημείων καί ἐπιστημονικῶν ἀριστουργημάτων.

Αἱ σημεριναί Ἀθῆναι ἀνοικοδομηθεῖσαι μετὰ τὸ 1835, ἔχουσιν ὄψιν ὅλως εὐρωπαϊκὴν διασχίζονται ὑπὸ εὐθυγράμμων ὁδῶν, ὀρθογωνίως τεμνομένων, καί ὑπὸ ὠραίων κτιρίων, καί ἔχουσιν ὠραίας καταφύτους πλατείας. Ἐκ τῶν δημοσίων αὐτῆς οἰκοδομῶν διακρίνονται τὰ Ἀνάκτορα, ὑψύμενα ἐπὶ τῶν ΝΔ προβουνίων τοῦ Λυκαβητοῦ, μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα κτισθὲν ἐκ πεντελησίου λίθου· περὶ αὐτὸ ὑπάρχει κῆπος καλῶς διατηρούμενος. Τὸ Πανεπιστήμιον τὸ ὠραιότατον μνημεῖον τῶν νεωτέρων Ἀθηνῶν πρὸς δ ἀνθαμιλλᾶται περὶ πρωτείων μόνη ἢ παρ' αὐτῷ Σιναίξ Ἀκαδημία, τὸ Ἄστροσκοπεῖον, τὸ Βαρβάκειον, τὸ Πολυτεχνεῖον, τὸ Βουλευτήριον, τὰ δύο Νοσοκομεῖα, τὸ Ὀφθαλμιατρεῖον, τὸ δημοτικὸν Βρεφοκομεῖον, τὰ δύο Ὀρφανοτροφεία, τὸ Ἀρσάκειον Παρθεναγωγεῖον, ἡ Ριζάρειος Σχολή, τὸ Πτωχοκομεῖον, τὸ Ὠδεῖον, ὁ Ναὸς τῆς Μητροπόλεως, τὸ ἀνεγειρόμενον Ζάππειον, τὸ Μουσεῖον, ὁ Ναὸς τῶν Δυτικῶν, τὰ ὑπουργεῖα τῶν Οἰκονομικῶν καί Ἐσωτερικῶν, τὸ νέον Θέατρον καί ἄλλαι οἰκοδομαί.

Ἄπασαι αὗται αἱ οἰκοδομαί, καθ' ἑαυταὶ λαμπραί, φαίνονται ταπειναί καί εὐτελεῖς πρὸ τῶν ἡρωοτηριασμένων λειψάνων τῶν ἐξόχων μνημείων, ὅσων ποτὲ ὠνειροπόλησεν ὁ ἀνθρώπινος νοῦς. Ἐπὶ τοῦ πρὸς Ν μικροῦ βράχου τῆς ἀκροπόλεως, ἐφ' οὗ τὸ ἰδανικὸν ὠραῖον ἐξετυπώθη ὑπὸ τὴν τελειότατην αὐτοῦ μορφήν, σώζονται λείψανα τῶν ἀμιμήτων Προπυλαίων, ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ ναοῦ τῆς Ἀπτέρου Νίκης, δεξιόθεν αὐτῶν τοῦ Παρθενῶνος, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ἐρεχθεῖου, πρὸς Β καί ἄλλων μικροτέρων ναῶν εἰς τιμὴν

τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τῆς Ἀρτέμιδος ἰδρυθέντων. Κατερχόμενοι τῆς ἀκροπόλεως ΒΔ αὐτῆς ἀπαντῶμεν τὸ Θησεῖον, τὸ τελειότερον σωζόμενον μνημεῖον τῶν Ἀθηνῶν, οὔτινος ἡ οἰκοδομὴ ἀρξαμένη τῷ 469 ἀπεπερατώθη τῷ 465 π. Χ. καὶ ἐδέξατο τὰ λείψανα τοῦ Θησεῶς μετακομισθέντα ἐκ τῆς νήσου Σκύρου ὑπὸ τοῦ Κίμωνος. Στρέφοντες πρὸς Ν ἀνευρίσκομεν ὑπὸ τὸ νότιον τῆς ἀκροπόλεως τεῖχος τὸ Θέατρον Διονύσου καὶ πρὸς Α τὰ σωζόμενα λείψανα τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ἐξ οὗ 16 στῆλαι ἄχρις ἡμῶν διεσώθησαν. ΝΔ τῆς ἀκροπόλεως ἐπὶ τοῦ λόφου Μουσείου τὸ Μνημεῖον τοῦ Φιλοπάπου· ἐν δὲ τῇ πόλει κατὰ τὰς προσβορεῖους ὑψοφείας τοῦ λόφου τῆς ἀκροπόλεως τὸ Χορηγικὸν μνημεῖον τοῦ Λυσικράτους, ἰδρυθὲν παρὰ Λυσικράτους τῷ 335 π. Χ. καὶ κοινῶς καλούμενον σήμερον Φανάρι τοῦ Διογένους. ΝΔ τοῦ Θησείου ἐρείπια τοῦ Γυμνασίου τοῦ Πτολεμαίου καὶ ἐν μέσῳ τῆς νεωτέρας πόλεως τὴν Πύλην τῆς Ἀγορᾶς, οἰκοδόμημα συγκείμενον ἐκ τεσσάρων δωρικῶν κιόνων, ἀνεχόντων ἀέτωμα, ἐφ' οὗ ὑπέρκεινται μέγα ἀκρωτήριον ἐν τῷ μέσῳ καὶ ἀνὰ ἐν μικρότερον εἰς ἐκάτερον ἄκρον. ΝΑ τῆς Ἀκροπόλεως πέραν τοῦ Ἰλισσοῦ τὸ Παναθηναϊκὸν σταδῖον, τὸ μεγαλοπρεπέστατον καὶ κάλλιστον πάντων τῶν ἀρχαίων σταδίων, οὔτινος ὅμως ὀλίγα μόνον λείψανα σώζονται.

Ἐκτὸς τῶν λειψάνων τούτων σώζονται καὶ μνημεῖα ἄλλα μὴ ἔχοντα τὸ ἐν τῇ τέχνῃ καὶ καλλισθησίᾳ ἕξοχον τῶν τῆς ἑλληνικῆς ἐποχῆς, ἀλλ' ἄξια μνείας ὡς συνδεόμενα μετὰ τῆς ἱστορίας τῆς ἐνδόξου ταύτης πόλεως· ἐκ τῶν μνημείων τούτων τὰ μὲν εἰς τὴν ρωμαϊκὴν ἐποχὴν ἀνήκοντα, καθόσον πλησιάζουσι πρὸς τοὺς ἀρχαιοτέρους χρόνους, μείζονα τὴν χάριν ἔχουσι ἢ τὰ σύγχρονα αὐτῶν ἐν ἄλλοις τόποις, τὰ δὲ εἰς τὴν βυζαντινὴν ὑποτυποῦσι τὸ βαθύ θρησκευτικὸν αἶσθημα, ὅπερ ὑπ' ἄλλον τύπον καὶ μορφήν ἀνεφάνη ἐν τῇ ἐκχριστιανισθείᾳ τῆς Ἀθηνᾶς πόλει.

Τῆς Ρωμαϊκῆς ἐποχῆς λείψανα εἰσὶν ἡ Ἀψίς τοῦ Ἀδριανοῦ κορινθιακοῦ ρυθμοῦ ἐκ πεντελικοῦ μαρμάρου ἐν δὲ ἐρειπίοις κορινθιακὸν περιστύλιον, τμήμα τῆς Στοᾶς τοῦ Ἀδριανοῦ· πρὸς δὲ τὸ ἐπὶ Ρηγίλλῳ Ὀδεῖον κτισθὲν κατὰ τὴν ΝΔ γωνίαν τῆς ἀκροπόλεως, περὶ τὰ μέσχα τῆς β' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος ὑπὸ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ πρὸς τιμὴν τῆς ἀποθανούσης συζύγου αὐτοῦ, καὶ πρὸς Β τῆς Ἀκροπόλεως τὸ Ὀρολόγιον Ἀνδρονίκου Κυρρήστου, κοινῶς Νὰὸς τοῦ Αἰόλου ἐπιλεγόμενον, κτισθὲν πιθανῶς ὑπὸ Ἀνδρονίκου τοῦ Κυρρήστου μικρὸν μετὰ τὸν Σύλλαν.

Τῆς Βυζαντινῆς ἡ παρὰ τὴν νῦν μητρόπολιν ἀρχαία μητροπολιτικὴ ἐκκλησία, ἀνεγερθεῖσα πιθανῶς κατὰ τὸν 7' μ. Χ. αἰῶνα, ἡ τῶν ἁγίων Θεοδώρων, ἡ Καπνικαρέα, ἡ τοῦ ἁγίου Νικοδήμου κλπ.

Τέλος τῆς Τουρκικῆς· ὁ εἰς δεσμοπήριον ἤδη χρησιμεύων Μεδρессές, ἄλλοτε τουρκικὸν ἱεροσπουδαστήριον.

Τὸ πάλαι ἡ πόλις αὕτη ὑπῆρξεν ἑστία τῶν γραμμάτων καὶ τοιζύτη ἤδη καὶ πάλιν ἀναδείκνυται. Τὸ Πανεπιστήμιον αὐτῆς διαιρεῖται εἰς τέσσαρας σχολάς, θεολογικὴν, φιλολογικὴν, νομικὴν καὶ ἰατρικὴν, φοιτῶσι δὲ ἐν αὐτῇ κατ' ἔτος 1200 καὶ ἔτι σπουδασταὶ ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας προσερχόμενοι. Τὸ πανεπιστήμιον τοῦτο κέκτηται βιβλιοθήκην ἀριθμοῦσαν 150,000 καὶ ἐπέκεινα τόμους καὶ πολλὰ ἀρχαῖα χειρόγραφα, πρὸς δὲ ἀμφιθέατρον ἀνατομίας, φυσιολογικὸν μουσεῖον, μουσεῖον ἀρχαιοτήτων, καὶ συλλογὴν ἀρχαίων νομισμάτων. Ἰδιαιτέραν βιβλιοθήκην κέκτηται ἡ Βουλὴ, ἀριθμοῦσαν πλέον τῶν 50,000 τόμων. Πρὸς δὲ ὑπάρχουσι τρεῖς Γυμνάσια καὶ πολλὰ ἰδιωτικὰ λύκεια καὶ δημόσια δημοτικὰ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων, ὧν χάριν αἱ Ἀθῆναι ἀντιποιοῦνται δικαίως τοῦ τίτλου διδασκαλείου τῆς Ἀνατολικῆς Εὐρώπης.

Πρὸς δὲ ἔχει καὶ βιομηχανίαν τινά, ὑπὲρ ἧς διατίθησιν

ένδεκα άτμήρη καταστήματα, ών αί μηχαναί ίσοσταθμοῦσι πρὸς τήν δύναμιν 119 ἵππων. Ἐκ τῶν τριῶν ἐπισιων τῶν Ἀθηνῶν ὡς πάλαι καί νῦν ὁ Πειραιεύς εἶνε τὸ ἐπισιμότερον, συνδέεται μετὰ τοῦ Ἀστεως διὰ σιδηροδρόμου καί εἶνε κέντρον σπουδαιοτάτου ἐμπορίου. Ὁ Πειραιεύς ἔχει 33 άτμήρη βιομηχανικά καταστήματα, ἐν οἷς ἐργάζονται μηχαναί ἀναπληροῦσαι δύναμιν 1095 ἵππων, καί ὑπερτερεῖ κατὰ τήν βιομηχανικήν κίνησιν πάσας τὰς πόλεις τοῦ βαισιλείου. Ἐχει κλωστήρια, ἐργοστάσια μετὰξίης, χυτήρια, σιδήρου, καθεκλοποιεῖα ὑελουργεῖα, ἀγγειοπλαστεῖον κλπ. λαμπρὸν χρηματιστήριον μετὰ βιβλιοθήκης, Γυμνάσιον, Νοσοκομεῖον, Ὀρφανοτροφεῖον καί ἄλλα, Ἑλληνικὸν σχολεῖον, παρθεναγωγεῖον, ἰδιωτικά δημοτικά σχολεῖα, στρατιωτικὴν σχολήν, οἰκίας καλὰς, ὁδοὺς εὐρείας, πλατεῖας μεγάλας καί ὠραίους περιπάτους· κάτοικοι 22,000· πρωτ. τοῦ ὁμωνύμου δήμου.

Ἀχαρναί πρὸς Β τῶν Ἀθηνῶν οὕτως ὠνόμασαν τὸ ΒΑ τῶν πάλαι Ἀχαρνῶν κείμενον Μενίδι· ἂν καί δὲν ἐπέχει τήν θέσιν τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἥτις ἔκειτο μετὰξὺ τῶν ὀρέων Αἰγαλέου καί Πάρνηθος, καί μετὰξὺ τῶν σημερινῶν χωρίων Καμκτεροῦ καί Μενιδίου· κάτ. 3000, ἀσχολούμενοι εἰς τήν γεωργίαν.

Δικέλεια ἐπὶ τῆς πρὸς τὸν Ὀρωπὸν ὁδοῦ ἀπέχουσα 21 χιλιάμετρα τῶν Ἀθηνῶν καί ἄλλα τόσα τῶν ὀρίων τῆς Βοιωτίας. Ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἡ ἄλωσις αὐτῆς ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων ἐγένετο ἀρχὴ ἀλληλοδιαδόχων δυστυχημάτων διὰ τοὺς Ἀθηναίους. Σήμερον εἶνε λαμπρὰ καί τερπνὴ ἔπαυλις τοῦ βασιλέως, ἐν ᾗ εὐρῆται καί τὸ μικρὸν χωρίον Τατόι.

Φυλή, καί *Φυλόκαστρον* κοινῶς, πρὸς Β ἐπὶ τοῦ Πάρνηθος· σήμερον πρωτεύουσα τοῦ δήμου τούτου *Χασὰ* ἀπέχοντα τῶν Ἀθηνῶν 17 χιλιάμετρα κάτ. 1200 ἀσχολούμενοι περὶ

τὴν γεωργίαν· ΒΑ εἰς ἀπόστασιν 8 χιλιαμέτρων Καλύβια Χασῶς κάτ. 1500.

Μαραθῶν ΑΒ τῶν Ἀθηνῶν εἰς ἀπόστασιν 30 χιλιαμέτρων πρωτ. τοῦ ὀμωνύμου δήμου κάτ. 350, ἐπίσημος ἐν τῇ ἱστορίᾳ διὰ τὴν ἐν τῇ καρποφόρῳ αὐτοῦ πεδιάδι γενομένην τῷ 490 π. Χ. νίκην τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῶν Περσῶν. Ἐπισημότερον χωρὶς τοῦ δήμου Μαραθῶνος εἶνε Βαρνάβα ΔΒ εἰς ἀπόστασιν 10 χιλιαμέτρων κάτ. 500 καὶ Γραμματικὸν ΑΒ εἰς ἀπόστασιν 5 χιλιαμέτρων κάτ. 450.

ΑΒ τῶν Ἀθηνῶν εἰς ἀπόστασιν 9 περίπου χιλιαμ. Ἀμαρουσίον κοινῶς Μαρούσι· πρωτ. τοῦ ὀμωνύμου δήμου ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀρχαίου δήμου Ἀθμονίας· διετήρησε τὸ ἀρχαῖον ὄνομα τῆς ἐν αὐτῷ λατρευομένης Ἀμαρουσίας Ἀρτέμιδος, ἔχει πολλὰ φυσικὰ πλεονεκτήματα καὶ κάτ. 1400. Κηφισσία ΑΒ μία τῶν δώδεκα πάλαι τῆς Ἀττικῆς τῶν συνοικισθεισῶν ὑπὸ τοῦ Κέρκωρος, ἀπέχει τῶν Ἀθηνῶν περὶ τὰ 12 χιλιάμετρα, κάτ. 1100, κώμη καὶ πάλαι καὶ νῦν διὰ τὸ ὄροσερόν τοῦ κλίματος χρησιμεύουσα τὸ θέρος ὡς τερπνὸν ἐνδιαίτημα τῶν πλουσίων Ἀθηναίων. Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀδριανὸς (117—138 μ. Χ.) τὴν χρησιμότητα τῶν αὐτῶν ὑδάτων θέλων νὰ χρησιμοποιήτῃ κατεσκεύασεν ὕδραγωγεῖον, ἐσχάτως ἀνακαλυφθέν.

ΑΒ. τῶν Ἀθηνῶν ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν Χαλκίδα δημοσίας ὁδοῦ μεταξὺ τῶν χωρίων Ἀμαρουσίου καὶ Μενιδίου Ἡράκλειον καὶ κοινῶς Ἀρακλί ὑπὸ ἀποικίας Βαυαρῶν οἰκουμένον, διατηρήσαν τὸ ὄνομα τοῦ ἐπὶ τῆς θέσεως αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ δήμου Ἡρακιστιᾶδων ἰδρυθέντος ναοῦ τοῦ Ἡρακλέους.

Πρὸς Α ἐπὶ τῆς πρὸς τὸ Ἀμαρουσίον ὁδοῦ Μονὴ Ἀσωμάτων, διαλελυμένη· ΝΑ δὲ ἐφ' ὕψηλῆς καὶ τερπνῆς θέσεως κατὰ τὴν Δ πλευρὰν τοῦ Ὑμηττοῦ Καισαριανή, μονὴ διατηρουμένη. ΔΒ Σεπόλια ἀγροικία παρὰ τὸν ἐλαιῶνα κατοικουμένη. Ἐν τῇ Ν πλευρᾷ τῆς χερσονήσου Ἀττικῆς παρὰ τῇ

ὁμώνυμον ὄρος, Λαύριον, χωρίον ἤδη συνοικιζόμενον ἕνεκεν τῆς ἐκμεταλλεύσεως τῶν παρ' αὐτῷ σκωριῶν καὶ ἐκβολάδων.

Τῆς ἐπαρχίας Αἰγίνης συνισταμένης ἐκ τῆς ὁμώνυμου νήσου καὶ τοῦ νησιδίου Ἀγκυστρίου πρωτ. Αἶγινα ἐπὶ τῆς Δ παραλίας τῆς νήσου καὶ ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας Αἰγίνης, κάτ. 3000, ἀσχολούμενοι περὶ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ναυτιλίαν. Ἐκ τῶν λειψάνων τῶν ἀρχαίων αὐτῆς μνημείων ἐπισημότερα εἶνε τὰ τοῦ Πανελληνίου Διός, καλῶς διατηρούμενα εἰς ἀπόστασιν 9 χιλιαμέτρων.

AN εἰς ἀπόστασιν 12 χιλιαμ. Πέρδικα ἐπὶ τοῦ Ν ὁμωνύμου ἀκρωτηρίου αὐτῆς, κατ. 400. ΔN τῆς νήσου Αἰγίνης μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Ἐπιδαύρου νησὶς Ἀγκύστριον, ἡ Πιτυόνησος τῶν ἀρχαίων, ὀνομαστῆ διὰ τὴν ρητίνην αὐτῆς, καὶ παρὰ τὴν Ἐπίδαυρον Κυρά, ἡ τῶν ἀρχαίων Κεκουφάλεια, ἔτι Μονὴ καὶ Μετώπι, μικρότεραι νησίδες.

Τῆς ἐπαρχίας Μεγαρίδος πρωτεύουσα Μέγαρα πρὸς Δ τῶν Ἀθηνῶν εἰς ἀπόστασιν 31 χιλιαμ. κάτοικοι 5500. Ἀπέχει τῆς θαλάσσης 2 χιλιάμετρα ἢ ὁδὸν 1/2 ὥρας καὶ ἔχει ἐπίγειον τὴν Νίσαιαν (νῦν ἅγιος Νικόλαος). Τὰ Μέγαρά εἰσιν ἐπίσημα καὶ διὰ τὴν ἐν αὐτοῖς γέννησιν τῶν φιλοσόφων Εὐκλείδου μαθητοῦ τοῦ Σωκράτους, καὶ Στίλπωνος μαθητοῦ τοῦ Εὐκλείδου καὶ διδασκάλου τοῦ Ζήνωνος. ΝΑ Σκλαμῖς (Κούλουρη) νῆσος κειμένη ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου μεταξὺ Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος. Πρωτεύουσα τοῦ δήμου Σαλαμίνας, κάτ 3200, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν, ναυτιλίαν καὶ ἀλιεῖαν. ΝΑ Ἀμπελάκια κάτ. 850 ΔN Μούλκιον ἔχον πρὸ αὐτοῦ μικρὸν δάσος καὶ ΒΔ Φανερωμένη, διατηρουμένη μονὴ παρὰ τὴν θάλασσαν. Ἡ σημερινὴ κώμη κεῖται ἐν τῇ Δ τῆς νήσου παραλίᾳ, ἡ ἀρχαία ἐν ἣ ἐγεννήθησαν ὁ Σόλων (640 π. Χ.) καὶ ὁ Εὐριπίδης (480 π. Χ.) ἔκειτο ἐν τῇ ΝΑ παραλίᾳ. Εἰς τὸν στενὸν πορθμὸν τὸν μεταξὺ τῆς νήσου καὶ τῆς Ἀττικῆς ἐγένετο τῷ

480 π. Κ. ἡ περιώνυμος μεταξύ Ἑλλήνων καὶ Περσῶν ναυμαχία. Κατέναντι τῆς Σαλαμίνας Ἐλευσίς κάτ. 850 πά-
λαι ἐπίσημος ὡς μία τῶν 12 πόλεων, ἃς ἔκτισεν ὁ Κέκρωψ
καὶ συνώκισεν ὁ Θησεύς, καὶ κατόπιν διὰ τὰ Ἐλευσίνια μυ-
στήρια, ἅτινα ἐτελοῦντο ἐν τῷ αὐτόθι ναῶ τῆς Δήμητρος,
οὔτινος λείψανα σώζονται, καὶ τῆς ὁποίας τὸ περίφημον ἄ-
γαλμα ἀπήχθη εἰς Λονδίνον τῷ 1801. Ἡ κώμη αὕτη ἔχει
μικρὸν ἔλος. Μάνδρα ΒΑ πρωτ. τοῦ δήμου Ἐλευσίνος
κάτ. 3000 ἀσχολούμενοι περὶ τὴν γεωργίαν. Πρὸς Β. καὶ
εἰς ἀπόστασιν 30 χιλιαμ. Βίλλια ἔδρα τοῦ δήμου Βίδυλλίας
κάτ. 4000 ἀσχολούμενοι περὶ τὴν γεωργίαν.

Τῆς ἐπαρχίας Θηβῶν πρωτεύουσα Θῆβαι ΔΒ τῶν Ἀθη-
νῶν εἰς ἀπόστασιν 44 χιλιαμ. παρὰ τὸν Ἰσμηνὸν ποταμόν,
κάτ. 6000, ἀσχολούμενοι εἰς τὸ ἐμπόριον, ἔδρα τῆς ἐπι-
σκοπῆς Θηβῶν καὶ Λεβαθείας, ἀριθμουμένης ἰζ' ἐν τῇ ἱεραρ-
χικῇ τάξει. Ἡ ἀρχαία πόλις ἔκειτο μεταξύ τοῦ Ἰσμηνοῦ
καὶ τῆς Δίρκης καὶ εἶχεν ἀκρόπολιν τὴν Καδμείαν ἐπὶ ὑψηλῆς
θέσεως, ἦν δὲ ἡ τρίτη πόλις τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐφημιζέτο
ὡς πατρίς τοῦ Πινδάρου, τοῦ Ἐπαμεινώνδου καὶ τοῦ Πε-
λοπίδου. ΒΔ Πυρὶ κάτ. 1400 καὶ ΒΑ ἄγιος Θεόδωρος
κάτ. 1200 ἀσχολούμενοι περὶ τὴν γεωργίαν. ΝΔ εἰς ἀπό-
στασιν 33 χιλιαμ. Δομπρένα ἔδρα τοῦ δήμου Θίεβης
κάτ. 1600 καὶ πρὸς Δ Χώστια κάτ. 1500 ΒΔ Κακοσι
κάτ. 1400 ἀσχολούμενοι περὶ τὴν γεωργίαν. Πρὸς Δ εἰς
ἀπόστασιν 17 χιλιαμ. Βάγια, ἔδρα τοῦ δήμου Θεσπιῶν.
ΔΒ Μαυρομάτι κάτ. 4000 ΔΝ εἰς ἀπόστασιν 7 χιλιαμ.
Παλαιοπαναγιά, ἡ τῶν ἀρχαίων Ἀσκηρ, ἡ φημιζομένη
πατρίς τοῦ Ἡσιόδου, κάτ. 1400 καὶ παρ' αὐτῇ Ἐρημό-
καστρον, κάτ. 800, ἐπὶ τῆς θέσεως τῶν ἀρχαίων Θεσπιῶν.
ΝΑ τῶν Θεσπιῶν Λεῦκτρα (Λεῦκα) ἐπίσημος διὰ τὴν ἐν
ἔτει 374 π. Χ. νίκην τῶν Θηβαίων κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν.
ΝΑ τῶν Λεῦκτρων καὶ ΔΝ τῶν Θηβῶν εἰς ἀπόστασιν 11

χιλιαμ. Κόκλα αἱ ἀρχαῖαι Πλαταιαὶ ἐπὶ τῆς Β ὑπερρείας τοῦ Κιθαιρῶνος, ἐπίσημος διὰ τὴν ἐν ἔτει 479 π. Χ. νίκην τοῦ Περσικοῦ καὶ Ἀριστείδου κατὰ τοῦ Μαρδονίου· ΒΔ εἰς ἀπόστασιν 4 χιλιαμ. Καπαρέλη ἔδρα τοῦ δήμου κατ. 1000. ΝΑ τῶν Θεβῶν εἰς ἀπόστασιν 17 χιλιαμ. Χλεμποτσάρι ἔδρα τοῦ δήμου Τανάγρας, κατ. 500. ΒΑ εἰς ἀπόστασιν 6 χιλιαμ. Σχηματιάρι ἡ ἀρχαία Τανάγρα ἐν τῇ ἀριστερᾷ ἄκτῃ τοῦ Ἀσωποῦ, ἐπίσημος διὰ τὴν ἐν ἔτει 470 νίκην τῶν Σπαρτιατῶν κατὰ τῶν Ἀθηναίων. ΒΑ εἰς ἀπόστασιν 22 χιλιαμ. Βαθύ, ἔδρα τοῦ δήμου Αὐλίδος· ΑΝ εἰς ἀπόστασιν 5 χιλιαμ. Δράμεσι τὸ πάλαι Δήλιον, ὁ λιμὴν τῆς Τανάγρας ἐνθα ὁ Σωκράτης ἐν μάχῃ ἔσωσε τὸν Ξενοφῶντα, πεσόντα ἀπὸ τοῦ ἵππου. Πρὸς Β αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ πορθμοῦ τοῦ Εὐρίπου ἔκειτο πάλαι ἡ Αὐλὶς, ὅθεν ἀπέπλευσαν οἱ Ἕλληνες ἐκστρατεύσαντες κατὰ τῆς Τροίας.

Τῆς ἐπαρχίας Λεβαδείας πρωτεύουσα Λεβαδεία ΔΒ τῶν Ἀθηνῶν πρὸς Δ τῆς Κωπαίδος καὶ εἰς ἀπόστασιν 80 περίπου χιλιαμ. ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν, κατ. 5000, ἀσχολούμενοι περὶ τὸ ἐμπόριον τὴν βαμβάκοφυτείαν καὶ τὴν νηματοουργίαν· περίφημος τὸ πάλαι διὰ τὸ παρ' αὐτῇ μαντεῖον τοῦ Τροφωνείου Διός· ΔΝ εἰς ἀπόστασιν 17 χιλιαμ. Κυριάκι κατ. 1600 ΒΔ ἐπὶ τῆς ΝΔ ὑπερρείας τοῦ Παρνασσοῦ Δαύλια (ἡ Δαυλίς), ἔδρα τοῦ δήμου Χαιρωνείας, κατ. 1400· ΝΔ εἰς ἀπόστασιν 6 χιλιαμ. Κάπραινα ἡ ἀρχαία Χαιρωνεία, ἱστορικὴ διὰ τὴν ἐν ἔτει 338 ἤτταν τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων ὑπὸ τοῦ Φιλίππου καὶ ὀνομαστὴ ὡς πατρίς τοῦ Πλουτάρχου, γεννηθέντος ἐν αὐτῇ τῷ 48 ἢ 50 π. Χ. ΒΔ τῆς Λεβαδείας εἰς ἀπόστασιν 11 ἀπ' αὐτῆς χιλιαμ. Σκριπὸν, ὁ πάλαι Ὀρχομενός, ἔδρα τοῦ δήμου Ὀρχομενοῦ, κατ. 1100· ΝΔ εἰς ἀπόστασιν 12 χιλιαμ. Κουτουμουλά, ἔδρα τοῦ δήμου Πέτρας, κατ. 650. ΒΑ Ράχωβα εἰς τὰς Ν. ὑπερρείας τοῦ Παρνασσοῦ ἔδρα τοῦ δήμου Ἀρχαῖας κατ.

3000 γενομένη ιστορική ἀπὸ τῆς 25 Νοεμβρίου τοῦ 1826. Ἡ κωμόπολις αὕτη κατέχει τὴν θέσιν τῆς Φωκικῆς πόλεως Ἀνεμώνειας. Πρὸς Ν αὐτῆς καὶ ΝΔ τῆς Χαιρωνείας Δί-στομον, κάτ. 1200, γεγόμενον ἱστορικὸν ἀπὸ τοῦ 1827.

β. νομός Φθιώτιδος καὶ Φωκίδος

(111,67 □ Μ. κάτ. 129,000)

Ὁ νομὸς οὗτος συγκροτεῖται ἐκ 4 ἐπαρχιῶν· Φθιώτι-δος (53,000 κάτ.), Λοκρίδος (24.000 κάτ.), Παργασ-σίδος ἢ Φωκίδος (29,000 κάτ.) καὶ Δωρίδος 23,000 κάτ.).

Ἡ πάλαι Φθιώτις ἦν τὸ τέταρτον τῆς ὅλης Θεσσαλίας τὸ νοτιώτατον μέρος τῆς πάλαι· τὸ μεταξὺ Ὀθρουοῦ καὶ Οἴτης ἐκτεινόμενον νότιον ὑπήγετο εἰς τὴν Ἑλλάδα μέχρι τῆς 12 Μαΐου τοῦ 1881, ἀπὸ τῆς ἡμέρας δὲ ταύτης περιελήφθη εἰς τὰς κτήσεις αὐτῆς καὶ τὸ τέως ὑπὸ τὴν τουρκικὴν ἐξου-σίαν παραμειναν. Τοῦ μέρους τούτου ὄρη κύρια εἶνε ἡ *Οἴτη* καὶ τὰ πρὸς Ν πλευρὰ τῆς Ὀθρουοῦ, ποταμοὶ εἰς ὃ Σπερχεῖος καὶ ἄλλαι μικροὶ ὡς ὁ Δύρας, ὁ Μέλας, ὁ Ἄσωπὸς καὶ ὁ Φοῖνιξ. *Κόλλοι* δὲ εἰς ὃ Μαλιακός, ὁ καὶ Λαμιακός λεγόμενος.

Ἡ χώρα αὕτη ἔλαβε τὸ ὄνομα ἀπὸ τοῦ Φθίου μυθολο-γούμενου υἱοῦ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Λαρίσσης. Τῷ 1733 π. Χ. οὗτος καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Πελασγὸς καὶ Ἀχαιὸς ἤλθον ἐξ Ἀργουοῦ τῆς πατρίδος αὐτῶν ἐπὶ κεφαλῆς πολυα-ρίθμου ἀποικίας καὶ κατέστησαν τρία μικρὰ κράτη. ἅτινα ἐκλήθησαν ἀπ' αὐτῶν *Πελασγιώτις*, *Ἀχαῖα* ἢ *Ἀχαῖ* καὶ *Φθιώτις* ἢ *Φθία*.

Ἐκ τῶν ὄρων αὐτῆς ἡ Οἴτη ἐκτείνεται ἐκ Δ πρὸς Α ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Δωρίδος ἢ πρὸς Α μέχρι τῶν Θερ-μοπυλῶν συνέχεια τῆς Οἴτης ἐκαλεῖτο *Καλλίδρομον*. Ἡ Οἴτη πρὸς τὸ ΒΑ συνέχεται μετὰ τῆς Πίνδου καὶ πρὸς Ν μετὰ τοῦ Παρνασσοῦ, εἶνε δὲ καὶ αὐτὴ ὄρος ὑψηλόν, τραχύ,

ἀνεπίδεκτον καλλιεργείας καὶ μόνον πρὸς κτηνοτροφίαν ἐπι-
 τήδειον. Παρὰ τὰς Θερμοπούλας καθίσταται ὕψηλοτάτη,
 διότι κατ' ἐκεῖνο τὸ μέρος κορυφούται καὶ τελευτᾷ πρὸς
 ὄξεις καὶ ἀποτόμους μέχρι τῆς θαλάσσης κρημνούς, ἀπολεί-
 πουσα μικρὰν τινα πάροδον τοῖς ἀπὸ τῆς παραλίας εἰς τοὺς
 Λοκροὺς ἐκ τῆς Θεσσαλίας εἰσερχομένοις. Ἡ πάροδος αὕτη
 ἐκαλεῖτο Πύλαι, Στενά καὶ Θερμοπούλαι, ἐκλείσθη τῷ
 480 π. Χ. καὶ τῇ 23 Ἀπριλίου τοῦ 1821. Ἡ κάτωθεν
 αὐτῆς θάλασσα εἶνε τελματώδης καὶ εἰς διάβασιν ἐπικίνδυ-
 νος. Πρὸς Β τῆς Φθιώτιδος κείται ἡ Ὀθρυς, ἣτις ὁμορεῖ
 τῷ ὄρει Τυμφρηστῷ (Βελοῦχι). Ἡ κατ' Α ἄκρα τῆς Ὀ-
 θρυος χωρίζει τὸν Μαλιακὸν ἀπὸ τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου
 καὶ ταπεινοῦται καθ' ὅσον πλησιάζει πρὸς τὸν αἰγιαλόν. Ὁ
 Τυμφρηστὸς ἐκτείνεται πρὸς Δ τῆς Ὀθρυος, συνέχεται
 μετ' αὐτῆς καὶ εἶνε συνέχειά τῆς· παρὰ τὰς ὑψιεῖας αὐτοῦ
 ἀναβρῦουσιν αἱ πηγὴ τοῦ Σπερχεῖου καὶ ἄλλων ποταμίσκων.

Ἐκ τῶν ποταμῶν αὐτῆς ὁ Σπερχεῖος, κοινῶς Ἑλ-
 λάδα, πηγάζων ἐκ τοῦ Τυμφρηστοῦ καὶ ρέων ἐκ Δ πρὸς
 Α δέχεται σήμερον παρὰ τὰς ἐκβολὰς αὐτοῦ τὰ ὕδατα τριῶν
 ποταμίσκων, τοῦ Δύρα (Γουργοποτάμου, πηγάζοντος ἐκ
 τοῦ μεταξὺ Κκαταβόθρας καὶ Πατριώτικου ὄρους μεγά-
 λου χάσματος τῆς Οἴτης), τοῦ Μέλανος (Μαυρονέρου, σχη-
 ματιζομένου ἐκ τῆς ἐνώσεως διαφόρων πηγῶν ἐκβλυζουσῶν
 κάτωθεν βράχων, καὶ ἐνουμένου μετὰ τοῦ Δύρα) καὶ τοῦ
 Ἄσωποῦ (Καραβουναριά, ἐκδίδοντος σήμερον εἰς τὸν Σπερ-
 χεῖον, μικρὸν κάτωθεν τοῦ πανδοχείου τοῦ λεγομένου τῆς
 Ἀλαμάνας) καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον, σχημα-
 τίζων πέραν τοῦ στενοῦ τῶν Θερμοπουλῶν διὰ τῆς ἐπισωρεύ-
 σεως τῆς ἰλύος καὶ τῆς ἄμμου δέλτα. Ἐκτὸς αὐτῶν
 ὑπάρχουσι καὶ δύο ἄλλοι ποταμίσκοι· ὁ Φοῖνιξ ἐκδίδων εἰς
 τὸν Ἄσωπὸν καὶ ὁ Ἀχελῷος ρέων παρὰ τὴν Λαμίαν.

Πόλεις καὶ πόλινται ὀνομαστώτεραι εἰσὶ Λαμία (Ζη-

τουῖν) παρὰ τὸν Σπερχειὸν ὑπὸ τὰς Ν ὑψορείας τῆς Ὀ-
 θρυος, πρὸς Α τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου, πρωτ. τοῦ νομοῦ
 καὶ τῆς ἐπαρχίας καὶ ἔδρα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Φθιώτιδος,
 ἀριθμουμένης δι' ἐν τῇ ἱεραρχικῇ τάξει, ἔχει ἀκρόπολιν
 (Ἀκρολαμίαν), λείψανα ἀρχαίου τείχους, γυμνάσιον, πρω-
 τοδικεῖον, ἀμαξιτὰς ὁδοῦς μέχρι Στυλίδος καὶ Ὑπάτης,
 καὶ κατ. 7000 ἀσχολουμένους εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν
 γεωργίαν, παράγει δὲ ἐκλεκτὸν καπνόν. Ὁ παραρρέων αὐ-
 τὴν Ἀχελῶος στρέφει δεκατέσσαρας ὑδρομύλους, κειμένους
 τὸν ἓνα ὑπεράνω τοῦ ἄλλου ἐπὶ τῆς κατωφερείας λόφου. Ἡ
 πόλις αὕτη εἶνε ἐκτισμένη εἰς ἀπόστασιν 6 χιλιαμ. ἀπὸ τοῦ
 Σπερχειοῦ ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας ὀμωνύμου πόλεως,
 ἐπισήμου διὰ τὴν ἐν ἔτει 323 π. Χ. ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ
 Ἀλεξάνδρου παρ' αὐτῇ μάχην τῶν Ἀθηναίων πρὸς τοὺς
 Μακεδόνας κατὰ προτροπὴν τοῦ Δημοσθένους. Ἡ μάχη αὕτη
 ἀνέδειξε νικητὰς τοὺς Ἀθηναίους, ἐξ οὗ προήλθεν ὁ ἐπὶ
 ἔτος διαρκέσας Λαμιακὸς πόλεμος, οὗτινος τὸ τέλος ἀ-
 πέβη δυστυχὲς τοῖς Ἀθηναίοις. Ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων ἐκυ-
 ριεύθη αὕτη τῷ 190 π. Χ. Πρὸς Α Στυλὶς τὰ ἀρχαῖα
 Φάλαρα ἐν τῇ Β παραλίᾳ τοῦ Μαλιακοῦ κόλπου, ἐπίνειον
 τῆς Λαμίας, μεθ' ἧς συνδέεται δι' ἀμαξιτῆς ὁδοῦ, ἔχουσα
 νηματοποιεῖον ἐργαζόμενον δι' ἀτμοῦ καὶ κατ. 1500. Πρὸς
 Ν τοῦ Σπερχειοῦ εἰς ἀπόστασιν 13 χιλιαμέτρων πρὸς Δ
 τῆς Λαμίας Ὑπάτη (Νέαι Πάτραι καὶ τουριστὶ Παζαρ-
 τζίκι), ἔδρα τοῦ ὀμωνύμου δήμου, κατ. 3000, ἐπίσημος διὰ
 τὰ θερμὰ ἰαματικὰ λουτρά της· εἶνε ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς
 ὀμωνύμου ἀρχαίας πόλεως, ἧτις κατὰ τὸν μεσαῖωνα προσέ-
 λαβε τὸ ὄνομα Νέαι Πάτραι καὶ εἶχεν ἐπὶ τουρκοκρατίας
 ἴδιον μητροπολίτην. Εἰς ἀπόστασιν 4 ἀπ' αὐτῆς χιλιαμέ-
 τρων Βασιλικά, ἱστορικὰ γενόμενα ἀπὸ τῆς 23 αὐγού-
 στου τοῦ 1821. Ἐπὶ τῆς Ν παραλίας τοῦ Παγασητικοῦ κόλ-
 που Ἀμαλιούπολις (Νέα Μιζέλα) ἔδρα τοῦ ὀμωνύμου δή-

μου, κάτ. 500 ἔχουσα, καλὸν ναυτικόν. ΑΝ Πτελεός ἔδρα τοῦ δήμου, Πελεατῶν κάτ. 4100, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν. ΔΒ εἰς ἀπόστασιν 5 χιλιαμ. Σούρπη κάτ. 4000 παράγουσα ἐξαιρετον καπνόν. Πρὸς Α τῆς Λαμίας ἐν τῇ ΝΑ παραλίᾳ τῆς Φθιώτιδος Γαρδίκι (πλησίον τῆς πάλαι Κρεμαστῆς Λαρίσσης) πρωτεύουσα τοῦ δήμου Κρεμαστῆς Λαρίσσης κάτ. 4100. Παρὰ τὴν παραλίαν αὐτῆς κεῖται νησίδιον Μυόννητος, ὀνομαζόμενον.

Ἡ Λοκρὶς κατεῖχεται πάλαι ὑπὸ τοῦ ὁμωνύμου τῶν Δελέγων λαοῦ, οὗ βασιλεύσας ἐξελλήνισεν ὁ τοῦ Δευκαλίωνος υἱὸς καὶ τοῦ Ἑλληνος ἀδελφὸς Ἀμφικτύων. Ἡ χώρα αὐτῶν ἐξετείνετο μεταξὺ Θεσσαλίας, Φθιώτιδος, Δωρίδος, Φωκίδος καὶ Βοιωτίας. Ἐκ τῶν ὁρέων αὐτῆς ἡ Κνημὶς ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῆς Οἴτης πρὸς τὸ ΝΑ οὐχὶ μακρὰν τῆς παραλίας μέχρι τῶν ὁρίων τῆς Βοιωτίας, συνεχεται ἐξ ἑνὸς μετὰ τῆς Οἴτης καὶ ἀφ' ἑτέρου μετὰ τοῦ Ἀκοντίου. Ἡ πρὸς Α σειρά τῆς Οἴτης ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Λοκρίδος καὶ τῆς Θεσσαλίας κατὰ Ν τῶν Θερμοπυλῶν, ἃν ὑπέρεκειται καλεῖται Καλλίδρομον καὶ κοινῶς Σαρῶματα· τὸ Β αὐτοῦ μέρος τὸ ἐγγυτάτω τῶν Θερμοπυλῶν ἐκαλεῖτο Φρίκιον. Γενικῶς θεωρουμένη ἡ χώρα αὕτη εἶνε τρηχεῖα καὶ λυπρόγαιος, περικυκλουμένη πρὸς Α μὲν ὑπὸ διαφόρων κλάδων τοῦ Παρνασσοῦ, πρὸς Β δὲ ὑπὸ τοῦ Αἰτωλικοῦ ὄρους Κόρακος καὶ πρὸς Δ ὑπὸ τοῦ Ταφίου ἢ Ταφιάσσου ὄρους. Εἰς ποταμός, μᾶλλον δὲ ὄρμητικὸς χειμάρρος ὁ Βοάγριος ἢ Μάκης πηγάζων εἰς 1/2 ὥραν μακρὰν τοῦ χωρίου Λογκακίου διαρρέει αὐτήν.

Πόλεις καὶ πόλεις αὐτῆς ἀξιοσημεῖωτοί εἰσιν. Ἡ Ἀταλάντη (ἢ πάλαι Ὀποῦς λαβούσα τὸ ὄνομα ἀπὸ Ὀποῦντος τοῦ Ἡλείου) κειμένη 8 περίπου χιλιάμετρα μακρὰν τοῦ κόλπου τοῦ ἀπ' αὐτῆς ὀνομασθέντος Ὀπουντίου, ἐντὸς τοῦ ὁποίου κεῖται νησίον, Ἀταλάντη ὀνόματι, ἐξ οὗ τὸ σημερινὸν τῆς πόλεως ὄνομα· πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας,

κάτ. 2500 καλλιεργούντες τὴν ὑπὸ πολλῶν ρυάκων ἀρδευομένην πεδιάδα τὴν πάλαι Καλλιάρου λεγομένην. Νέα Πέλλα διαιρουμένη εἰς Ἄνω καὶ Κάτω συνοικισθεῖσα ὑπὸ Μακεδόνων ἐξ ὧν ἡ μὲν ἄνω πρόσκειται τῇ Ἀταλάντῃ, ἡ δὲ κάτω τῇ Σκάλα, ἐπίνειω τῆς Ἀταλάντης. Πρὸς Δ Δαδίον κωμόπολις γεωργικὴ κάτ. 3000. Τὸ Δαδίον εἶνε ἡ πάλαι Δρυμαία, ἀνήκουσα εἰς τὴν Φωκίδα καὶ ἤτις τέως σχεδὸν ἄγνωστος ἐγένετο γνῶριμος ἀφ' οὗτου 480 π. Χ. ἐνεπρήσθη ὑπὸ τῆς στρατιᾶς τοῦ Ξέρξου. Πρὸς Β παρὰ τὸν Μαλιακὸν κόλπον Μῶλος πρωτ. τοῦ δήμου Θερμοπυλῶν κατ. 700 καὶ πρὸς Α Μαρτίνον κατ. 1000. Θερμοπύλαι μεταξὺ τῆς Οἴτης καὶ τῆς θαλάσσης περιδοξος θέσις ἐν ἣ τῷ 480 π. Χ. ἔπεσε μαχόμενος ὁ Λεωνίδας μετὰ 300 Σπαρτιατῶν καὶ 700 Θεισπιέων ὀνομάσθη Θερμοπύλαι διὰ τὰ παρ' αὐτὴν θερμὰ καὶ θειοῦχα ὕδατα. Ἡ δίοδος αὕτη τὸ πάλαι εἶχε πλάτος 20 ποδῶν, σήμερον ἔνεκεν τῆς ἀποχωρήσεως τῆς θαλάσσης ἔχει πλάτος 1800 ποδῶν. Ἐγγὺς αὐτῆς εἶνε ἡ ἐπὶ τοῦ Σπερχειοῦ γέφυρα τῆς Ἀλαμάνας ἔνθα τῇ 23 ἀπριλίου τοῦ 1821 ὁ Ἀθανάσιος Διάκος συνελήφθη. Παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Κηφισσοῦ πλησίον τῆς Κνημίδος κατὰ τὸ ΒΑ τῆς Λοκρίδος καὶ τὸ προσάρκτιον τῆς Φωκίδος, εἰς ἣν κυρίως ἀνήκει, Ἐλάτεια, ἡ μετὰ τοὺς Δελφοὺς μεγίστη πάλαι τῶν πόλεων τῆς Φωκίδος, καλουμένη σήμερον Λεῦτα, ἐπίσημος διὰ τὴν στρατηγικὴν αὐτῆς θέσιν. Λιθινάται ΑΒ τῆς Νέας Πέλλης ἔδρα τοῦ δήμου Δαφνησίων, κατ. 1400, πατρίς τοῦ Ἀνδρούτσου καὶ τοῦ Ὀδυσσεῶς.

Ἡ Φωκίς ὀρίζεται ὑπὸ τῆς Βοιωτίας, τῆς Λοκρίδος, τῆς Δαρίδος καὶ τοῦ Κρισσαίου ἢ Κορινθιακοῦ κόλπου ἢ γῆ αὐτῆς οὐδόλως διαφέρει τῆς Δ πλευρᾶς τῆς Βοιωτίας ὡς ἐκείνη εἶνε καὶ αὐτὴ πετρώδης καὶ τραχεῖα. Ὄνομάσθη Φωκίς κατ' ἀρχὰς ἢ περὶ τοὺς Δελφοὺς χώρα ἀπὸ τοῦ Κορινθίου Φώκου τοῦ Ὀρνυτιῶνος, κατόπιν δὲ ἅπασα ἡ χώρα ἔλαβε τὸ ὄνομα αὐτὸ ἀπὸ Φώκου τοῦ υἱοῦ τοῦ Δίακου

(1280 π. Χ.). Ἐκ τῶν ὁρέων αὐτῆς ὁ Παρνασσὸς ὀλίγον ἀπέχον τοῦ ἐν Βοιωτίᾳ Ἐλικῶνος εἶνε ἐνάμιλλος αὐτῷ τό τε ὕψος καὶ τὴν περίμετρον καὶ εἶνε ὡς ἐκείνον χιανόβλητος καὶ πετρώδης. Τὸ ὄρος τοῦτο κατὰ τὸ μέσον τῆς Φωκίδος κείμενον διαιρεῖ ταύτην εἰς δύο τμήματα, εἰς ἀνατολικὸν καὶ δυτικόν. Ὁ Παρνασσὸς ἦν καθιερωμένος τῷ Ἀπόλλωνι, ταῖς Μούσαις καὶ τῷ Διονύσῳ, ἐπ' αὐτοῦ εὔρηται τὸ Κωρύκιον λεγόμενον ἄντρον, ἐκ φύσεως λελατομημένον ἐντὸς κρημοῦ καὶ ἔχον βάθος 150 ποδῶν, εἰς τρόπον ὥστε πᾶσα κατ' αὐτοῦ πολεμικὴ προσβολὴ εἰς οὐδένα ἐμβάλλει κίνδυνον τοὺς εἰς αὐτὸ καταφεύγοντας, ἐὰν ἔχωσι ζωτροφίας. Τὸ σπάνιον τοῦτο σπήλαιον ἐν ᾧ ὑπάρχουσι δωμάτια καὶ ἀποθῆκαι δυνάμεναι νὰ περιλάβωσι ζωτροφίας διὰ πολλὰ ἔτη ἐχρησίμευσε τῷ 1824 εἰς τὸν Ὀδυσσεᾶ Ἀνδρουτσον νὰ διαφυλάξῃ τὴν οἰκογένειάν του. Ἐπὶ τοῦ Παρνασσοῦ ὑπάρχει πρὸς τούτοις καὶ ἡ Κασταλία πηγὴ, σήμερον βρύσις τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, ἀφιερωμένη εἰς τὰς Μούσας. Τὸ ὄρος τοῦτο λέγεται σήμερον Λιάκουρα, ἐκ τῆς ἀρχαίας Λυκωρείας, πόλεως τῆς Φωκίδος κειμένης πλησίον τῶν Δελφῶν. Ἡ συνήθης ἐκ Καστρίου (τῶν πάλαι Δελφῶν) ἀνάβασις πρὸς τὰ ὕψη τοῦ Παρνασσοῦ, ἐνθα ἔχουσι τοὺς εὐφορωτάτους αὐτῶν ἀγροὺς καὶ ἐνθεν προσπορίζονται τὴν πρὸς χρῆσιν αὐτῶν ἀναγκαίαν ξυλείαν οἱ κάτοικοι, γίνεται ἢ διὰ τῆς ἀρχαίας ὁδοῦ, ἧς τὸ ἐλικοειδὲς ἀνατείνει ὑπεράνω τοῦ χωρίου, ἢ διὰ τῆς νέας, ἧτις ὡς ἡ παλαιὰ διὰ πολλῶν κατεσκευάσθη μόχθων. Ἡ ἀρχαία ὁδὸς εἶνε ἐκ τῶν ἐπιτηδειοτάτων καὶ θαυμαστοτάτων τεχνουργημάτων τῆς ἀρχαιότητος· χίλια καὶ ἐπέκεινα βαθμίδες λελαξευμέναι ἐν τῇ σκληρᾷ πέτρᾳ ἀποτελοῦσι συνεχῆ καὶ ἀδιάκοπον κλίμακα, ἀνάγουσαν διὰ τοῦ τραχέως βράχου εἰς τὸ ὀροπέδιον. Ἡ κλίμαξ αὕτη ὀνομάζεται ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων Κακὴ σκάλα. Ἡ ὑψηλοτάτη κορυφὴ τοῦ Παρνασσοῦ καλεῖται κοινῶς Λυκέρη ἢ μικρὸν

ἀπολειπομένη αὐτῆς Γερωντόβραχος, τὸ δὲ μεταξύ διάστημα εἶνε ὄλον λιθοσκεπὲς καὶ ὀνομάζεται Διαβολάλωνον ἢ Δαιμονάλων. Ἐτέρα τῶν ἀκροτάτων κορυφῶν τοῦ Παρνασσοῦ, ἣς οἱ τραχεῖς βράχοι ὑψοῦνται ὑπεράνω μὲν τῶν Δελφῶν 800, ἄνω δὲ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης 4 000 πόδας εἶνε αἱ Φαιδριάδες πέτραι, ἀφ' ὧν κατεκρήμιζον τοὺς καταδικαζομένους κακούργους καὶ τοὺς πρὸς τὸ θεῖον ἀσεβεῖς, ὡς κακρήμισαν τῷ 560 π. Χ. καὶ τὸν μυθοποιὸν Αἴσωπον, ὅστις μεταβὰς εἰς τοὺς Δελφοὺς καὶ ἰδὼν τὰς πανουργίας τῶν ἱερέων τοῦ Ἀπόλλωνος δι' εὐφροσύνης μύθου ἐμέμψατο τῶν Δελφῶν. Ὑπεράνω τῶν βράχων τούτων ὑψοῦται ἡ κορυφή τοῦ Παρνασσοῦ ἣτις ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι Ἰαμπαῖον ἢ Ἰάμπεια, ἐφ' ἧς ὑπάρχει κοιλάς καρποφόρος ἔχουσα λίμνην, τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ σχεδὸν ἐκλείπει τὸ θέρος καὶ δι' ὑπογείου διώρυχος τρέφει τὴν παρὰ τοὺς Δελφοὺς Κασταλίαν πηγὴν. Ναυπλία ἑτέρα ἀπότομος κορυφή τοῦ Παρνασσοῦ ὑπεράνω τῶν Δελφῶν, ἀφ' ἧς ἐκρήμιζον τοὺς ἱεροσύλους. Κωρύκειον ἄλλη κορυφή τοῦ Παρνασσοῦ παρὰ τὴν Λυκώρειαν, ἐπὶ τῶν πλευρῶν τῆς ὁποίας ὑπάρχει τὸ Κωρύκειον ἄντρον, πρὸς ὃ ἄγει ἐκ Δελφῶν ἡ ὁδὸς ἢ κοινῶς λεγομένη Μάυρη Τροῦπα. Μία τῶν κρημνωδῶν ἔτι κορυφῶν τοῦ Παρνασσοῦ εἶνε καὶ ὁ Κατοπτήριος Χῶρος, ὃ σήμερον λεγόμενος Πετρίτης. Ἡ Τιθορέα πρὸς τὸ ΒΑ τῆς Λυκωρείας ὑψομένη εἶνε ἀπεσχισμένη τῶν ἄλλων κορυφῶν καὶ μεμονωμένη, ἔχει ἱκανὴν δὲ εὐρυχωρίαν, ὥστε πλῆθος ἀνθρώπων δύναται νὰ καταφύγῃ ἐπ' αὐτῆς, ὡς ἔπραξαν οἱ Φωκαεῖς τῷ 480 π. Χ. κατὰ τὴν ἐπιδρομὴν τῶν Περσῶν. Πρὸς Ν τοῦ Παρνασσοῦ παρὰ τὴν θάλασσαν Κίρφισ ὄρος πολυκόρυφον, χωριζόμενον τοῦ Παρνασσοῦ διὰ βαράθρων καὶ κοιλάδος. Φιλοβοιωτὴς, μεμονωμένος σφαιροειδῆς λόφος μεταξύ τῶν Α ὑπωρειῶν τοῦ Παρνασσοῦ καὶ τῆς δεξιᾶς τοῦ Κηφισσοῦ ὄχθης ὁ λόφος οὗτος καλεῖται σήμερον Παρόρι, ἡ δὲ ἐξ αὐτοῦ ἀνα-

βλύζουσα πηγή, ἣτις ἐκδίδει εἰς τὸν Κηφιστὸν λέγεται Μαυρονέρι.

Ἐκ τῶν ὁρέων αὐτῆς τούτων σχηματίζονται δύο ἀκρωτήρια· Ὅπουρς ἢ Ὅπόεντα, σήμερον ἄγιος Νικόλαος κατὰ τὸ ΔΝ αὐτῆς μέρος ἐπὶ τοῦ Κρισσαίου κόλπου· καὶ Φαρυγιὸν κατὰ τὸ Ν ἐπὶ τοῦ κόλπου τῆς Ἀντικύρας.

Ποταμοὺς ὀλίγους ἔχει ἡ Φωκίς, διότι τὰ ὄρη αὐτῆς εἰσὶ σειραὶ βράχων τραχέων, ἐξ ὧν ὀλίγαι πηγαὶ ἀναβλύουσιν· ἐκ τῶν ποταμῶν αὐτῆς ὁ Κηφιστὸς (ποτάμι τοῦ Δαδίου) πηγάζει παρὰ τὴν Δίλαιαν (Σουβάλαν) καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν Εὐβοϊκὴν θάλασσαν παρὰ τὴν πάλαι Βοιωτικὴν πόλιν Λάρυμναν. Ὁ Καχάλης (σήμερον Κακὸν ρεῦμα) χυνόμενος εἰς τὸν Κηφιστὸν κατὰ τὴν πολίχνην Βελούτσαν. Πρὸς δὲ ὑπάρχουσι καὶ διάφοροι ἄλλοι μικροὶ ποταμίσκοι.

Πόλεις καὶ πολίχναι αὐτῆς ἐπισημότεραί εἰσιν· Ἄμφισσα (Σάλωνα) πρωτ. τῆς ἐπαρχίας κειμένη εἰς τὰς Ν ὑπρωρείας τοῦ Παρνασσοῦ καὶ ἀνήκουσα εἰς τὴν χώραν τῶν πάλαι Ὀζολῶν Λοκρῶν, ὧν πρωτεύουσα ἦτο πρὸς δὲ ἔδρα τῆς ἐπισκοπῆς Φωκίδος ἀριθμουμένης 19' ἐν τῇ ἱεραρχικῇ τάξει. Ἡ Ἄμφισσα ὀφείλει τὸ ὄνομα αὐτῆς εἰς τὴν θυγατέρα τοῦ Μακαρέως καὶ ἐγγονὴν τοῦ Αἰόλου, θανοῦσαν καὶ ταφείσαν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ. Καίτοι Λοκροὶ οἱ Ἄμφισσεῖς αἰσχυρόμενοι τὸ ὄνομα τῶν Ὀζολῶν ἔλεγον ἑαυτοὺς Αἰτωλοὺς. Ἡ πόλις αὕτη κεῖται ΒΔ τῶν Ἀθηνῶν εἰς ἀπόστασιν 140 χιλιαμ. ἀπέχει τῆς θαλάσσης περὶ τὰ 9 χιλιαμ. τὸ δὲ διάστημα τοῦτο κατέχει ἄριστος ἐλαιῶν παράγων τὰς καλλίστας τῶν ἐλαιῶν τῆς Ἑλλάδος· κάτ. 5000. Ὑπεράνω τῆς πόλεως ταύτης ἐπὶ βράχου ὑψηλοῦ σώζονται λείψανα τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως· ΒΔ εἰς ἀπόστασιν 9 χιλιαμ. Σιγδίτσα ἢ Σιγδίχιον κάτ. 1000 ἀσχολούμενοι περὶ τὴν γεωργίαν· ΑΝ εἰς ἀπόστασιν 7 χιλιαμέτρων Σερνικάκι κάτ. 800 γεωργοί. Πρὸς Ν εἰς ἀπόστασιν 30 χιλιαμ. Γαλαξειδίον ἢ τῶν πάλαι

ἐπὶ τοῦ Κρῖσσαίου κόλπου, παράλιος καὶ ἐμπορικὴ πόλις Οἰάνθη, ἔχουσα τὸ κράτιστον ἐμπορικὸν τῆς Ἑλλάδος ναυτικόν, κατ. 4.500 πρωτ. τοῦ ὁμωνύμου δήμου· ΔΒ εἰς ἀπόστασιν 14 χιλιαμ. Ἁγία Θυμιὰ ἢ Ἁγία Εὐφημία κατ. 1.300 περὶ τὴν γεωργίαν ἀσχολούμενοι. ΝΑ τῆς Ἀμφίσσης εἰς ἀπόστασιν 22 ἀπ' αὐτῆς χιλιαμ. Δεσφίνα πρωτ. τοῦ δήμου Ἀντικύρας κατ. 2.000· παρ' αὐτὴν πρὸς Α σώζονται ἀρχαῖα ἐρείπια καὶ εἰκάζεται ὅτι ἡ σημερινὴ Δεσφίνα κατέχει τὴν θέσιν τοῦ πάλαι Μεδεῶνος κατασκαφέντος τῷ 344 π. Χ. μετὰ τῶν ἄλλων πόλεων τῶν μετασχουσῶν τῆς συλήσεως τοῦ ἐν Δελφοῖς ἱεροῦ. ΝΑ αὐτῆς Ἄσπρα σπίτια ἄσημον σήμερον χωρίον ἐπέχον τὴν θέσιν τῆς πάλαι Ἀντικύρας καταστραφείσης ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Μακεδόνα τῷ 344 π. Χ. ὡς ἀσεβησάσης καὶ αὐτῆς, ὀνομαστῆς δὲ διὰ τὸν παρ' αὐτῇ φυόμενον ἐλέβορον ὅστις ἦν δύο εἰδῶν, μέλας καὶ λευκός καὶ εἶχε δύναμιν ἢ ρίζα τοῦ μὲν μέλανος καθαρτικῆν, τοῦ δὲ λευκοῦ ἐμετικῆν. ΝΑ τῆς Ἀμφίσσης εἰς ἀπόστασιν 9 ἀπ' αὐτῆς χιλιαμ. Χρυσὸν ἔδρα τοῦ δήμου Κρίσσης, κατ. 2.400· ἡ πολίχνη αὕτη ἐπέχει τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Κρίσσης, κεῖται εἰς θέσιν τερπνῆν καὶ εἶνε μία τῶν εὐπορωτέρων καὶ χριστετέρων κωμοπόλεων τῆς Ἑλλάδος, ἐκτισμένη ἐν μέσῳ κήπων εὐθαλῶν ἀρδευομένων ἐκ τεσσάρων πηγῶν, ἀναβλυζουσῶν ἐκ τῶν βράχων καὶ καταρρουσῶν ἐντὸς τοῦ χωρίου κατὰ διάφορα μέρη. Ἡ πολίχνη αὕτη δεσπόζει τοῦ μεγάλου καὶ εὐφόρου Κρῖσσαίου πεδίου ἐκτεινομένου μέχρι τῆς Ἀμφίσσης. ΒΑ αὐτῆς εἰς ἀπόστασιν 4 χιλιαμ. Καστρί κατ. 1.500· ἡ κώμη αὕτη εἶνε ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς θέσεως ἐφ' ἧς τὸ πάλαι ἦταν οἱ Δελφοί, περιώνυμοι διὰ τὸ ἐν αὐτοῖς μαντεῖον τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος καὶ τὸν πολυτελέστατον αὐτῶν ναόν. ΒΑ τῆς Ἀμφίσσης εἰς ἀπόστασιν 7 χιλιαμ. Τοπόλια, γεωργικὴ κώμη ἔχουσα 1500 κατ. ἔδρα τοῦ δήμου Παρνασσίων. ΒΔ εἰς ἀπόστασιν

50 ἀπὸ τῆς Ἀμφίσσης χιλιαμ. Μαυρολιθάρι, κατ. 1500 ἔδρα τοῦ δήμου Κυτινίων. Εἰς ἀπόστασιν 30 χιλιαμ. Ἀγόριανη ἔδρα τοῦ δήμου Δωριέων κατ. 1300. Ἐν τῇ περιφέρειᾳ τοῦ δήμου τούτου κεῖται τὸ ἱστορικὸν Χάνι τῆς Γραβιάς, ὅπερ κατέχει θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀπὸ τῆς 8 μαΐου τοῦ 1821.

Ἡ Δωρις κειμένη μεταξὺ τῆς Λοκρίδος, Φθιώτιδος, τῆς παραλίας τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου καὶ τῆς Αἰτωλίας ἔχει σχῆμα τριγώνου, οὗτινος ἡ μὲν βᾶσις κεῖται ἐν τῇ παραλίᾳ, ἡ δὲ κορυφή πρὸς Β. Τὸ πάλαι ἐκαλεῖτο Δρυοπίς ἐκ τῶν οἰκούντων αὐτὴν Δρυόπων, ἔθνος ληστρικοῦ, οἵτινες ὕστερον ὠνομάσθησαν ἀπὸ Δώρου τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἑλλήνος, ὃν ἠκολούθησαν. Ὁρῆ ἔχει τὸν Κόρακα (Βαρδούσια) πρὸς Β καὶ τοὺς κλάδους αὐτοῦ ἐν τῷ μέσῳ καὶ πρὸς Ν ποταμὸν τὸν Ὑλαιθον (Μόρνον) ἐκβάλλοντα εἰς τὴν θάλασσαν πλησίον τῆς Ναυπάκτου· νήσους δὲ ἀνηκούσας εἰς τὴν ἐπαρχίαν τὰ Τριζόνια.

Πόλεις καὶ πολίχναι αὐτῆς ἀξισημεῖοι εἰσι· Λοιδωρικίον εἰς ἀπόστασιν 155 χιλιαμ. ΒΔ τῶν Ἀθηνῶν κατ. 3000, πρωτ. τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ δήμου Αἰγιτίου. ΒΔ εἰς ἀπόστασιν 14 χιλιαμ. Γρανίτσα κατ. 1600, ἀσχολούμενοι περὶ τὴν γεωργίαν. ΝΑ εἰς ἀπόστασιν 18 χιλιαμ. ἀπὸ τοῦ Λοιδωρικίου Βιτρινίτσα ἔδρα τοῦ δήμου Τολοφῶνος κατ. 1000. Πρὸς Δ. εἰς ἀπόστασιν 27 χιλιαμ. Παλαιοξάριον ἔδρα τοῦ δήμου Ποτιδανείας κατ. 900. ΒΑ εἰς ἀπόστασιν 22 χιλιαμέτρων Πενταγοῖς ἔδρα τοῦ δήμου Κροκνλίου κατ. 1100· εἰς ἀπόστασιν 17 χιλιαμ. Βοστινίτσα κατ. 850 καὶ εἰς ἀπόστασιν 22 χιλιαμ. ἐν τῇ Β πλευρᾷ παρὰ τὴν Οἶτην Ἀτροτίνα κατ. 3000, ἡ μεγαλειτέρα κωμόπολις τῆς Δωρίδος.

γ'. νομὸς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας

(138,24 □ Μ. κάτ. 140,000).

Ὁ νομὸς οὗτος περιλαμβάνει ἕξ ἐπαρχίας· α) Μεσολογγίου κάτ. 22,000· β) Ναυπακτίας κάτ. 26,000· γ) Τριχωρίας κάτ. 18,000· δ) Εὐρυτανίας κάτοικοι 35,000· ε) Βάλτου κάτ. 16,000 καὶ ς) Βορίτσης καὶ Ξηρομέρου κάτ. 23,000.

Ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν τούτων αἱ τέσσαρες πρῶται συγκροτοῦσι τὴν Αἰτωλίαν, αἱ δὲ δύο τελευταῖαι τὴν Ἀκαρνανίαν. Ἡ Αἰτωλία ὀριζομένη πρὸς Α ὑπὸ τῆς Λοκρίδος, πρὸς Δ ὑπὸ τῆς Ἀκαρνανίας, πρὸς Β ὑπὸ τῆς Θεσσαλίας καὶ πρὸς Ν ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, ὠνομάσθη ἕξ Αἰτωλοῦ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἐνδυμίωνος βασιλέως τῆς Ἡλίδος, ὃς φεύγων τὴν πατρίδα αὐτοῦ διὰ τὸν φόνον τοῦ ἀδελφοῦ του ἦλθε καὶ κατακτήσας τὴν ὑπὸ τῶν Κουρήτων κατεχομένην χώραν ἐγκατέστη ἐν αὐτῇ. Ἡ Αἰτωλία τὸ πάλαι διηρεῖτο εἰς τὴν ἀρχαίαν Αἰτωλίαν καὶ τὴν ἐπίκτητον· καὶ ἡ μὲν ἀρχαία περιελάμβανε τὰς πεδινὰς ἐπαρχίας τῆς παραλίας δι' ὧν ὁ ποταμὸς Εὐῆνος (κοινῶς Φίδαρις) ἐκδίδει εἰς τὴν θάλασσαν, ὡς καὶ ἅπασαν τὴν πρὸς Α τοῦ Ἀχελώου κατὰ τὸ ΒΔ χώραν μέχρι τῆς κόμης Στρατοῦ· ἧτις ἦν εὐφορωτάτη, ἡ δὲ ἐπίκτητος ἅπαν τὸ τραχύτερον καὶ λυπρογαϊότερον μέρος τοῦ τόπου τὸ ὁμοροῦν τοῖς Λοκροῖς.

Ἡ ἐπαρχία τοῦ Μεσολογγίου κειμένη μεταξὺ Τριχωρίας, Ναυπακτίας, Εὐρυτανίας καὶ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν περιλαμβάνει τὸ Ν μέρος τοῦ νομοῦ καὶ ἔχει ὄρος τὸν Ἀράκυνθον (κοινῶς Ζυγὸν), ὃς ὑψούμενος ὑπεράνω τῆς πάλαι πόλεως Πλευρώνος, τῆς ὁποίας τὰ ἐρείπια σώζονται μεταξὺ Μεσολογγίου καὶ Ἀνατολικοῦ ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς λεγομένης τῆς Κυρίας Εἰρήνης, πυργοῦται λίαν ἀποτόμως καθ' ὅλην τὴν παραλίαν τοῦ κόλπου τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ

μέχρι τῆς δεξιᾶς τοῦ Εὐήνου ὄχθης, καὶ ἐκτείνεται πρὸς Β
 μέχρι τῶν λιμνῶν Βραχορίου καὶ Ἀγγελοκαστροῦ. Ὅθεν
 ὁ Ζυγὸς δὲν εἶνε ἐν μόνον ὄρος, προβαῖνον κατὰ μῆκος,
 ἀλλ' ἄθροισμα ὄρέων κατεχόντων πάντων ὁμοῦ ἔκτασιν
 πλείονα τῶν ὀκτὼ Μ. Ἐπί τινος τῶν ὑψηλοτέρων αὐτοῦ
 κορυφῶν, ἐχούσης ὕψος 2500 ποδῶν ἔκτισται μικρὰ ἐκκλησία
 εἰς μνήμην τοῦ προφήτου Ἡλιοῦ. Τὴν ἐπαρχίαν ταύτην
 διαρρέει ὁ Εὐήνος (κοινῶς Φίδαρις), ποταμὸς μεσαίου με-
 γέθους, πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Τυμφρηστοῦ καὶ ἐκδίδων εἰς
 τὸν Κορινθιακὸν κόλπον, ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι Λυκόρμας
 καὶ μετωνομάσθη Εὐήνος ἀπὸ Εὐήνου υἱοῦ τῆς Δημονίκης,
 ὃς πληγωθεὶς ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους, ἐξέφυγεν εἰς τὴν
 ἐσπερίαν Λοκρίδα ὅπου ἀπέθανε καὶ ἐνθα μείνας ἀταφος ἐ-
 σάπη καὶ μετέδωκεν εἰς τὸν ἀέρα δυσώδη ὀσμὴν, ἐξ ἧς οἱ
 κάτοικοι ὠνομάσθησαν Ὀζόλαι. *Λίμναι* αὐτῆς εἶνε ἡ
 Κυνία κατὰ τὸ νοτιώτατον πρὸς τὴν θάλασσαν μεταξὺ
 τῶν ποταμῶν Ἀχελώου καὶ Βύηνου καὶ μεταξὺ δύο ἄλλων
 λιμνῶν τῆς Μελίτης πρὸς τὸ ΒΔ καὶ τῆς Οὐρίας πρὸς
 τὸ ΝΑ. Ἡ λίμνη αὕτη ὀνομάζεται σήμερον κοινῶς κόλπος
 τοῦ Ἀνατολικοῦ ἐν αὐτῇ ὑπάρχει νησίς χθαμαλὴ καὶ ἐπ'
 αὐτῆς κατὰ τὰς ὄχθας τῆς λιμνοθαλάσσης ταύτης ἔκτισμέ-
 νον πόλισμα Ἀνατολικὸν ἢ ὀρθότερον Αἰτωλικόν, λεγόμενον,
 ΒΔ τοῦ Μεσολογγίου κείμενον, πρὸς ὃ δὲν δύναται τις νὰ
 προσεγγίση εἰμὴ διὰ πλατυπυθμένων σκαφῶν· τὸ νησίδιον
 τοῦτο συνδέεται μετὰ τῆς στερεᾶς διὰ λαμπρᾶς καὶ ἐπὶ
 πολλῶν ἀψίδων ἐστηριγμένης λιθοκτίστου γεφύρας. Τὸ πό-
 λισμα τοῦτο διεδραμάτισε σπουδαῖον μέρος τῷ 1823· προη-
 γουμένως ἦν ἀκατάλληλον πρὸς ἀμυνὰν ἔνεκεν ἐλλείψεως
 ποτίμου ὕδατος, ὅπερ οἱ κάτοικοι προσεπορίζοντο διὰ μονο-
 ξύλων ἐκ τῆς στερεᾶς, τῇ 7 ὅμως ὀκτωβρίου τοῦ 1823 ὄλ-
 μος τουρκικὸς πεσὼν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας τῶν Ταξιαρχῶν καὶ
 καταρρήξας τὸ ἔδαφος, ἀνέδειξε πηγὴν ὕδατος ἀναβλύζοντος.

Μελίτη ή και λίμνη τῶν Οἰνειαδῶν λεγομένη και κειμένη μεταξὺ Ἀχελφῶου και Εὐήνου. Οὐρία ἐλάσσων τῶν προηγουμένων, ἥτις ἐνούμενη μετὰ τῆς Κυνίας ἀποτελεῖ μετ' αὐτῆς ἐκτεταμένην λιμνοθάλασσαν. Ἐπὶ τῆς στενῆς διώρυχος τῆς ἐνούσης τὰς δύο ταύτας λίμνας κείται νησίς ἐφ' ἧς εἶνε ἐκτισμένον μικρὸν φρούριον Βασιλάδι καλούμενον, ὅπερ ἀπὸ τοῦ 1822 ἐπιφανῆ κατέλαβε θέσιν ἐν τῇ νεωτέρᾳ τῆς Ἑλλάδος ἱστορίᾳ.

Πόλεις και πολίχναι ἀξιοσημείωτοι τῆς ἐπαρχίας ταύτης εἰσὶ: *Μεσολογγίον* πρὸς Δ τοῦ κόλπου τῶν Πατρῶν εἰς ἀπόστασιν 34 χιλιαμ. και ἐξ Ἀθηνῶν διὰ ξηρᾶς 240 χιλιαμ. ἔδρα τοῦ νομοῦ, τῆς ἐπαρχίας, και τοῦ δήμου Μεσολογγίου, ὡς και τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Ἀκαρνανίας και Αἰτωλίας, ἀριθμουμένης γ' ἐν τῇ ἱεραρχικῇ τάξει· κωμόπολις νεωτέρας κατασκευῆς, φυλαττομένη κατὰ τὸ πρὸς θάλασσαν μέρος ὑπὸ ρηγῶν λιμνοθαλασσῶν, ἐκτεινομένων ἐπὶ δέκα περίπου μίλια κατὰ τὸ μῆκος τοῦ αἰγιαλοῦ και ὑπὸ πέντε κατὰ τὸ πλάτος, αἵτινες ἐξαιρέσει ὀλιγίστων τινῶν ἐλικσειδῶν διωρύχων εἰσὶν ἀδιάπλευστοι ὑπὸ πλοίων ἄλλων παρὰ τὰ τῶν κατοίκων μονόξυλα. Πρὸ τοῦ 1821 εἶχεν αὕτη τεῖχος πλίνθινον και κατοίκους ὀλίγους, τοὺς πλείστους ἀλιεῖς, διεδραμάτισεν ὅμως ἐπιφανὲς μέρος ἐν τῇ νεωτέρᾳ τῆς Ἑλλάδος ἱστορίᾳ ἀπὸ τοῦ 1822 ἕως τοῦ 1826. Ἐν αὐτῇ εἰσὶν οἱ τάφοι τοῦ Μάρκου Βότσαρη, φονευθέντος τὴν νύκτα τῆς 7 αὐγούστου τοῦ 1823 κατὰ τὴν ἐν Καρπενησίῳ νυκτερινὴν αὐτοῦ ἔφοδον ἐπὶ κεφαλῆς 350 Σουλιωτῶν, και τοῦ λόρδου Βύρωνος, ἐκμετρήσαντος τὸ ζῆν ἐν Μεσολογγίῳ τὸ ἑσπέρας τῆς 7 ἀπριλίου τοῦ 1824, δευτέρας ἡμέρας τοῦ Πάσχα. Ἡ πόλις αὕτη κατοικεῖται σήμερον ὑπὸ 8000 κατ. ἔχει γυμνάσιον και πρωτοδικεῖον, κλίμα λίαν ὑγιεινόν, χάριν τοῦ ὀποίου πολλοὶ ἀσθενεῖς μεταχθαίνουσιν ἐκεῖ. Πρὸς Α τοῦ ποταμοῦ Εὐήνου εἰς ἀπόστασιν 7 χιλιαμ. ἀπὸ τοῦ Μεσολογγίου

κατὰ τὴν θέσιν τοῦ χωρίου Κούρταγα καὶ ἄνωθεν τοῦ χωρίου Μαυρομάτι εὕρηνται τὰ ἐρείπια τῆς πάλαι Καλυδῶνος, παρ' ἣν διητᾶτο ὁ μυθευόμενος Καλυδῶνιος κάπρος· πρὸς Β δὲ αὐτῆς τὰ ἐρείπια τῆς Πλευρῶνος, ἐν ἧ ὁ Αἰτωλὸς κατέστησε τὴν πρώτην ἑλληνικὴν ἀποικίαν, φυγὼν τῆς Ἡλίδος. Πάλαι ὑπῆρξαν δύο Πλευρῶνες, παλαιὰ καὶ νέα, τῆς πρώτης τὰ ἐρείπια εὕρηνται ἐπὶ τῆς θέσεως Γυφτοκάστρου, τῆς δευτέρας ἐπὶ τῆς καλουμένης Κυρίας Εἰρήνης. ΝΑ ἐν τῇ παραλίᾳ ἐπὶ τῆς θέσεως Κακὴ σκάλα παρὰ τὴν Καβουρολίμνην σώζονται ἐρείπια ἄλλης ἀρχαίας πόλεως τῆς Χαλκίδος, ἣτις καὶ Ἵποχαλκίς ὠνομάζετο· πρὸς Α δὲ αὐτῆς κατὰ τὸ Β τοῦ Μεσολογγίου ἐπὶ τῆς πρὸς Ν κατωφερείας τοῦ Ἀρακύνθου (Ζυγοῦ), τοῦ ὀρίζοντος τὸν κόλπον τοῦ Ἀνατολικοῦ, ἐρείπια τῆς Ὠλένου. ΒΔ τοῦ Μεσολογγίου εἰς ἀπόστασιν 9 ἀπ' αὐτοῦ χιλιαμ. ἐπὶ νησίδος, συνδεομένης, ὡς εἶπομεν, μετὰ τῆς ξηρᾶς διὰ λιθοκίστου γεφύρας Αἰτωλικὸν καὶ κοινῶς Ἀνατολικόν, πρωτεύουσα τοῦ δήμου Αἰτωλικοῦ, κάτ. 5000. Νεοχώριον παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἀχελῷου ἐπὶ τῆς στερεᾶς εἰς ἀπόστασιν 8 χιλιαμ. ἀπὸ τοῦ Αἰτωλικοῦ, κάτ. 1100. Κλείσοβα καὶ Βασιλάδι νησίδια ἐν τῇ λιμνοθαλάσσει τοῦ Μεσολογγίου, ἱστορικὰ γενόμενα ἀπὸ τοῦ 1822 καὶ περιδοῦσα ἀπὸ τοῦ 1826. Σταμνὰ ἐπὶ τοῦ Ἀχελῷου εἰς ἀπόστασιν 27 χιλιαμ. ἀπὸ τοῦ Μεσολογγίου, ἔδρα τοῦ δήμου Ὠλενείας κάτ. 700· πρὸς Α Ματαράγκα πρωτ. τοῦ δήμου Μακρυνείας κάτ. 500, καὶ Παπαδάταις γεωργικὴ κώμη κάτ. 800. Παρ' αὐτὴν εἰσιν ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Αἰτωλικῆς πόλεως Λυσιμαχίας. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ἐπίσημος πεδιάς εἶνε ἡ Αἰτωλική.

Ἡ τῆς *Ναυπακτίας* ἐπαρχία διαβρέχεται ὑπὸ τοῦ Εὐθίνου ἔχει δὲ ὄρη, τὸν Μύηνον κλάδον τοῦ Κόρακος, ὀνομασθέντα οὕτως ἀπὸ Μύηνου τοῦ Τελέστορος· τὴν Χαλκίδα τὴν σήμερον Βαράσουβα καὶ Γαλατᾶ ὀνομαζομένην καὶ τὸν

Ταφίασσαν, κοινῶς Κλόβιοσον, ἐφ' οὗ ἦτο ὁ τάφος τοῦ Νέσσου καὶ τῶν ἄλλων μυθολογουμένων Κενταύρων, καὶ ἀκρωτήριον ἐν τῷ Ἀντίρριον, ὅπερ εἶνε συνέχεια τοῦ ὄρους Χαλκίδος· ἀξιοσημειώτους δὲ πόλεις καὶ πολίχνας τὰς ἐπομένας· Ναύπακτον ἐπὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου. Περιελθοῦσα αὕτη εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἑνετῶν τὸν ἰγ' αἰῶνα, ὄχυρωσάντων αὐτὴν καὶ μετωνομασάντων Λεπάντε, μετέδωκε τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ εἰς τὸν κόλπον τῆς Κορίνθου. Τῆς πόλεως ταύτης ἐκράτησαν οἱ Ἑνετοὶ μέχρι τοῦ 1498 ὅτε περιῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Τούρκων, ἀφ' ἧς ἀνέκτησαν μὲν αὐτὴν οἱ Ἑνετοὶ τῷ 1687, ἀλλὰ δὲν διετήρησαν πέραν τοῦ 1699. Παρὰ τὴν πόλιν ταύτην τῇ 7 ὀκτωβρίου τοῦ 1571 ἐγένετο ἡ περίφημος ναυμαχία μεταξὺ Ἑνετῶν καὶ Ἰσπανῶν ἀφ' ἑνός, διοικουμένων ὑπὸ τοῦ Δὸν Ζουάν τῆς Αὐστρίας, καὶ τῶν Τούρκων ἀφ' ἑτέρου διοικουμένων ὑπὸ τοῦ Κχιλιτζ' Ἀλῆ πασσᾶ. Σήμερον εἶνε πρωτεύουσα τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας καὶ τοῦ δήμου, Ναυπακτίδος κάτ. 5300, ἔδρα ἐπισκόπου τοῦ Ναυπακτίας καὶ Εὐρυτανίας κ' ἀριθμουμένου ἐν τῇ σειρᾷ τῆς ἐν Ἑλλάδι ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας. Ἡ πόλις αὐτῆς ἀφίσταται τῶν Ἀθηνῶν 470 χιλιάμ. πρὸς Δ. εἰς ἀπόστασιν 35 χιλιάμ. ἀπὸ τῆς Ναυπάκτου παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Εὐήνου Πλάτανος ἔδρα τοῦ δήμου Προσχίου, κάτ. 2000. Πρὸς Α εἰς ἀπόστασιν 32 χιλιάμ. Μεγάλῃ Λαμποτινῇ ἔδρα τοῦ δήμου Ἀποδοτιάδος, κάτ. 900. εἰς ἀπόστασιν 20 χιλιάμ. ἀπὸ τῆς Πλατάνου Κλεπᾶ κάτ. 1500· παρ' αὐτὰ Ἄγραφα κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀχελώφου ἐπὶ τῶν μεθορίων Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας κατ. 1200· πλησίον αὐτῶν σώζονται εἰσέπια τοῦ πάλαι Ἀγρινίου κατὰ τὴν θέσιν Παλαιόκαστρον.

Ἡ τῆς Τριχωρίας ἐπαρχία, ἀποτελοῦσα τὸ κέντρον τοῦ νομοῦ τῆς Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας κεῖται μεταξὺ τῶν ἐπαρχιῶν Μεσολογγίου, Εὐρυτανίας καὶ Ἀκαρνανίας καὶ ἔχει ὄρη μὲν τὸ Παναιτωλικὸν (Ἀσπροκέφαλον), δι' οὗ

χωρίζεται από τῆς Εὐρυτανίας, ποταμούς τὸν Εὐῆνον πρὸς ἀνατολὰς καὶ τὸν Ἀχελῶν (Ἄσπροπόταμον) πρὸς δυσμὰς καὶ λίμνας τὴν Τριχωνίδα καὶ τὴν Λυσιμαχίαν. Ἐκ τῶν λιμνῶν τούτων ἡ Τριχωνίς κοινῶς λίμνη τοῦ Βραχορίου κεῖται κατὰ τὰς πρὸς τὸ ΒΑ ὑπώρειας τοῦ Ἀρακύνθου (Ζυγοῦ), ΝΑ τῆς Ἀκαρνανικῆς πόλεως Στράτου, ἧς ἐρείπια μόνον σώζονται σήμερον κατὰ τὴν θέσιν Ἠόρταν. Τὰ ὕδατα τῆς λίμνης ταύτης, ἐκδίδοντα πρὸς Δ εἰς ἔλος διατεμνόμενον διὰ πολλῶν διωρύχων, ἐκδίδουσιν εἰς τὴν λίμνην Λυσιμαχίαν καὶ ἐκεῖθεν διὰ δύο ὀχετῶν εἰς τὸν Ἀχελῶν. Ἡ Λυσιμαχία ἀρχαιότερον καλουμένη Ἰδρα καὶ σήμερον κοινῶς λίμνη τοῦ Ἀγγελοκάστρου, κεῖται πρὸς δυσμὰς τῆς Τριχωνίδος λίμνης κατὰ τὰς Β ὑπώρειας τοῦ Ἀρακύνθου. Τῆς ἐπαρχίας ταύτης ἀξιωσημείωται πολίχαι· καὶ κῶμαί εἰσιν. Ἀγρινίον κοινῶς Βραχῶρι πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ δήμου Ἀγρινίου εἰς ἀπόστασιν 270 χιλιαμ. πρὸς Β τῶν Ἀθηνῶν, παράγουσα οἶνον, ἔλαιον, σταφίδας, ὀπώρας καὶ ἐξαιρετον καπνόν, κάτ. 7000. ΝΑ τοῦ Ἀγρινίου σώζονται θερμαὶ πηγαὶ καὶ παρ' αὐταῖς ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Αἰτωλικῆς πόλεως Θέρμου, ἐν ᾗ συνεκροτεῖτο τὸ γενικὸν τῶν Αἰτωλῶν συνέδριον, ὅπερ ἐκαλεῖτο Αἰτώλιον καὶ ἦτις πρώτην φοράν ἐλεηλατήθη ὑπὸ πολεμίου στρατοῦ τῷ 217 π. Χ. ὑπὸ τοῦ ὀδηγουμένου ὑπὸ Φιλίππου τοῦ γ' βασιλέως τῆς Μακεδονίας. Εἰς ἀπόστασιν 40 χιλιαμ. ἀπὸ τοῦ Ἀγρινίου Μπερίκος γεωργικὴ κώμη ἔχουσα 450 κατ. Ἔδρα τοῦ δήμου Ἀμβρακίας, καὶ εἰς ἀπόστασιν 30 χιλιαμ. παρὰ τὴν Α ὄχθην τῆς λίμνης Τριχωνίδος Πετροχώριον γεωργικὴ ἐπίσης κώμη παράγουσα δημητριακά, βαμβάκια καὶ οἶνον, ἔδρα τοῦ δήμου Παμφίας, ἧς ἐρείπια σώζονται ἐγγύς· εἰς ἀπόστασιν 11 χιλιαμ. Ταξιάρχης παρὰ τὴν Τριχωνίδα ἐπίσης λίμνην κάτ. 350. Λιγόσταινα καὶ Παραβόλα εἰς ἀπὸ-σιν 28 χιλιαμ. πρὸς Δ κάτ. 520, ἔδρα τοῦ δήμου Θέρμου.

Ἡ ἐπαρχία *Εὐρυταρίας* κειμένη πρὸς Β τῆς Τριχωνίας μεταξὺ Φθιώτιδας, Θεσσαλίας καὶ τῆς ἐπαρχίας τοῦ Βάλτου ἔχει ὄρη τὸν Τυμφρηστόν (Βελοῦχι) καὶ ποταμὸν τὸν Καμπύλον, ἐκδίδοντα εἰς τὸν Ἀχελῶν. Ἡ χώρα αὕτη εἶνε λίαν ὀρεινὴ καὶ πετρώδης, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς κυρίως ἀσχολοῦνται εἰς τὴν κτηνοτροφίαν. Ὀνομαστότεροι αὐτῆς πολίχνηαι καὶ κῶμαί εἰσι Ἰ Καρπενήσιον, ἔδρα τοῦ ὁμωνύμου δήμου καὶ τῆς ἐπαρχίας ἀπέχον τῶν Ἀθηνῶν 220 χιλιάμ. κάτ. 2500· ἡ πολίχνη αὕτη εἶνε ἐκτισμένη εἰς τὰς Ν ὑπώρειας τοῦ Τυμφρηστοῦ, οὐ μακρὰν τῶν ἐρειπίων τῆς Αἰτωλικῆς πόλεως Καλλίου ἧτις τῷ 278 π. Χ. καταληφθεῖσα ὑπὸ τῆς στρατιᾶς τοῦ Γαλάτου Βρέννου ἐγένετο θέατρον τραγικωτάτου συμβάντος γενικὴν ἐμποιήσαντος φρίκην (1), καὶ ἦς τὰ ἐρείπια τὴν νύκτα τῆς 7ης πρὸς τὴν 8ην αὐγούστου τοῦ 1823 ἐγένοντο μάρτυρες τῆς ἡρωϊκῆς τόλμης καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Μάρκου Βότσαρη. Πρὸς Ν τοῦ Καρπενησίου εἰς ἀπόστασιν 18 ἀπ' αὐτοῦ χιλιαμέτρων Κρίκελον, ἔδρα τοῦ δήμου Καλλιδρομητῶν κάτοικοι 1200· νοτιώτερον Ἄμπλιανη ὀρεινὴ κώμη ἔχουσα 1000 κατοίκους καὶ φοβεράς θέσεις, περιδόξους γενομένας ἀπὸ τοῦ ἰουλίου τοῦ 1824. Εἰς ἀπόστασιν 35 χιλιαμέτρων ἀπὸ τοῦ Καρπενησίου Προυσός, ἔδρα τοῦ δήμου Ἀρακυνθίων, κάτοικοι 1450, καλλιεργοῦντες δημητριακοὺς καρποὺς οἶνον καὶ μέταξαν. Πρὸς Β τοῦ Καρπενησίου εἰς ἀπόστασιν 27 χιλιαμέτρων Φουρνᾶ, ἔδρα τοῦ δήμου Κτημενίων, κάτοικοι 2000 καὶ εἰς 4 χιλιαμ. ἀπ' αὐτῆς ἀπόστασιν Κλειτσός, κάτοικοι 1100. Πρὸς Δ εἰς ἀπόστασιν 70 χιλιαμέτρων Ἅγιος Βλάσιος, ἔδρα τοῦ δήμου Παρακαμπυλίων κάτ. 1320 ἔχουσα προϊόντα δημητριακά,

(1) Οἱ στρατηγοὶ τοῦ Βρέννου Κόμβουτις καὶ Ὀρεσιόριος ἐπὶ κεφαλῆς 41,000 Γαλατῶν κύριοι γενόμενοι τοῦ Καλλίου, ἔπραξαν κατὰ τῶν Καλλιέων τὰ ἀνοσιώτατα, ἀνήκουστα καὶ ἀπαραδειγματίστα, σφάζαντες πάντας τοὺς ἀνδρας, νέους καὶ γέροντας ὡς καὶ τὰ ἐπὶ τῶν μαστῶν νήπια, ὧν τὸ μὲν αἷμα ἔπινον, τὰς δὲ σάρκας ἤθιον.

ὄσπρια, λινάριον, οἶνον, σῦκα καὶ καρύδια· εἰς ἀπόστασιν 20 ἀπ' αὐτῆς χιλιαμ. Ἀράχοβα κάτ. 400, ἐγγυς δ' αὐτοῦ Παλαιόκαστρον, θέσις ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς πάλαι Αἰτωλικῆς πόλεως Ἀγρινίου. Πρὸς Ν εἰς ἀπόστασιν 27 χιλιαμ. Κεράσσοβον κάτ. 700 ἔδρα τοῦ δήμου Ἀγραίων καὶ εἰς ἀπόστασιν 53 χιλιαμ. Γρανίτσα κάτ. 650 ἔδρα τοῦ δήμου Ἀπεραντίων.

Ἡ Ἀκαρνανία πρὸς Δ τῆς Αἰτωλίας ἐκτεινομένη ἔχει σχῆμα ἀνωμάλου τριγώνου, οὔτινος τὸ μέγιστον μῆκος ἐκτείνεται ἀπὸ τοῦ Ἀκτίου πρὸς Α μέχρι τοῦ Ἀχελώου ἐπὶ μῆκος 9 μιλίων· τὸ μέγιστον δὲ αὐτῆς πλάτος παρὰ τὸν ροῦν τοῦ ποταμοῦ τούτου, ὅστις χωρίζει αὐτὴν ἀπὸ τὴν Αἰτωλιαν εἶνε 11 μιλίων, τὸ δὲ ἐμβαδὸν 60 \square M. Ὁ τόπος οὗτος εἶνε τὰ μάλιστα ὄρεινός· τὰ πλεῖστα ὁμῶς τῶν ὄρεων αὐτῆς εἰσὶ κατάφυτα καὶ καρποφόρα· Ἡ χώρα αὕτη ἐκαλεῖτο τὸ πάλαι Κουρῆτις ἐκ τῶν πρώτων κατοίκων αὐτῆς οἵτινες ἔζων ἐκ πειρατίας καὶ ὠνομάζοντο ἐπὶ μὲν τῆς Ἀκαρνανίας Κουρῆτες, ἴσως ἐκ τοῦ κείρω, ὡς κόπτοντες τὴν κώμην αὐτῶν, καὶ ἰδίως τὸ ἔμπροσθεν αὐτῆς μέρος ἵνα μὴ ἔχωσι λαβὴν οἱ πολέμιοι, ἐπὶ δὲ τῶν περὶ κειμένων νήσων Τηλεβόες καὶ Τάφιοι· ὠνομάσθη δὲ εἶτα Ἀκαρνανία εἴτε ἐξ Ἀκαρνᾶνος τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀλκμαίωνος καὶ τῆς Καλλιρρόης, θυγατρὸς τοῦ Ἀχελώου, ὀδηγήσαντος αὐτόθι ἀποικίαν, εἴτε ἐκ τοῦ ὅτι οἱ νέοι τῆς χώρας ἀποικοὶ δὲν ἔκειρον (ἀκείρω) ὡς οἱ πρὸ τὴν κώμην αὐτῶν. Τὸ ΒΑ τῆς Ἀκαρνανίας μέρος ὠνομάζετο Ἀμφιλοχία ἐξ Ἀμφιλόχου ἀδελφοῦ τοῦ Ἀλκμαίωνος. Ἐκ τῶν ὄρεων αὐτῆς τὰ Κρανία εἶνε μᾶλλον σειρὰ ὄρεων διατρέχουσα τὴν κυρίως Ἀκαρνανίαν ἀπὸ τοῦ ΒΔ πρὸς τὸ ΝΑ καὶ ἐκτεινομένη ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀκτίου μέχρι τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀχελώου. Ἡ σειρὰ αὕτη κατὰ τύπους λαμβάνει διαφόρους ὀνομασίας· περὶ μὲν τὸ Ἀκτιον λέγεται Βολίμι ἢ Ὀλυμπος, ἔπειτα Στρατοβοῦνι, ἀκολοῦθως Βουβίστας ἢ Βεργαντί καὶ τέλος κατὰ τὸ ΝΑ Βίψ. Ὁ θύαμος (τανῦν Σπαρ-

τονόρος) ἐκτείνεται κατὰ Ν τοῦ Ἀμφιλοχικοῦ Ἄργου (Νεο-
 χῶρι) καὶ Σπαρτονόρος μὲν ὀνομάζεται τὸ πάλαι Ἀμ-
 φιλοχικὸν ὄρος, ὁ πρὸς Β δὲ αὐτοῦ κλάδος, ὅστις ἐκαλεῖτο
 Ἰδομένη, λέγεται σήμερον Μακρυνόρος. Ἐκ τῶν ὄρέων
 τούτων σχηματίζονται δύο ἀκρωτήρια· τὸ Ἄκτιον, πρό-
 τερον Ἀκτὴ, κατὰ τὸ Ν τοῦ στόματος τοῦ Ἀμβρακικοῦ
 κόλπου, σήμερον κοινῶς Πούντα, ἧς τὸ φρούριον ἐξεχω-
 ρήθη τῇ Ἑλλάδι διὰ τῆς συνθήκης τῆς 12 μαΐου 1881,
 καὶ ἡ Κριθωτὴ (Σκρόφες) κατὰ τὸ Ν τῆς πόλεως Ἀλυ-
 ζίας (τανῦν Κανδίλι) κατὰ τὸ ΒΔ τῶν Ἐχινάδων νήσων
 (σήμερον κοινῶς Ὀξιῆς ἢ Σκρόφες καὶ κοινότερον Κουρτσο-
 λάρι) καὶ τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἀστακοῦ (νῦν Δραγομέ-
 στρι). Ἐκ τῶν ποταμῶν αὐτῆς ὁ Ἀχελῷος (κοινῶς Ἀ-
 σπροπόταμος⁽¹⁾) εἶνε ὁ μέγιστος τῶν ποταμῶν τῆς Ἑλλάδος·
 πηγάζων οὗτος ἐκ τινος τῶν βορειοτέρων κορυφῶν τοῦ Ζυγοῦ
 Μετσόβου, καλουμένης Κοπάνης, ρεεῖ ἐκ Β πρὸς Ν, δεχό-
 μενος δὲ τρεῖς ποταμούς, τὸν Χαλίκην, τὸν Μπαμπᾶν
 καὶ τὸ Βετέρνικον, ὡς καὶ ἄλλους ἥττονος σημασίας, διέρ-
 χεται διὰ τοῦ κοινῶς ἐξ αὐτοῦ ὀνομαζομένου Ἀσπρο-
 ποτάμου πεδίου, ἔχων πρὸς δεξιᾶν μὲν τὸ Μαλακάσι, τὴν
 Τζουμέρκαν τὸ Ράδοβιτς τὸ Μακρυνόρος καὶ τὸν Βάλ-
 τον καὶ πρὸς ἀριστερὰν τὴν Μεγαλοβλαχίαν, τὸ Παλαιο-
 χῶρι, τὰ Ἄγραφα καὶ τὸν Βλοχόν· ἀναπηδῶν δὲ ἀπὸ
 καταρράκτου εἰς καταρράκτην, μεταβάλλει· διεύθυνσιν πρὸς
 τὸ ΝΔ καὶ καταρρέων μεταξὺ ροδοδαφνῶν καὶ ἀρχαίων
 δασῶν εἰς τὰ πεδία τοῦ Ξηρομαρίου ἐκδίδει διὰ μέσου αὐτῶν
 εἰς τὸ Ἰόνιον πέλαγος κατὰ τὸ ΒΔ τοῦ ἀκρωτηρίου Σκρόφες·
 ὁ ποταμὸς οὗτος εἶνε πλώϊμος μόνον κατὰ τὰς ἐκβολὰς του.

Παραπόταμοι αὐτοῦ ἐν Ἀκαρνανίᾳ εἰσὶν ὁ Πετίταρος,
 σήμερον Βάλτος, ρέων ἐκ δυσμῶν· ὁ Ἄναπος, σήμερον
 Αετός, ρέων ἐπίσης ἐκ Δ καὶ ὁ Ἰναχος τανῦν Βοϊνί-

(1) Διότι ἡ κοίτη αὐτοῦ εἶνε κατεστρωμένη ὑπὸ χαλκίων λευκῶν.

κοβον παραρρέων τὸν Κραβασαράν. Λίμνην μίαν ἔχει ἐπίσημον τὴν Μυρτούντιον, νῦν κοινῶς λίμνην τοῦ Βούλγαρη λεγομένην, λιμνοθάλασσαν κατὰ τὸν δυτικὸν αἰγιαλὸν τῆς Ἀκαρνανίας μεταξὺ Λευκάδος καὶ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, ἔχουσαν πέντε χλοερά νησίδια καὶ διὰ μικρᾶς τινοῦ ἐκροῆς συνεχομένην μετὰ τῆς θαλάσσης. Πολίχνη καὶ κῶμαι αὐτῆς ἀξιοσημειωτοὶ εἰσι· Κραβασαράς ἐν τῷ मुखῷ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου παρὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ Σπαρτονόρου εἰς ἀπόστασιν 308 χιλιαμέτρων ἀπὸ τῶν Ἀθηνῶν, ἔχουσα λιμένα, ὃς τὸ πάλαι ἐγένετο κατὰ διαφόρους πολέμους ὀρηγνῆριον τῶν βουλομένων νὰ εἰσβάλωσιν ἔξωθεν εἰς Ἀκαρνανίαν καὶ Αἰτωλίαν, κάτοικοι 2000, ἔδρα τοῦ δήμου Ἀμβρακίας καὶ τῆς ἐπαρχίας Βάλτου, ἐξάγουσα βαλανιδία. Ἐγγὺς εἰσι τὰ ἐρείπια τοῦ Ἀμφιλοχικοῦ Ἄργους. Πρὸς Ν καὶ εἰς ἀπόστασιν 24 ἀπ' αὐτῆς χιλιαμέτρων Ασπενὸς παρὰ τὴν ἀρχαίαν Στράτον καὶ τὴν λίμνην Ὀζεροῦ, κάτοικοι 1500. Πρὸς Β εἰς ἀπόστασιν 27 χιλιαμέτρων Σερακιάς κάτ. 900 ἔδρα τοῦ δήμου Ἰδομένης παρ' αὐτὴν εἰς ἀπόστασιν 3 χιλιαμέτρων Σακαρέτσι κάτ. 1650· πρὸς τὰ ΒΔ. εἰς ἀπόστασιν 35 χιλιαμέτρων Βαλμάδα ἔδρα τοῦ δήμου Θυάμου καὶ εἰς 9 χιλιαμ. ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν Πατιόπουλον κάτ. 1800, καὶ βορειότερον Ἄνινον ἄσφημος θέσις ὀλίγον κατοικημένη. ΒΑ τοῦ Κραβασαρά εἰς ἀπόστασιν 344 χιλιαμέτρων ΒΔ τῶν Ἀθηνῶν Βόνιτσα, ἔδρα τοῦ δήμου Ἀνακτορίων καὶ τῆς ἐπαρχίας Βονίτσης καὶ Ξηρομερίου, ὄχυρά πόλις ἐν τῷ मुखῷ ὀμωνύμου ὄρμου, κειμένου ἐν τῇ Ν πλευρᾷ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου κάτοικοι 2000. Ἡ πόλις αὕτη ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ριζῆς μικρᾶς χερσονήσου ἐπέχει τὴν θέσιν τοῦ πάλαι Ἀνακτορίου. Πρὸς δυσμὰς εἰς ἀπόστασιν 30 χιλιαμ. Μύτικας ἔδρα τοῦ δήμου Σολίου κάτ. 700. ΝΔ εἰς ἀπόστασιν 66 χιλιαμ. Ἀστακὸς ἔδρα τοῦ ὀμωνύμου δήμου κάτοικοι 1250. Νοτιώτερον εἰς ἀπόστασιν 22 χιλιαμέτρων ἀπὸ τοῦ Ἀστακοῦ Κα.

ποχή και Χιονοβοή Ξδρα τοῦ δήμου Οἰνιάδος, κάτοικοι 1430. Πρὸς Ν τῆς Βονίτσας καὶ εἰς ἀπόστασιν 30 ἀπ' αὐτῆς χιλιαμ. Κχοτῶνα, Ξδρα τοῦ δήμου Ἐχίνου κάτ. 1700.

Νῆσοι περὶ τὴν Ἀκαρνανίαν· Κάρνος πρὸς τὸν δυτικὸν αἰγιαλὸν κατέναντι τῆς πόλεως Ἀλυζίας (νῦν Κανδίλι) καὶ αἱ νῆσοι Ἐχινάδες, τριάκοντα τὸν ἀριθμὸν. Αἱ νησίδες αὗται ἦσαν πάλαι καταχθώγια πειρατῶν· παρ' αὐτὰς δὲ ἐγένετο ἡ ναυμαχία τῆς 7 Ὀκτωβρίου τοῦ 1574, ἐφ' ἣς ἐξέ- νικησε τὸ ὄνομα τῆς Νκυπάκτου. Τέλος ἐν τῷ Ἀμβρκανικῷ κόλπῳ πρὸς Β τοῦ ἀκρωτηρίου Γελάδα, ἀνατολικοῦ ἄκρου τοῦ ὄρμου Βονίτσης, Κορακονῆσι ἔχον ΒΑ καὶ ΝΑ παρακείμενα δύο μικρότερα νησίδια.

δ'. Αἱ προσφάτως τῇ Ἑλλάδι ἐκχωρηθεῖσαι χῶραι.
(260 □ Μ. κατ. 350,000).

Αἱ διὰ τῆς συνθήκης τῆς 12 Μαΐου τοῦ 1881 παραχωρηθεῖσαι τῇ Ἑλλάδι χῶραι περιλαμβάνουσι τὸ ΝΑ μέρος τῆς Ἠπείρου τὸ ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Περιστέρι καὶ τοῦ ρεῖθρου τοῦ Ἀράχθου χωριζόμενον, καὶ τὸ μέγιστον τῆς Θεσσαλίας μέρος, ἐξαιρέσει τοῦ πρὸς Β τῶν ὄρεων Πηνάκια, Μολοῦνα καὶ Κριτήρι.

Ἡ Ἠπειρος (ἀ πέρας = ἀτελειώτος, σχετικῶς ὡς πρὸς τὰς νήσους) ὠνομάσθη οὕτω κατ' ἀντίθεσιν τῆς ἀντικρῆ αὐτῆς κειμένης νήσου Κερκύρας. Πάλαι διηρεῖτο εἰς τέσσαρα μέρη· τὴν Χαονίαν κατὰ τὸ ΒΑ αὐτῆς μέρος· τὴν Θεσπρωτίαν τὸ πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ πρὸς Ν τῆς Χαονίας· τὴν Μολοσσίδα ἐν τῷ μέσῳ καὶ πρὸς Β· καὶ τὴν Κασσιοπίαν πρὸς Ν καὶ ΝΑ. Τὸ τελευταῖον τοῦτο τμήμα, οὗτινος τὸ μέγιστον μέρος ἐξεχωρήθη τῇ Ἑλλάδι, κατόικον οἱ Ἀθαμᾶνες, λαδὸς κατοικῶν πρότερον τὴν Θεσσαλίαν, δὲ ἐκδιωχθεὶς ἐκείθεν ὑπὸ τῶν Λαπίθων κατέλαβε τὴν χώραν ἐφ' ἧς ἤδη ἐκτείνονται αἱ περιοχαὶ Τσουμέρκων, Ραδοβισοῦ καὶ
ᾧ,

μέρος του Μπλακασίου, ἀφ' ὧν ἐπωνομάσθη ἡ χώρα Ἐθναμανία.

Τὸ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐκχωρηθὲν τοῦτο μέρος τῆς Ἠπειροῦ εἶνε λίαν ὄρεινὸν καὶ πετρώδες· ἐκ τῶν Χασίων καὶ τῆς Πίνδου κατέρχεται ἐκ Β πρὸς Ν τὸ ὄρος Κότσιαικας, παραλλήλως δὲ αὐτοῦ ἐκτείνονται αἱ δικκλαδώσεις τῆς Πίνδου, αἵτινες φέρουσι διάφορα ὀνόματα κατὰ διαφόρους θέσεις, καὶ ἡς ὁ κυριώτερος κορμὸς ἐκτεινόμενος ΝΑ πρὸς τὴν Ἔθρυν φέρει τὸ ὄνομα Βουνά τῶν Ἀγράφων. Τὰ ὄρη ταῦτα κατὰ τὴν Ν πλευρὰν τὴν χωρίζουσιν τὴν Ἐθναμανίαν ἀπὸ τῆς Ἀκρηνανίας, εἶνε ὑψικόρυφα. Πρὸς Β τῆς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βούρτανίας κόμης Φουρνᾶ ἀνυψοῦται ἡ Βουλγάρα καὶ βορειότερον τὸ Καπροβούνη, ΒΔ ὁ Ἰταμος, πρὸς Β ἡ Κούκα, ΒΔ τὸ Βουτσιάκι, πρὸς Ν τὰ Τρία σύνορα καὶ ΝΔ ἡ Τσουρνάτα, ταπεινωμένη ὅπως ἀφήσῃ δίοδον εἰς τὸν Ἀχελῷον καὶ δι' ὧν διέρχεται μέχρι τῆς 12 Μαΐου τοῦ 1881 τὸ κατὰ τὴν Ἠπειρον Ἑλληνοτουρκικὸν μεθόριον. ΒΑ τοῦ Καπροβουνίου ἐν ταῖς προσκτιθεῖσαις νέαις ἐπαρχίαις Κατάχλωρον, διευθυνομένον ἐκ Δ πρὸς Α, πρὸς Β δὲ τῆς κορυφῆς Βουτσιάκι Ἀφεντικόν, καὶ βορειότερον Καράβι. ΒΔ δὲ τῆς κορυφῆς τῶν Τριῶν Συνόρων Σμίγγος καὶ ΝΔ Τσουρμεντσάλι, ὑψόμενα πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἀχελῷου. Ἡ Πίνδος, ἧς τὸ ΝΑ μέρος ὀνομάζεται Βουνά τῶν Ἀγράφων διευθυνομένη ἐκ τῶν ΒΔ πρὸς τὰ ΝΑ χωρίζει μετὰ τῶν δεξιῶν αὐτῆς τὴν Ἠπειρον ἀπὸ τῆς Θεσσαλίας. Ἡ ἐκ τοῦ ὑπερθεῖν τοῦ Μετσόβου ὑψουμένου Λάκμωνος τῆς κοινῶς Κκατάρης ἐξερχομένη ΝΔ δεξιὰς σχηματίζει τὰ ὄρη Ζυγοῦ, Δοκίμι καὶ Περιστερί δι' ὧν διέρχεται τὸ νέον Ἑλληνοτουρκικὸν μεθόριον· ΝΑ τοῦ Δοκίμι λαμβάνει τὸ ὄνομα Νεράϊδα· πρὸς Ν δὲ τοῦ Περιστερίου Κκαρδιστὰ, νοτιώτερον Τσουμέρα καὶ πρὸς Ν αὐτοῦ Ζυγός. Ἡ σειρά τῶν ὄρων τούτων χωρίζει τὸ λεκκνοπέδιον τοῦ Ἀχελῷου ἀπὸ τοῦ Ἀράχθου.

Ὁ Ἀχιλῶος πηγάζων ἐκ τοῦ Ζυγοῦ τοῦ Μετσόβου εἰσ-
 δύνει εἰς τὴν Ἀκκρονανίαν διὰ τῆς κοιλάδος, ἣν ἀνοίγουσι
 ταπεινούμενα τὰ ὄρη Τσουρνάτα πρὸς Α καὶ Γάβροδον πρὸς
 Δ, μικρὸν μετὰ τὴν εἰς αὐτὸν συμβολὴν τοῦ ἐκ τῆς Τσουρνά-
 τας πηγάζοντος παραποτάμου Πλατανιά· φέρει δὲ ἐν Ἀθ-
 κινίᾳ τὸ ὄνομα Ἰαχρος καὶ Ἀσπροπόταμος. Ὁ Ἀραχθος,
 κοινῶς ποτάμι τῆς Ἀρτης, πηγάζων ἐκ τῆς Τύμφης (Παλαιὸ
 ἢ Βραδέτον) ρέων ἐκ Β πρὸς Ν μέχρι τοῦ χανίου Βαλιδοῦμα
 ἐνομάζεται Διπόταμος, ἐκ τοῦ ΒΑ δὲ πρὸς τὸ ΝΔ μέχρι τῆς
 αὐτῆς θέσεως λέγεται ποτάμι τοῦ Μετσόβου καὶ ἀπὸ τῆς
 ἐν τῇ θέσει ταύτῃ συμβολῆς τῶν δύο τούτων ποταμῶν,
 προσλαμβάνει τὸ ὄνομα ποτάμι τῆς Ἀρτας.

Ἐπισημότεραι πόλεις καὶ κῶμαι Ἄρτα εἰς ἀπόστασιν
 382 χιλιαμ. ΒΔ τῶν Ἀθηνῶν καὶ 18 χιλιαμ. μακρὰν τῆς
 θηλάσσης ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ἀπ' αὐτῆς ποταμοῦ
 τῆς Ἀρτης κληθέντος Ἀράχθου. Οἱ γεωγράφοι διαφωνοῦσιν
 ὡς πρὸς τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς ὄνομα, ἀλλ' ἡ πιθανωτέρα γνώ-
 μη εἶνε ἡ θέλουσα αὐτὴν εἶναι τὴν ἀρχαῖαν Ἀμβρακίαν,
 θεμελιωθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἀμβρακος υἱοῦ τοῦ Θεσπρωτοῦ καὶ
 ἀποικισθεῖσαν τῷ 660 π. Χ. ὑπὸ τῶν Κορινθίων. Τὸ ὄνομα
 Ἄρτα φέρει ἀπὸ ὀκτώ ἤδη αἰώνων. Ἡ πόλις αὕτη ἔχει πο-
 λυαριθμούς καὶ καλλιδένδρους κήπους, λιπαρὰν καὶ εὐφορον
 γῆν, ταῦτα πάντα ὁμῶς κεῖνται ἐκεῖθεν τοῦ Ἀράχθου πρὸς
 τὴν δεξιὰν αὐτοῦ ὄχθην τὴν ἀπομείνασαν ὑπὸ τὴν κυριαρ-
 χίαν τῆς Τουρκίας. Τὸ κλίμα αὐτῆς εἶνε οὐχὶ λίαν ὑγιεινόν·
 οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀνερχόμενοι εἰς 9.000 ἀσχολοῦνται εἰς
 τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον· τὰ δὲ κυριώτερα εἶδη τοῦ
 ἐμπορίου αὐτῆς εἶνε κικινόι, ἔλαιον, θηλάσσιον ἄλας, πα-
 στόψαρχ, στυράδικ, λεγόμενα καὶ αὐγοτάραχα. Ἐκ τῶν δη-
 μοσίων αὐτῆς κτιρίων διακρίνεται, τὸ φρούριον ἀνεγερθὲν
 περὶ τὰ μέσα τῆς 19' ἀπὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος ἐπὶ ἀρ-
 χαίας βάσει· ὑπὸ τοῦ τρίτου δεσπότη τῆς Ἡπείρου Μι-

γαήλ τοῦ Β' καὶ ὁ μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς Παντανάσσης (Παρηγορίτισσα) οἰκοδομηθεὶς μὲν τῷ 819, κοσμηθεὶς δὲ καὶ ἐπεκταθεὶς εἶτα ὑπὸ τοῦ μνησθέντος Μιχαὴλ τοῦ Β'. Ἐν Ἄρτῃ δημόσιος σχολὴ ὑφίστατο ἀπὸ τοῦ 1500, ἐξ ἧς ἀνακαινισθεὶς (1) τῷ 1602 πολλοὶ λόγοι τοῦ ἔθνους ἀνεδείχθησαν. Ἐξαρτωμένη τέως ἐκκλησιαστικῶς ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου εἶχε μητροπολίτην ἀριθμούμενον καὶ ἐν τῇ τάξει τῆς ἀπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐξαρτωμένης ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας. ΝΑ Γλυκοῦρριζον μικρὸν χωρίον ἐπὶ τοῦ Ἀράχθου καὶ πρὸς Ν εἰς ἀπόστασιν 12 χιλιαμ. Κομπότι, πεδινὴ κώμη οἰκουμένη ὑπὸ 1450 ψυχῶν νοτιώτερον Διμένη, Μπάνη, Νεοχωράκι, Συκιές Ἡλιᾶς βέη καὶ ἄλλα μικρὰ χωρία. ΑΒ τῆς Ἄρτας εἰς ἀπόστασιν 7 χιλιαμ. Πέτα κάτ. 1200. ΑΒ ἐπὶ τῆς Α ὑπωρείας τοῦ ὄρους Ζυγοῦ εἰς ἀπόστασιν 15 χιλιαμ. ἀπὸ τῆς Ἄρτας Βελεντσικὸν κάτ. 2000. πρὸς Β Καταβόθρα κατ. 600 καὶ βορειότερον Χασάν Μαλὶν κατ. 440 καὶ ἐτι βορειότερον Βρεστανίτσα κατ. 1500 ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τοῦ Ἀχελῷου ὄχθης, ἀπέχουσα τῆς Ἄρτης 37 χιλιάμετρα. Πέραν τῆς ἀριστερᾶς τοῦ Ἀχελῷου ὄχθης εἰς ἀπόστασιν 44 χιλιαμ. Βραγκανά ἐπὶ τῆς Ν κλιτύος τοῦ Σμιγγοῦ κατ. 4700. ΒΑ εἰς ἀπόστασιν 32 χιλιαμ. Βουργαρέλι κατ. 1300 καὶ πρὸς Β αὐτῶν εἰς ἀπόστασιν 16 χιλιαμ. Σχορέτσαίνα κάτ. 1500 καὶ βορειότερον αὐτῆς Ἀγνάντα κάτ. 1000. ΒΑ εἰς ἀπόστασιν 8 χιλιαμ. ἐκ τῶν Ἀγνάντων Πραμάνατα κατ. 2000 ΒΔ αὐτῶν ἐπὶ τὴν μεθόριον γραμμὴν Καλαρρῦταις κάτ. 2300, ὀνομαστὴ διὰ τὸ φιλέμπορον καὶ βιομήχανον τῶν κατ. αὐτῆς πρὸς Α τῶν Πραμανάτων Μελισσουργοὶ κατ. 900 καὶ ἀνατολικώτερον εἰς ἀπόστασιν 7 χιλ. ἀπὸ τῶν Πραμανάτων Γαρδίκι κάτ. 2400 ἔδρα ἐπισκόπου. Πρὸς Ν τοῦ Βελεντσι-

(1) Ὑπὸ τοῦ ἐκ Καστορίας Μανωλάκη προτροπῆ τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Νεκταρίου.

κού καὶ πρὸς Ἀ τῆς Ἄρτας Σιουλικάριά κατ. 1200. Τέλος ἐπὶ τῶν ΝΑ ὑπάρειων τοῦ Ζυγοῦ τοῦ Μετσόβου Μαλακάσσι κατ. 1200 πρὸς τὰ νέα μεθόρια.

Ἡ Θεσσαλία χωριζομένη ἀπὸ τῆς Ἡπείρου διὰ τῆς γραμμῆς τῆς Πινδου καὶ ἀπὸ τῆς Μακεδονίας διὰ τοῦ Ὀλύμπου, φημίζεται ἔσπλαι διὰ τὴν εὐφορίαν καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν προϊόντων καὶ τὴν τερπνότητα τῶν θέσεων αὐτῆς. Φίνεται ὅτι κατωκίθη πρὶν τῆς ἄλλης Ἑλλάδος· πρῶτοι δὲ αὐτῆς οἰκηταὶ λέγονται οἱ Αἴμονες ἀπὸ Αἴμονος υἱοῦ τοῦ Πελασγοῦ· κατόπιν μετωνομάσθησαν Θεσσαλοὶ ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τούτου Θεσσαλοῦ. Ἡ χώρα αὕτη (τὰ κατὰ τὸ Πήλιον καὶ τὴν Ὀσσαν μέρη) ὑπῆρξεν ἡ κατοικία τῶν μυθολογουμένων Κενταύρων καὶ Λαπιθῶν, ὧν ἡ μάχη ἐξεικονίσθη εἰς πολλὰ ἀρχαία οἰκοδομήματα (1). Ἡ χώρα αὕτη, ἐν ἣ συμπεριελαβάνετο καὶ ἡ Φθιώτις, ἐκ τῶν κυριωτέρων λαῶν, οἵτινες κατόκου αὐτὴν διηρεῖτο εἰς πέντε τμήματα, εἰς τὴν Φθιώτιδα, περὶ ἧς ὠμιλήσαμεν ἔμπροσθεν (σελ. 45—46)· εἰς τὴν Μαγνησίαν μεταξὺ Πελασγικοῦ καὶ Θερματικοῦ κόλπου· εἰς τὴν Πελασγιώτιδα πρὸς Δ τῆς Μαγνησίας ἕως τῶν ὀρίων τῆς Μακεδονίας· εἰς τὴν Ἰστιαιώτιδα πρὸς Δ τῆς προηγουμένης καὶ εἰς τὴν Θεσσαλιώτιδα μεταξὺ Ἰστιαιώτιδος, Φθιώτιδος καὶ Πελασγιώτιδος.

(1) Κατὰ τὴν μυθολογίαν οἱ Κένταυροι εἶχον σῶμα μὲν καὶ πόδας ἵππου, κεφαλὴν δὲ καὶ χεῖρας καὶ κορμὸν ἀνθρώπου μέχρι τῆς ὀσφύος. Τὰ τέρατα ταῦτα ἐμυθολογεῖτο ὅτι κατόκου ἰδίως εἰς τὸ Πήλιον ὄρος καὶ εἶχον γείτονας τοὺς Λαπίθας μάχιμον ἔθνος ὀνομασθέν οὕτως ἀπὸ τοῦ γενάρχου ἢ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Λαπίθου υἱοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ Στιλβῆς τῆς θυγατρὸς τοῦ Πηνειοῦ. Προσκληθέντες οἱ πρῶτοι εἰς συμπόσιον ὑπὸ τῶν δευτέρων κατὰ τοὺς γάμους τοῦ βασιλέως αὐτῶν Πειρίθου, ἦλθον εἰς χεῖρας, διότι ὁ βασιλεὺς τῶν Κενταύρων Εὐρυτίων ὕδρισε τὴν νεόνυμφον. Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ἐνικήθησαν οἱ Κένταυροι. Ὁ περὶ αὐτῶν μῦθος ἐπλάσθη ἐκ τοῦ ὅτι οὗτοι πρῶτοι ἐδάμασαν ἵππους καὶ ἵππευσαν αὐτούς.

Ἡ Θεσσαλία κυκλοῦται πανταχόθεν ὑπὸ ὄρεων· πρὸς Β αὐτῆς ἐκτείνονται τὰ Κερκυραία ὄρη, (αἱ δευράδες τῶν Χιρσίων, ἤτοι τοῦ Λύγκου, Κύφου (Ὁμῆρ βέη), Τιτάρου (Σιάπκα), καὶ Φλαμπούρου) καὶ ὁ Ὀλύμπος· πρὸς Δ ὑπὸ τῆς Πίνδου πρὸς Ν ὑπὸ τῆς Οἴτης καὶ πρὸς Α ὑπὸ τῆς Ὀσσης καὶ τοῦ Πηλίου, ὧν τοὺς πρὸς ἀνατολᾶς πρόποδας βρέχει τὸ Δίγαλον. Οὕτω περικυκλωμένη σχηματίζει μεγάλην κοιλάδα, τὴν εὐρυτάτην καὶ εὐφρωτάτην τῆς Ἑλλάδος καὶ συγκοινωνεῖ μετὰ τῆς θαλάσσης διὰ μόνου τοῦ στενοῦ τῶν Τεμπῶν, δι' οὗ μεταξὺ Ὀσσης καὶ Ὀλύμπου ρεεὶ ὁ μόνος σημερινὸς ποταμὸς τῆς Θεσσαλίας, ὁ Πηνειὸς (Σαλαμβριάς).

Αἱ Ν καὶ ΝΑ κορυφαὶ τοῦ Ὀλύμπου, Πανάκια, Μεταμόρφωσις καὶ Ἀνάληψις, αἱ Ν κορυφαὶ τοῦ Τιτάρου (Σιάπκα), Μολοῦνα, Κριτῆρι καὶ Γαβανί, ἡ νότιος δευρὰς τοῦ Κύφου (Ὁμῆρ βέη), Ἀρδάμι, ἣτις δύναται νὰ ληφθῆ καὶ ὡς πρὸς ἀνατολᾶς προεκβολὴ τῆς Πίνδου, αἱ ἀνατολικαὶ πλευραὶ τοῦ ὄρους Κότσιακα καὶ Ἀγράφων, αἱ Β πλευραὶ τῆς Ὀϊρους, ἐν αἷς διακρίνονται τὰ ὄρη Κασσιδιάρη, Ἀλογοπάτι (πρὸς Ν τῶν Φερσάλων), καὶ Τσιραγιώτικα διευθυνόμενα ἐξ Α πρὸς τὰ ΔΝ κατὰ μῆκος τῆς Β ἀκτῆς τοῦ Παγασσητικοῦ κόλπου καὶ τῆς Δ πλευρᾶς τῆς πεδιάδος τοῦ Ἄλμυροῦ, τὸ Πηλιον καὶ ἡ Ὀσσα (Κίτσαθος) ἐκτεινόμενα κατὰ μῆκος τῶν Α αὐτῆς ὄρειων, συγκροτοῦσι τὴν ὄρεογραφίαν τῆς Θεσσαλίας, ἣν διασχίζουσι ἐν τῷ μέσῳ τὰ πρὸς Β ἐκτεινόμενα Τσιραγιώτικα, ἅτινα ἄνωθεν τοῦ χωρίου Σουπλῆ σχηματίζονται τὰς Κυνὸς κεφαλὰς (Καρὰ Δάγ) προεκβαίνουσι μέχρι τῶν ἐπὶ τῆς δεξιᾶς τοῦ Πηνειοῦ ὄχθης χωρίων Μπατίτλαρ καὶ Γούνιτσα καὶ διὰ τοῦ μέχρι τῶν στενῶν Καλαμακίου ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς τοῦ Πηνειοῦ ὄχθης ἐκτεινομένου πρὸς Α Ἀρδάμι ἀπικρτίζουσι τὸ Δ καὶ Ν ὄρειον τῆς πεδιάδος τῆς Λαρίστης. Τὰ εἰς τὴν Θεσσαλικὴν πεδιάδα εἰσχωροῦντα Δογατζικ καὶ Μυροβοῦνί εἰσιν αἱ βαρειανατολικώτεραι ἐκφύσεις

τῆς σειράς Τσιραχιώτικα, τὸ δὲ ὄρος Δρυδρουτζε δ' νοτιώτατος κλάδος τοῦ ὄρους Ἀρδάμι.

Ἐκ τῶν ἀκρωτηρίων αὐτῆς ὁ Κίσαβος εἶνε ἡ ἄκρα τοῦ ἐπιπέδου ὄρους· τὸ Πωρὶ νοτιώτερον τοῦ Κισσάβου σχηματίζεται ἀπέναντι τοῦ ὁμωνύμου αὐτῶ χωρίου πρὸς Β τῆς Ζαγαρῆς ὁ ἅγιος Δημήτριος ἐν τῇ ΝΑ ἄκρᾳ καὶ παραλίᾳ· ὁ ἅγιος Γεώργιος (Σηπιάς) νοτιώτερον τοῦ προηγουμένου ἡ Καθαλία ἐν τῇ δεξιᾷ πλευρᾷ τῆς εἰσόδου εἰς τὸν Πηγασητικὸν κόλπον· ὁ Σταυρός, ἡ Παναχία καὶ ὁ ἅγιος Γεώργιος ἐν τῇ ἀριστερᾷ πλευρᾷ τῆς εἰσόδου τοῦ αὐτοῦ κόλπου.

Ἐκ τῶν ποταμῶν αὐτῆς ἐπισημότερος εἶνε ὁ Πηνειὸς (Σαλαμβοίσις). Σχηματιζόμενος οὗτος ἐκ τῶν ὑδάτων τῶν ρεόντων ἐκ τῶν κορυφῶν τοῦ Δάκμωνος (Ζυγοῦ Μετσόβου, Μαυροβοῦνι καὶ Δοκίμι) ἄρχεται τῆς κυρίας ροῆς αὐτοῦ 3 χιλιαμ. ΒΑ τοῦ χωρίου Γουδοβάστα, διευθυνόμενος δὲ πρὸς Α μέχρι τῆς πολίχνης Καστράκι, στρέφεται πρὸς Ν, καὶ ΝΔ τῶν Τρικκάλων ἄρχεται τῆς πρὸς Α πορείας, ὑψούμενος βαθμηδὸν πρὸς Β· διερχόμενος δὲ ἀνὰ μέσον τῆς Γουνίτσας καὶ τῶν στενῶν τοῦ Καλαμακίου εἰσέρχεται εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Αχρίσσης, διέρχεται τὴν Αάρισσαν, καὶ ἀνυψούμενος πρὸς Β μέχρι τοῦ χωρίου Κετσιλέρ πρὸς Ν τῆς λίμνης Ἀσκορίδας, ἀκολουθεῖ ΒΑ διεύθυνσιν ἀνὰ μέσον τῶν Τεμπῶν τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὀσσης καὶ χύνεται εἰς τὸ Αἰγαῖον κατὰ τὴν θέσιν Νυκτερεμέ. Εἰς τὸν ποταμὸν τοῦτον συμβάλλουσι πρὸς Ν τῶν Τρικκάλων ὁ Κουμέρκης, πηγάζων ἐκ τῆς Α πλευρᾶς τοῦ ὄρους Ἀρδάμι· πρὸς Δ τῶν Τρικκάλων ὁ Ληθαϊκὸς (Τρικκαλινὸς) πηγάζων ἐκ τῶν νοτίων ὑπορειῶν τοῦ αὐτοῦ ὄρους· δυτικώτερον πρὸς Ν τῆς πολίχνης Νεοχωρίου ὁ Κουρμπακλῆς (Κουράλιος), καὶ μικρὸν πρὸς Δ εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς χιλιαμέτρου ὁ Ἐνιπεύς, εὐθὺς ὡς προσλάβῃ τὰ ὕδατα τοῦ Μπιλλοῦρη. Ὁ Ἐνιπεύς σχηματίζεται ἐκ τῆς συμβολῆς διαφόρων ποταμίων, ἅτινα ἐκ τῶν Β πλευρῶν τῆς Ὀθρυος

πηγάζοντα, ὑπὸ διάφορα ὀνόματα διευθύνονται ἐκ Ν πρὸς Β ὁ κυριώτερος δὲ αὐτοῦ κλάδος εἶνε ὁ λεγόμενος Κιουτσούκ Τσαναρλή, ῥέων Β καὶ ΒΑ τοῦ Φερσαλίτου ἢ Ἀπιδιανοῦ, ὅστις δεχόμενος τὸ Δομοκιώτικον πρὸς Ν τοῦ χωρίου Ματαράγκκα ἐνοῦται μετὰ τοῦ Κιουτσούκ Τσενερλή ΒΔ τοῦ χωρίου Κουτσερεῆ εἰς ἐνὸς χιλιάμ. πρὸς Ν ἀπόστασιν ἀπὸ τῆς εἰς αὐτὸν συμβολῆς τοῦ Ὀνογώνου ἢ Σοφκλίτικου, τοῦ κυρίως Τσενερλή. Ὁ Μπιλούρης πηγάζων ἐκ τῆς Α πλευρᾶς τῶν Ἀγράφων διευθύνεται ΒΑ καὶ ἐνούμενος μετὰ τοῦ Ἐνιπέως ἐκδίδει εἰς τὸν Πηνειόν. Τέλος ἐν τῇ κοιλάδι τῶν Τεμπῶν ἐκδίδει εἰς αὐτὸν ΒΔ τοῦ χωρίου Σατόμπασι ὁ Ξερίας οὔτινος ὁ κύριος κλάδος πηγάζων ἐκ τοῦ Ὀλύμπου, διέρχεται τὴν Ἐλασσόνα καὶ ἐνούμενος πρὸς Ν τοῦ χωρίου Συκιάς μετὰ τοῦ Σαρανταπόρου ἢ Τιταρησίου σχηματίζει τὸν κυρίως Ξεριάν.

Ἄλλοι ποταμοὶ ἐν Θεσσαλίᾳ εἶνε ὁ Ἀσμάκης ἐνόμων τὰ ὕδατα τῶν λιμνῶν Νεσσονίδος (ἔλη Καραϊτσάρ) καὶ Βοιθηίδος (λίμνης Κάρλα) τὸ Χολορρεῦμα ἐκδίδον εἰς τὸν Παγασσητικὸν κόλπον παρὰ τὸ χωρίον Στακάσι καὶ ὁ εἰς τὸν κόλπον ταῦ Ἀλμυροῦ ἐκβάλλων μικρὸς ὀμώνυμος ποταμός.

Λίμνας ἔχει τέσσαρας τὴν Νεσσονίδα (Μαυρολίμνην καὶ ἔλη Καραϊτσάρ) ΒΑ τῆς Λαρίσσης κειμένην, συγκοινωνοῦσαν διὰ τοῦ Ἀσμάκη μετὰ τῆς Βοιθηίδος, τῆς ἄλλως καὶ Κάρλα λεγομένης, ἣτις σχηματιζομένη πρὸς Δ. τοῦ Πηλίου καὶ ΝΑ τῆς Λαρίσσης εἶνε ἡ μεγαλειτέρα καὶ μᾶλλον ἰχθυοσφόρος λίμνη τῆς Θεσσαλίας. Ἀσκουριάς ἢ Νεζερός ἐν τῇ Β πλευρᾷ τῆς Θεσσαλίας πλησίον τῶν Τεμπῶν, μικρὰ καὶ ἀσήμαντος. Ἡ Ξινιάς (Δαουκλή) ἐν τῇ Ν πλευρᾷ τῆς Θεσσαλίας ὑπὸ τὰς Β ὑπορείας τῆς Ὀθρου.

Χερσόνησος μία σχηματίζεται ἐν τῇ ΝΔ τῆς ἐπαρχίας ταύτης πλευρᾷ ἡ χερσόνησος αὕτη ἔχουσα σχῆμα ἡμικυκλίου εἶνε ἡ τῆς Μαγνησίας καὶ περιβρέχεται πρὸς Α ὑπὸ

τοῦ Αἰγαίου, πρὸς Ν ὑπὸ τῆς στενῆς θαλάσσης τοῦ Τρικερῶν
καὶ πρὸς Δ ὑπὸ τοῦ Πηγασητικοῦ κόλπου.

Ἐκ τῶν *κοιλάδων* αὐτῆς ζωγραφικωτάτη καὶ μεγαλο-
πρεπεστάτη εἶνε ἡ τῶν Τεμπῶν (Λυκόστομον) μεταξὺ Ὀ-
λύμπου καὶ Ὀσσης σχηματιζομένη, ἔχουσα μῆκος 9 περίπου
χιλιαμέτρων καὶ πλάτος 100—2.000 ποδῶν, πανταχοῦ
κατάφυτος καὶ σύδενδρος.

Ἐπισημότεραι αὐτῆς πόλεις εἰσὶ· *Λάρισα* 400 χιλιαμ.
πρὸς Β τῶν Ἀθηναίων ἐν μέσῳ εὐφωρωτάτης πεδιάδος, ἐκτι-
σμένη ἐπὶ τῆς δεξιᾶ· ὄχθη· τοῦ Πηνειοῦ, κάτοικοι 30.000,
ἄσχολούμενοι εἰς τὸ ἐμπόριον, τὴν βιομηχανίαν καὶ τὴν
γεωργίαν. Αὕτη ἐθεμελιώθη κατὰ τοὺς παναρχαίους χρόνους
ὑπὸ τῶν Πελασγῶν· ἐν αὐτῇ κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρό-
νους ὁ Περσεὺς ἐφόρευσε τὸν πάππον αὐτοῦ Ἀκρίσιον ἐγγο-
νον τοῦ θανάτου. Ἐν αὐτῇ ἐπὶ τινα χρόνον ᾤκησε Φίλιππος
ὁ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου πατὴρ. Τῷ 302 π. Χ. ἐάλω αὕτη
ὑπὸ Δηλητρίου τοῦ πολιορκητοῦ καὶ τῷ 192 ὑπὸ Ἀντιόχου
τοῦ Γ', Φίλιππος ὁ Ε' ἐν αὐτῇ τῷ 197 ὑπέγραψε τὴν ἐπο-
νειδίστον ἀνακωχὴν, ἣν ἐπηκολούθησεν ἡ ἐν Κυνὸς κεφαλῆς
μάχη· εἰς τὴν πόλιν δε ταύτην κατέφυγεν ὁ Πομπήϊος τῷ 48
π. Χ. μετὰ τὴν ἐν Φερσάλοις ἦτταν αὐτοῦ. Ἀπὸ τῶν ἀρχῶν
τοῦ 1700 καλλιεργοῦνται αὖθις τὰ γράμματα ἐν Λάρισῃ.
Ἡ πόλις αὕτη ἐξαρτωμένη τέως ἐκκλησιαστικῶς ἐκ τοῦ
πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶχε μητρο-
πολίτην καὶ τὴν θέσιν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱεραρχίᾳ, ἀρ' οὗ
ἐξηρητῶντο τέσσαρες ἐπίσκοποι· ὁ Τρίκης, ὁ Σταγῶν, ὁ Θυ-
μακοῦ καὶ ὁ Γαρδικίου. Πρὸς Δ τῆς Λαρίσης εἰς ἀπόστασιν
72 ἀπ' αὐτῆς χιλιαμ. Τρίκη καὶ κοινῶς Τρίκαλα εἰς τὰς
Ν ὑπωρείας τοῦ ὄρους Ἀρδάμι πρὸς τὸν παραπόταμον τοῦ
Πηνειοῦ Ἀθηκίων (Τρικκαλινόν), ἀρχαία ὠρῖα πόλις, κατά-
φυτος καὶ σύδενδρος κατ. 18,000 περίπου. ΝΑ τῆς Τρί-
κης εἰς ἀπόστασιν 9 χιλιαμ. Μισοδὴν κατ. 1250. Πρὸς Ν

αὐτῆς εἰς ἀπόστασιν 12 χιλιαμ. Καρδίτσα παρά τὴν ἀρχαίαν πόλιν Κιέρου κατ. 5600. ΒΑ τῆς εἰς ἀπόστασιν 6 χιλιαμ. Φανάρι ἐπὶ τῆς Ὀμηρικῆς Ἰθώμης κατ. 2700· πρὸς Ν δὲ αὐτῆς εἰς ἀπόστασιν 5 περίπου χιλιαμ. Κανάλια κατ. 1000. ΝΑ τῆς Καρδίτσα· καὶ εἰς ἀπόστασιν 16 ἀπ' αὐτῆς χιλιαμ. Σοφάδες κατ. 960. ΒΔ τῆς Λαρίσσης εἰς ἀπόστασιν 14 ἀπ' αὐτῆς χιλιαμ. παρά τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Σιριᾶκι κατὰ τὰς Α ὑπώρειας τοῦ ὄρου· Γαθάνι Τύρναθος κατ. 7000 ΒΔ τῆς Τρίκκης καὶ εἰς ἀπόστασιν 18 ἀπ' αὐτῆς χιλιαμ. πρὸς τὰς ΝΔ ὑπώρειας τοῦ ὄρου Ἀρδάμι ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Πηνειοῦ Σταγοὶ καὶ Αἰγίνιον, κοινότερον Καλάμπρια. Ἡ σημερινὴ πόλις ἐκτίσθη τὸν μεταίωνα ὑπὸ τὸ ὄνομα Σταγοὶ ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ ἀρχαίου Αἰγινίου, εἶνε δὲ ἐκτισμένη μεταξὺ τοῦ ὄρου Κότσιαια (τῆς σειρᾶς τῆς Πίνδου) καὶ τοῦ ὄρου Ἀρδάμι, τῆς γραμμῆς τῶν Καμβουνίων· κατ. 3000. Ὅτιςθεν αὐτῆς ὑψοῦνται τὰ Μετέωρα, μεμονωμένοι βράχοι, μεγάλοι καὶ ὑψηλοί, ἐφ' ὧν εἰσὶν ἐκτισμένα ἐπὶ τὰ μοναστήρια πρὸς Ν τῆς Λαρίσσης εἰς ἀπόστασιν 42 χιλιαμ. ἀπ' αὐτῆς Φερσάλα, ἢ Φέρσαλος τῶν ἀρχαίων παρά τὸν Ἀπιδανὸν ποταμὸν εἰς τὰς ὑπώρειας ὑψηλοῦ λόφου, ἐφ' οὗ καίτις ἡ ἀκρόπολις, κατ. 3000, ἐμπορικὴ καὶ ἐπίσκοπος διὰ τὴν ἐν ἔτει 48 π. Χ. παρ' αὐτῆ νίκην τοῦ Καίσαρος κατὰ τοῦ Πριμπάου. Ἐξαρτωμένη τέως ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως εἶχε μητροπολίτην οἷον ἐν τῇ ἰσραηλικῇ τάξει. Εἰς τὰς ὑπώρειας τοῦ Πηλίου καὶ ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου Βῶλος (ἢ Παγασητὶ τῶν ἀρχαίων) ὡραία καὶ ἐμπορικὴ πόλις ἔχουσα ὄχυρὸν φρούριον καὶ κατ. 6500. Ἐν αὐτῇ ἐδρεύει μητροπολίτης ἀριθμούμενος τέως 20' ἐν τοῖς ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ἐξαρτωμένοις μητροπολίταις καὶ τιτλοφορούμενος *Δημητριάδος καὶ Ζαγοράς* ἀπὸ τῆς ὑπὸ Δημητρίου τοῦ πολιορκητοῦ ἐν ἔτει 300 π. Χ. πεποιηθείσης Δημητριάδος (νῦν Κορύθου) πρὸς Α τοῦ Βῶλου καὶ

Εἰς ἀποστασιν 3 ἀπ' αὐτοῦ χιλιαμέτρων, ἐφ' ἧς ἐπὶ Βούζαν-
 τινων ὑπῆρχεν ἐπίσκοπος ἐξαρτώμενος ἐκ τοῦ μητροπολίτου
 Λαρίσσης. Εἰς Μητρόπολιν προήχθη τῷ 1757. Ἐγγύς τοῦ Βώ-
 λου ΝΑ ἦν πάλαι ἡ Ἰκαλκός, ἀφ' ἧς ἐξέπλευσεν ὁ Ἰάτων
 μετὰ τῶν Ἀργοναυτῶν πρὸς ἀσπυγὴν τοῦ Χυσοῦ δέραςτος.
 Πρὸς Δ τοῦ Βώλου καὶ πρὸς Ν τῆς Βουβητῆδος λίανης ἐπὶ
 θέσεως προπνῆς καὶ καταφύτου Βελεστίνος, (αἱ Φεραὶ τῶν
 ἀρχαίων), τὸ πάλαι ἐπίσημος πόλις, νῦν δὲ κωμόπολις ἀριθ-
 μούσα 1500 κατ. καὶ ἐπίσημος ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἱστορίᾳ ὡς
 πατρὶς Ρῆγα τοῦ Φεραίου. Πρὸς Β τῶν Φεραίων ὑψοῦνται δύο
 λόφοι ὑψηλοὶ, ὀνομαζόμενοι ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Κυνὸς κεφα-
 λαί, σήμερον δὲ Καρὰ δάγ καὶ Μαυροβούνιον, ἐπίσημοι διὰ
 τὴν ἐν ἔτει 197 π. Χ. νίκην τοῦ Ρωμαίου στρατηγοῦ Φλα-
 μινίου κατὰ τοῦ βρισιλέως τῆς Μακεδονίης Φιλίππου τοῦ
 Ε'. Πρὸς Ν τῶν Φεραίων εἰς τοῦς Β πρόποδας τῆς Ὀθρυος
 πρὸς Β τῆς Ξυνιάδος λίμνης Δρομοὶς (ἡ ἀρχαία Θυμακία)
 ἐκτισμένη ἐπὶ βράχου ὑψηλοῦ καὶ κρηνώδους, κατ. 2300.
 ΝΔ τοῦ Βώλου παρὰ τὴν Δ ἀκτὴν τοῦ Παγασητικοῦ κόλπου,
 Ἄλμυρός, κωμόπολις ἐκτισμένη ἐπὶ λαμπρᾶς συνδένδρου
 καὶ καταφύτου θέσεως εἰς ἀπίστασιν 5 χιλιαμ. ἀπὸ τῆς
 Θαλάσσης, ὀνομαστὴ διὰ τὰ καπνά της, κατ. 3000. Πρὸς
 Α τῆς Λαρίσσης, Ἀγυιά, ὠραία κωμόπολις κειμένη εἰς τοὺς
 Ν πρόποδας τῆς Ὀισσης, ἔχουσα γῆν γονιμοτάτην καὶ πολύ-
 υδρον κατ. 2000. Πρὸς Δ τῆς Λαρίσσης ἐπὶ ὑψηλοῦ λόφου
 χωρίζοντος τὴν πεδιάδα ταύτης ἀπὸ τῆς τῶν Τρικινάων
 Ζάρκως κατ. 2100.

Εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Πηλίου κεῖνται 2½ μεγάλα καὶ
 ἀκαμαὶ χωρία, ἔχοντα λαμπροτάτην τοποθεσίαν· τούτων
 ἐπισημιότερα εἶνε· ἡ Ζυγορὰ κειμένη ἐν τῇ Α πλευρᾷ τῆς
 Θεσσαλίας· διακρίσθαι αὐτὴ εἰς 4 μεγάλας συνοικίας, κεχω-
 ρισμένους ἀπ' ἀλλήλων, συνδένδρους καὶ καταφύτους, κατ.
 3800. Μικρυνίτσα ἐν τῇ Β ὑπωρείᾳ τοῦ Πηλίου, ἔχουσα

θέσιν λαμπράν και κατ. 6000. Πορταριά πρὸς Ν τῆς προηγουμένης ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ χειμάρρου ρέοντος ἐντὸς βαθείας φάραγγος μεταξὺ γυμνῶν βράχων, κατ. 2700. Δράκισα ὑπὸ τὴν ὑψηλοτέραν κορυφὴν τοῦ Πηλίου, ἔχουσα θέσιν λαμπράν μετὰ λίαν ἐκτεταμένον ὄριζόντιον, κατ. 2700. Πρὸς Ν ταύτης Μηλιὰ κατ. 2500. Νοτιώτερον Νεοχώριον κατ. 2000 και Ἀργαλαστή κατ. 2300. Τέλος ἐν τῇ χερσονήσῳ Τρίκερι κατὰ τὴν Δ ἄκρην ὁμώνυμος κωμόπολις ἔχουσα 2000 κατοίκους.

Πελοπόννησος.

(395 □ Μ. Κάτ. 743.000.)

Ἡ Πελοπόννησος, εἶνε μεγάλη χερσονήσος, κατέχουσα τὸ Ν τῆς Ἑλλάδος μέρος ἢ μὲν διάμετρος αὐτῆς ἀπὸ τῆς Ἥλιδος μέχρις Ἐπιδαύρου ἐκ Δ πρὸς Α εἶνε 25 μιλίων, τὸ δὲ μέγιστον αὐτῆς πλάτος ἐκ Β πρὸς Ν, ἦτοι ἐκ τοῦ Αἰγίου μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Μαλέα 38 μιλίων και τὸ ἐμβαδὸν αὐτῆς 395 τετρ. Μ.

Περιβρέχεται πρὸς Α ὑπὸ τοῦ Αἰγίου και τοῦ Μυρτώου πελάγους πρὸς Ν ὑπὸ τῆς Κρητικῆς θαλάσσης, πρὸς Δ ὑπὸ τοῦ Ἴονίου πελάγους και πρὸς Β ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, συνάπτεται δὲ μετὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος διὰ τοῦ Ἴσθμοῦ τῆς Κορίνθου.

Ἡ χερσονήσος αὕτη ὠνομάσθη διαφόρως κατὰ διαφόρους ἐποχάς Ἀπία ἐκ τοῦ Ἀπιοῦ υἱοῦ τοῦ Τελχίνου και ἐγγόνου τοῦ Αἰγιαλέως Πελασγία ἀπὸ Πελασγοῦ τοῦ Ἀρκάδος και πατρὸς τοῦ Λυκάονος, και Πελοπόννησος ἀπὸ Πέλοπος υἱοῦ τοῦ Ταντάλου, ἐλθόντος ἐκ Λυδίας τῷ 1350 π.Χ. Ἐπὶ Βυζαντινῶν προσέλαθε και τὸ ὄνομα Μωρέας κατὰ τινὰς μὲν διὰ τὴν ὁμοιότητα τοῦ σχήματος αὐτῆς μετὰ τοῦ φύλλου

λου τῆς μωσῆς (συκκμινέας), κατ' ἄλλους δὲ διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐν αὐτῇ μωρεῶν.

Τὸ κλίμα αὐτῆς ποικίλλεται διαφόρως κατὰ τὸν διάφορον σχηματισμὸν τῶν θέσεων αὐτῆς· οἱ παρά τὴν Δ θάλασσαν τόποι εἶναι εὐκρατέστεροι τῶν κατὰ τὸ μέσον πρὸς Β καὶ Α, οἵτινες εἶναι ἐν συγκοίσει δυσχειμερώτεροι. Ἡ ἐπιφάνεια τῆς χερσονήσου ταύτης σχεδὸν ὀλόκληρος κατακαλυπτομένη ὑπὸ σειρῶν παμπόλλων ὄρεων, ὧν τὰ μὲν εἰσὶ γυμνά, τὰ δὲ ὑπερύψηλα καὶ χιονοσκεπῆ, τὰ δὲ δρυμώδη καὶ κατάσκια, καὶ καταρδευομένη ὑπὸ παμπληθῶν μεγάλων καὶ μικρῶν ποταμῶν καὶ ρυάκων, κοσμεῖται διὰ κοιλάδων χαριστάτων πλουτεῖ ἐκ τῆς γεωργίας, καὶ εἶνε πάνυ πλουσία καὶ εὐφορος ἕνεκεν τοῦ ἐπικαλύπτοντος αὐτὴν ἀργιλώδους στρώματος τῆς γῆς. Οἱ καρποὶ καὶ πάντα τὰ γνωστά ἄνθη καὶ φυτὰ τῆς Εὐρώπης φέρονται ἄφθονα, κάλλιστα καὶ γλυκύτατα ἐν Πελοποννήσῳ. Τὸ εὐσιωδέστατον ὅμως τῶν προϊόντων αὐτῆς εἶνε ἡ ψιλὴ μαύρη σταφίς ἢ λεγομένη Κορινθιακὴ, ἣτις καὶ εἶνε πρωτίστη πηγὴ πλουτισμοῦ διὰ τὸν τόπον. Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ κτηνοτροφίᾳ δὲν ὑστερεῖ ἡ Πελοπόννησος, ἥς οἱ κάτοικοι οὐκ ὀλίγα ὠφελοῦνται καὶ ἐκ τῆς ἐπιμελοῦς θεραπείας τοῦ πλουταγωγικοῦ τούτου κλάδου.

Σεيرὰ ὄρεων κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον μεγάλων καὶ ὑψηλῶν, ἐκτείνουσαι κλάδους κατὰ πάσας τὰς διευθύνσεις, διατρέχουσι τὴν Πελοπόννησον, ἣτις εἶνε ὀλοκλήρως σχεδὸν ὄρεινὴ, ἐξαιρέσει ἐπιπέδων καὶ ὀμαλῶν τινων τόπων κατὰ τὰ παραθαλάσσια. Εἰς πολλὰ μέρη τὰ ὄρη ταῦτα προβαίνοντα μακρὰν εἰς τὴν θάλασσαν μορφοῦσι διὰ τῶν μεταξὺ αὐτῶν κοιλωμάτων κόλπους μεγάλους. Μέγιστον καὶ ὑψηλότατον τῶν ὄρεων αὐτῆς θεωρεῖται ἡ κατὰ τὸ ΒΑ τῆς Ἀρκαδίας Κυλλίνη (κοινῶς Ζύρκα) ἔχουσα ὕψος 7800 ποδῶν. Μεγάλοι κόλποι αὐτῆς εἰσιν ὁ Κορινθιακός, ὁ Σαρωνικός, ὁ Ἀργολικός, ὁ Μεσσηνιακός καὶ ὁ Λακωνικός, δευτερεύοντες ὁ

των Πικρῶν, ὁ Κυπαρισσιεύς καὶ πολλοὶ ἄλλοι μικρότεροι. Ἀκρωτήρια ἔχει τὸ Σούλλαιον, τὸν Μανέν, τὸ Γαίναρον, τὸν Ἀκρίταν, τὸν Χελωνάταν καὶ τὸν Ἀραξόν. Ποταμοὺς δὲ πολλοὺς ἐν οἷς πρωτεύει ὁ Ἀλφειὸς (Ρουφιάς) καὶ τὰ δευτερεύει ἔχει ὁ Εὐρώτας (Βασιλοπόταμον).

Ἡ Πελοπόννητος πολλὰς ὑπέστη δοκιμασίας κατὰ διαφόρους ἐποχάς· κατὰ τὰς ἀρχάς τοῦ δ' μ. Χ. αἰῶνος ὑπέστη τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Ἑρούλων καὶ τῶν Γότθων καὶ κατόπιν τῶν Ἄντων καὶ τῶν Σκυθοσλάβων, κατεργημένη δὲ ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, τῶν Νορμανδῶν καὶ τῶν Σικελῶν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν σταυροφοριῶν περιῆλθεν εἰς φράγκους δουκας καὶ κόμητας, οὗς μετὰ ταῦτα ἀντεκατέστησεν ἡ Ἑνετικὴ κυριαρχία, ἐφ' ἧς ἡ Πελοπόννητος ἐξετέθη εἰς τὰς δηώσεις, ὧς συνεπήγοντο οἱ αἰματηροὶ πόλεμοι μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ἑνετίας. Τῷ 1718 διὰ τῆς ἐν Πασάροβιτς συνθήκης οἱ Τούρκοι ἐγένοντο μόνοι κύριοι τῆς Πελοποννήσου, ἣν καὶ διεκράτησαν ἐπὶ 103 ἔτη.

Πάλαι ἡ Πελοπόννητος διηρεῖτο εἰς ἑπτὰ μεγάλα τμήματα· ἑξὼ παράλια· τὴν Ἀχαΐαν, Κορινθίαν, Ἀργολίδα ἢ Ἀργεῖαν, Λακωνίαν, Μεσσηνίαν καὶ Ἀλείαν· καὶ ἐν μεσογειῶν τὴν Ἀρκαδίαν, περικυκλωμένην ὑπὸ τῶν ἑξὼ τούτων τμημάτων. Ἐπὶ Ρωμαίων ἀπετέλει μετὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος ἐπαρχίαν τοῦ ἀχαινοῦς ἐκείνου κράτους· ἐπὶ Βυζαντινῶν ἐχορηγεῖτο εἰς διοικητάς, δεσπότας λεγομένους, συνήθως ἐκ τῶν συγγενῶν ἢ τῶν οἰκιστάτων τοῦ κατὰ καιρὸν αὐτοκράτορος, ὅθεν καὶ δεσποτάτορ κοινῶς ἐκαλεῖτο· ἐπὶ τῶν σταυροφόρων (μετὰ τὸ 1204) διηρέθη εἰς διάφορα τιμάρια, καὶ ἐπὶ τουρκοκρατίας εἰς 23 μικρὰς ἐπαρχίας. Σήμερον διακρίνεται εἰς πέντε νομοὺς, ὑποδιαιρούμενους εἰς 23 ἐπαρχίας, ἐκάστη τῶν ὁποίων ὑποδιαιρεῖται εἰς δήμους. Οἱ νομοὶ οὗτοι εἶνε· ὁ τῆς Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας· ὁ τῆς Ἀχαΐας καὶ Ἠλίδος· ὁ τῆς Μεσσηνίας· ὁ τῆς Λακωνίας, καὶ ὁ τῆς Ἀρκαδίας.

α'. Νομός Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας

(91,25 □ μ. κατ. 136,000).

Ὁ νομὸς οὗτος περιλαμβάνει 6 ἐπαρχίας· 1) Ναυκλίας, 2) Ἀργολίδος, 3) Ὑδρας καὶ Τροιζηνίας, 4) Σπετῶν καὶ Ἑρμιονίδος, 5) Κορινθίας καὶ 6) Κυθήρων.

Γενικῶς θεωρουμένη ἡ Ἀργολίς περιελάμβανε τὴν κυρίως Ἀργολίδα, τὴν Κορινθίαν, τὴν Ἐπιδαυρίαν, τὴν Τροιζηνίαν, τὴν Σικυωνίαν, τὴν Φλιασίαν, τὴν Κυνουρίαν καὶ τὰς πέριξ νήτους· Αἰγιναν, Καλαυρίαν (Πήρον), Ὑδρέαν (Ὑδραν), Ἀπεροπίαν (Ὑδρόνι), Τρίκρανα (Τρικόσιον), Ἀριστεράν (Σπετσοπούλαν), Τιπάρηνον (Τρικερίαν), Ἐφυραν (Ὑψηλήν), Πιτυοῦσαν (Δασκαλίό), Ἀλιοῦσαν (Σπέτσαι) καὶ ἄλλας μικράς· ἀποτελεῖ δὲ χερσόνησον κατὰ τὸ Α τῆς Πελοποννήσου, ὀριζομένην πρὸς Β ὑπὸ τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, πρὸς Α ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, πρὸς Ν ὑπὸ τοῦ Μυρτώου πελάγους καὶ πρὸς Δ ὑπὸ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου.

Ἡ κυρίως Ἀργολίς ἢ Ἀργεῖα περιγράφει τὸν μυχὸν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου καὶ ἐκτείνεται ἐπὶ πεδιάδος ἐχούσης μῆκος μὲν 18 χιλιάμ. πλάτος δὲ ὀκτὼ περίπου. Τὰ δυτικὰ τῆς πεδιάδος ταῦτης μέρη εἰσὶ κατάρρυτα, ἐν ᾧ τὸ ἀνατολικὸν εἶνε ἀνυδρὸν· ὅθεν τὸ μὲν εἶνε ὑγρότατον, τὸ δὲ ξηρότατον.

Οἱ πρῶτοι τῶν κατοίκων αὐτῆς ἦσαν ἀγροῖκοι· τούτους ἐξημέρωσεν ὁ ἐξ Αἰγύπτου Ἴναχος ὁδηγήσας ἀποίκους κατὰ τινες μὲν ἐξ Αἰγύπτου, κατ' ἄλλους δὲ ἐκ Φοινίκης καὶ βασιλεύσας τῆς χώρας. Τοῦ Ἰνάχου τούτου, ἐξ οὗ ὠνομάσθη καὶ ὁ ἀρδεύων τὴν Ἀργολίδα ποταμὸς Ἴναχος (νῦν Πλανίτζα) ἐγγονὸς ἦν ὁ Ἄργος, ἐξ οὗ ὠνομάσθη ἡ χώρα.

Ἐπὶ τῶν Τρωϊκῶν ἡ Ἀργολίς πρωτηγωνίσται τῆς Ἑλλάδος, ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν Μυκηνῶν Ἀγαμέμνων ἐπέχει θέσιν ἀρχηγοῦ τῶν κατὰ τῆς Τροίης ἐκστρατευσάντων (1280 π. Χ.). Αἱ Μυκῆναι ἐκτίσθησαν κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπὸ τοῦ Περσέως φυγόντος ἐκ Λαρίσσης μετὰ τὸν ἀκούσιον τοῦ πάππου αὐτοῦ φόνον. Εἰς τῶν διαδόχων τοῦ Περσέως ἐγένετο ὁ Εὐρυσεύς, ὃς φθονῶν τὴν ἀνδρείαν τοῦ συγγενοῦς αὐτῷ Ἡρακλέους, ἐξέθετο αὐτὸν εἰς διαφόρους κινδύνους (1360 π. Χ.) ὡς οἱ θρυλλοῦμενοι δώδεκα ἄθλοι τοῦ Ἡρακλέους μαρτυροῦσιν· αὐτὸς ὁ Εὐρυσεύς ἐξήλασε τῆς Ἀργολίδος τοὺς υἱοὺς τοῦ Ἡρακλέους, οἵτινες καὶ κατέφυγον εἰς Ἀθήνας πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Ἀθηνῶν Θησέα. Οἱ Ἡρακλεῖδαι δις (τῷ 1314 καὶ 1290 π. Χ.) μάτην ἀποπειραθέντες νὰ ἐπενέλθωσιν εἰς Πελοπόννησον, ἐπέτυχον τοῦ σκοποῦ κατὰ τὴν τρίτην αὐτῶν ἀπόπειραν τῷ 1245, ὅτε διὰ τῆς καθόδου αὐτῶν ἐπῆλθεν ἡ μετοίκησις τῶν ἀρχαίων τῆς Πελοποννήσου κατοίκων, οἵτινες, ἐξελθόντες αὐτῆς, ἐπὶ τῶν νήσων καὶ τῆς δυτικῆς παραλίας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας συνώκισαν διαφόρους ἀποικίας. Ἐπὶ τῶν Μηδικῶν παρέμειναν οὗτοι ἀπαθείς θεαταὶ τῶν διαδραματισθέντων. Ἐξ ἀρχαιοτάτου διετέλουν εἰς ἔχθραν καὶ διηνεκῆ πρὸς τοὺς Ἀκκεδαιμονίους πόλεμον καὶ συνέπραττον ἐνόπλις εἰς τοὺς ἐμφυλίους τῶν ἑλληνικῶν πόλεων σπαραγμοὺς τασσόμενοι ἀείποτε πρὸς τὸ μέρος τῶν πολεμίων τῆς Σπάρτης. Μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῶν ἐλευθεριῶν τῶν ἑλληνικῶν πόλεων καὶ ἡ τύχη τῆς Ἀργολίδος μετεβλήθη κατὰ τὰς κατὰ καιροὺς περιστάσεις. Ὑπέκυψεν αὕτη εἰς τοὺς διαδόχους Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου, ἔσχεν ἐγγωρῖους τυράννους, ὑπέστη τὰς βιαιοπραγίας τοῦ Σπαρτιάτου Νάβιδος, περιελήφθη εἰς τὸ Ἀχαικὸν συνέδριον καὶ τέλος ὡς πᾶσα ἡ Ἑλλὰς ἐδουλώθη τῷ 146 π. Χ. εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Τῷ 1230 μέρος αὐτῆς παρεχωρήθη ὑπὸ τῶν Ἀατίνων εἰς τὸν δούκα τῶν Ἀθηνῶν κατόπιν περιήλθε δια-

δοχικῶς εἰς τοὺς Τούρκους καὶ τοὺς Ἑνετοὺς καὶ ἄχρι τοῦ 1715 ἦν θέατρον αἱματηρῶν πολέμων. Τῷ ἔτει ἐκείνῳ περιήλθεν εἰς τὴν κυριότητα τῶν Τούρκων, οἵτινες διετήρησαν αὐτὴν ἐπὶ 106 ἔτη.

Ἦρη αὐτῆς εἰσὶν ὁ Ποντικός πρὸς Δ καὶ ὑπερθεὶς τῆς λίμνης Λέρνης ἢ Εὐβοία πρὸς Β τοῦ Ἄργους καὶ κατ' Α τῶν Μυκηνῶν τὸ χθαμαλότερον αὐτοῦ μέρος ἐκαλεῖτο πάλαι Ἦραϊον. Καταντικρὺ τούτου ἐκτείνεται ἡ Ἄκραία διήκουσα ἀπὸ τῶν Μυκηνῶν ἐπὶ δύο περίπου χιλιάμετρα. Ἀπέσας κοινῶς Φοῦκα ἄνω τῆς Νεμέας, καὶ Ἀρτεμισίον κοινῶς Μεγαβοῦνι καὶ Τουρνίκι ἐπὶ τῶν μεταξὺ Ἀργολίδος καὶ Ἀρκαδίας ὀρίων. Λυκῶνη κατὰ τὴν δεξιὰν τῆς ἐξ Ἄργους εἰς Τεγέαν τῆς Ἀρκαδίας ὁδοῦ, οὔτινος ὀλίγον ἀπωτέρω ὑψοῦται τὸ Χάον, ὄγκος συγκείμενος ἐκ πετρωδῶν κρημνῶν, ἐπικρεμαμένων εἰς τὰς πηγὰς τοῦ Ἐρασίνου, τὰς λεγομένας Κεφαλάρι.

Ἐκ τῶν ποταμῶν αὐτῆς ὁ Ἰναχος κοινῶς Πλανίτζα, πηγάζων ἐκ τοῦ ὄρους Ἀρτεμισίου, κοινῶς Μεγαβοῦνι καὶ διατρέχων καμπύλην γραμμὴν ἐκ Δ πρὸς Α καὶ Ν, ἐκδίδει εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ναυπλίου. Ἐρασίνοσ, παραπόταμος τοῦ προηγουμένου, πηγάζων ἐκ Στυμφάλου τῆς Ἀρκαδίας καὶ τῆς ἐκεῖ Στυμφαλίδος λίμνης καταδύει ἐν Ἀρκαδίᾳ ὑπὸ τὴν γῆν καὶ ἀναφαίνεται ἐν Ἀργολίδι καταρδεύων τὴν πεδιάδα αὐτῆς. Χεῖμαρροσ, ποταμίσκος πρὸς Ν τοῦ Ἄργους παρὰ τὸν ποταμίσκον τοῦτον ἦν περίβολοσ λίθων καὶ ἐμυθεύετο ὅτι ἀπὸ τοῦ τόπου τούτου κατέβη ὁ Πλούτων εἰς Ἄδην ἀρπάσας τὴν Περσεφόνην καὶ ὄχι ἐκ τοῦ παρὰ τὴν Ἐλευσίνα χωρίου Ἐρινέου, πρὸς δὲ ὑπάρχουσι καὶ ἄλλοι ποταμίσκοι, ρύακεσ καὶ χεῖμαρροι.

Λίμνας ἔχει τρεῖσ ἢ Ἀργολίς Λέρναν παραθαλάσσιον λίμνην, κειμένην κατὰ τὸν μυχὸν τῆς Δ παραλίας τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου ΝΔ τοῦ Ἄργους. Κατὰ τὴν μυθολογίαν

ἐνταῦθα ὁ Ἡρακλῆς ἐφόνευσε τὴν ἑπτακέφαλον Λερναίαν Ὑδραν, ἧς αἱ ἑπτὰ κεφαλαὶ ὑποτίθεται ὅτι ἀλληγοροῦσιν ἑπτὰ πηγὰς ὕδατος φθοροποιῦ εἰσβάλλοντος εἰς τὴν Λέρνην, ἀς ὁ Ἡρακλῆς ἀπέστρεψεν ἢ ἐξήρανε πρὸς Ν αὐτῆς ἐπὶ τῆς παραλίας ὑπάρχει θέσις Ἀπόβαθμοι πάλαι λεγομένη, ἔνθα ἐμυθεύετο ὅτι ὁ Δαναὸς μετὰ τῶν θυγατέρων αὐτοῦ ἐλθὼν ἐξ Αἰγύπτου κατὰ πρῶτον ἐπάτησε τὴν Ἀργολίδα γῆν. Πλησίον τῆς Λέρνης εἰσὶ σήμερον οἱ μῦλοι τοῦ Ναυπλίου. Ἀλκυονία, μικρὰ παρὰ τὴν Λέρνην λίμνη, ἧς ὁμοίως τὸ βάθος οὐδεὶς καὶ δι' οὐδεμιᾶς μηχανῆς ἠδυνήθη νὰ καταμετρήσῃ. Τὸ ὕδωρ αὐτῆς εἶνε τὸ φαινόμενον γαληνὸν καὶ ἥσυχον, ἀλλ' ἅμα τολμήσῃ τις νὰ κολυμβήσῃ ἐν αὐτῷ ἀπορροφᾶται καὶ καθέλκεται εἰς τὸν βυθόν· οἱ ἀρχαῖοι ἐμυθολόγουν ὅτι διὰ τῆς λίμνης ταύτης κατῆλθεν ὁ Διόνυσος εἰς τὸν Ἄδην, ὀδηγηθεὶς ὑπὸ τοῦ Πολύμου, ἵνα ἀναγάγῃ τὴν μητέρα αὐτοῦ Σεμέλην. Δεινὴ, νῦν Ἀνάβολον πρὸς Ν τῆς Λέρνης εἰς ἀπόστασιν 6 λεπτῶν ἀπὸ στενῆς τινος ὄχθης. Ἐντὸς τῆς λίμνης ταύτης ἀναβλύζει ἄφθονος πηγὴ ὕδατος 50 περίπου ποδῶν διαμέτρου, ἣτις μετὰ τοσαύτης ἀναδίδει ὀρμῆς ὥστε ἀποτελεῖ καμπύλην ἐπιφάνειαν καὶ ταραττει τὴν λίμνην κύκλῳ ἐπὶ πολλῶν ἑκατοστύων ποδῶν διάστημα, ἐξ οὗ προφανὲς ὅτι ἀναρρέει εἰς τὴν λίμνην ταύτην ὑπόγειος ποταμὸς ἱκανοῦ μεγέθους· οἱ ἀρχαῖοι ἐδόξαζον ὅτι τὰ ἐκ τῶν ὀρέων εἰς τὸ Ἀργὸν πεδῖον τῆς Μαντινείας καταρρέοντα ὕδατα ἀφανιζόμενα εἰς χάσμα γῆς ἀνέδιδον ἐν τῇ λίμνῃ ταύτῃ.

Ἡ Ἀργολὶς μετὰ τῶν προσκειμένων αὐτῇ νήσων, διαίρεται σήμερον εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας· τὴν τῆς Ναυπλίας, τὴν τοῦ Ἀργους, τὴν τῆς Ὑδρας καὶ Τροιζηνίας καὶ τὴν τῶν Σπετσῶν καὶ Ἐρμιονίδος.

Ἡ ἐπαρχία *Ναυπλίας* κατέχουσα τὸ ΝΔ παράλιον τοῦ νομοῦ, ὄρος ἔχει τὸ Ἀραχναῖον (ἝΑγ. Ἡλίαν) πρὸς Α, ποταμοὺς τὸν Ἰναχον (Πλανίτζαν) καὶ τὸν παραπόταμον Χάρα.

δρον (4) (Ξερίαν και Ρεῦμα) και πεδιάδα τὴν τοῦ Ἰνάχου. Τῆς ἐπαρχίας ταύτης πόλεις ἀξιοσημείωτοί εἰσι· Ναύπλιον ΝΔ τῶν Ἀθηνῶν εἰς ἀπόστασιν 18 χιλιαμ. κατὰ τὸν πρὸς τὸ ΒΑ μυχὸν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου, κτισθὲν ὀλίγα ἔτη πρὶν τῶν Τρωϊκῶν περὶ τὸ 1300 π. Χ. ὑπὸ Ναυπλίου τοῦ μυθολογουμένου υἱοῦ τοῦ Ποσειδῶνος και Ἀμυμώνης τῆς θυγατρὸς τοῦ Δαναοῦ. Ἡ πόλις αὕτη εἶνε ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ΒΑ πλευρᾶς βράχου χερσονησίζοντος, και προβαίνοντος εἰς τὴν θάλασσαν πρὸς Δ. Ὁ βράχος οὗτος σχηματίζει τὸν λιμένα, κείμενον κατὰ τὸ ΒΑ τῆς πόλεως. Ὁ λιμὴν οὗτος εἶνε εὐρύχωρος και ἀσφαλής, φυλαττόμενος ἀφ' ἐνὸς μέρους ὑπὸ τῆς κατὰ τὸ ΝΑ ἀκροπόλεως Παλαμηδίου και ἀφ' ἐτέρου ὑπὸ τῶν κατὰ τὸ ΝΔ κανονιοστασίων τοῦ φρουρίου τῆς πόλεως διατηρήσαντος τὸ τουρκικὸν αὐτοῦ ὄνομα Ἴτς καλέ, πρὸς δὲ ὑπὸ μικροῦ ὀχυρώματος, οἰκοδομημένου ἐπὶ μικροῦ σκοπέλου και ὀνομαζομένου Μπούρτζι, ἐξ οὗ τοσοῦτον στενοῦται ἢ εἴσοδος τοῦ λιμένος, ὥστε πᾶν εἰσερχόμενον και ἐξερχόμενον πλοῖον ὑπόκειται εἰς τὴν ἐκ τοῦ σύνεγγυς προσβολὴν τοῦ ὀχυρώματος τούτου. Πάλαι τὸ Ναύπλιον ἦν ὁ ἐμπορικὸς τῆς Ἀργολίδος λιμὴν ἀπὸ τοῦ 1829—1834 ἐχρημάτισε μητρόπολις τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος, νῦν δὲ εἶνε πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Ἀργολίδος και Κορινθίας, τῆς ἐπαρχίας και τοῦ δήμου Ναυπλίας και ἔδρα ἀρχιεπισκόπου, Ἀργολίδος λεγομένου, ε' τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν ἔχει καλὰς οἰκοδομάς, εὐρείας ὁδοῦς, γυμνάσιον, νοσοκομεῖον, πρωτοδικεῖον, δεσμωτήριον, ὀπλοστάσιον, στρατῶνας και παλάτιον τοῦ Καποδιστριαίου, κάτ. 7000. Οἱ Ναυπλιεῖς ἦσαν τὸ ἀρχαιότερον Αἰγύπτιοι, ἐλθόντες μετὰ τοῦ Δαναοῦ εἰς Ἀργολίδα, μετὰ δὲ τὰ Μεσσηνιακὰ (682 π. Χ.) ἀπωκίσθη

(4) Παρὰ τὸν ποταμίσκον τοῦτον οἱ Ἀργεῖοι ὁσάκις ἐπέστρεφον ἔκ τινος ἐκστρατείας συνίστων δικαστήριον και πρὶν εἰσελθῶσιν εἰς τὴν πόλιν ἔκρινον τὰς στρατιωτικὰς δίκας.

ἡ πόλις ὑπὸ νέων κατοίκων. Ἐν διαστήματι πολλῶν αἰῶνων ὑπέστη τὰς πολιτικὰς περιπετείας ὅσας καὶ ἡ λοιπὴ Πελοπόννησος· τῷ 1205 καταλήφθη ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, τῷ 1539 ὑπὸ τοῦ Σουλτάν Σουλεϊμάν τοῦ Β' καὶ διεκρατήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων μέχρι τοῦ 1686. Τῇ 29 αὐγούστου τοῦ ἔτους τούτου ἐπανῆλθεν εἰς τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἑνετῶν, οὗς ὁμοῦς τῷ 1715 ἐξεδίωξαν αὖθις οἱ Τούρκοι, οἵτινες ἐπὶ 107 ἔτη παρέμειναν κύριοι αὐτῆς. Ἐκτισμένη κατὰ τὰς ὑψωθείας ὄρους ἀποτόμου, τοῦ Παλαμηδίου, ἐπὶ τὸ πλεῖστον τῆς ἡμέρας ὑποκρύπτοντο, τὰς ἡλιακὰς ἀκτίνας ἔχει κλίμα ὑγρὸν. Πηγαὶ πολλαὶ εἰσι κατὰ πολλὰ μέρη τῆς πόλεως, ὧν τὰ ὕδατά εἰσι καλῆς ποιότητος· ἐξαιρέτως τὰ πρὸς τὰ Πέντε ἀδελφία ἔνθα καὶ ὁ ἀὴρ εἶνε ὑγιεινότερος. Τὰ περίξ τῆς Ναυπλίας εἰσι βράχοι τραχεῖς καὶ γυμνοί, ἀλλ' αἱ ὑψοφρεῖαι αὐτῶν εἰσι γόνιμοι καὶ μέχρι τῆς θαλάσσης καλλιεργοῦνται εἰσι δὲ κεκαλυμμένοι ἀπὸ βρυοφυτείας, ἀμπέλους καὶ κήπους. Κοινὸς περίπατος εἶνε πρὸς Ν τῆς πόλεως κάτωθεν τοῦ Παλαμηδίου, τὸ ὀνομαζόμενον Ἀρβανιτιά, αἱ πρὸς τὴν Ἡρόνοϊαν, τὸ χωρίον Ἄριαν, πρὸς τὴν Ἀγίαν Μονὴν καὶ πρὸς τὸ Ἄργος ὁδοί. Τὸ Ναύπλιον περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν Ἑλλήνων τῷ 1822· τῇ 18 ἰουνίου ἐάλω τὸ Μπούρτζι, τῇ 30 νοεμβρίου τὸ Παλαμηδὶ καὶ εὐθὺς κατόπιν παρεδόθη ἡ πόλις διὰ συνθήκης. Εἰς ταύτην τὴν πόλιν ἐδολοφονήθη ὁ Καποδίστριας τῇ 27 Σεπτεμβρίου 1831, εἰς αὐτὴν τῇ 25 Ἰανουαρίου τοῦ 1833 ἀπέβη ὁ πρῶτος τῆς Ἑλλάδος βασιλεὺς Ὀθων ὁ Α' ὅστις καὶ παρέμεινεν ἐν αὐτῇ μέχρι τῆς 13 δεκεμβρίου τοῦ 1834 ἔχει δύο πλατείας τὴν τοῦ *Πλατάνου* μετονομασθεῖσαν τοῦ *Συντάγματος*, ἣν κοσμεῖ ὁ ἐκ λευκοῦ μαρμάρου τάφος τοῦ Δημητρίου Ὑψηλάντου καὶ τὴν τῶν *Τριῶν Ναυάρχων*. Ἐντὸς τῶν τειχῶν τῆς Ναυπλίας κατὰ τὸ ΒΑ αὐτῆς μέρος εἰς ἀπόστασιν πέντε ἀπὸ τῆς πόλεως λεπτῶν, Πρόνοια, ἐπὶ τερπνῆς

καὶ ἐπιπέδου θέσεως, προάστειον τοῦ Ναυπλίου ἔχει κατ.
2000, εἶνε ἐπίσημον διὰ τὴν ἐν αὐτῷ συνεληθῆσαν ἐθνοσυνέ-
λευσιν, ἣτις τῇ 27 Ἰουλίου τοῦ 1832 ἐξελέξατο εἰς βασιλέα
τῆς Ἑλλάδος τὸν ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ οἴκου τῶν Βιτελσβάχων
᾽Οθωνα. Πρὸς Β τοῦ Ναυπλίου εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων ἀπ'
αὐτῆς χιλιαμέτρων Τίρυνς, κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἥρωος Τίρυν-
θος υἱοῦ τοῦ Ἄργου, ἐπίσημος σήμερον διὰ τὰ περιωθέντα
κυκλώπεια τείχη, συγκείμενα ἐκ λίθων μεγάλων καὶ πα-
ριστῶντα σχῆμα ἐπιμήκουσ τετραγώνου, διευθυνομένου
ἀπὸ τοῦ ΝΑ πρὸς τὸ ΒΔ. Τὰ ἐρείπια ταῦτα κεῖνται ἐπὶ τοῦ
χθαμλωτέρου καὶ ἐπιπεδωτέρου τῶν διαφόρων πετρωδῶν
λόφων τῶν ὑψουμένων ὡς νήτων ἐπὶ τοῦ πεδίου. Ἐν Τίρυνθι
τῷ 1829 ἐμορφώθη ὑπὸ τοῦ Καποδιστρίου πρότυπον ἀγρο-
κήπιον χρησιμεῖον σήμερον ὡς γεωργικὸν σχολεῖον. ΒΑ τοῦ
Ναυπλίου εἰς ἀπόστασιν 35 ἀπ' αὐτοῦ χιλιαμ. ἐπὶ τῆς Α
παραλίας τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου Νέα Ἐπίδαυρος, εἶδος τοῦ
ὁμωνύμου δήμου, κατ. 4300. Ἐν αὐτῇ συνήλθε τὸν δε-
κέμβριον τοῦ 1821 ἡ πρώτη τῶν Ἑλλήνων ἐθνικῆ συνέ-
λευτις καταρξαμένη τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ὑπὸ τὴν προεδρίαν
τοῦ Ἄλ. Μαυροκορδάτου τὴν 20 τοῦ μηνὸς καὶ ἔτους ἐκεί-
νου, ἧς ἐπεράτωσε τῇ 15 Ἰανουαρίου τοῦ 1822. Ἡ συνέ-
λευσις αὕτη ὀργάνωσε τὰ τῆς προσωρινῆς ἐν Ἑλλάδι κυβερ-
νήσεως, ἐθέσπισεν ὡς σημαίαν ἐθνικὴν τὴν ἐξ ἐννέα ὀριζον-
τειῶν καὶ ἐναλλάξ κειμένων κυσῶν καὶ λευκῶν ταινιῶν,
καὶ διοργάνωσε τὰ τῆς ἀπονομῆς τῆς δικαιοσύνης. ΝΑ αὐτῆς
εἰς ἀπόστασιν 8 χιλιαμ. Παλαιὰ Ἐπίδαυρος, μικρὸν σήμερον
χωρίον ἀριθμοῦν 350 κατ. πάλαι πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας
Ἐπιδαυρίας ὠνομάσθη οὕτως ἀπὸ Ἐπιδαύρου, οὔτινος ὁ μυ-
θολογούμενος πατὴρ διαφόρως ὑπὸ τῶν ἀρχαίων φέρεται.

Ἡ Ἐπιδαυρία, ὀριζομένη πρὸς Α ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου,
πρὸς Δ ὑπὸ τῆς Ἀργολίδος, πρὸς Β καὶ κατὰ τὸ ΒΔ ὑπὸ τῆς
Κορινθίας καὶ πρὸς Ν καὶ ΝΑ ὑπὸ τῆς Τροιζηνίας καὶ Ἐρ-

μιονίδος περικυκλοῦται ὑπὸ διαφόρων ὀρέων, τοῦ Κυνορτίου, τοῦ ἐγγὺς αὐτῷ Τιτθείου (νῦν Βαλανιδιά), τοῦ Ἀραχναίου (νῦν Σοφικοῦ καὶ Ἀγ. Ἡλιοῦ) καὶ τοῦ Κορυφαίου. Ἀκρωτήριον ἔχει τὸ Σπείραιον (κοινῶς κάβου Φράγκο) ἐπὶ τῶν μεθωρίων Ἐπιδαυρίας καὶ Κορινθίας. Ἡ Ἐπίδαυρος ἐγένετο πάλαι ὀνομαστὴ διὰ τὴν γέννησιν τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ὃν ἡ μήτηρ αὐτοῦ Κορωνίς ἐξέθετο ἐπὶ τοῦ ὄρους Τιτθείου, τοῦ ἔτι ἀρχαιότερον Μυρτίου καλουμένου. Τῆς ἀρχαίας πόλεως ὀλίγιστα ἔχνη φαίνονται· ὁ ἀήρ αὐτῆς εἶνε σήμερον νοσώδης καὶ τὸ ὕδωρ κακίστης ποιότητος. ΝΑ τῆς Ν Ἐπιδαύρου εἰς ἀπόστασιν 13 χιλιαμ. Λιγουριόν, γεωργικὴ κώμη ἐπέχουσα τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Λήτσης κατ. 1000, ὀνομαστὴ διὰ τὰ πρὸς τὸ ΝΑ αὐτῆς μέρος σωζόμενα λείψανα τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἅτινα καὶ σήμερον λέγονται *ιερόν*, καὶ τοῦ παρ' αὐτῷ θεάτρου. ΝΑ τοῦ Ναυπλίου εἰς ἀπόστασιν 8 χιλιαμ. παρὰ τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας Ἀσσίνης ἐπὶ τοῦ Α αἰγιαλοῦ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου καὶ κατὰ τὸ ΒΔ τῆς Ἐρμιόνης Τολόν, ἔδρα τοῦ δήμου Μινώας κατ. 400, ἔχον ἐρείπια ἑλληνικοῦ ἀχυρώματος. Πρὸς Β τοῦ Ναυπλίου εἰς ἀπόστασιν 8 χιλιαμ. Μπέρμπακα ἔδρα τοῦ δήμου Μηδείας κατ. 1250. ΒΑ εἰς ἀπόστασιν 13 χιλιαμ. εἰς τοὺς Β πρόποδας τοῦ Ἀραχναίου Χέλι κατ. 1000.

Ἡ ἐπαρχία Ἀργολίδος κειμένη μεταξὺ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου τῆς Ναυπλίας, Κορινθίας, Ἀρκαδίας καὶ Κυνουρίας ἔχει ὄρη μὲν τὸ Παρθένιον, τὸ Ἀρτεμισιον, τὸ Λύρκειον καὶ τοὺς κλάδους αὐτῶν φέροντας διάφορα ἐπιτόπια νέα ὀνόματα, ποταμοὺς δὲ τὸν Ἰναχον, τὸν Ἐρασῖνον (Κεφαλάρι) καὶ τὸν Ζάρακα· πόλεις δὲ καὶ χωρία ἄξια λόγου· Ἄργος ΝΔ τῶν Ἀθηνῶν εἰς ἀπόστασιν 106 χιλιαμ. καὶ 5 περίπου χιλ. μακρὰν τῆς θαλάσσης ἐπὶ πεδιάδος εὐφόρου ἐχούσης ἔκτασιν ἀπὸ Β πρὸς Ν 22 χιλιαμ. καὶ πλάτος ἐξ Α πρὸς Δ κατὰ τὸ πλατύτερον αὐτῆς μέρος 11 χιλιαμ. Ἐχει κλίμα

ὕγεινόν, ἀλλὰ στερεῖται πηγαῖον ὕδατων καὶ ἀρδεύεται ἐκ φρεάτων. Εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς χιλιαμ. ἀπὸ τῆς πόλεως ὑψοῦται ὄρος κωνοειδές, κατάγυμνον καὶ πετρῶδες, κατὰ δὲ τὰ πλευρὰ αὐτοῦ τὰ πρὸς τὴν πόλιν σώζονται παλαιὰ ὑδραγωγεῖα. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους τούτου εἰς ὕψος 900 π. σώζονται τείχη τῆς ἀρχαίας ἀκροπόλεως, καλουμένης Λάρισσης, ἀπὸ Λαρίσσης θυγατρὸς τοῦ Πελασγοῦ, σήμερον ὄλως ἡμελημένης. Κατὰ τὴν πρὸς τὴν ἀκρόπολιν ταύτην ἄνοδον ἦν πάλαι ναὸς τῆς Ἀκραίας Ἑρας, οὔτινος τὴν θέσιν κατέχει πιθανῶς σήμερον ἡ μονὴ τῶν Κατηχουμένων, εἰς μνήμην τῆς Παναγίας τοῦ Ἄργους. ΝΔ τῆς πόλεως εἰς ἀπόστασιν 500 μέτρων σώζεται ἀρχαῖον ἀμφιθέατρον ἐν ᾧ τὴν 11 Ἰουλίου τοῦ 1829 συνεκροτήθη ἡ δ' ἐθνικὴ τῶν Ἑλλήνων συνέλευσις, ἣτις ἐργασθεῖσα μέχρι τῆς 6 αὐγούστου ἰδίου ἔτους, πρὸς ἄλλοις διὰ τοῦ ἡ αὐτῆς ψηφίσματος συνέστησε καὶ τὸ τάγμα τῶν ἵπποτῶν τοῦ Σωτήρος. Πέριξ τοῦ θεάτρου μέγα μέρος καλύπτεται ὑπὸ ἐρειπίων πλινθίνης οἰκοδομῆς, μεταξὺ τῶν ὁποίων εἰσὶν ὑπόγειοι δίοδοι καὶ ἔδαφος ψηφιδωτόν· πρὸς Ν ὑπάρχει ἕτερον μικρότερον ἀμφιθέατρον καὶ πρὸς Β ἐπὶ ὑψώματος κτίριον, ὑφ' ᾧ διέρχεται ὑπόγειον ὑδραγωγεῖον. Πέριξ τῆς πόλεως εἰσὶ λατομεῖα μέλανος συηίτου λίθου. Τὸ Ἄργος κεῖται ΔΒ τοῦ Ναυπλίου εἰς ἀπόστασιν 9 περίπου χιλιαμ. ἡ ὁδὸς εἶνε ἐπίπεδος καὶ ἀμαξιτή, διέρχεται δὲ διὰ τοῦ Ἰνάχου καὶ ἔμπροσθεν τῶν ἐρειπίων τῆς Τίρυνθος, κάτ. 10,000, ἔδρα τοῦ ὁμωνύμου δήμου καὶ τῆς ἐπαρχίας Ἀργολίδος. Τὸ Ἄργος ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Ἰνάχου Φορωνέως, ἐξ οὗ καὶ ὠνομάσθη κατ' ἀρχάς Ἄστου Φορωνικόν, ἐκ τοῦ ἐγγονοῦ δὲ τούτου μετωνομάσθη Ἄργος. Πάμπολλαι καὶ λαμπραὶ οἰκοδομαὶ καθωραΐζον πάλαι τὴν πόλιν ταύτην, ἣτις μετὰ τῆς Σπάρτης ἦν ἡ ἐνδοξοτάτη τῶν πόλεων τῆς Πελοποννήσου. Τῷ 46 π. Χ. ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, μετὰ δὲ τὴν ὑπὸ τῶν

σταυροφόρων ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως περιῆλθεν εἰς χεῖρας τῶν Φράγκων. Τῷ 1397 Βαγιαζήτ ὁ Α' ὁ ἐπιλεγόμενος *Γιλιδριμ* (Κεραυνός) ἐξηνδραπόδισε τριακοντακισχιλίους κατοίκους αὐτῆς. Ἀπὸ τοῦ 1462 — 1715 πολλάκις ἐγένετο ἀντικείμενον πολέμων Τούρκων καὶ Ἑνετῶν. Τῷ 1715 ἀπομείναν ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν κυριαρχίαν παρέμεινεν ὑπ' αὐτὴν ἄχρι τοῦ 1821. Ἀντὶ τοῦ Ἄργους *Μυκῆναι* ἀπέχουσαι τοῦ Ἄργους περὶ τὰ 8 χιλιάμ. πόλις ἐπίσημος τὸ πάλαι, κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Περσέως καὶ ὀνομασθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ *Μυκῆναι* κατὰ τινὰς μὲν διότι ἐνταῦθα ἐξέπεσεν ὁ μύκης (τὸ ἄκρον τῆς θήκης) τοῦ ξίφους αὐτοῦ καὶ ἐξέλαβε τοῦτο οἰωνὸν πρὸς οἰκισμὸν πόλεως· ἄλλοι δὲ ἐκ τοῦ ὅτι διψήσας καὶ ἐκριζώσας κατὰ τύχην μύκητα (μανιτάρι) ὠνόμασε τὴν πόλιν ἐπειδὴ ἀνέρρευσε ἐκ τοῦ αὐτοῦ μέρους ἄφθονον ὕδωρ καὶ πῶν ἐκόρεσε τὴν δίψαν αὐτοῦ· ἕτεροι ἐκ *Μυκῆνης* θυγατρὸς τοῦ Ἰνάχου καὶ γυναικὸς τοῦ Ἀρέστορος, καὶ ἄλλοι ἐκ *Μυκηνέα*, υἱοῦ τοῦ Σπάρτωνος καὶ ἐγγονοῦ τοῦ Φορωνέως. Ἐπὶ τινὰ χρόνον καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ τῆς βασιλείας τῶν Ἀτρειδῶν ἡ πόλις αὕτη ἐπεσκίασε τὸ γείτον Ἄργος, οὗτινος οἱ κάτοικοι ζηλοτυποῦντες, καὶ ἐρεθισθέντες ἐκ τοῦ ὅτι οἱ *Μυκηναῖοι* πέμψαντες εἰς *Θερμοπύλας* 80 ἄνδρας συμπολεμήσαντας τοῖς *Λακεδαιμονίοις* μετέσχον τῆς δόξης αὐτῶν, ἐπετέθησαν μετὰ τὴν ναυμαχίαν τῆς *Σαλαμῖνος* κατὰ τῶν *Μυκηνῶν* καὶ σὺν τοῖς συμμάχοις αὐτῶν, *Κλεωναίων* καὶ *Τεγεατῶν*, κατέστρεψαν αὐτά· καὶ διεμοιράσθησαν τὴν χώραν αὐτῶν. Ἐκ τῆς πόλεως ταύτης σώζονται σήμερον πολυτιμότερα ἀρχαῖα μνημεῖα, ἥτοι ἡ πύλη τῶν λεόντων, τὸ ἀρχαιότατον σωζόμενον ἔργον τῆς γλυπτικῆς καὶ τὸ μόνον τῆς *Κυκλωπείου* ἐποχῆς· ἡ πύλη αὕτη ἔχει πλάτος 9 ποδῶν, ἐπὶ δὲ τοῦ ἀνωφλοίου κεῖται μέγας λίθος τριγωνικός, ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἰσὶ γεγλυμμένοι δύο λέοντες ὀρθοὶ ἄνευ κεφαλῶν καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν στήλη ἀνεστραμμένη. Ὁ τάφος τοῦ Ἀγαμέ-

μνονος καὶ ὁ θησαυρὸς τοῦ Ἀτρέως, ἐν οἷς ἀνασκαφῶν γενομένων ἐσχάτως ἀνευρέθησαν πολυτιμώτατα λείψανα ἀρχαίας ἀνατολικῆς τέχνης, ἅτινα μετενεχθέντα εἰς Ἀθήνας κατετέθησαν ἐν τῷ Μουσεῖῳ αὐτῶν. ΝΔ τῶν Μυκηνῶν εἰς ἀπόστασιν ἑνὸς καὶ ἐπέκεινα ἀπ' αὐτῶν χιλιαμέτρου Χαρβάτι κατὰ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους Τρικόρφου παρ' ᾧ ὑπάρχουσι πλεῖστα ἀρχαῖα λείψνα. ΝΑ εἰς ἀπόστασιν 4 χιλιαμ. ἐπὶ τῆς δημοσίας ἐξ Ἀργους εἰς Ναύπλιον ὁδοῦ Δαλαμανάρα, κάτ. 520 ἀσχολούμενοι περὶ τὴν γεωργίαν· ΒΑ εἰς ἀπόστασιν 9 χιλιαμ. Χώνικα ἔδρα τοῦ δήμου Ἰναχίας κάτ. 500. ΝΔ εἰς ἀπόστασιν 22 χιλιαμ. Ἀχλαδόκαμπος κάτ. 1500, ἔδρα τοῦ δήμου Ὑσίων. ΒΔ εἰς ἀπόστασιν 44 χιλιαμέτρων Μπουγιαῖτι ἔδρα τοῦ δήμου Ἀλέας, κάτ. 1100, καὶ ΝΑ αὐτοῦ εἰς ἀπόστασιν 2 χιλιαμ. Τάτσι κάτ. 400. ΒΔ εἰς ἀπόστασιν 27 χιλιαμ. καὶ ἐπὶ λόφου ἔχοντος ὕψος 940 ποδῶν Κάτω Μπέλεσι ἔδρα τοῦ δήμου Λυρκείας κάτ. 1000. Πρὸς Β εἰς ἀπόστασιν 8 χιλιαμ. Κουτσοπόδι παρὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Ἰνάχου, ἔδρα τοῦ δήμου Μυκηνῶν, κάτ. 1800.

Ἐν Ἀργολίδι σώζονται ἐρείπια πολλῶν ἀρχαίων πόλεων, ἐξ ὧν ὀνομασταὶ ἦσαν ἡ Νεμεά, ἥ τὸν μυθολογούμενον Λέοντα ἐφόνευσεν ὁ Ἡρακλῆς, ἡ Βέμβινα πρὸς Β τῆς προκρουμένης καὶ αἱ Κλεωναὶ ἐπὶ τῆς ἀπὸ Κορίνθου εἰς Ἀργος ὁδοῦ. Ἡ πεδιάς ἡ ὑποκειμένη τῶν ἐρειπίων τῆς τελευταίας ταύτης πόλεως καλεῖται σήμερον Κάμπος τοῦ ἀγίου Βασιλείου· ἡ πεδιάς αὕτη καὶ οἱ περὶ τὴν τόποι ἐγένοντο ἱστορικοὶ ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ἀυγούστου τοῦ 1822. Πάλαι κατὰ διετίαν εἰς δάσος ἐκτεινόμενον μεταξὺ Κλεωνῶν καὶ Φλιούντος ἐτελεῖτο μία τῶν τεσσάρων μεγάλων ἐθνικῶν τῶν Ἑλλήνων ἐορτῶν, τελουμένων ἀγώνων, καθ' οὓς ὁ νικῆσας πάλαι μὲν ἐλάμβανε στέφανον ἐλαίας, εἶτα δὲ σελίνου χλωροῦ.

Ἡ ἐπαρχία τῆς Ὀΰρας καὶ Τροιζηνίας, συνίσταται ἐκ τῆς

νήσου Ὑδρας καὶ ἄλλων παρακειμένων νήσων καὶ τῆς Τροιζηνίας.

Ἡ νῆσος Ὑδρα καὶ Ὑδρέα τὸ πάλαι εἶνε πετρώδης καὶ ξηρὰ νῆσος ἔχουσα ἐμβαδὸν 3 □ M. Αὕτη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἱστορίᾳ τοῦ ἑλληνισμοῦ οὐδὲν διεδραμάτισε μέρος· ἐν τῇ ἱστορίᾳ μνημονεύεται τὸ πρῶτον τῷ 1470 μ. Χ. ὅτε ἐδέχθη τοὺς ἐξ Ἀλβανίας πρόσφυγας· ἐπιδοθεῖσα εἰς τὴν ναυτιλίαν πρωτίστην κατέλαβε θέσιν ἐν ταῖς ἑλληνικαῖς πόλεσι κατὰ τὸ πρῶτον τέταρτον τοῦ παρόντος αἰῶνος καὶ διὰ τοῦ ἰσχυροῦ αὐτῆς ναυτικοῦ πρωτηγωνίστησε κατὰ θάλασσαν ἐν τῷ ἑλληνοτουρκικῷ ἀγῶνι· ἔχει ὁμώνυμον πρωτεύουσαν, ἔχουσιν λαμπρὰς μὲν οἰκίας, καὶ ὠραίας ἐκκλησίας, ἀλλ' ὁδοὺς στενάς, δυσβάτους καὶ λιθοστρώτους, κάτ. 18,000, ἔδρα ἐπισκόπου καὶ τὴν ἱεραρχίαν, τιτλοφορουμένου Ὑδρας καὶ Σπετσῶν.

Πόρος (Καλαυρία) μικρὰ νῆσος κειμένη πρὸς Α τῆς Τροιζηνίας ἐν τῷ Σαρωνικῷ κόλπῳ, ἐπίσημος τὸ πάλαι διὰ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος, εἰς ὃν τῷ 322 π. Χ. ὡς ἐν ἀσύλῳ κατέφυγεν ὁ Δημοσθένης φεύγων τὸν Ἀντίγονον καὶ ἐνθα ἰδὼν ἐκυτὸν ἀπειλούμενον νὰ ἐμπέσῃ εἰς χεῖρας τῶν στρατιωτῶν τοῦ Ἀντιγόνου πῶν κώνειον ἀπέθανε· σήμερον φημίζεται διὰ τὴν ναυτιλίαν, γεωργίαν καὶ τὴν καλλιέργειαν τῶν λαμπρῶν λεμονεῶνων καὶ πορτοκαλεῶνων αὐτῆς· μέχρις ἐσχάτων ἐν αὐτῇ ἦν ὁ βασιλικὸς τῆς Ἑλλάδος ναύσταθμος, κάτ. 7000, ἔδρα τοῦ δήμου Τροιζηνίας. Παρ' αὐτὴν μικρὰ νησίς Σφαιρία, ἐνομένη μετὰ τῆς Καλαυρίας δι' ἀμμόδου, γηλόφου.

Ἡ Τροιζηνία ὀριζομένη πρὸς Β, Δ καὶ Ν ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ κόλπου, ΒΔ ὑπὸ τῆς Ἐπιδαυρίας καὶ ΝΔ ὑπὸ τῆς Ἐρμιονίδος διὰ σειρᾶς ὀρέων, περατοῦται κατὰ τὸ ἀκρωτήριον Σκύλλαιον (νῦν Τζελεβίται), κατέναντι τοῦ ὁποίου κεῖται ἡ Ὑδρα. Ἡ χώρα ὠνομάσθη οὕτως ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Πέλοπος

Πιθέως πρὸς τιμὴν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ *Τροϊζήνος*. Ἦκμαζεν αὕτη πρὶν τῶν Τρωϊκῶν καὶ ἐκπέμψασα ἀποικίας εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἐκτίσεν ἐν τῇ *Καρία* τὴν Ἀλικαρνασσὸν (νῦν Βουδρουμι) καὶ τὴν Μύνδον (σήμερον Μέντεσε). Ἐπὶ τῶν Μηδικῶν οἱ Τροϊζήνιοι μετέσχον κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν τῶν ἀγῶνων τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος καὶ παρέσχον φιλοξενίαν εἰς τοὺς γέροντας, τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία τῶν Ἀθηναίων. Πρὸς Β τοῦ Πόρου ἐπὶ τῆς Πελοποννήσου Δαμαλᾶς κάτ. 1200, ἐν μικρᾷ δὲ ἀπ' αὐτοῦ ἀποστάσει πρὸς τὸ ΒΔ τὰ ἐρείπια τῆς Τροϊζήνος. ΔΒ εἰς ἀπόστασιν 22 χιλιαμ. Μεγάλον Χωρίον ἔδρα τοῦ δήμου Μεθάνων, κάτ. 620. Μέθανα μικρὸν χωρίον κατὰ τὴν Α παραλίαν μεταξύ Τροϊζήνος καὶ Ἐπιδάουρου· παρ' αὐτῷ σώζονται ἀρχαῖα ἐρείπια· ΒΑ εἰς ἀπόστασιν 11 χιλιαμ. Βρωμολίμνη κάτ. 500, ὀνομαστὴ διὰ τὰ παρ' αὐτὴν ἱαματικά θειοῦχα λουτρά. ΒΔ τοῦ Πόρου εἰς ἀπόστασιν 27 χιλιαμ. Κάτω Φανάρι· ἔδρα τοῦ δήμου Δρυόπης κάτ. 480· ΒΔ αὐτοῦ εἰς ἀπόστασιν 4 χιλιαμ. Ἄνω Φανάρι κάτ. 400. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων χωρίων ὑψοῦται ὄρος Ὀρθολίθι καλούμενον.

Ἡ ἐπαρχία τῶν *Σπετζῶν* καὶ τῆς *Ἐρμιονίδος* συνίσταται ἐκ τῆς νήσου *Σπέτσαι* καὶ τῆς *Ἐρμιονίδος*.

Αἱ *Σπέτσαι* μικρὰ νῆσος ἔχουσα ἐπιφάνειαν $2 \frac{1}{3}$ □ Μ. καὶ κειμένη πρὸς Ν τῆς Ἀργολίδος, δεξιόθεν κατὰ τὴν εἰσοδὸν τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου κατὰ τινὰς μὲν εἶνε ἡ τῶν ἀρχαίων *Τιπάρηνος*, κατ' ἄλλους δὲ ἡ *Πιτυοῦσα*. Ἡ νῆσος αὕτη ἀπέκτησεν ἱστορικὴν σημεσίαν ἀπὸ τοῦ 1821, σπουδαῖον διχδροχματίσασα μέρος διὰ τοῦ ναυτικοῦ αὐτῆς ἐν τοῖς κατὰ θάλασσαν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶσι τῶν Ἑλλήνων. Ἔχει πόλιν ὁμώνυμον ἐν τῷ ΒΔ μέρει μετὰ λιμένος καὶ κατ. 9,000. Πρὸς Β ἐν τῇ ΝΑ πλευρᾷ τῆς Ἀργολίδος *Κρανίδιον*, μεσόγειος πόλις ἔχουσα 7,000 κατ. ἀσχαλομένους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ναυτιλίαν.

Ἡ Ἑρμιονίς ὀριζομένη πρὸς Β ὑπὸ τῆς Ἐπίδαυρας καὶ τῆς Τροιζηνίας καὶ κατὰ τὰ λοιπὰ μέρη ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ἔχει ὄρη μὲν τὰ Δίδυμα, ἦτοι τὸν ἀρχαῖον Πρῶνα καὶ τὸ πρὸς Ν αὐτοῦ Κοκκύγιον, ἀκρωτήριον δὲ τὸν Κόρακα, Στρουθοῦντα πάλαι ὀνομαζόμενον. Κώμη αὐτῆς ἀξιουσιμείωτος Ἑρμιόνη (Καστρί) ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἀφ' ἐνὸς πρὸς τὴν Τροιζῆνα (Δαμαλᾶν) καὶ ἀφ' ἑτέρου πρὸς τὸ Κρανίδιον, ἔχει λιμένα ἄξιον λόγου καὶ 2,000 κατ. ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ναυτιλίαν.

Ἡ ἐπαρχία τῆς Κορινθίας περιλαμβάνουσα καὶ τὴν Σικυωνίαν καίτιαι μεταξὺ Ἀργολίδος, Ναυπλίας, Σαρωνικοῦ καὶ Κορινθιακοῦ κόλπου, τῆς Ἀχαΐας καὶ τῆς Μεγαρίδος, καὶ συνέχεται μετὰ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος διὰ τοῦ ὀμωνύμου ἰσθμοῦ.

Ἡ Κορινθία ἔχει πεδιάδας τινὰς πλουσίας κατὰ τὸ πλεῖστον ὅμως εἶνε χώρα ἀνώμαλος. Οἱ πρῶτοι κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν Πελασγοὶ καὶ τὸ πρῶτον αὐτῆς ὄνομα Ἐφυραία, ἀπὸ Ἐφύρας τῆς θυγατρὸς τοῦ Ὀκεανοῦ κατὰ τὴν μυθολογίαν. Μετωνομάσθη Κορινθία ἀπὸ Κορίνθου τοῦ υἱοῦ τοῦ Μαραθῶνος Ὀρη αὐτῆς εἶνε τὰ Χελυδόρεα (Εὐρώστινα), ὁ Κραῖθις (Κλοῦκινα), τὸ Πεντέλειον (Καστανά) καὶ ἡ Κυλλήνη (Ζύρια). Ἀκρωτήρια ἔχει τὰς Ὀλμειάς, κοινῶς Ἀγριλιά· τὸ ἀκρωτήριο τοῦτο μορφοῦται ἐκ τῆς πρὸς Δ συνεχείας τῶν Ὀνειῶν ὄρων· καταντικρὺ αὐτοῦ εἰσι νησίδες κοινῶς Καλὰ νησιά λεγόμεναι καὶ τὸ Ἡραῖον (Μαλαγκάρα) ΝΔ τῶν Ὀλμειῶν καὶ ΒΔ τοῦ Ἰσθμοῦ. Κόλπον τὸν ἀπὸ μὲν τῆς Κορίνθου Κορινθιακόν, ἀπὸ δὲ τῆς Φωκικῆς πόλεως Κρίσσης Κρισσαῖον, ἀρχόμενον ἀπὸ τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ἀχελῷου καὶ τελευτῶντα εἰς τὸν κατ' Α μυχόν· τὸ δυτικώτερον μέρος τοῦ κόλπου τούτου, τὸ πέραν τοῦ μεταξὺ Ρίου καὶ Ἀντιρρίου πορθμοῦ ὀνομάζεται Πατραῖος ἢ κόλπος τῶν Πατρῶν· λιμένες ἔχουσι λόγου, Κεγχρεαὶ καὶ κοινῶς Κεχρηές, ὀνομασθεὶς οὕτως

ἀπὸ Κεγχρίου τοῦ υἱοῦ τοῦ Ποσειδῶνος, παρὰ τὰς ἐκβολὰς μικροῦ ποταμοῦ, (ποτάμι τῶν Κεγχριῶν) λεγομένου εἰς τὸ βάθος ὀμωνόμου [κόλπου σχηματιζομένου πρὸς Α τοῦ Ἴσθμου] Σχοινοῦς καὶ κοινῶς Καλαμάκι ἐπὶ τοῦ Ν αἰγιαλοῦ τοῦ Ἴσθμου· Δέχαιον, κοινῶς (Λουτράκι) κατὰ τὸ Β τοῦ Ἴσθμου, ὀνομασθεὶς ἀπὸ τοῦ Δέχη ἀδελφοῦ τοῦ Κεγχρίου. Τὸ μεταξὺ Σχοινοῦντος καὶ Δεχαίου στενότατον διάστημα ἑκαλεῖτο πάλαι Διολκός, ἐπ' αὐτοῦ δὲ σύροντες τὰ ἀπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους ἐρχόμενα πλοῖα διεβίβαζον αὐτὰ εἰς τὸ Δίγαϊον καὶ τὰνάπαλιν· Πειραιός, κοινῶς (Φράγκο-λιμιόνας) παρὰ τὰ μεθόρια τῆς Ἐπιδαυρίας· τὸ καταντικρὺ τοῦ στόματος τοῦ λιμένος τούτου νήσιον λέγεται Ὀβριονῆσι καὶ Ὀβριόκαστρον. *Λίμνας* ἔχει τὴν Φενεδὸν καὶ τὴν Στυμφαλίδα, καὶ ποταμὸν τὸν Νεμέαν, ρέοντα ἐκ τοῦ ΝΔ πρὸς τὸ ΒΑ καὶ χωρίζοντα τὴν Κορινθίαν ἀπὸ τῆς Σικυωνίας.

Ἡ *Σικυωνία* κεῖται μεταξὺ Κορινθίας, Ἀχαΐας καὶ Φλιασίας. Τὸ πάλαι μίαν μόνην πόλιν εἶχε τὴν Σικυῶνα ἀφ' ἧς καὶ ὠνομάσθη ὁ τόπος· *Ποταμοὺς* τρεῖς· τὸν Ἀσωπὸν (ποτάμι τῶν Βασιλικῶν), περὶ οὗ πολλὰ ἐμυθολογοῦντο· τὸν Ἐλισσῶνα (κοινῶς Ζορζῆν) καὶ τὸν δυτικώτερον τούτου ρέοντα Σύβαν (ποτάμι τοῦ Ξυλοκάστρου) καὶ ὄρη μικρὰ καὶ χθαμαλά. Ἡ γῆ αὐτῆς εἶνε ἐν μέρει εὐφορος, κυρίως δὲ ἡ ἀμέσως περὶ τὴν Σικυῶνα· τὸ λοιπὸν τῆς γῆς αὐτῆς συγκείμενον ἐκ λευκῆς ἀργιλώδους μεμιγμένης μετὰ τιτανώδους ὕλης εἶνε μᾶλλον ἐπιτήδειον εἰς ἀμπελοφυτείαν καὶ ἐλαιοφυτείαν ἢ εἰς προαγωγὴν δημητριακῶν. Ἡ χώρα ὠνομάσθη ἀπὸ Σικύωνος υἱοῦ Μητίωνος τοῦ Ἐρεχθέως. Ἐπὶ τῶν Μηδικῶν οἱ Σικυῶνιοι προσέφεραν 3.000 μαχητὰς ὑπὲρ τῆς ἀμύνης τῆς Ἑλλάδος.

Πρὸς Ν τῆς Σικυῶνος ἡ *Φλιασία* μικρὰ ἐπαρχία καλουμένη πρότερον Ἀραντία, ἐκ δὲ *Φλιαντος*, υἱοῦ τοῦ Διονύ-

σου, γενομένου ἐνὸς τῶν Ἀργοναυτῶν, λαβοῦσα τὸ ὄνομα. Ἐκ τῆς χώρας αὐτῆς πηγάζει ὁ Ἄσωπός.

Αἱ τρεῖς αὗται χώραι ἀποτελοῦσι σήμερον τὴν ἐπαρχίαν Κορινθίας, ἧς ἐπισημότεραι πόλεις καὶ κῶμαί εἰσι· Νέα Κόρινθος, κάτ. 3000 ἔδρα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ δήμου Κορίνθου· νέα πόλις κτισθεῖσα κανονικῶς τῷ 1858 πλησίον τοῦ Λεγαίου λιμένος (Δουτρακίου) ἐν τῷ Ν μυχῶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου μετὰ τὸν σεισμόν ὅστις ἀρξάμενος τῇ 9 φεβρουαρίου τοῦ 1858 ἐξηκολούθησε δονῶν τὸ ἔδαφος μέχρι τῆς 20 μαΐου ἰδίου ἔτους καὶ κατέστρεψε τὴν παλαιὰν Κόρινθον· ἔχει γυμνάσιον καὶ οἰκίας καλὰς. ΝΑ εἰς τοὺς πρόποδας ὄρους λεγομένου Ἀκροκορίνθου κατὰ τὴν ἐκ Πελοποννήσου πρὸς τὸν Ἴσθμόν ἐξοδον Κόρινθος, πάλαι ἐνδοξος, ἰσχυρά, πλουσιωτάτη καὶ ἐμπορικωτάτη πόλις, ἀπὸ δὲ τοῦ 1858 νοσηρὸν καὶ ἄσημον χωρίον. Ἡ πόλις αὕτη κτισθεῖσα τῷ 1438 π. Χ. ὑπὸ Σισύφου ὠνομάσθη κατ' ἀρχὰς Ἐφυραία ἐξ Ἐφύρας μυθολογουμένης θυγατρὸς τοῦ Ὀκεανοῦ καὶ κατόπιν Κόρινθος ἐκ Κορίνθου τοῦ Μαραθῶνος. Τὸ σχῆμα αὐτῆς ἦν τραπεζοειδές, ἀναπτυσσόμενον κυρίως πρὸς Β. Ἐνεκεν τῆς πρὸς τὸ ἐμπόριον δεξιᾶς αὐτῆς θέσεως, εἰς μέγαν βαθμὸν πλούτου ἀνῆλθεν ἐν δὲ τῇ ἀκμῇ αὐτῆς οἱ κάτοικοί της ἠριθμοῦντο εἰς 300,000. Τῷ 146 π. Χ. ἐπευπολήθη ὑπὸ τοῦ Λουκίου Μομμίου, ἀλλὰ μετὰ 102 ἔτη συνόκισεν αὐτὴν τῷ 44 π. Χ. ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ καὶ ταχέως πάλιν ἤκμασε. Τῷ 51—52 ἔτει μ. Χ. ὅτε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μεταβάς ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Κόρινθον ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον ἦν πλουσία καὶ πολυάνθρωπος. Τῷ 1458 περιῆλθεν εἰς τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν, ἀφ' ἧς ἀπεσπάσθη τῷ 1697 ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, ὑφ' οὗς παρέμεινε μέχρι τῆς 3 Ἰουλ. τοῦ 1715, ὅτε ἐπανῆλθεν αὐθις ὑπὸ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν· ταύτης ἀππηλλάγη τῷ 1822. Πολλάκις ἔπαθεν ἐκ σεισμῶν, ἰδίᾳ κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον καὶ μετὰ ταῦτα κατα-

στρεπτικός ἦν δι' αὐτὴν ὁ σεισμός τοῦ 526 μ. Χ. κατα-
στρεπτικώτατος δὲ οἱ τοῦ 1858. Ἐγγὺς τῶν ἐρείπιων τῆς
ἀρχαίας πόλεως δεικνύται σπήλαιον τοῦ Ἀποστόλου Παύ-
λου λεγόμενον, ἐν ᾧ ὁ Ἀπόστολος κατὰ τὴν ἐπὶ 1 1/2 ἔτος
ἐν Κορίνθῳ διαμονὴν αὐτοῦ, συνήθροιζε τοὺς πιστοὺς καὶ ἐδί-
δασκεν αὐτοῖς τὸ Εὐαγγέλιον. Ἐκ τῆς Κορίνθου ἔγραψε τὰς
δύο πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολάς. Ὁ Ἀπόστολος οὗτος
ἔγραψε πρὸς τοὺς Κορινθίους ἀπὸ Φιλίππων τῆς Μακεδονίας
δύο ἐπιστολάς τῷ 56 μ. Χ. Ὁ ἐπίσκοπος αὐτῆς τῷ 419
ἐτιμήθη ὑπὸ τῆς ἐν Ἐφέσῳ Γ' οἰκουμενικῆς συνόδου εἰς μη-
τροπολίτην Τρίτης Ἀχαΐας καὶ τῷ 1295 εἰς ἔξαρχον πάσης
Πελοποννήσου· σήμερον ἐν τῇ ἱεραρχίᾳ τῆς διοικούσης ἱερᾶς
Συνόδου τῆς Ἑλλάδος κατέχει θέσιν 5' ἀρχιεπισκόπου. Ἐγ-
γὺς τῆς Κορίνθου ὑπῆρχε τὸ Κράνειον, δάσος κατάφυτον ἐκ
κυπαρίσσω ἐνθα διέτριβεν ὁ περιώνυμος κυνικός φιλόσοφος
Διογένης. Ἐν τῷ στενωτάτῳ μέρει τοῦ Ἴσθμου ὅπερ ἑκα-
λεῖτο Διολκός, πλησίον τοῦ μικροῦ χωρίου Ἐξαμιλίου σώ-
ζονται ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τὸ στάδιον
ἐνθα κατὰ τριετίαν πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος ἐτελοῦντο
τὰ Ἴσθμια. Κεγχρεαὶ παρὰ τὸν ὁμώνυμον λιμένα μικρὸν
χωρίον, ἐν ᾧ ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἀπεκατέστησεν ἐπί-
σκοπον ὀνόματι Λούκιον· ἐν αὐτῇ καὶ Ἀκύλας ὁ τοῦ Ἀπο-
στόλου Παύλου ἀκόλουθος ἐκείρατο καθ' ἣν εἶχεν εὐχὴν τὴν
κόμην του, καὶ ἐκ τοῦ λιμένος αὐτῆς ἀνεχώρησεν ὁ Ἀπό-
στολος Παῦλος τῷ 53 μ. Χ. δι' Ἐφεσον. Περαιχώρα ἐν τῇ
κεντρικῇ τοῦ Ἴσθμου παραλίᾳ παρὰ τὸ Ἡραϊον ἀκρωτήριον
καὶ τὴν ἀρχαίαν πόλιν Πείραιον, ΑΒ τῆς Κορίνθου εἰς ἀπό-
στασιν 22 ἀπ' αὐτῆς χιλιαμ. ἔδρα τοῦ ὁμωνύμου δήμου κάτ.
2000. Πρὸς Β τῆς ἀρχαίας Κορίνθου εἰς ἀπόστασιν 9 ἀπ' αὐ-
τῆς χιλιαμ. Χιλιομόδι ἔδρα τοῦ δήμου Κλεωνῶν κάτ. 570.
ΝΑ αὐτοῦ Ρυτὸν κάτ. 640. ΝΑ τῆς Κορίνθου καὶ εἰς ἀπό-
στασιν 27 ἀπ' αὐτῆς χιλιαμ. Σοφικόν, ἔδρα τοῦ δήμου

Σολυγείας κάτ. 1800. ΔΝ αὐτοῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν 7 χιλιαμέτρων Ἀγγελόκαστρον γεωργικὴ κώμη κάτ. 900. ΝΔ εἰς ἀπόστασιν 27 χιλιαμ. ἅγιος Γεώργιος ἔδρα τοῦ δήμου Νεμέας κάτ. 4700. Πρὸς Δ εἰς ἀπόστασιν 35 χιλιαμ. ἀπὸ τῆς Κορίνθου Δούσια, ἔδρα τοῦ δήμου Στυμφαλίας, κάτ. 730. ΒΑ εἰς ἀπόστασιν 5½ χιλιαμ. Ζάχολη ἔδρα τοῦ ὁμωνύμου δήμου κατ. 700 ἔγγυς Κουινιάνικα γεωργικὴ κώμη, κάτ. 500. ΒΔ εἰς ἀπόστασιν 13 χιλιαμ. Κιάτου ἔδρα τοῦ δήμου Σικυῶνος κατ. 550. ΒΔ εἰς ἀπόστασιν 30 χιλιαμ. Κλημέντι ἔδρα τοῦ δήμου Πελλήνης, κάτ. 1000. Δ εἰς ἀπόστασιν 52 χιλιαμ. Γκοῦρα ἔδρα τοῦ δήμου Φενεοῦ κάτ. 800. ΒΔ εἰς ἀπόστασιν 4½ χιλιαμ. Τρίγκαλα πρωτ. τοῦ ὁμωνύμου δήμου κατ. 2000.

Ἡ ἐπαρχία τῶν Κυθέρων, συνισταμένη ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου, τῆς νήσου τῶν Ἀντικυθέρων καὶ τινῶν μικρῶν νησιδίων εἶνε ἢ μικροτέρα τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ βασιλείου.

Ἡ νῆσος Κύθηρα (Τσερίγο) κειμένη πρὸς Ν τῆς Λακωνίας καὶ περιβαλλομένη ὑπὸ τραχέων καὶ ἀποτόμων βράχων εἶνε ἢ νοτιωτάτη τῶν ἑπτὰ Ἴονίων νήσων, ἔχει ὄρη τὴν ἁγίαν Μόνην καὶ τὸ Τουρκοβοῦνι ἀκρωτήρια τὸ Σπαθί, τὸν Τράχηλον καὶ τὸ Γράσσον ἄλιπεδα τὸ τῆς Παλαιοπόλεως καὶ τὸ τῆς ἁγίας Πελαγίας λιμένας τὸν Αὐλέμονα, τὸν Κυψελιακόν, τὸ Μυλοπόταμον καὶ τὸ Μελιδόνιον ἐπιφάνειαν 5 1/2 □ Μ. καὶ κατ. 13,000. Ἡ νῆσος αὕτη εἶνε ὄρεινὴ καὶ ἔχει πολλὰ ἄντρα καὶ κοιλώματα. Πρωτεύουσα αὐτῆς εἶνε τὰ ὁμώνυμα Κύθηρα κάτ. 9000 πρὸς τὰ ΝΑ τῆς νήσου πλησίον τῆς ἀρχαίας πόλεως, εἰς ἀπόστασιν 4 χιλιαμ. ἀπὸ τοῦ λιμένος Καφαλίου, ἔδρα ἀρχιεπισκόπου ἐκ τῆς ἱεραρχικῆς τάξεως. Ἡ νῆσος αὕτη καίτοι πετρώδης καὶ ὄρεινὴ διὰ τῆς μεγάλης ὁμως φιλοπονίας τῶν κατοίκων αὐτῆς παράγει ἔλαιον, μέλι καὶ ὄπωρικά. Διὰ τὸ ἀνεπαρκὲς ὁμως τῶν προϊόντων πολλοὶ τῶν κατοίκων ξενητεύονται πολλαχοῦ καὶ ἰδίως

εἰς τὴν Σμύρνην. Ἡ ἀρχαία πόλις ἐφημίζετο διὰ τὴν λατρείαν τῆς οὐρανιας Ἀφροδίτης, εἰς τιμὴν τῆς ὁποίας εἶχον ἰδρυμένον μεγαλοπρεπέστατον ναόν. Κώμη τῆς νήσου ταύτης ἐπίσημος εἶνε ὁ Ποταμός, κάτ. 2000. Ἀντικύθηρα (Τσεριγότυ) πρὸς Ν τῶν Κυθήρων καὶ πρὸς Β τῆς Κρήτης ἔχοντα ὀλίγους κατοίκους.

6. Νομὸς Ἀχαιῶν καὶ Ἡλίδος.

(94,31 □ M. κάτ. 181,000).

Ὁ νομὸς οὗτος διαιρεῖται εἰς 4 ἐπαρχίας, ὧν δύο περιλαμβάνονται ἐν τῇ Ἀχαΐᾳ καὶ δύο ἐν τῇ Ἡλίδι.

Ἡ Ἀχαΐα ἐκτεινομένη κατὰ τὴν Β παραλίαν τῆς Πελοποννήσου ὀρίζεται πρὸς Α ὑπὸ τῆς Σικυωνίας, πρὸς Β ὑπὸ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου, πρὸς Δ ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πελάγους καὶ πρὸς Ν ὑπὸ τῆς Ἀρκαδίας καὶ Ἡλίδος. Ἄπας ὁ τόπος διακόπτεται ὑπὸ διαφόρων σειρῶν ὀρέων ἐκτεινομένων ἐκ Β πρὸς Ν, μεταξὺ δὲ αὐτῶν ἐκτείνονται πεδιάδες τερπναὶ καὶ εὐφορώταται καταρδευόμεναι ὑπὸ ποταμῶν καὶ ρυάκων.

Τὸ μόνον ὀλοκλήρως εἰς τὴν Ἀχαΐαν ἀνήκον ὄρος εἶνε τὸ Παναχαϊκόν, κοινῶς Βοδιά, κείμενον πρὸς Α τῆς πόλεως Πατρῶν καὶ ὑπεράνω παντὸς τοῦ δυτικοῦ τῆς Ἀχαιῶν μέρους τοῦ ὄρους τούτου τὸ ὕψος φθάνει εἰς 6400 πόδας. Ἐκ τῶν λοιπῶν ὀρέων, ὧν κορυφαὶ ὑψοῦνται ἐν Ἀχαΐᾳ ὁ μὲν Ἐρύμανθος ἀνήκει εἰς τὴν Ἀρκαδίαν, ἡ δὲ Σκόλλις εἰς τὴν Ἡλίδα.

Ἀκρωτήρια ἔχει τὸ Δρέπανον ἐκτεινόμενον ΒΑ τοῦ ἀκρωτηρίου Ρίου καὶ σχηματίζον μετ' αὐτοῦ τὸν λιμένα Πάνορμον· ὠνομάσθη Δρέπανον ἐκ τοῦ δρεπανοειδοῦς αὐτοῦ σχήματος, κατὰ δὲ τὸν μῦθον ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Κρόνος ἔρριψεν αὐτοῦ τὸ δρέπανον, δι' οὗ ἠκρωτηρίασε τὸν πατέρα αὐτοῦ Οὐρανόν. Τὸ Ρίον ΒΑ τῆς πόλεως Πατρῶν καὶ καταντικρὺ τοῦ Μολυκρικοῦ Ρίου, τοῦ καὶ Ἀντιρρίου λεγομένου· ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου κεῖται φρούριον κοινῶς Καστέλι τοῦ Μωριά

λεγόμενον· ἀπὸ τοῦ περιδούλου τούτου μέχρι τῆς ἀκτῆς ὑπάρχει ἐπίπεδον ἰκανῆς ἐκτάσεως, σχηματισθὲν ἐκ βαθμιαίας προσχώσεως τῆς γῆς καὶ συστολῆς τῆς θαλάσσης ὅπερ πιθανῶς ἀπετελέσθη ἐκ τῶν πολυπληθῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους Βοδιά καταρρέοντων ρυάκων ὡς καὶ ἐκ τοῦ μεγάλου ποταμοῦ Μόρτου τοῦ ἐκδίδοντος πρὸς Α, τῆς Νχυπάκτου. Τὸ πλάτος τοῦ πορθλοῦ τούτου, ὅσκι λέγεται καὶ μικρὰ Δαοδινέλλια, ὑπελογίσθη εἰς 950 μέτρα. Ἐραξος, κοινῶς Κάβο Παπᾶ πρὸς Δ τῆς πόλεως Δύμης (Παλαιοκάστρου) εἰς ἀπόστασιν 6 περίπου χιλιαμ. ἀπ' αὐτῆς. Πρὸς Α αὐτοῦ ἐκτείνεται ἐκ Β πρὸς Ν μικρὰ ἐπιμήκης λίμνη καλουμένη Καλογρηά ἢ Καθροστάσι. Ποταμοὺς ἔχει τὸν Κριὸν κοινῶς ποτάμι τῆς Χατιαῖς, ὀνομασθέντα ἐξ ἑνὸς τῶν Τιτάνων, Κριοῦ καλουμένου, ρέοντα ἐκ Ν πρὸς Β καὶ ἐκδίδοντα εἰς τὸν Κορινθιακὸν κόλπον· τὸν Κράθιδα, κοινῶς Ἀκροπόταμον ἢ Ποτάμι τῆς Ἀκράτας, τὸν μόνον ἀείρρουν ἐκ τῶν ποταμῶν τῆς Ἀχαΐας· τὸν Βουραϊκόν, νῦν Ποτάμι τῶν Καλαβρύτων· τὸν Κερυνίτην σήμερον Μποχούσια, ρέοντα ἐξ Ἀρκαδίας καὶ καταρρέοντα τὴν Ἀχαϊκὴν πόλιν Κερύνειαν, ἐξ ἧς τὸ ὄνομα, κειμένην πάλαι ΝΑ τοῦ Αἰγίου, καὶ τῆς ὁποίας ἐρείπια σήμερον εὐρηναὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγαούσης· ἐκ Μ Σπηλαίου πρὸς τὸ Αἶγιον· τὸν Σελινοῦντα, κοινῶς Ποτάμι τῆς Βοστίτσας, ρέοντα ΝΑ τοῦ Αἰγίου· τὸν Μείλιχον, τανῦν Σιχενὰ πρὸς Β τῶν Πατρῶν· τὸν Γλαῦκεν, νῦν Λεῦκα, ἐκδίδοντα εἰς τὴν θάλασσαν πρὸς Δ τῶν Πατρῶν· τὸν Πεῖρον κοινῶς Ποτάμι τοῦ Νεζερᾶ κατὰ τὸν ἄνω καὶ Καμενίτσα κατὰ τὸν κάτω ροῦν, ἐκδίδοντα εἰς τὸν Πατραῖον κόλπον εἰς ἀπόστασιν 8 περίπου χιλιαμ. ἀπὸ τῆς πόλεως Πατρῶν—ὁ ποταμὸς οὗτος ἔξευκται διὰ γεφύρας, λεγομένης Γεφύρι τῆς Πολυχρονιάς· τὸν Λάρισσον τανῦν Ὀριόλον, πηγάζοντα ἐκ τοῦ ἐν Ἑλιδὶ Σκόλλιδος, ἐκδίδοντα πρὸς Ν τοῦ ἀκρωτηρίου Ἀράξου (Κάβο Παπᾶ) καὶ ἀποτελοῦντα τὸ ὄριον Ἀχαΐας καὶ Ἑλιδος.

Ἀρχαιότερον ἢ χώρα αὕτη ὠνομάζετο *Αἰγιαλός*, κατά τινες μὲν ἀπὸ Αἰγιαλέως τοῦ ἐν Σικυωνίᾳ βασιλεύσαντος, κατ' ἄλλους δὲ ἐκ τῆς τοῦ τόπου θέσεως· ἀκολουθῶς ὠνομάσθη Ἴωνία ἀπὸ Ἴωνος τοῦ υἱοῦ τοῦ Ξούθου καὶ ἐγγονοῦ Ἑλλήνος τοῦ Δευκαλίωνος, ὃς ἔδοτο τὸ ὄνομα αὐτοῦ εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ εἰς τὴν ἐκ κατοίκων αὐτῆς τῷ 1406 π. Χ. ἀποικισθεῖσαν ἐπαρχίαν ταύτην τῆς Πελοποννήσου. Οἱ Ἴωνες διετήρησαν ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τὴν ἀρχικὴν διαίρεσιν, ἣν εὔρον κρατοῦσαν ἐν αὐτῇ, διηρημένην εἰς 12 τμήματα, περιέχοντα ἀνὰ μίαν πρωτεύουσαν πόλιν· ὅθεν ὅτε κατόπιν μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν ἐδιώχθησαν ὑπὸ τῶν ἐπελθόντων Ἀχαιῶν, μετὰ τῶν ἐξ Ἀθηνῶν Κοδριδῶν ἔστειλαν ἀποικίαν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ ἐπὶ τῶν παραλίῳν τῆς Καρίας καὶ Λυδίας ἔκτισαν δώδεκα πόλεις, μερισθέντες εἰς τσαυτὰ μέρη, ὅσα καὶ ἐν τῇ Πελοποννήσῳ. Τὸ ὄνομα Ἀχαΐα ἔλαβεν ἀπὸ τῶν Ἀχαιῶν τῶν κατοίκων Λακωνίας καὶ Ἀργολίδος, ὀνομασθέντων οὕτως ἀπὸ Ἀχαιοῦ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Ἴωνος. Οἱ Ἀχαιοὶ οὗτοι ἐκβληθέντες τῶν χωρῶν αὐτῶν ὑπὸ τῶν Δωριέων ἐξεδίωξαν καὶ αὐτοὶ τῆς χώρας ταύτης τοὺς Ἴωνας. Ἐν τοῖς Μηδικοῖς οἱ Ἀχαιοὶ δὲν μετέσχον τῶν ἀγώνων ὑπὲρ τῆς ὅλης Ἑλλάδος. Κατ' ἀρχὰς ἐκυβερνῶντο μοναρχικῶς, ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ ἐκ τοῦ Τισαμενοῦ κατὰ διαδοχὴν βασιλεῖς αὐτῶν ἀπέβησαν δεσποτικοί, κατέλυσαν τὴν βασιλείαν καὶ μετέστησαν εἰς δημοκρατίαν σχηματίσαντες εἶδος συμπολιτείας, ἧς μετεῖχον αἱ δώδεκα πρωτεύουσαι πόλεις. Ἐπὶ τῶν διαδόχων Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου ἐκ τῶν ραδιουργιῶν τῶν Μακεδόνων διεσπάσθησαν οἱ δεσμοὶ τῶν πόλεων τούτων, αἵτινες καὶ ἀντεφέροντο πρὸς ἀλλήλας· τῷ 290 ὁμοῦ π. Χ. ἀποβαλόντες τὰς ἐμφυλίους διχοστασίας ἤρχισαν νὰ ὁμονοῶσι καὶ τῷ 277 ἔθεντο τὰ θεμέλια τῆς Ἀχαϊκῆς συμμαχίας εἰς ἣν ἐγένοντο δεκταὶ ἐν ἰσηγορίᾳ καὶ ἰσοτιμίᾳ καὶ ἄλλαι πόλεις ἐκ τε τῆς Πελοποννήσου

καὶ τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ δι' ἧς νέα ζωὴ ἐδόθη εἰς τὴν καταβεβλημένην Ἑλλάδα. Τὸ Ἀχαϊκὸν συνέδριον, ὅπερ ἦν ἡ ἀνωτάτη τῆς συμπολιτείας ταύτης ἀρχή, διετηρήθη ἀκμαῖον μέχρι Φιλοποίμενος 183 π. Χ. Ἐκτοτε ὁμοῦ περιέπυσεν εἰς μαρasmus καὶ τῷ 146 π. Χ. κατελύθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων καταστησάντων τὴν Ἀχαϊκὴν ἐπαρχίαν Ῥωμαϊκὴν καὶ περιλαβόντων ὑπὸ τὸ ὄνομα αὐτῆς, ἐξαιρέσει τῆς Μακεδονίας, ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα.

Σήμερον ἡ Ἀχαΐα περιλαμβάνει τὰς ἐπαρχίας Πατρῶν, καὶ Αἰγιαλείας.

Τῆς ἐπαρχίας Πατρῶν πόλεις καὶ κῶμαι ἀξιοσημεῖωτοί εἰσι: Πάτραι ΒΔ τῶν Ἀθηνῶν εἰς ἀπόστασιν 163 χιλιαμ. ἐπὶ λόφου ὑψομένου ἐν τῇ παραλίᾳ, συνεχομένου μετὰ τοῦ Πανχαϊκοῦ καὶ ὀνομαζομένου Σκατοβοῦνι. Ἡ πόλις ἐκτείνεται ἀμφιθεατρικῶς ἀπὸ τῆς ράχως τοῦ λόφου τούτου μέχρι τοῦ αἰγιαλοῦ, τοῦ ἀπ' αὐτῆς κόλπου τῶν Πατρῶν καλουμένου. Κἀτ. 35,000, πρωτ. τῆς νομαρχίας, τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ δήμου Πατρῶν καὶ ἔδρα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Πατρῶν καὶ Ἡλείας, ἀριθμουμένης 6' ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱεραρχίᾳ τῆς ἱερᾶς Συνόδου Ἑλλάδος. Ἐχει πλατείας καὶ εὐρυχόρους ὁδοὺς, οἰκίαις λαμπράς, γυμνάσιον, θέατρον, ἐφετεῖον, φωτισμὸν διὰ φωταερίου καὶ ἄρθρον πόσιμον ὕδωρ. Αἱ Πάτραι κείνται ἐπὶ θέσεως ἐμπορικωτάτης, διὰ τοῦτο πάντοτε διεξῆγον σπουδαῖον ἐμπόριον· σήμερον εἶνε ἡ ἐπισημοτέρα πόλις τῆς Πελοποννήτου καὶ δευτερεύουσα ἐμπορικὴ τοῦ βασιλείου πόλις· πρὸς δὲ ἔχει καὶ ἐγγύριον βιομηχανίαν, διατηροῦσα ἐπτὰ ἀτμὴρη καταστήματα ἐν οἷς ἐργάζονται μηχαναὶ ἀναπληροῦσαι δύναμιν 111 ἵππων. Τὴν πόλιν ταύτην ἔκτισε πρῶτος ὁ Βῶμηλος, ὅστις διδaxθεὶς παρὰ τοῦ ἐξ Ἀττικῆς ἐλθόντος Τριπτολέμου τὴν γεωργίαν καὶ τὴν οἰκοδομητικὴν ἐκκαλλίεργησε τὸν σίτον καὶ ἔκτισε πόλιν, ἣν ὠνόμασεν Ἀρόνην (ὑπὸ τῆς ἀρώσεως τῆς γῆς). Τὴν πόλιν ταύ-

την ὁ Ἀχαιοὺς Πατρεύς, ἀπόγονος τοῦ Λακεδαιμόνος, περιέλαβεν εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ κτισθεῖσαν νέαν πόλιν, ἣν ὠνόμασε Πάτρας. Ἡ πόλις ἔβαινεν ὁλοὴν εἰς ἀκμὴν καὶ ἀπέθη ἐντὸς μικροῦ μία τῶν σημερινικωτέρων τῆς Ἀχαΐας πόλεων διὰ τὸν πλοῦτον αὐτῆς. Τῷ 278 ὅμως π. Χ. κατὰ τὴν εἰσβολὴν τῶν Γαλατῶν ἔπαθε μεγάλως καὶ θὰ ἐξηφανίζετο τέλος ἂν ὁ Ὀκιάβιος μετὰ τὴν ἐν Ἀκτίῳ κατὰ θάλασσαν νίκην αὐτοῦ (30 π. Χ.) δὲν ἐλάμβανε πρόνοιαν νὰ ἀνεγείρῃ αὐτὴν ἐκ νέου. Εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἤθλησε σταυρωθεὶς διαταγῇ τοῦ ἀνθυπάτου Λιγέως ὁ πρωτόκλητος τῶν Ἀποστόλων Ἀνδρέας. Ἐπὶ Βυζαντινῶν αἱ Πάτραι εἶχον βαθμὸν δουκάτου· τῷ 1408 ὁ τότε δούξ ἐπώλησεν αὐτὰς εἰς τοὺς Ἐνετοίς, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν δὲ αὐτῶν διχτελοῦσαι ἔπαθον τῇ 27 ἰουλίου τοῦ 1714 ἐκ καταστρεπτικοῦ σεισμοῦ. Τῷ 1770 περιῆλθον εἰς τὴν πλήρη κυριαρχίαν τῶν Τούρκων οὔτινες διετήρησαν αὐτὴν ἐπὶ 51 ἔτος. Τῆς πόλεως δεσπόζει ἡ ἀκρόπολις ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου, οὔτινος τὴν κλιτῶν κατέχουσιν αἱ Πάτραι, ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας πόλεως. Τῷ 1821 ὀλοταλῶς σχεδὸν κατεστράφη. ΔΝ τῶν Πατρῶν εἰς ἀπόστασιν 7 χιλιαμ. Καμινίτσα παρὰ τῇ ἐκβολῇ τοῦ ὀμωνύμου ποταμοῦ (πάλαι Πείρου) καὶ παρὰ τῇ θέσει τῆς Ἀχαΐκῆς Ὠλένου κάτ. 250. ΔΝ εἰς ἀπόστασιν 27 χιλιαμ. Δραγάνον ἔδρα τοῦ δήμου Δύμης, ἧς τὰ ἐρείπια ἀπαντῶνται παρὰ τὸ χωρίον Πελικιόκαστρον πρὸς Δ τῶν Πατρῶν. ΔΝ εἰς ἀπόστασιν 18 χιλιαμ. Χαλινδρίτσα παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Σελινουῦντος (ποτάμι τῆς Βολιτσας) κάτ. 700, ἔδρα τοῦ δήμου Φαρῶν, ὧν τὰ ἐρείπια ἀπαντῶνται κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τῆς Καμινίτσας μεταξὺ τῶν χωρίων Πρεβεζοῦ καὶ Ὑσσαρι. Πρὸς Ν τῶν Πατρῶν καὶ εἰς ἀπόστασιν 44 χιλιαμ. Προστοβίτα κάτ. 720, ἔδρα τοῦ δήμου Τριταίας, ἧς λείψανα σώζονται κατὰ τὴν θέσιν Καστρίτσας, 4 περίπου χιλιαμ. πρὸς Β τοῦ χωρίου

ἀγίου Βλάση. Πρὸς Α τῶν Πατρῶν εἰς ἀπόστασιν 35 χιλια-
μέτρων Ἀραγόζενα, ἔδρα τοῦ δήμου Ἐρινέου, οὗτινος ὁ λιμὴν
λέγεται σήμερον τοῦ Λαμπίρη.

Τῆς ἐπαρχίας *Aigalelas* πρωτεύουσα Αἴγιον (κοινῶς
Βαστίτσα) ΒΔ τῶν Ἀθηνῶν εἰς ἀπόστασιν 132 χιλιαμ. κάτ.
7000, ἔχουσα καὶ γυμνάσιον. Ἡ πόλις αὕτη κεῖται ἐπὶ λόφου
περατουμένου εἰς βράχον ἔχοντα ὕψος 50 περίπου ποδῶν,
χωριζόμενον ἀπὸ τῆς ἀκτῆς διὰ στενοῦ ἐπιπέδου, ἀπέχει
δὲ τῆς θαλάσσης περὶ τὰ 1200 μέτρα. Τὸ κλίμα αὐτῆς
εἶνε ἄστατον καὶ ὑπέκειται εἰς τὰς παντοίας μεταβολὰς
τοῦ περιβρέχοντος τὰς ἀκτὰς αὐτῆς πολυστάλου Κορινθιακοῦ
κόλπου· κυρίως οἱ κάτοικοι φοβοῦνται τὸν κακοποιὸν ἄνε-
μον τοῦ κατὰ τὸ νότιον τῆς πόλεως κειμένου Μαυρικιώτου
ἄρου. Τὰ ὕδατα αὐτῆς εἶνε βαρύνοντα. Ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ
ἔχει ὀρηκτῆριον ἀσφαλές, σκεπόμενον ὑπὸ χθαμαλῆς προ-
κυμαίας, εἰς ὃ πρόσορμίζονται τὰ πλοῖα πρὸς παραλαβὴν Κο-
ρινθιακῆς σταφίδος, ἧς μεγάλη ἐξαγωγή γίνεται ἐντεῦθεν. Εἰς
τὴν πόλιν ταύτην ὡς καὶ καθ' ὅλην τὴν Β παραλίαν τῆς Πε-
λοποννήσου οἱ σεισμοὶ καὶ οἱ ἀνεμοστρόβιλοι εἰσι συνηθέ-
στατοι. Τὸ Αἴγιον ἔπαθεν ἰδίως ἐκ τοῦ σεισμοῦ τῆς 23 αὐ-
γούστου τοῦ 1817, ὅτε ἡ θάλασσα ὑψωθείσα κατέκλυσεν
ἅπαν τὸ κάτωθεν τοῦ Αἰγίου ἐπίπεδον. Τὰ περὶ τὸ Αἴγιον
ὄρη περιέχουσι πύκας ἀφθόνους πρὸς ναυπηγίαν, τὰ δὲ περίξ
αὐτοῦ εἰσὶν εὐφορα, παράγοντα παντοειδῆ προϊόντα καὶ
κυρίως Κορινθιακὴν σταφίδα· ἀπέχει τῶν μὲν Πατρῶν 37
χιλιαμ. ΝΑ, τοῦ δὲ Μ. Σπηλαίου 25 χιλιαμ. ΔΒ. Ἡ πρὸς
τὰς Πάτρας ὁδὸς εἶνε ὅλως παραθαλάσσιος, ἡ δὲ πρὸς τὸ Μ.
Σπήλαιον ὅλως ὄρεινῆ. Τὸ σημερινὸν Αἴγιον ἐπέχει τὴν θέσιν
τοῦ ἀρχαίου, ὅπερ ἔλαβε τὸ ὄνομα κατὰ τὸν μῦθον ἐκ τῆς Αἰ-
γῆς τῆς ἐκθρεψίσης τὸν Δία. ΑΝ αὐτοῦ Διακοπτὸν κάτ 2300
ἔδρα τοῦ δήμου Γιούρων. ΝΑ καὶ εἰς ἀπόστασιν 40 χιλιαμ.
ἀπὸ τοῦ Αἰγίου Βερσοβᾶ κάτ. 900 ἔδρα τοῦ δήμου Αἰγείρας.

πρὸς Α αὐτῶν εἰς ἀπόστασιν 4 χιλιαμ. Βλοβοκά κάτ. 1000. Πρὸς Ν τοῦ Διγίου καὶ εἰς ἀπόστασιν 9 ἀπ' αὐτοῦ χιλιαμ. ἡ μονὴ τῶν Ταξιάρχων, ἔχουσα τὰ δευτερεῖα τῶν ἐν Ἑλλάδι: μονῶν καὶ φημιζομένη ἐπὶ διακατοχῇ τινῶν τῶν ὀργάνων τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου.

Ἡ Ἑλβετία κατὰ τὴν δυτικὴν παραλίαν τῆς Πελοποννήσου κέτεινομένη ὄρη ἔχει τὴν Σιόλλιν (Ὁλωνόν) ὄρος πατρῶδες φθάνον εἰς ὕψος 3500 ποδῶν, τὸ Κρόνιον, τὸ Τυπαῖον καὶ τὴν Μίνθην (Βουνοῦκα ἢ βουνὸν τῆς Ἀλβένας) ἀκρωτήρ' αὐτὸν Χελωνάταν, κοινῶς Κάβο Τορνέσι, τὸν Ἰχθὺν (Κατάκωλον), καὶ τὴν Φειάν ποταμού· τὸν Πηνειὸν κοινῶς ποτάμι τῆς Γαστούνης, τὸν Ἀλφειὸν κοινῶς Ρουφιάν, τὸν Ἀνιγρον κοινῶς Μαυροπόταμον καὶ ἄλλους ποταμίσκους καὶ παραποτάμους. Οἱ κάτοικοι τῆς χώρας ταύτης ὀνομαζόμενοι τὸ κατ' ἀρχαίαν Ἐπειοὶ ἀπὸ Ἐπειοῦ υἱοῦ, ὡς λέγεται, τοῦ Ἑνδυμίωνος, μετωνομάσθησαν Ἑλλεῖοι ἀπὸ Ἑλλεῖου ἐγγονοῦ ἐκ θυγατρὸς τοῦ Ἐπειοῦ καὶ πατρὸς τοῦ Λυγέου, οὗτινος τὴν κόπρον ἐκάθηρεν, ὡς μυθεύεται, ὁ Ἡρακλῆς. Κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους οἱ Ἑλλεῖοι ἦσαν οἱ μάλλον εὐνομούμενοι τῶν κατοίκων τῆς Πελοποννήσου, ἡ δὲ χώρα αὐτῶν ἦν ἱερά τῷ Διὸς καὶ ὁ μεθ' ὅπλων ἐπερχόμενος ὡς καὶ ὁ μὴ πάσῃ δυνάμει ἀντιταττόμενος ἐθεωρεῖτο ἐναγής. Ὅθεν ταχέως ἠϋξήθησαν καὶ ἐπληθύνθησαν οἱ κάτοικοι αὐτῆς, διότι ἐν ᾧ οἱ περίοικοι ἐπολέμουν πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἑλλεῖοι καὶ οἱ ξένοι αὐτῶν ἀπελάμβανον πλήρους εἰρήνης. Τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου μετέσχον οἱ Ἑλλεῖοι δι' ἀποστολῆς τεσσαράκοντα πλοίων ὑπὸ τέσσαρος ἀρχηγούς. Ἐπίσης ἐπὶ τῶν Μηδικῶν μετέσχον τῆς ἑλληνικῆς ἀμύνης. Ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου μετέσχον τοῦ ἀγῶνος ταχθέντες κατ' ἀρχαίαν μὲν πρὸς τὸ μέρος τῶν Λακεδαιμονίων, εἶτα ὁμοῦ πρὸς τὸ μέρος τῶν Ἀθηναίων. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς Φιλίππου τοῦ Μεκεδόνοιο οἱ πρόκριτοι τῶν Ἑλλείων διαφθαρέντες ἐκ τοῦ

Μακεδονικοῦ χρυσοῦ προσεχώρησαν μὲν εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Μακεδόνων, ἠρνήθησαν ὅμως νὰ συμμετάσχωσι τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ ἐναντίον τῶν ἐλληνικῶν πόλεων μάχης. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου συνέπρῃξαν μετὰ τῶν λοιπῶν ἐλληνίδων πόλεων εἰς τοὺς ἐναντίον τοῦ Ἀντιπάτρου ἀγῶνας.

Ἡ χώρα τῆς Ἡλείας ἢ Ἡλιδος πάλαι διηρεῖτο εἰς τρία τμήματα εἰς τὴν κοίλην Ἡλιδα, τὴν Πισάτιδα καὶ τὴν Τριφυλίαν, σήμερον περιλαμβάνει δύο ἐπαρχίας τὴν τῶν Καλαβρῦτων καὶ τὴν τῆς Ἡλείας.

Ἡ ἐπαρχία Καλαβρῦτων ἐκτεινομένη πρὸς Ν τῆς Αἰγιαλείας, μεθ' ἧς συνέχεται, περιλαμβάνει τμήμα τῆς ἀρχαίας Ἀρκαδίας καὶ ἔχει κωμοπόλεις ἐπισήμους τὰ Καλάβρυτα κείμενα ΝΔ τῶν Ἀθηνῶν εἰς ἀπόστασιν 467 ἀπ' αὐτῶν χιλιαμέτρων πρὸς Α τῶν πηγῶν τοῦ Βοραϊκοῦ (ποτάμι τῶν Καλαβρῦτων), πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ ὁμωνύμου δήμου καὶ ἔδρα τοῦ ἐπισκόπου Καλαβρῦτων καὶ Αἰγιαλείας καὶ ἀριθμουμένου ἐν τῇ σειρᾷ τῶν τῆς Ἰερᾶς συνόδου τοῦ βασιλείου ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων. Ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ἀρχαίας πόλεως τῆς Ἀρκαδίας Κυναίθης, ὠνομάσθη Καλάβρυτα ἐκ τῆς εἰς ἀπόστασιν 200 περίπου μέτρων ρεῦσης καλῆς ἢ ἀγαθοεργοῦ (ἀλύσσου) βρύσεως, κατ. 2000. ΝΔ αὐτῶν εἰς ἀπόστασιν 2 χιλιαμ. ἢ μονὴ τῆς Μ. Λαύρας ἐν ἧ τῇ 22 μαρτίου τοῦ 1821 ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανὸς ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Πρὸς Β τῶν Καλαβρῦτων καὶ εἰς ἀπόστασιν 7 σχεδὸν χιλιαμ. ἢ μεγίστη μονὴ τοῦ Μ. Σπηλαίου ἐπὶ τῆς πλευρᾶς βουνοῦ ἐντὸς σπηλαίου, κτισθεῖσα τὸν 6' μ. Χ. αἰῶνα καὶ φημιζομένη ὡς διακατέχουσα μίαν τῶν εἰκόνων τῆς Θεομήτορος, τῶν κατὰ τὴν παράδοσιν ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ ἐξιστορηθεισῶν. ΑΝ εἰς ἀπόστασιν 22 χιλιαμ. Μάζι, ἔδρα τοῦ δήμου Κλειτορίας κατ. 1200' πρὸς Ν τῆς κόμης ταύτης καὶ εἰς ἀπόστασιν 13 ἀπ' αὐτῆς χιλιαμ. Λυκούρια παρὰ τὸν ποταμὸν Λά-

δωνα, κάτ. 1300. Πρὸς Β τῶν Καλαβρῦτων καὶ εἰς ἀπόστα-
σιν 9 ἀπ' αὐτῶν χιλιαμ. Κερπινὴ ἔδρα τοῦ ὁμωνύμου δήμου,
κάτ. 1000. ΝΔ τῶν Καλαβρῦτων καὶ εἰς ἀπόστασιν 27
χιλιαμ. Ζαροῦχλα ἔδρα τοῦ δήμου Νωνάκριδος κάτ. 1200.
πρὸς Α αὐτοῦ Σόλος, ἔνθα σώζονται ἀρχαῖοι τάφοι καὶ λεί-
ψανα τῆς ἀρχαίας πόλεως τῆς Ἀρκαδίας Νωνάκριδος· ἐγγὺς
ρεεῖ ἡ Μαυρονέρια καὶ Δρακινέρια, ἡ περιλάλητος τῶν ἀρχαίων
Στύξ, ἧς ὁ εἰς τὰ ὕδατα γενόμενος ὄρκος ἦν τρομερὸς
καὶ ἀμετάτρεπτος. ΝΔ καὶ εἰς ἀπόστασιν 35 χιλιαμ. ἀπὸ
τῶν Καλαβρῦτων Λειβάτζι, ἔδρα τοῦ δήμου Ψωφίδος, κάτ.

1500. ΑΒ αὐτοῦ εἰς ἀπόστασιν 9 χιλιαμ. Λεχοῦρι κάτ.

1100. ΒΑ τῶν Καλαβρῦτων εἰς ἀπόστασιν 35 ἀπ' αὐτῶν
χιλιαμ. Σβουροῦ καὶ ΝΑ αὐτοῦ Σελιάννα ἔδρα τοῦ δήμου Φελ-
λόης κάτ. 1000. ΝΔ τῶν Καλαβρῦτων εἰς ἀπόστασιν 11

χιλιαμ. Μάνεσι ἔδρα τοῦ δήμου Λαπίθων καὶ ΑΒ αὐτοῦ
Γουμένισα κάτ. 1200. ΔΝ εἰς ἀπόστασιν 27 χιλιαμ. ἀπὸ

τῶν Καλαβρῦτων Σοπιτόν καὶ Χόβολι ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς
ὄχθης τοῦ Ἐρυμάνθου, ἔδρα τοῦ δήμου Ἀροανείας κάτ.

1600. Πρὸς Ν αὐτοῦ εἰς ἀπόστασιν 13 χιλιαμ. Στρέζοβα
κάτ. 1400. ΒΑ τῶν Καλαβρῦτων καὶ εἰς ἀπόστασιν 27

χιλιαμ. Ποταμιὰ Κάτω, ἔδρα τοῦ δήμου Κραθίδος, κάτ. 600.

Ἡ ἐπαρχία *Ἡλιδος* ἡ δυτικωτέρα οὐτα τῶν ἐπαρχιῶν
τῆς Πελοποννήτου ἔχει ἀξίως λόγου κώμας· τὸν Πύργον πρωτ.

τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ δήμου Λετρίνων, ἐκτισμένον πρὸ τῶν
ἐκβολῶν τοῦ Ἀλφειοῦ ἐν τῷ Ν μέρει τῆς πεδιάδος τῆς Ἡ-

λιδος ἦτις εἶνε ἡ εὐφωρστάτη τῶν τῆς Πελοποννήτου καίται
ΝΔ τῶν Ἀθηνῶν εἰς ἀπόστασιν 251 χιλιαμ. κάτ. 8000,

πόλις ἐμπορική, ἔχουσα γυμνάσιον, πρωτοδικεῖον καὶ θεά-
τρον, συνδεδεμένη μετὰ τοῦ ἐπινείου αὐτῆς Κετακῶλου δι'

ἀμαξιτῆς ὁδοῦ· ἀρχαιότερον ἦν φρούριον, ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα
ἔλαβε, χρησιμεῖον εἰς καταφυγὴν τῶν κατοίκων τῆς πεδιά-

δος. Συνοικισθὲν εἶτα, ἤμασε πρὸ τοῦ 1821, ἀλλὰ τῷ

1825 άνεσκάφη ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων καὶ μετὰ τὴν ἀνίδρυσιν τοῦ βασιλείου ἀνωκοδομήθη. ΒΔ αὐτοῦ εἰς ἀπόστασιν 27 χιλιαμ. Γαστούνη ἔδρα τοῦ δήμου Ἑλιδος ἐπὶ πεδιάδος εὐφορωτάτης κάτ. 1500. ΝΑ εἰς ἀπόστασιν 6 χιλιαμ. Καλίτσα κάτ. 1000 καὶ ἐγγὺς αὐτῇ Δερβις Τσελεμπῆ κάτ. 900. ΒΔ τοῦ Πύργου εἰς ἀπόστασιν 72 χιλιαμ. Μανολάδα ἔδρα τοῦ δήμου Βουπρασιῶν κάτ. 500. ΑΒ εἰς ἀπόστασιν 27 χιλιαμ. ἀπὸ τοῦ Πύργου Λουκόβιτσα καὶ ΝΑ 9 χιλιαμ. ἀπ' αὐτῆς Σιμόπουλον ἔδρα τοῦ δήμου Πηνειῶν κάτ. 400. ΒΑ 44 χιλιαμ. ἀπὸ τοῦ Πύργου Δίβρη, ἔδρα τοῦ δήμου Λαμπείας κάτ. 2000. ΒΑ, 16 ἀπὸ τοῦ Πύργου χιλιαμ. Λαντσόη ἔδρα τοῦ δήμου Ὠλένου κάτ. 600. ΒΑ, 27 ἀπὸ τοῦ Πύργου χιλιαμ. Δοῦκκ, ἔδρα τοῦ δήμου Ὀλυμπίων κάτ. 650. ΝΑ αὐτοῦ εἰς ἀπόστασιν 2 χιλιαμ. Λάλα ἄσσημον χωρίδιον, περιβόητον ἄλλοτε ὡς κατοικία τῶν Λαλιωτῶν Τούρκων. ΒΔ εἰς ἀπόστασιν 32 χιλιαμ. ἀπὸ τοῦ Πύργου Δεχαινά, ἔδρα τοῦ δήμου Μυρτουντιῶν κάτ. 2000· πρὸς Δ καὶ εἰς ἀπόστασιν 13 χιλιαμ. ἀπὸ τῶν Δεχαινῶν Κυλλήνη ἢ Γλαρέντζα ἐπίνειον τῶν Δεχαινῶν.

Πάλαι πόλεις ὀνομαστάς εἶχε· τὴν Ἑλιδα πρὸς Α τῆς Κυλλήνης (Γλαρέντζας) ἐπὶ λόφου ἐν πεδίῳ εὐφορωτάτῳ. Ὁ λόφος ἐφ' οὗ ἡ Ἑλις ἔκειτο μετωνομάσθη εἶτα Καλοσκοπή, τὴν δὲ λέξιν μεταφράσαντες οἱ Ἑνετοὶ ὠνόμασαν Μπελβεδέρε ὅλην τὴν ἐπαρχίαν τῆς Ἑλιδος. ΝΔ τῆς Καλοσκοπῆς εἰς ἀπόστασιν 13 χιλιαμ. καίτοι σήμερον ἡ κωμόπολις Γαστούνη τὴν Πύλον ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Λάδωνος κατὰ τὴν ὄρεινὴν ὁδὸν τὴν ἐξ Ὀλυμπίας εἰς Ἑλιν, διαμφισθητοῦσαν πρὸς τὴν Μεσσηνικὴν ὁμώνυμον πόλιν τὴν γέννησιν τοῦ Νέστορος. Πρὸς Ν τῆς Ἑλιδος εἰς ἀπόστασιν 11 χιλιαμ. τὴν Ἐρυραν πατρίδα, ὡς ἐλέγετο, τοῦ Τληπολέμου υἱοῦ τοῦ Ἡρακλέους τὴν Λασιάαν πόλιν ὀχυρωτάτην καὶ ἀξιόλογον πρὸς τὰ μεθόρια τῆς Ἀρκαδίας, ἧς τὴν θέσιν κατέχει τὸ χωρίον

Αλάλα. Κατέναντι τοῦ χωρίου τούτου ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς καλουμένης σήμερον Ἀντιλάλου, εἰς ἀπόστασιν 29 περίπου χιλ. ἀπὸ τῆς Ἡλίδος, ἦν ἡ Ὀλυμπία, τόπος περιλάλητος ἐν ᾧ ἦν ναὸς τοῦ Διὸς μετὰ μαντείου καὶ ἔνθα κατὰ τετραετίαν ἐτελοῦντο οἱ περιδοξοὶ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες, ἡ μεγίστη τῶν τεσσάρων μεγάλων τῆς Ἑλλάδος ἐθνικῶν ἐορτῶν. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ πρὸς πολλοὺς ἀναθήμασιν ἐθαυμάζετο τὸ πελώριον ἐλεφάντινον ξόανον τοῦ Διός, ὅπερ κατεσκεύασεν ὁ περιλάλητος Ἀθηναῖος τεχνίτης Φειδίας ὁ Χαρμίδου, συνεργολάβων ἔχων τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ Πάναινον κοσμήσαντα διὰ χρωμάτων τὸ ξόανον. Ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ ἀγάλματος τούτου ἀνεγινώσκετο·

Φειδίας Χαρμίδου υἱὸς Ἀθηναῖος μ' ἐποίησε.

Ὁ ναὸς τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς ἦν Δωρικῆς τέχνης ὕψος μέχρι τοῦ ἀετώματος εἶχεν 68 ποδῶν, πλάτος 95 καὶ μήκος 235· ᾠκοδομήθη δὲ ἐκ κεράμων οὐχὶ ὀπιτῆς γῆς, ἀλλ' ἐκ μαρμάρου Πεντελησίου κατεσκευασμένου ἐν εἴδει κεράμου, ὅπερ ἦν ἐφεύρεσις ἀνδρὸς Ναξίου Βύζου καλουμένου. Τὸν ναὸν τοῦτον ᾠκοδόμησεν ἐγγῶριος τέκτων ὀνόματι Αἰβῶν. Εἰς ἀπόστασιν 4 χιλιαμ. ἀπὸ τῆς Ὀλυμπίας ἦν ἡ Ἡρακλεία πόλις ὀνομαστή, ἣς τὴν θέσιν κατέχει σήμερον τὸ χωρίον Στρέφι κείμενον ἐν τῷ δήμῳ Ὀλυμπίων ΝΔ τῆς Δοῦκα καὶ εἰς ἀπόστασιν 18 ἀπ' αὐτῆς χιλιαμ. ἀριθμοῦν ἤδη 650 κατ. Μεταξὺ Ὀλυμπίας καὶ Ἡρακλείας ἔκειτο ἡ Σαλμώνη τὸ ὄνομα λαβοῦσα ἀπὸ Σαλμωνέως τοῦ Αἰόλου, ὅστις ἀσεβήσας πρὸς τὸ θεῖον καὶ λέγων ἑαυτὸν εἶναι Δία κατεκερανώθη ὑπὸ τοῦ Διός. 12 χιλιαμ. πρὸς Δ τῆς Ὀλυμπίας καὶ 17 περίπου πρὸς Ν τῆς Ἡλίδος ἐπὶ τῆς θέσεως ἐφ' ἧς σήμερον ἐπὶ τῆς ἀπὸ Κατακώλου εἰς Πύργον ὁδοῦ κεῖται τὸ χωρίον καὶ ἡ μονὴ ἁγίου Ἰωάννης ᾠκοδόμηντο πάλαι αἱ Λέτρινοι, πόλισμα κτισθέν, ὡς ἐλέγετο, ὑπὸ Λετρώως τοῦ υἱοῦ τοῦ Πέλοπος.

§ 3 Νομὸς Μεσσηνίας.

(62,50 □ Μ. κάτ. 156,000)

Ὁ νομὸς τῆς Μεσσηνίας εἶνε ὁ εὐγαιότερος, εὐφορ-
 τερὸς καὶ τερπνότερος τόπος πάσης τῆς Πελοποννήσου,
 κατέχων τὸ ΝΔ μέρος τῆς Πελοποννήσου, ὁρίζεται πρὸς
 Β ὑπὸ τῆς Ἰλιδος, πρὸς Δ καὶ Ν ὑπὸ τῆς Θαλάσσης
 καὶ πρὸς Ν ὑπὸ τῆς Λακωνίας.

Ἡ χώρα αὕτη τὸ κατ' ἀρχὰς ἦν ἔρημος, λέγεται δὲ ὅτι
 κατωκλήθη ὑπὸ Ἀργείων καὶ Λακεδαιμονίων ὀδηγηθέντων ὑπὸ
 τοῦ Πολυκάου, υἱοῦ τοῦ Λέλεγος, θεοῦ νυμφευθεὶς τὴν ἐξ Ἀρ-
 γους Μεσσήνην, θυγατέρα τοῦ Τριόπυ μὲγα φρονούσαν ἐπὶ τῷ
 πατρὶ, ὤθηθη εἰς ἀποικισμὸν τῆς χώρας ὑπ' αὐτῆς, μὴ ἀνε-
 χομένης νὰ βλέπῃ τὸν σύζυγον ἰδιωτεύοντα. Ἐπὶ τῶν Τρωϊ-
 κῶν ἡ Μεσσηνία ὑπέκειτο εἰς τὸν Μενέλαον. Ἐπὶ τῆς καθό-
 δου τῶν Ἑρακλειδῶν οἱ Μεσσήνιοι δὲν ἐξεβλήθησαν τῆς χῶ-
 ρας ἀλλ' ἔμειναν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Ἑρακλείδου Κρε-
 σφόντου, εἰς θν διὰ κλήρου ἔλαχον. Τοῦ Κρεσφόντου τούτου
 σύζυγος ἐγένετο Μερόπη ἡ Κυψέλου, ἐξ ἧς πρὸς ἄλλοις υἱοῖς
 ἐγέννησε καὶ τὸν Αἴπυτον, θ; διεδεχθεὶς αὐτὸν ἐπὶ τοῦ
 θρόνου ἐτιμώρησε τοὺς φρονεῖς τοῦ πατρὸς του. Τὴν χώραν
 τχύτην διὰ τὸ εὐφορὸν αὐτῆς ἐπωφθαλμίων οἱ Λακεδαιμόνιοι,
 οἵτινες κατ' ἀρχὰς μὲν περιωρίζοντο εἰς μεμονωμένους ἐπι-
 θέσεις, ἀλλὰ βραδύτερον ἀνέλαβον συστηματικώτερον κατ' αὐ-
 τῆς πόλεμον, ὅπως διὰ τῶν ὀπλων χειρώσασι τὴν Μεσσηνίαν.
 Ὁ πρῶτος τῶν πολέμων τούτων ἀρξάμενος τῷ 742 π. Χ.
 παρετάθη ἄχρι τοῦ 722 καὶ ἀπέληξε διὰ τῆς ὑποδουλώσεως
 τῶν Μεσσηνίων. Ἐν τῷ εἰκοσαετεί τούτῳ πολέμῳ ἀνεδείχθη
 ὑπὲρ πάντας τοὺς Μεσσηνίους διὰ τὴν πρὸς τὴν πετρίδα
 στοργὴν αὐτοῦ ὁ Αἴπυτιδης Ἀριστόδημος. Οἱ Λακεδαιμόνιοι
 κατεχράσθησαν τῆς νίκης πιέσαντες μεγάλως τοὺς δουλω-
 θέντας Μεσσηνίους, οἵτινες μὴ ὑποφέροντες τὴν ββριν τῶν

Λακεδαιμονίων μετὰ τριάκοντα ἑννέα ἐτῶν δουλείαν, δραξά-
μενοι τὰ ὄπλα, τῷ 683, διεξήγαγον ἐπὶ 26 ἔτη ὑπὸ τὸν Αἰ-
πυτίδην Ἀριστομένην αἵματηρώτατον ἀγῶνα φέροντα ἐν τῇ
ἱστορίᾳ τὸ ὄνομα Β' Μεσσηνιακὸς πόλεμος. Καταταχθέντες εἴτα
οἱ Μεσσήνιοι ἐν τῇ τάξει τῶν εἰλώτων, ἐναγωνίως ἔδακνον
τὸν κημὸν τῆς δουλείας, εὐκαιρίας ποθοῦντες πρὸς ἐξέγερσιν·
ὄθεν ὅτε τῷ 460 π. Χ. ἡ Σπάρτη ἔπαθεν ἐκ σφοδροῦ σεισμοῦ
οἱ Μεσσήνιοι ἔδραξαν τὰ ὄπλα καὶ καταλαβόντες τὴν Ἰθώ-
μην ἠνάγκασαν τοὺς Σπαρτιάτας νὰ ἀφήσωσιν αὐτοὺς ὅπως
ὑπόσπονδοι ἐξέλθωσι τῆς χώρας καὶ καταλάβωσι τὴν Ναύ-
πακτον. Ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου συνεμάχησαν
τοῖς Ἀθηναίοις καὶ παρέσχον οὐ μικρὰ πράγματα εἰς τοὺς
Λακεδαιμονίους. Μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην (8 Ἰουλίου
371 π. Χ.) οἱ Θεβαῖοι ἐπεμψαν ἀγγέλους πρὸς τοὺς ἐν Ἰταλίᾳ,
Σικελίᾳ καὶ ὅπου ἀλλαγῆ ὄκρου Μεσσήνιοις, προσκαλοῦν-
τες αὐτοὺς νὰ ἀναλάβωσι τὴν χώραν αὐτῶν. Ἐκ τοῦ πρὸς
τὴν πατρίδα πόθου καὶ τοῦ πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους μί-
σους ἐμπνεόμενοι οἱ Μεσσήνιοι, ἐπανῆλθον καὶ χρηματισθέν-
τες κατ' ὄναρ ἔκτισαν διὰ τοῦ Θεβαίου στρατηγοῦ Ἐπαμει-
νώδου πόλιν ὀνομασθεῖσαν *Μεσσήνη* (1). Ἀπειλούμενοι εἴτα
ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων μετὰ τὴν ἐκ τῆς Πελοποννήσου ἐξοδὸν
τῶν Θεβαίων, οἱ Μεσσήνιοι συνεμάχησαν μετὰ Φιλίππου τῆς
Μακεδονίας καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν συμμετέσχον τῆς κοινῆς
ἀμύνης τῷ 338 κατὰ τὴν ἐν Χαιρωνείᾳ μάχην. Μετὰ τὸν
θάνατον ὁμως Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου μετέσχον τῶν κατὰ
τῶν Μακεδόνων πολέμων τῶν Ἑλληνίδων πόλεων. Ἐπὶ τῆς
εἰσβολῆς τῶν Γαλατῶν (279 καὶ 278 π. Χ.) ἠπράκτησαν,
διότι οἱ Λακεδαιμόνιοι δὲν ἠθέλησαν νὰ συμμαχήσωσι μετ'

(1) Τὴν πόλιν ταύτην ἔκτισαν ἐπὶ τῆς θέσεως ἐν ἣ ἀνεῦρον τεθαμ-
μένην ὕδριαν φέρουσαν ἐπὶ λεπτοτάτου ἐν αὐτῇ κασσιτέρου γεγραμ-
μένην τὴν τελετὴν τῶν μεγάλων Θεῶν, ἣν ὁ Ἀριστομένης ἔκρυψεν
ἐκεῖ τῷ 657 π. Χ. ὅπως μὴ περιπέσῃ εἰς χεῖρας τῶν Λακεδαιμονίων.

αὐτῶν. Τὸ γενναϊόφρον ὅμως τοῦ χαρακτῆρας αὐτῶν ἀπέδει-
ξαν οἱ Μεσσήνιοι μετὰ ἐξ ἔτη τῷ 272, ὅτε ἀπειλουμένης τῆς
Σπάρτης ὑπὸ Πύρρου τοῦ Αἰαλίδου, αὐτόκλητοι ἔδραμον οὗτοι
εἰς βοήθειαν τῶν Λακεδαιμονίων. Ἐπὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπα-
ναστάσεως ἀνήκεστα ἔπαθεν ἡ Μεσσηνία ὑπὸ τοῦ Αἰγυπτίου
Ἰβραχίμ πικσᾶ, καταστρέψαντος αὐτὴν διὰ πυρὸς καὶ σι-
δήρου. Οἱ ναύαρχοι Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας δις συνε-
βούλευσαν αὐτῷ νὰ παύσῃ τὸ καταστρεπτικὸν αὐτοῦ ἔργον,
ἀλλ' ὁ Ἰβραχίμ. παρήκουσε καὶ τοῦτο ἦν μία τῶν κυρίων
αἰτιῶν τῶν ἐξερεθισασῶν τοὺς ναύαρχους ὅπως τῇ 8 ὀκτω-
βρίου τοῦ 1827 καύσωσιν ἐν τῷ λιμένι τῆς Πύλου (Νεοκά-
στρου) τὸν Τουρκοαἰγυπτιακὸν στόλον.

Ὀνομαστότερα αὐτῆς ὄρη εἶνε ἡ Ἰθώμη ὀνομαζομένη
σήμερον Βούρκανον ἀπὸ τινος μονῆς κειμένης ἐπ' αὐτῆς καὶ
φερούσης τὸ ὄνομα Βουρκάνου· τὸ ὕψος αὐτῆς εἶνε 5.300
ποδῶν· ἡ Βίρα, κοινῶς Τετράζι, πρὸς τὰ μεθόρια τῆς Ἀρκα-
δίας· ὁ Τημαθίας πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ ποταμοῦ Παμίσου,
καλούμενος σήμερον Λυκόδημον. Τὸ Αἰγαλέον κοινῶς ἅγιος
Νικόλαος καὶ Μάλι, ἔχον ὕψος 2.600 ποδῶν.

Ἀκρωτήρια ἔχει τὸν Ἀκρίταν καλούμενον ἄλλως καὶ
Ἀσιναῖον, φυλάξαντα δὲ σήμερον τὸ ἐνετικὸν ὄνομα Κάβο-
Γάλο, τὸ νοτιοδυτικώτατον ἀκρωτήριον τῆς Πελοποννήσου.
Κορυφᾶσιον κατὰ τὸν πρὸς Δ. αἰγιαλόν, 10 χιλιαμ. βορείως
τῆς Μοθώνης· ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου σώζονται ἐρείπια
φρουρίου τοῦ μεταίωνος ὀνομαζόμενα Παλαιὸ Νεβαρίνο· κά-
τωθεν αὐτοῦ πρὸς Β ὑπάρχει μέγα σπήλαιον, καλούμενον
Βοῖδδὸ ἢ Βοῖδδὸ Κοιλιά, ἔχον μῆκος 60, πλάτος δὲ καὶ ὕψος
ἀνὰ 40 ποδῶν. Πρὸς Β τοῦ ἀκρωτηρίου εἰς ἀπόστασιν 11
χιλιαμ. ἕτερον ἀκρωτήριον κατὰ τὸν πρὸς Δ ἐπίσης αἰγια-
λὸν Πλαταμώδης καὶ κοινῶς Ἀγία Κυριακή.

Ποταμοὺς ἀξιοσημειώτους ἔχει τὸν Νέδαν πηγάζοντα ἐκ
δειράδος τινὸς τοῦ Λυκαίου, ὄρους τῆς Ἀρκαδίας, καὶ ρέοντα

διὰ τοῦ Β τῆς Μεσσηνίας ἐξ Α πρὸς Δ ὁ ποταμὸς οὗτος ὀνομάζεται σήμερον Μπούζι. Κοῖος κοινῶς σήμερον ποτάμι τοῦ Δερθενίου τῆς Κόχλας. Βαλύρα, ὀνομασθεὶς οὕτω διότι ἐν αὐτῷ, ὡς λέγεται, ὁ Μεσσήνιος μάντις Θάμυρις τυφλωθεὶς ἀπώλεσε τὴν λύραν του· σήμερον ὀνομάζεται Βασιλικὸν καὶ Μαυροζούμενον. Λευκασία ποταμίσκος σχηματιζόμενος ἐκ τῆς συμβολῆς τῶν χειμάρρων Ἀγρολιθάνι καὶ Διαβολίτσα. Ἄρις, ἕτερος ποταμίσκος κοινῶς Πήδημα ὀνομαζόμενος σήμερον. Πάμισος κοινῶς Πιρνάτσα, πηγάζων εἰς ἀπόστασιν 4 χιλιαμ. ἀπὸ τῆς Μεσσηνίας καὶ ἐκδίδων 8 χιλιαμ. μακρὰν αὐτῆς εἰς τὸν Μεσσηνιακὸν κόλπον. Οἱ ἀρχαῖοι ἐπίστευον ὅτι τὸ ὕδωρ τῶν πηγῶν τοῦ Παμίσου ἦν ἱερατικὸν νοσημάτων μικρῶν παιδίων. Νέδων, νῦν ποτάμι τῆς Καλαμάτας, ποταμίσκος κατερχόμενος ἐκ τῆς Λακωνικῆς.

Ὁ νομὸς τῆς Μεσσηνίας περιέχει πέντε ἐπαρχίας·
 1) Καλαμῶν· 2) Μεσσηνίας· 3) Πυλίας· 4) Τριφυλίας
 καὶ 5) Ὀλυμπίας.

Ἡ ἐπαρχία Καλαμῶν κειμένη μεταξὺ τῶν ἐπαρχιῶν, Ὀλυμπίας, Μεγαλοπόλεως καὶ Μεσσηνίας καὶ πρὸς Ν περιβαλλομένη ὑπὸ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ τῆς Μάνης ἐν μέρει, ὅλη ἔχει διαφόρους κλίδους τοῦ Ταυγέτου, ἦτοι τὸ Γομοβοῦνι, τὸν Μυλεθὸν καὶ τὴν Ἀλγόνιαν, ποταμοὶ τὸν Πάμισον (Πιρνάτσα) πρὸς Δ καὶ τὸν Νέδοντα (ποτάμι τῆς Καλαμάτας) πρὸς Α. — Πόλεις καὶ κῶμαι ἀξίαι λόγου εἰσὶ· Καλάμαι κοινῶς Καλαμάτα ΝΔ τῶν Ἀθηνῶν εἰς ἀπόστασιν 225 χιλιαμ. ἔδρα νομάρχου καὶ ἀρχιεπισκόπου, Μεσσηνίας τιτλοφορουμένου καὶ ἀριθμουμένου ζ' ἐν τῇ ἱεραρχικῇ τάξει, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ δήμου Καλαμῶν ἐν τῷ μυχῷ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου εἰς ἀπόστασιν 2 σχεδὼν χιλιαμ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης· πόλις ἐμπορικὴ, ἔχουσα γυμνάσιον καὶ πρωτοδικεῖον, τρία ἀτμῆρη βιομηχανικὰ καταστήματα, μεταξοκλωστήρια, βιομηχανίαν μεταξωτῶν ὑφασμά-

των, ἀμαξιτήν ὁδὸν μέχρι Νησίου πρωτευούσης τῆς ἐπαρχίας Μεσσηνίας καὶ κατ. 8000. Κεῖται ἐπὶ εὐφόρου καὶ ἐκτετακμένης πεδιάδος, ἀρδευομένης ὑπὸ τοῦ Παμίσου καὶ τοῦ Νέδοντος καὶ παράγει σῦκα, σταφίδας, ἔλαιον, μέταξαν, πορτογάλια κλπ. ΒΔ εἰς ἀπόστασιν 8 χιλιαμ. Καμάρι εὐφόρος κώμη κειμένη ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἄριος (Πηδήματος) κατ. 1500 ἔδρα τοῦ δήμου Θουρίας. ΔΒ εἰς ἀπόστασιν 13 χιλιαμ. Ἀσλάναχα ἔδρα τοῦ δήμου Ἄριος, μεσόγειος κώμη, κατ. 1300. Πρὸς Β εἰς ἀπόστασιν 38 χιλιαμ. Πολιανὴ ἔδρα τοῦ δήμου Ἀμφείας κατ. 2500. ΑΒ εἰς ἀπόστασιν 23 χιλιαμ. Τσερνίτσα καὶ ΒΑ αὐτῆς Σίτσοβα, ἔδρα τοῦ δήμου Ἀλγαωνίας κατ. 1800.

Ἡ ἐπαρχία Μεσσηνίας κειμένη μεταξὺ τῶν ἐπαρχιῶν Πυλίας, Ὀλυμπίας, Καλαμών καὶ Ἀρκαδίας καὶ πρὸς Ν περιβαλλομένη ὑπὸ τοῦ Κυπαρισσιακοῦ κόλπου, ἔχει ὄρη μὲν τὰ Νόμια πρὸς Β καὶ τὴν Ἰθώμην (Βουρκάνο) ἐν μέσῳ, ποταμοὺς δὲ τὸν Πάμισον καὶ τὸν Βαλύραν· πεδιάδα εὐφρορωτάτην, ἣν οἱ ἀρχαῖοι Μικκρίν ἐκάλουν, καὶ πόλεις καὶ χωρία ἀξιοσημεῖωτα· Νησίον ΝΔ τῶν Ἀθηῶν εἰς ἀπόστασιν 216 χιλιαμ. ἔδρα τῆς ἐπαρχίας Μεσσηνίας καὶ τοῦ δήμου Παμίσου κατ. 6000. ΔΒ αὐτοῦ εἰς ἀπόστασιν 16 χιλιαμ. Μαυρομαμάτι ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ὑπὸ τοῦ Ἐπαμεινῶδου συνοικισθείσης Μεσσηνίας, κατ. 450, ἔδρα τοῦ δήμου Ἰθώμης· ΒΔ εἰς ἀπόστασιν 27 χιλιαμ. Πολαίνα ὀνομαστὴ διὰ τὰς αὐτόθι συγκροτηθείσας μάχας· πρὸς τὸν Αἰγύπτειον Ἰβραχίμην, καὶ ΒΑ εἰς ἀπόστασιν 5 ἀπ' αὐτῆς χιλιαμ. Κουτήφαρι ἔδρα τοῦ δήμου Ἀριστομένου κατ. 400. ΔΒ τοῦ Νησίου εἰς ἀπόστασιν 9 χιλιαμ. Ναζίρι ἔδρα τοῦ δήμου Εὐκας κατ. 700. ΔΒ εἰς ἀπόστασιν 30 περίπου χιλιαμ. Διαβολίτσα ἔδρα τοῦ δήμου Ἀνδανίας κατ. 500.

Ἡ ἐπαρχία Πυλίας κειμένη μεταξὺ Τρυφιλίας καὶ Μεσσηνίας καὶ περιβαλλομένη ἐκ Δ μὲν καὶ Ν ὑπὸ τοῦ Ἰονίου πε-

λάγους, ἐξ Α δὲ ὑπὸ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου ἔχει Ὀρη μὲν τὸν Τρουαῖον (Κοντοζώνη) καὶ τὸν Τηλεθίαν (Λυκόδημο). ἀκρωτήρια δὲ τὸ Κορυφάσιον ἀπέναντι τῆς Σφακτηρίας καὶ τὸν Ἀκίτζι εἰς τὸ νοτιώτατον μέρος· ποταμοὺς τὸν Σέλλαν (Λογγοδάρδο) καὶ τὸν Βικνία καὶ νήσου τὴν Σφακτηρίαν (Σααγίαν), ἐπίσημον διὰ τὴν ἐν τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ νίκην τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν (425 π. Χ.), ὅτε πρῶτην φοράν Λακεδαιμόνιοι στρατιῶται παρεδόθησαν αἰγμάλωτοι· τὰς Οἰνούσας, (Σαπιέντσαν καὶ Καθέρην), καὶ τὴν μικρὰν παρὰ τῷ Ἀκρίτα Θορανοῦσαν (Βενετικό). Τῆς ἐπαρχίης ταύτης ἀξιωματικοὶ κωμοπόλεις εἰσὶ Πίλος (Νεόκαστρον καὶ Νκυκρίοι· ὑπὸ τῶν Φράγκων), ἧτις πρὸς διακρίσιν τῆς ἐν Ἠλιδι ἐλέγτο Μεσσηνιακῇ, ΝΑ τῶν Ἀθηναίων εἰς ἀπόστασιν 242 χιλιαμ. ἐν τῇ παραλίᾳ κατασκευῆς τῆς νήσου Σφακτηρίας, κάτ. 2000. Ἡ κωμοπολις αὕτη ἔχει εὐρυχωρότατον λιμένα. ἐν ᾧ τῇ 8 ὀκτωβρίου τοῦ 1827 καὶ τῶν στόλων Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Ρωσσίας, κωθενώμεναι ὑπὸ τῶν ναυάρχων Κοδριγκτῶνος, Δεριγνὸ καὶ Χαϊδὸν ἔκκυσαν τὸν τουρκοαἰγυπτιακὸν στόλον. Πρὸς Ν καὶ εἰς ἀπόστασιν 9 χιλιαμ. Μεθώνη ἔχουσα ἐνετικὸν φρούριον καὶ κάτ. 1100, ἔδρα τοῦ ὁμωνύμου δήμου. ΝΑ εἰς ἀπόστασιν 35 χιλιαμ. Κορώνη ἔχουσα φρούριον ἰσχυρόν, κάτ. 2500, ἔδρα τοῦ δήμου Κολωνιάδων. Πρὸς Ν τῆς Κορώνης αἱ Οἰνούσαι νῆπι (Σαπιέντσα καὶ Καθέρην) ΒΑ τῆς Πυλίας εἰς ἀπόστασιν 49 χιλιαμ. Πεταλίδι· κάτ. 600, συνοικισμὸς Λακωνῶν· ΔΝ τούτου εἰς ἀπόστασιν 2 χιλιαμ. Χατκαλι κάτ. 650, ἔδρα τοῦ δήμου Κορώνης. ΒΑ τῆς Πυλίας καὶ εἰς ἀπόστασιν 15 χιλιαμ. Χαντζῆ, κάτ. 450· ΒΔ δὲ τούτου εἰς ἀπόστασιν 2 χιλιαμ Βλαχόπουλο ἔδρα τοῦ δήμου Βουφράσου, κάτ. 800. ΔΒ εἰς ἀπόστασιν 11 χιλιαμ. Μανιάκι, ὀνομαστὸν διότι τῇ 19 μαΐου τοῦ 1825 ἐν αὐτῷ ἔπεσεν ὁ Δικαῖος Παπαφλέσας μαχόμενος κατὰ τοῦ Ἰβραχίμ πασᾶ.

Ἡ ἐπαρχία τῆς Τριφυλίας ἐκτετατομένη κατὰ μῆκος τοῦ Κυπαρισσιακοῦ κόλπου ἀπὸ τῶν Νομίων ὁρίων μέχρι τῆς Πυλίας, ἔχει ὄρη μὲν τὸ Αἰγάλεον (ἄγριος Νόμιος καὶ Μάλι), τὸ Ψυχρὸν (Σίχι) καὶ τὰ Κνωβούρια ποταμοὺς δὲ τὸν Νέδον, τὸν Κυπαρισσον τῆς Ἀρκηδίας καὶ ἄλλους μικροὺς. Κομποπόλεις καὶ χωρία αὐτῆς εἰσὶν Κυπαρισσία 247 χιλιάμ. ΝΔ τῶν Ἀθηνῶν, ἔδρα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ δήμου Κυπαρισσίας καὶ ἔδρα τοῦ ἐπισκόπου Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας καὶ τῆ ἱεραρχικῆς τάξεϊ ἡ κομποπολις αὕτη ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ΒΑ ὑψοῦς τοῦ ὄρους Ψυχροῦ καὶ εἰς ἀπόστασιν 2 περίπου χιλιάμ. ἀπὸ τῆς θαλάσσης ἔχει θέαν τερπνὴν καὶ κατ. 4000 ΔΝ αὐτῆς, Πρώτη, νῆσοι ἀκατοίκητοι. ΔΝ εἰς ἀπόστασιν 12 χιλιάμ Φλικιά, κομποπολις ὠραία, ἐκτισμένη ἐντὸς ἐλαιῶνος, κατ. 5000. ΝΑ εἰς ἀπόστασιν 14 χιλιάμ. Σελα καὶ ΑΒ Σαρακηάδα κατ. 800, ἔδρα τοῦ δήμου Τριπόλης. ΑΒ εἰς ἀπόστασιν 18 χιλιάμ. Σιδιρόραστον, ἔδρα τοῦ δήμου Αὐλώνος, κατ. 1000 ΒΑ εἰς ἀπόστασιν 18 χιλιάμ. Σουλιμα, ἔδρα τοῦ δήμου Δωρίου, κατ. 1300.

Ἡ ἐπαρχία Ὀλυμπίας κειμένη μεταξὺ Ἠλείας, Τριφυλίας, Ἀρκηδίας καὶ Μεσσηνίας, ἔχει ὄρη μὲν τὸ Λύκιον καὶ τὰ Νόμια, ποταμοὺς δὲ τὸν Ἀλφεὸν (ο.φ.α), τὸν Νέδον (Μπουζι), καὶ τὸν Βαλῦραν (Βασιλικό). Κομποπόλεις καὶ χωρία αὐτῆς ὀνομαστὰ εἰσὶν Ἀνδρισταίνα 203 χιλιάμ. ΝΔ τῶν Ἀθηνῶν εἰς τοὺς Β πρόποδες τοῦ Λυκίου ὄρους, κατ. 2000, ἔδρα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ δήμου Ἀνδρισταίνης. ΒΔ εἰς ἀπόστασιν 10 χιλιάμ. Ζιχτι, ἔδρα τοῦ δήμου Ἀλιφείρας κατ. 1100. ΒΔ εἰς ἀπόστασιν 35 χιλιάμ. Κρεστενα, κατ. 700, ἔδρα τοῦ δήμου Σαλλουῦτος. ΒΔ εἰς ἀπόστασιν 44 χιλιάμ. Ἀγολιῖτσα ἔδρα τοῦ δήμου Βώλακας, κάτοικα, 1800. ΒΔ εἰς ἀπόστασιν 15 χιλιάμ. Ἀλῶνα κατ. 1200, ἔδρα τοῦ δήμου Ἀρήνης. ΝΔ εἰς ἀπόστασιν 15 χιλιαμέτρων Ζουριζα κατ. 1700, ἔδρα τοῦ δήμου Φιγαλίας.

Πάλαι είχε πόλεις τὴν *Μεσσηνίαν* κτισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἐπιφρονίου τοῦ 370 π.Χ. καὶ ἣς τὴν θέσιν κατέχει σήμερον τὸ Μυροματάκι, ἔξω τοῦ δήμου Ἰθώμας τὴν Καρδαμύλην ἐπὶ βόρῃ τρυφίῃ· κατὰ τὴν Α πλευρὰν τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, ἐπὶ τῆς θέσεως, ἣ κατέχει σήμερον ἡ Σκαρδαμουλαί τὴς Φιόρας πρὸς τὸ Β τοῦ Μετσανικοῦ κόλπου, ὡς τὴν θέσιν κατέχουσι σήμερον αἱ Καλάμκι τὴν Θουρίαν ἐγγυὲς τῶν μεθορίων τῆς Λακωνίας, ἐν τῇ θέσει τοῦ σήμερον Παλαιοκάστρου Μεσογεόερον αὐτῶν τὰς Καλάμκι πρὸς τὴν δεξιὰν ὄχθον τοῦ Πιμίσιου, ἐνθα σήμερον καίτοι τὸ χωρίον Καλάμι. Ἐγγυὲς αὐτῶν τὰς Λίνας ἐστὶ τῶν μεθορίων τῆς Μεσσηνίας καὶ τῆς Λακωνικῆς καὶ ἐγγυὲς τοῦ σημερινοῦ Νισίου. Ἐ τῷ ΑΒ τῆς Μεσσηνίας τὴν Ἀνδαίαν ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ νῦν Ἑλληνικοκάστρου τὸ Δώριον ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ σήμερον Σουλιμαί τὴν Κυπρισσίαν τὴν κρινῶς σήμερον Ἀρχαδιά τὴν Ἐβρανὴν πόλιν παραθαλάσσιον πρὸς τὸ Κορυφάσιον μεταξὺ τῶν νῦν χωρίων (ἀγίως Κυρικῆς Ἀρχαδιά τὴν Πύλον ἐπὶ τοῦ Κορυφασίου κατὰ τὸ λεγόμενον καὶ Παλαιὸν Ἀβχεῖνον τὴν Μοθώνην ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ὁμωνύμου νέας πόλεως τὰς Κολωνίδας ἐν τῇ θέσει ἐφ' ἣς ἡ νῦν Κορώνη. — Τῆς παλαιᾶς Κορώνης τὴν θέσιν κατέχει τὸ χωρίον Παταλίδι. — τὴν Ἀσίαν πόλιν παραθαλάσσιον, ἣς τὰ εἰρήπια κατέχει τὸ χωρίον Σαρατζά. Μεσογειῶς κατὰ τὸ ΒΔ τῆς Μεσσηνίας καὶ ἐγγυὲς τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Βαλῆρα τὴν Στενούληρον, χρηματίσασαν ἔδραν τοῦ Κρυσφόντου.

§ δ' Νομὸς Λακωνίας

[81.78 □ Μ. Κάτ. 124.000.]

Ἡ Λακωνία, τὸ μέγιστον τῶν τμημάτων τῆς Πελοποννήσου καίτοι κατὰ τὸ ΝΑ αὐτῆς μέρος καὶ ὁρίζεται πρὸς Β ὑπὸ τῆς Ἀρχαδίας καὶ μέρος τῆς Ἀργολίδος, πρὸς Α ὑπὸ τοῦ Μυρτώου πελάγους, πρὸς Ν ὑπὸ τοῦ Κρητικοῦ καὶ πρὸς Δ ὑπὸ τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου καὶ τῆς Μεσσηνίας.

Ἀρχαιοτάτοι αὐτῆς κάτοικοι ἦσαν οἱ μετὰ τοῦ Πέλοπος εἰς Πελοπόννησον κατελθόντες Ἀχαιοί, ἀφ' ὧ ἡ χερσονήσος αὕτη ἢ ἀρχαιότερον Ἄργος κληρομένη, ὠνομάθη Ἀχαικὸν Ἄργος, καὶ οὐ μόνον ἡ Πελοπόννησος, ἀλλὰ ἰδίως ἡ Λακωνία οὕτω προσηγορεύθη.

Ἐκ τοῦ πρώτου τῷ 1786 π. Χ. βασιλεύσαντος ἐν αὐτῇ Λέλεγος ὠνομάσθη *Λελεγία*, ἐκ δὲ τοῦ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβροῦ τοῦ ἐγγονοῦ αὐτοῦ Εὐρώτα ἐκλήθη *Λακεδαιμονία*. Περὶ μὲν τοῦ Εὐρώτα λέγεται ὅτι διὰ διώρυχος ἐξέβαλε τὰ ἐν τῷ πεδίῳ λιμνάζοντα ὕδατα εἰς τὴν θάλασσαν, σχηματίζας τὸν ἀπ' αὐτοῦ ἐπωνομασθέντα *Εὐρώταν* ποταμὸν, περὶ δὲ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Λακεδαίμονος μυθολογεῖται ὅτι υἱὸς ἦν τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ταυγέτης, ἐξ ἧς τὸ ὄρος *Ταυγετος* ὠνομάσθη· νυμφευθεὶς οὗτος τὴν θυγατέρα τοῦ Εὐρώτα *Σπάρτην* ἐκ οὗν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ τὴν ὅλην χώραν *Λακεδαιμονίαν* ὠνόμασεν, ἐκ δὲ τῆς συζύγου ἀπεκάλεσε *Σπάρτην* τὴν ὑπ' αὐτοῦ κτισθεῖσαν πόλιν.

Ἐν τῇ καθόδῳ τῶν Ἡρακλειδῶν ἡ Λακωνία ἐγένετο κληρονομία τῶν δύο υἱῶν τοῦ εἰς Δελφοὺς ἀποδηώσαντος Ἀριστοδήμου, οἵτινες ὡς δίδυμοι, κατὰ προσταγὴν τῆς Πυθίας συνεβασίλευσαν, διαίρσαντες τὴν χώραν εἰς εἴς τμήματα καὶ κτίσαντες πόλεις. Οἱ πρώτοι ἐξ Ἡρακλειδῶν βασιλεῖς τῆς Λακεδαιμονίας Εὐρυσθένης καὶ Προκλῆς ἐδέχθησαν, ὡς ἰσονόμους τοὺς ὑποταγέντας τὴν διάταξιν ὅπως ταύτην ἀνεκάλεσεν ὁ τοῦ Εὐρυσθένου υἱὸς καὶ διάδοχος Ἄγις, διατάξας ἵνα πᾶσαι αἱ πόλεις αὗται ὑποτάσσονται εἰς τὴν Σπάρτην. Κατὰ τῆς διατάξεως ταύτης ἀπέστη ἡ *Ἰβλός*, ἀλλ' οἱ κάτοικοι αὐτῆς νικηθέντες ἐκηρύχθησαν δούλοι ἐπὶ ὄροις τακτοῖς καὶ ἐξ αὐτῶν καὶ οἱ λοιποὶ ὑπὸ δουλείᾳ κατόπιν περισχθέντες ὠνομάσθησαν *Ἰβλωτες*.

Τὸ μεγαλεῖον τῆς Σπάρτης ἄρχεται μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Λυκούργου τῷ 854 διακόσμησιν τῆς πολιτείας αὐτῶν. Μαρ-

φωθέντες ὑπ' αὐτοῦ στρατιωτικῶς ἀπέδειξαν τὴν ὑπεροχὴν ἢ διὰ τῶν νόμων τοῦ Λυκούργου προσεκλήσαντο ἐν τοῖς πολέμοις πρὸς τοὺς Μεσσηνίους, οὓς ἐπὶ τέλους χειρώσαντες μετέστησαν εἰς τὴν θέσιν τῶν Εἰλώτων. Ἰδίᾳ διεκρίθησαν εἰς τοὺς κτὰ τῶν Πρωτῶν πολέμους, προμαχίαντες τῆς ἐλευθερίας τῆς ὅλης Ἑλλάδος. Μετὰ τὰ Μηδικὰ περιήλθον ἐκ ζηλοτυπίας εἰς τὸ τέλος πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, ὧν τὴν πόλιν κυριεύσαντες εἰς τὸ στυγερόν προέβησαν ὑπεροχῆς ὥστε ἐπρώτευσαν τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων κατὰ τὸ ξηρὸν καὶ κατὰ θάλασσαν ἤτηθέντες ὁμοῦ ὑπὸ τῶν Θεβαίων καὶ ὑποκύψαντες εἰς τοὺς Μακεδόνας, ἐδαμάσθησαν ὀλοτελῶς ὑπὸ τῶν Ρωμαίων, οἵτινες ἐπὶ Αὐγούστου ἠλευθέρωσαν τῆς πρὸς τὴν Σπάρτην δουλείας τοῦς Εἰλωτας, ὀνομασθέντας Ἐλευθερολάκωνας. Ἐν τῇ ὑπὸ Θεοδοσίου τοῦ Α' διανομῇ τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους εἰς τοὺς δύο αὐτοῦ υἱοὺς (395 μ. Χ.) ἡ Σπάρτη ἀνεδείχθη πρωτεύουσα τῆς δεσποτείας τῆς Πελοποννήσου. Μετὰ τὸ 420½ ἤτοι τὴν ὑπὸ τῶν Λατίνων κατάληψιν τοῦ Βυζαντίου ἡ Σπάρτη περιήλθεν εἰς τοὺς Φράγκους, οἵτινες εἰς ἀπόστασιν 4 χιλιαμ. ἀπὸ τῆς καταρρουσῆς Σπάρτης ἔκτισαν (1250) νέαν πρωτεύουσάν, τὸν *Μιστράν*, ἐπὶ θέσεως ὀχυρωτέρας τῆς Σπάρτης. Μετὰ τὴν ἀνάκτησιν τοῦ Βυζαντίου (1261) ἐκδιωχθέντων τῶν Φράγκων ἡ δεσποτεία αὕτη μετεποιήθη εἰς δεσποτείαν τῆς Σπάρτης, ἧς Δεσπότης ἐγένετο πρίγκιψ τοῦ οἴκου τῶν Παλαιολόγων· τὸν τελευταῖον τοῦ οἴκου τούτου δεσπότην, Δημήτριον τὸν Παλαιολόγον, κατέλυσε Μωάμεθ ὁ Β' τῇ 1460. Μετὰ πάριδον τριῶν ἐτῶν Σιγισμόνδος ὁ Μεγαλέστης πρίγκιψ τοῦ Ριμίνου, σύμμαχος τοῦ τελευταίου τῆς Σπάρτης δεσπότης, ἐζήτησε ν' ἀνακτήσῃ αὐτήν· ἀποτυχῶν, ὁμοῦ παρέδωκε τὴν πόλιν εἰς τὰς φλόγας καὶ οὕτω μετὰ τριάκοντα τριῶν αἰῶνων ὑπαρξίν ἡ Σπάρτη τέλειον κατεστράφη. Οἱ Τούρκοι ἀνέδειξαν τὸν Μιστράν ἔδραν τῆς διοικήσεως. Εἰς τοὺς πρὸς Ν τοῦ Ταυγέτου Λάκω-

νας τούς κοινῶς Μανιάτας ἢ Τουρκία ἐπέβαλεν ἐτήσιον φόρον 17,000 γροσίων, καὶ ἐν ταῖς τελευταίαις χρόνοις ἐπέφερον αὐτοῖς νὰ αὐτοδιοικῶνται ὑπὸ ἐγγώριον ἀρχηγόν, φέροντα τὸν τίτλον Βέη, καὶ κυρίως ὀφείλοντα νὰ συλλεγῆ τὸν φόρον καὶ νὰ περιστέλῃ τὴν πειρατεῖαν. Τελευταίως τῶν Βέηλων τούτων ἐγένετο ὁ Πέτρος Μυρομιχάλης, ὁ κοινῶς γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Πετρόμπεης.

Τῆς Λακωνίας ἀξιολογώτερον ὄρη εἰσὶ τὸ Ταῦγετον, κοινῶς Πενταδάκτυλον, ἐν τῶν ἐπισημοτέρων ὄρεων τῆς Ἑλλάδος, ἀρχόμενον ἀπὸ τοῦ Λιανίου τῆς Ἀρκηδίας καὶ δ.ἀ. διὰ διόρων κόμβων ἐκτεινόμενον πρὸς Ν. ἔλθει καὶ λήγει εἰς τὸ Ταίναρον ἀκροατήριον. Πρὸ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐπὶ τῶν κλιτύων αὐτοῦ ἤριθμοι 100 κώμας καὶ χωρία, διαϊερούμενα εἰς ἐννέα καπετανίας καὶ τρεῖς αὐτονομίαι, ἧτοι ἀνεξαρτήτους κοινωνίας. Ὁ Θόρνυξ πρὸς Δ. τῆς Σπάρτης καθήκων μέχρι τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Εὐρώτα. Ἡ Ἄσις (κοινῶς Πίσσαβα), τὸ Δαρύτιον, (νῦν Κούμπρον), καὶ ἡ Πάρνη (τανῦν Μαλεδόν) ἐπὶ τῶν μεθορίων Λακωνίας καὶ Κυνουσίας.

Ἄκρωτήρια τὸ Ταίναρον κοινῶς Ματαπᾶς, τὸ νοτιώτατον ἄκρον πάσης τῆς Πελοποννήσου. ΒΔ τοῦ Ταϊνάρου αἱ Θυρίδες (τανῦν Γρόσον). Πρὸς Α. τοῦ Ταϊνάρου Μαλέα, (Μαλιές, Σαιντ Ἄγγελο καὶ Κάβο Φονιά.).

Παταμοὶς ἔχει τὸν Εὐρώταν (Βασιλοπόταμον) πηγάζοντα ἐξ Ἀρκηδίας πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ Ἀλφειοῦ τὸν Οἰοῦντα (Κελεφίνα), παραπόταμον τοῦ Εὐρώτα τὸν Φελίαν (Ταχούρτι) τὸν Σκύραν (ποτάμι τῆς Δίκοθας) πηγάζοντα ἐκ τοῦ Ταῦγέτου καὶ ἐκδίδοντα εἰς τὴν θαλάσσαν τὸν Σμῆνον (ποτάμι τῆς Πίσσαβας) τὸν Κνακίωνα (Γρυπιώτικον), καὶ ἄλλους μικροὺς ποταμίσκους.

Λίμνη ἔχει τὸ Νυμβεῖον μεταξὺ τῆς πόλεως Βοιῶν καὶ τοῦ Μαλέα.

Ὁ νομὸς τῆς Λακωνίας διαίρεται σήμερον εἰς τέσ-

σαρας ἐπαρχίας: 1) Λακεδαιμόνος, 2) Οἰτύλου, 3) Γυθίου καὶ 4) Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς.

Ἡ ἐπαρχία Λακεδαιμόνος κειμένη μεταξὺ Κυνουρίας, Μεγασπολείως καὶ Κιλικίων κατέχει τὸ Β τοῦ νομοῦ μέρος, καὶ ἔχει ὄρη μὲν τὸν Πάριον (Μηλεῶν) πρὸς Α καὶ τὸ Τεῖγερον (Πενταδάκτυλον) πρὸς Δ, ὡς καὶ τὰς δευράδας ἀλπετέρων· ἀκρωτήρια δὲ τὸ Τεῖνον καὶ τὸν Μηλεῶν ποταμοῦ τὸν Εὐρώταν καὶ Οἰοῦντι καὶ πεδιάδα τὴν Λακωνικὴν Πόλεις καὶ κῶμαι ὀνομαστικαὶ εἶνε· Σπάρτη 190 χιλιομ. ΝΔ τῶν Ἀθηνῶν πρὸς τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Εὐρώτα ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ, τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ δήλου Σπάρτης καὶ ἔδρα τοῦ ἀρχιεπισκόπου Μορεμβασίας καὶ Σπάρτης ἢ τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν· ἔχει λαμπρὸν δόξοντα, οἰκίαι καλᾶς, ὁδοὺς κακοὶ καὶ πλατείας, κήπους ὠκίους, γυμνάσιον, πρωτοδικεῖον, μεταξολωστήρια καὶ 3500 κατ. ΝΔ εἰς ἀπόστασιν 4 χιλιομ. Μιστριᾶ. ἐπὶ κατωφερείας ὄρους κορυφῶδους καὶ ἀποδίου, ὕψινος τὴν κορυφὴν κατέχει φρύγιον μετὰ πύργων· Ἡ πόλις αὐτὴ φησὶν εἶναι μακρόθεν κομψοτάτη καὶ δημοιάζει πολὺ τὴν Γρενάδαν τῆς Ἰσπανίας. Πρὸ τῆς εἰς Πελοπόννησον εἰσβολῆς τοῦ Ἰβραχίμ πασσᾶ ἤκμαζεν, ἀριθμοῦσα 20,000 κατ. Καταστραφεῖσα ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων τῷ 1825, σήμερον μόλις ἀριθμεῖ 1500 κατ. Πρὸς Ν τῆς Σπάρτης εἰς ἀπόστασιν 7 χιλιομ. Σκλαβοχώρι, ἔδρα τοῦ δήμου Ἀλυκῶν κατ. 500. ΒΑ εἰς ἀπόστασιν 11 χιλιομ. Χρύσφρα ἔδρα τοῦ δήλου Θεραιῶν κατ. 700. ΑΒ αὐτῶν καὶ εἰς ἀπόστασιν 13 χιλιομ. Τίντινα κατ. 1600 καὶ πρὸ αὐτῆς Ἀγρινῶν κατ. 1210. ΑΒ τῆς Σπάρτης εἰς ἀπόστασιν 27 ἀπ' αὐτῆς χιλιομ. Εὐρώθεν καὶ κοινῶς Β εἰσθεν, ἔδρα τοῦ δήλου Οἰοῦντος κατ. 1400· πρὸς Ν αὐτῶν Βασσαρᾶς κατ. 1050 καὶ ΒΑ εἰς ἀπόστασιν 10 χιλιομ. Βαμβοκῶν κατ. 1800, πρὸς Β δὲ Ἀράχοβα κατ. 1200. ΔΒ τῆς Σπάρτης

εἰς ἀπόστασιν 30 χιλιαμ. Ἀγόλινη ἔδρα τοῦ δήμου Πελάνης κάτ. 600. ΑΝ αὐτῆς Γεωργίται κάτ. 2000. Πρὸς Β τῆς Σπάρτης εἰς ἀπόστασιν 30 χιλιαμ. Βουυλιὰ ἔδρα τοῦ δήμου Σελλασίας κάτ. 1500 ΔΝ εἰς ἀπόστασιν 14 χιλιαμ. Ἀναθρυτὴ ἔδρα τοῦ δήμου Βρύσεων κάτ. 1700. Πρὸς Ν εἰς ἀπόστασιν 12 χιλιαμ. Ξιροκίμπι κάτ. 900, ἔδρα τοῦ δήμου Φάριδος. 15 χιλιαμ Ν Γυρῖνος κάτ. 650, ἔδρα τοῦ δήμου Φελλίας. 24 χιλιαμ. ΑΝ Λεβεέτσουβα κάτ. 1300, ἔδρα τοῦ δήμου Κροκέων. 30 χιλιαμ. Ν ἅγιος Νικόλαος, κάτ. 850, ἔδρα τοῦ δήμου Μελιτίνης. 20 χιλιαμ. ΒΔ Καστανιά ἔδρα τοῦ δήμου Καστορίου, κάτ. 2000. ΝΑ εἰς ἀπόστασιν 33 χιλιαμ. Γεράκι κάτ. 1500 ἔδρα τοῦ δήμου Γερόνθων. 34 χιλιαμ. ΑΝ Σιάλα, κάτ. 500, ἔδρα τοῦ δήμου Τριιάτου.

Ἡ ἐπαρχία *Οἰτύλου* (δυτικῆς Μάνης) κειμένη πρὸς Ν τῆς προηγουμένης, ἀποτελεῖ μετὰ τοῦ Γυθίου τὴν Δ τῆς Λακωνίας χερσόνησον, τὴν ἀπολήγουσαν εἰς τὸ Ταίναρον, καὶ ἔχει ὄρη μὲν τὸ Τυγγετον καὶ τὰς Δειράδας αὐτοῦ, ποταμὸν δὲ τὸν Εὐρώταν μετὰ τῶν μικρῶν παραποτάμων καὶ ἀκρωτήριον τὸ Ταίναρον.

Ἀξιοσημείωτοι κωμοπόλεις καὶ χωρία ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ εἰσὶν Ἄρεόπολις (Τσίμοβα) 247 χιλιαμ. ΔΝ τῶν Ἀθηνῶν, ἐκτισμένη κατὰ τὰ Α περάλια τοῦ Μεσσηνιακοῦ κόλπου, πρωτ. τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ δήμου Οἰτύλου καὶ ἔδρα ἐπισκοπῆς, καὶ ἐν τῇ ἱεραρχικῇ τάξει ἀριθμουμένης, κάτ. 1500. ΑΒ εἰς ἀπόστασιν 7 χιλιαμ. Οἰτύλον, καινῶς Βίτουλον, παρὰ τὸ δομητήριον Λιμένι, κάτ. 1400. Πρὸς Ν καὶ εἰς ἀπόστασιν 4 χιλιαμ. ἀπὸ τῆς Ἀεροπόλεως Πύργος, κάτ. 1350. ΔΒ εἰς ἀπόστασιν 48 χιλιαμ. Κάμπος κάτ. 600, ἔδρα τοῦ δήμου Ἀβίας, 40 χιλιαμ ΒΔ Σκαρδαμουλά, κάτ. 400, ἔδρα τοῦ δήμου Κεδραμύλης 27 χιλιαμ. ΔΒ Πλάτσα κάτ. 1000, ἔδρα τοῦ δήμου Λεύκτρου. 18 χιλιαμ. ΔΝ Κίττα, ἔδρα τοῦ δήμου Μέσσης, κάτ. 600.

Ἡ ἐπαρχία Γυθείου (ἰνκτολικῆς Μάνης) κειμένη μεταξὺ τῶν ἐπαρχιῶν Κυκουρίας καὶ Λακεδαιμόνος, καὶ περιβαλλομένη ὑπὸ τοῦ Λακωνικοῦ καὶ Ἀργολικοῦ κόλπου κατέχει τὴν Α χερσόνητον τῆς Λακωνίας, ἀπολήγουσαν εἰς τὸν Μαλέαν· ἔχει ὄρη μὲν τὸν Πάρωνα καὶ τοὺς κλάδους αὐτοῦ, ποταμὸν τὸν Εὐρώταν μετὰ τῶν Α αὐτοῦ παραποτάμων καὶ ἀκρωτήριον τὸν Μαλέαν.

Κωμοπόλεις καὶ χωρία ἀξισημειώτα τῆς ἐπαρχίας ταύτης εἰσὶ· Γυθειὸν 242 χιλιαμ. ΔΝ τῶν Ἀθηνῶν ἐν τῇ ΒΔ παραλίᾳ τοῦ Λακωνικοῦ κόλπου, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας τοῦ δήλου καὶ τῆς ἐπισκοπῆς Γυθείου κατ' ἀριθμουμένης ἐν τῇ ἱεραρχικῇ τάξει, κάτ. 2500, ἰσχυροῦμενοι εἰς μικρὸν διὰ θαλάσσης ἐμπόριον ἢ κωμόπολις αὕτη συνδέεται μετὰ τῆς Σπέρτης δι' ἀλαζιτῆς ὁδοῦ· κοινῶς ἀποκαλεῖται Μαραθονῆσι. 13 χιλιαμ. ΝΔ Πάνιτσχ κάτ 800, ἔδρα τοῦ δήμου Μαλευρίου ΔΒ αὐτῆς εἰς ἰσοστάσιν 9 χιλιαμ. Πολυάραβον ἱστορικὸν χωρίον ἀπὸ τῆς 28 αὐγούστου τοῦ 1826. 13 χιλιαμ. ΔΝ τοῦ Γυθείου Κχυρούπολις, κάτ. 350, ἔδρα τοῦ ὁμωνύμου δήλου ΔΝ εἰς ἀπόστασιν 18 χιλιαμ Φλομοχώρι, κάτ. 450, ἔδρα τοῦ δήμου Κολοκυνθίου. 38 χιλιαμ. ΔΝ τοῦ Γυθείου Λάγιζα, ἔδρα τοῦ ὁμωνύμου δήλου, κάτοικοι 600.

Ἡ ἐπαρχία Ἐπιδαύρου Λιμηρᾶς πρὸς Ν τῆς Κυκουρίας καὶ Λακεδαιμόνος κειμένη ἐκτείνεται μέχρι τοῦ Μαλέα, καὶ ὄρος μὲν ἔχει τὸν Ζάρακα (Λοχλοχέρα), ποταμοὺς δὲ μικροὺς καὶ ἀσημάντους, καὶ ἀκρωτήριον ὀνομαστὸν τὸν Μαλέαν, ἐπικίνδυνον τοῖς ναυτιλλομένοις, διὰ τὴν συνεχῆ ἐπικράτησιν ἐναντίων ἀέμων.

Τῆς ἐπαρχίας ταύτης κῶμαι καὶ χωρία ἀξισημειώτα εἰσὶ· Μόλαοι 238 χιλιαμ. ΝΔ τῶν Ἀθηνῶν, ἔδρα τῆς ἐπαρχίας, ἢ ἐν μέσῳ κεῖται, καὶ τοῦ δήμου Ἀσωποῦ, κάτ. 1500. ΝΑ εἰς ἀπόστασιν 27 χιλιαμ. Μονεμβασία (Ἐπίδαυρος Λιμηρᾶς) ἐπὶ τοῦ ἄλλοτε μὲν ἀκρωτηρίου, νῦν δὲ νησιδίου Μι-

νώας, ἐνοῦται μετὰ τῆς στερεᾶς διὰ γεφύρας, κάτ. 1000, ἔδρα τοῦ ὀμωνύμου δήμου. Πρὸς Ν εἰς ἀπόστασιν 27 χιλιαμ. Νεάπολις, κάτ. 500, ἔδρα τοῦ δήμου Β ἰών. 11 μιλιαμ. ΒΔ Ἀπιδιά, κάτ. 500, ἔδρα τοῦ δήμου Ἐίους 17 χιλιαμ. ΔΒ Ρηχιά ἐπὶ τῆς συμβολῆς δύο ρυάκων, ἔρα τοῦ δήμου Ζαράκου, κάτ. 700.

Ἀρχαῖαι πόλεις ἐν Λακωνίᾳ ἀξιοσημείωται ἦσαν Σπάρτη ἢ Λακεδαίμων, πόλις ἀρχαιοτάτη, πρωτεύουσα τῆς Λακωνίας, πρὸς Δ τοῦ Εὐρώτα ἐν πεδιάδι. Ἡ κατά μῆκος ἔκτασις τῆς Σπάρτης ἦν 3 χιλιαμ. ἐρείπια δὲ αὐτῆς σώζονται πρὸς Α τοῦ Μιστραῦ. Μεταξὺ Μιστραῦ καὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Σπάρτης, ἐφ' ὧν ἡ Νέα Σπάρτη ὑποδομεῖται ἐκτείνεται χριστάτη καὶ εὐφροτατάτη πεδιάς, μίξ τῶν τερπιότερων τῆς Ἑλλάδος. Ἡ ἀρχαία Σπάρτη κατεκοιμήθη ὑπὸ δημοσίων ἔργων, ἐξ ὧν ὀνομασιότερα ἦσαν ἡ Πελοικὴ σιτά' τὰ δύο γυμνάσια· αἱ δύο Λέσχει· ὁ Δρόμος· οἱ ναὶ τοῦ Διός, τῆς Ἀθηνᾶς, τοῦ Ἀπόλλωνος, τῆς Ἥρας, τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τοῦ Λυκούργου, ὃν ὧς θεὸν ἐτίμησαν, τὸ Ἡρώων τοῦ Χείλωνος, ἐνὸς τῶν ἐπὶ τὰ σφῶν, καὶ ἐπὶ τῆς ἀκροπόλεως ὁ περίφημος ναὸς τῆς χαλκιοίκου καὶ πολιούχου Ἀθηνᾶς. Ἐπίγειον τῆς Σπάρτης ἦν τὸ Γύθειον, ἀπέχον αὐτῆς 53 χιλιαμ.— ΝΑ τῆς Σπάρτης κατὰ τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Εὐρώτα Θεράπνη ἔθα ἐλέγετο ὅτι ἦσαν οἱ τάφοι τοῦ Μενελάου καὶ τῆς Ἑλένης.— ΑΝ τῆς Σπάρτης εἰς ἀπόστασιν 2 χιλιαμ. ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ σήμερον Σκλαβοχωρίου, ἦταν αἱ Ἀμύκλαι, ἔθα ἤγοντο τὰ παρὰ Λακεδαιμονίως Ὑκινθία, αἵτινα διήρουν τρεῖς ἡμέρας καὶ ἤγοντο κατὰ τὸν μῆνα ἐλατοβελώνη (τὸν καθ' ἡμᾶς Ἰούλιον). Ἡ πρώτη καὶ ἡ τελευταία ἡμέρα τῶν Ὑκινθίων ἦν ἀρισρωμένη εἰς προσφοράς θυσιαῶν τοῖς νεκροῖς.— Κατὰ τὸν πρὸς Α αἰγυλόν, ἐπὶ τῆς θέσεως ἐφ' ἧς νῦν ὑφύεται παλαιὰ ἐκκλησία τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου ἦσαν αἱ Βρασιαί, ἔθα ἐμυθολογεῖτο ὅτι ἐτάφη ἡ Σεμέλη καὶ ἀνετράφη

ἐν ἄνθρωπῳ δ' Διόνυσος. Ἡ πόλις αὐτη ὠνομάζετο καὶ Πρασιαί.—
 Μεσογείως Μαρῶς, ἔχων πάλαι κοινὸν πάντων τῶν θεῶν
 τὴν θέσιν τοῦτου κατέχει σήμερον τὸ Κάτω Μαρὶ 18 χιλιαμ.,
 ἀπέχον τοῦ Γερανίου, πρωτεύουστος τοῦ δήμου Γερόθρων.
 — Γερόθ. αι ἐν τῇ θέσει ἐρ' ἢ· νῦν τὸ Γεράκι.— Περὶ τὸν
 Α αἰγικλὸν ἐν τῇ θέσει τῆς Πηλαιᾶς Μονεμβασίας ἔκειτο
 ἡ Ἐπίδαυρος Λιμηναῖα, ἔχουσα καλὸν λιμένα, δι' ὃ καὶ ὠνο-
 μάσθη κατ' ἐπιτοὺν Λιμηναῖαντι Λιμεντρά. Τὸ νέον ὄνομα
 Μονεμβασία ὀρίλιε εἰς τὸ ἕτι ἔχει μίαν μόνην ἔμβασιν
 ἀπὸ τῆς πρὸς Δ ἡ-τέρου διὰ γεφύρας. Τὸ φρούριον αὐτῆς
 πορτορικθὲν ἐκ μὲν τῆς θαλάττης ὑπὸ τῆς Σπεισιώτιδος
 Αχτιαρίας Βουβουλινας, ἐκ δὲ τῆς ξηρᾶς ὑπὸ τοῦ Γ. Καντα-
 κουζηνου παρεδόθη τῇ 3 ἀυγούστου τοῦ 1822.— Κατὰ τὸν Ν
 αἰγικλὸν ΒΔ τοῦ Μιλέχ ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς σήμερον Νεαπόλε-
 ως, πρωτεύουστος τοῦ δήμου Βοιωτῶν ἦταν αἱ Βοιαί, καταντικρὺ
 τῶν Κυθήρων.— Ἀσωπὸς· παραθηχλάσσιος πόλις τῶν ἐλευθερα-
 λακῶνων, ἥς τὴν θέσιν δείκνυσι τὸ νῦν χωρίον Βλήτρα.—
 Κατὰ τὸν Ν αἰγικλὸν πρὸς δεξιὰ τοῦ Εὐρώτα Ἔβλος, οὗτι-
 νος οἱ κάτοικοι πρῶτοι ἐξανδραποδισθίντες ὑπὸ τῶν Σπαρ-
 τικτῶν ἐγένοντο δημόσιοι δοῦλοι καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐ-
 τῶν ὠνομάσθησαν Ἐβλωτες καὶ οἱ κατοπιν εἰς τὴν τάξιν
 τῶν δούλων ἐκπετόντες δορυλάται Μεσσηνιοί.— Γύθειον πόλις
 παραθηχλάσσιος ἐπὶ τῆς Δ πλευρᾶς τοῦ Αχωνικοῦ κόλπου,
 ἐν τῇ θέσει τῇ γνωστῇ σήμερον ὑπὸ τὸ ὄνομα Παλαιόπολις.—
 Περὶ τὸ νῦν χωρίον Βαθὺ Ἰψος καὶ ἐγγὺς τῷ χωρίῳ Σκα-
 μνάκι ἐρείπια τῆς Πυρρίχου.— Πρὸς τὰ δεξιὰ τοῦ Γυθείου καὶ
 εἰς ἀπόστασιν 4 ἀπ' αὐτοῦ χιλιαμ. Λᾶς, ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς
 νῦν Πασσάδας.— Κατὰ τὸν Δ αἰγικλὸν τοῦ Αχωνικοῦ κόλπου
 ἐν τῇ νῦν θέσει Σισπη ἦν ἡ Τεθρῶνη, κτισθεῖσα ὑπὸ Τεῖθραν-
 τος τοῦ Ἀθηναίου.— 4 χιλιαμ. ΒΔ τοῦ Γαινάρου ἡ Καινήπολις,
 ἥς τὴν θέσιν ἐπέχει σήμερον τὸ χωρίον Κυπάρισσον.— 3 χιλιαμ.
 μακρὰ ν αὐτῆς παρὰ ταῖς Θυρίσι (Κάβο-Γρόσο) Ἰππόλα καὶ

μικρὸν ἀπ' αὐτῆς Μέσσα ἐγγὺς τῷ νῦν λιμένι Μεζαποῦ, ὅτις εἶνε ὁ ἄριστος λιμὴν τῆς Δ πλευρᾶς τῆς Μέσσης. — Ἐπὶ τῆς Δ παραλίας πρὸς Β τῆς Μέσσης καὶ εἰς ἀπόστασιν 14 ἀπ' αὐτῆς χίλια μ. Οὐκυλος, ἧς τὴν θέσιν κατέχει σήμερον ὁμώνυμον πόλισμα, λεγόμενον καὶ ἄλλως Βίτουσιον. Ἐκ τοῦ Βιταύλου πρὸ δύο αἰώνων ἀπέκτισαν εἰς Κορσικὴν 50 οἰκογένειαι μία τῶν ὁποίων φέρουσα, ὡς λέγεται, τὸ ὄνομα Καλόμερος μετέφρασεν αὐτὸ εἰς Μπουοναπάρτε, ἐξ ἧς οἰκογενείας κτήγετο Νηπολέων ὁ μέγας. — Πρὸς Ν τοῦ νῦν Λονταρίου πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ Γαθαάτα κατὰ τὴν δίοδον τὴν ἄγουσαν ἀπὸ τῆς κοιλάδος τοῦ ποταμοῦ τούτου διὰ τῆς σειρᾶς τοῦ Ταυγέτου εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Εὐρώτα Λευκτρα, πόλις περὶ ἧς οἱ Μεσσηνιοὶ ἐκρίθησαν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους ἐπὶ Φιλίππου. 4 χιλιάμ. — πρὸς Δ τοῦ Οἰτύλου ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς νῦν κωμολέως Κιτριὰ ἐκεῖτο ἡ Γερηλία ἀρχαιότερον Ἐνόπη, εἰς ἣν κατὰ τινὰς μὲν ὁ Νέττωρ ἀνετάρη, κατ' ἄλλους δὲ κατέφυγεν ὅτε ἡ Πύλος ἐξέλω ὑπὸ τῶν Ἑρκλειδῶν. Ἐν αὐτῇ ἦν μνημεῖον καὶ ναὸς Μυχχόνος υἱοῦ τοῦ Ἀσκληπιοῦ. — Περὶ τὸ Ταυγέτον πλησίον τῆς ἀπ' αὐτοῦ εἰς τὸ πεδῖον ἐξόδου ἐπὶ τῆς θέσεως τοῦ νῦν χωρίου Σινὰν. Βίη περὶ τῷ Σιλαβοχωρίῳ ἦσαν αἱ Βρυσάει, αἵτινες εἶχον πάλαι ζόζνον τοῦ Διονύσου, δραινὸν μόνον εἰς τὰς γυναῖκας. — Πρὸς Ν τῶν Ἀμυλικῶν Φρααί, παθοῦσαι κατὰ τὸν 6' Μεσσηνιακὸν πόλεμον. — ΒΑ τῆς Σπάρτης ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ Οἰνοῦτος Σελλασία, παρ' ἣν τῷ 223 π. Χ. συνεκροτήθη φονικὴ μίχη ὑπὸ τὸν ἔσχατον τῶν Λακεδαιμονίων βασιλέα Κλεομένην πρὸς Ἀντίγονον τὸν ἐπίτροπον Φιλίππου τοῦ Διμητρίου. Οἱ περὶ τὴν Σελλασίαν δύο λόφοι ὠλομάζοντο Εὖξ καὶ Ὀλυμπος. — Οὐ μακρὰν τῆς Σελλασίας ἦν τόπος καλούμενος Καρῖαι ἱερὸς τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῶν Νυμφῶν ἔνθα κατ' ἔτος ἐρχόμεναι αἱ παρθένοι τῶν Λακεδαιμονίων ἐχώρευον ἐπιχώριον ὄχησιν. Ἐπὶ τοῦ Μεσσηνιακοῦ πολέμου ὁ Ἀριστομένης ἐναδρεύ-

σας συνέλαβεν ὅτι προεῖχον τὸν πλοῦτον καὶ τὸ ἀξίωμα τῶν πατέρων αὐτῶν, ἔτι καὶ ἀπέλυσαν εἶτα ἀθίκτους ἐπὶ λύτρους. Τίς Καρυάτιδας ταύτας κόρας εἰκόνοιον αἱ ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν αἱ ἀντὶ στηλῶν στηρίζουσαι τὴν στέγην τῆς πρὸς Ν σταῖα· τοῦ Πανδρουσίου.

§ ε'. Νομὸς Ἀρκαδίας.

(79,62 □ Μ. κάτ. 149,000).

Ἡ Ἀρκαδία ὀρίζεται πρὸς Β ὑπὸ τῆς Ἀχαιίας, πρὸς Α ὑπὸ τῆς Ἀργολίδος, πρὸς Ν ὑπὸ τῆς Λακωνίας καὶ Μεσσηνίας καὶ πρὸς Δ ὑπὸ τῆς Ἡλείας. Ἡ χώρα αὕτη μετὰ τὴν Λακωνίαν εἶνε ἡ μεγίστη καὶ ὀρεινότητι τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Πελοποννήσου.

Κατ' ἀρχὴς ὠνομάσθη Πελασγία, ἀπὸ Πελασγοῦ οὗ ὁ υἱὸς Λυκάων ἐβασίλευσε μετ' αὐτὸν τῆς χώρας· τοῦ Λυκάωνος τούτου ἐπὶ θυγατρὶ υἱοῦς ἐγένετο ὁ Ἄρκις, ἐξ οὗ ὠνομάσθη Ἀρκαδία. Ὁ Ἄρκις αὐτὸς ἐδίδασκεν, ὡς ἐλέγετο, εἰς τοὺς κατοίκους τὴν καλλιέργειαν τοῦ σίτου, τὴν ἀρτοποιίαν καὶ τὴν ὄφρυντικὴν.

Ἐν τῷ Τρωϊκῷ πολέμῳ οἱ Ἀρκάδες μετέσχον τοῦ ἀγῶνος τῶν λοιπῶν ἑλληνίδων φυλῶν. Ἐπὶ τοῦ Μεσσηνιακοῦ πολέμου ἔλαβον κατὰ τῶν Λακεδαιμονίων τὸ μέρος τῶν Μεσσηνίων, ἐπὶ δὲ τῶν Μηδικῶν μετέσχον ἐν Πλαταιαῖς τοῦ κατὰ τῶν Περσῶν ἀγῶνος. Κατόπιν ἐν τοῖς ἐμφυλίοις πολέμοις μάλλον κατ' ἀνάγκην ἐτάχθησαν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν Λεικτροῖς ἦσαν αὐτῶν, πρῶτοι πάντων μετέστησαν πρὸς τοὺς Θεβαίους, κατὰ δὲ προτροπὴν τοῦ Ἐπυμειώνου συνέψισαν πλησίον τῶν ὀρίων τῆς Λακωνίας τὴν Μεγάλην Πόλιν. Οὔτε ἐν Χαιρωνείᾳ κατὰ Φιλίππου, οὔτε ἐν Θεσσαλίᾳ κατὰ Ἀντιπάτρου, οὔτε ἐν Θερμοπύλαις κατὰ Γαλατῶν ἠγωνίσθησαν μετὰ τῶν λοιπῶν ἑλληνίδων πόλεων, ἐκ φόβου μὴ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπωφελοῦμενοι τῆς

τῶν νέων ἀπουσίας κακώσωσι τὴν χώραν αὐτῶν. Ἡ Ἀρκαδία ὑπέστη οὐ μικρὰ ἐκ τῶν ἐρίδων καὶ πολέμων τῶν διεδόχων τοῦ Ἀλεξάνδρου· τέλος ὑπετάγη εἰς τοὺς Ρωμαίους συγχωνεύσαστα· αὐτὴν μετὰ τῆς Ἀχαΐας. Τὰ ὅλη αὐτῆς ὡς πάλαι καὶ νῦν εἶναι πλήρη ἐλάτων, δορκάδιων καὶ ἄλλω ζωῶν· πολλὰ χυθὲν δὲ τὰ ἄφθονα ὕδατα μὴ εὐρίσκοντα διεξίδων, κρημνίζονται ὀρηκτικῶς εἰς βαθεῖς ἀβύττους, βέουσι μέχρις ἐπιπέδου, καὶ εἶτα ἐξορυόμενα ἀναρτίζονται αὖθις ἐπὶ τῆς γῆς. Οἱ καρποφόροι αὐτῆς ἀγροὶ παρὰ χουσίαν ἀφθονα δημητριακά, αἱ δὲ νομαὶ αὐτῆς εἰναι ἐξίστετοι.

Ἡ ὄρη αὐτῆς ἀξιοσημειωτά εἰσιν· ἡ Κιλλίκη κοινῶς Ζύρια τὸ μέγιστον πάντων τῶν ὄρειων τῆς Ἀρκαδίας καὶ ὑψηλότερον τῶν τῆς Πελοποννήσου, φθάνου εἰς ὕψος 7800 ποδῶν. Τὸ ὄρος τοῦτο διαχωρίζει τὴν Ἀρκαδίαν ἀπὸ τῆς Ἀχαΐας, αἱ δὲ δευράδες αὐτοῦ φέρουσι ἐπιτοπίως διάφορα ὄνοματα. Ἡ Χελυδορέα κοινῶς Μυρσίβρι, περὶ οὗ ἐμυθεύετο ὅτι ὁ Ἑρμῆς εὔρεν ἐπ' αὐτοῦ χελώνην, ἣ ἐξέδειρε καὶ κατέσχευσε λύχνον. Ὁ Κράθις κοινῶς Ζυροῦγλα, ἐπ' οὗ πάλαι ὑπῆρχε ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος, ὅθεν οἱ Ἀρκάδες ἐλάμβανον πῦρ διὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Λερναίων. Τὰ Ἀκροάνια ὄρη, μεγάλη σειρὰ ἐκτετατομένη καθ' ἅπασαν τὴν ΒΑ Ἀρκαδίαν· ὀνομαζονται σήμερον Χελιδόν· ἐπ' αὐτῶν ὑπῆρχεν ἡ πηγὴ τῆς Στυγός, καὶ σπήλαιον, αὐτὸ τὸ σήμερον μέγα Σπήλαιον, εἰς ὃ ἐμυθεύετο ὅτι ἀέφυγον αἱ κενεῖται θυγατέρες τοῦ Προίτου. Τὸ Λύκαιον ὑψόμενον κατὰ τὸ ΝΔ τῆς Ἀρκαδίας σήμερον μία τῶν κορυφῶν αὐτοῦ λέγεται Διοφότι, ἐξ ἑνὸς Φινκαρίτικου, ἄλλη Καρυάτικον καὶ ἄλλη Κερσιτά. Τὸ Κριτίλιον συνέχεια τοῦ Λυκαίου ὑψομένη κατὰ τὸ ΝΔ τῆς Ἀρκαδίας. Τὰ Νόικα, νῦν Τετράκι συνενοούμενα διὰ τῆς Κερσιτῆς μετὰ τοῦ Λυκαίου. Τὸ Μαινάλιον, οὗτινος ἡ ὑψηλότερη κορυφὴ ὀνομάζεται σήμερον Χρέπα καὶ ὑψοῦται μετὰ τὸ Τριπόλεως καὶ Μαντινείας. Ἡ Ὀστρακίνα χωριζομένη ἀπὸ τοῦ

Μαιναλίου διὰ τῆς στενωποῦ τῆς ἀγούσης εἰς Λεβίδι. Τὸ Βόρειον κοινῶς Κρήθαι. Ἡ Ἀγχισία κατὰ τὴν ἐκ Μαντινείας εἰς Ὁχομενὸν ὁδὸν καλεῖται σήμερον Ἀρμενιά. Τὸ Θουράτιον πηλινῶς τὸ νῦν Πιπερίτσα. Τὸ Πιρθέτιον κοινῶς Πιρθέτι. Τὸ Γερόντειον κοινῶς Καστανιά καὶ ἄλλαι δειράδες.

Ποταμοὶ εἰσὶν ὁ Ἀσάιος (ποτάμι τῆς Καρυῆς ἢ ποτάμι Φυνιάικον), πηγῶν ἐκ τῆς Κυλλήνης (Ζύρια) παρὰ τὸ χωρίον Κρυά· ἀπὸ Δ δὲ πρὸς Ν ρέων, παρὰ τὰς ὑψηλὰς τοῦ ὄρους Σαΐας καταπίπτει εἰς βαθέα βάραθρα· διαρρέων δὲ ὑπογίως ἐπὶ 25 μίλια ἀναφαίνεται κατὰ τὴν κοινότητα Λυκούριαν, καὶ ἐκεῖθεν ἐκδίδει εἰς τὸν Λάδωνα (ποτάμι τοῦ Δόρυ). Λάδων, πηγῶν 5 χιλιαμ. μακρὰν τῆς Λυκούρις ἐκδίδει εἰς τὸν Ἀλφειὸν ὡς παραπόταμος αὐτοῦ. Τουθόχ (ποτάμι τῆς Λαγκαδάς), παραπόταμος τοῦ Λάδωνος. Μυλάων (Μπουρμπουλίτσα) ἐκδίδει εἰς τὸν Ἀλφειὸν. Μολοτιό (Κερκλόδρυστον), ρέων κάτωθεν τοῦ ὄρους Θυμασίου (Πιπερίτσα). Σύρος (ποτάμι τοῦ Κούρταγα) καὶ Μαλοῦς (ποτάμι τοῦ Νεοχωρίου), ἐκδίδοντες εἰς τὸν Ἀλφειὸν. Γορτύνης (ποτάμι τοῦ Αἰσιχόλου) συμβάλλων τῷ Ἀλφειῷ. Ἐλισίων (ποτάμι τῆς Διθιάς) καὶ Θειοῦς (Κουτοφρίνα), παραπόταμοι τοῦ Ἀλφειοῦ. Λύμαξ (Τραγῶ) παραπόταμος τῆς Νόδας (Μπουζι). Γαρότης (ποτάμι τῶν Δουλιανῶν) ρέων κατὰ τὴν ἐκ Τεγέας εἰς Θυρέην ὁδὸν καὶ ἄλλοι ποταμίσκοι.

Ἡ Ἀρχαΐα, ἀποτελοῦσα σήμερον ἓνα τῶν νομῶν τοῦ βασιλείου, διαίρεται εἰς 4 ἐπαρχίας· 1) τῆς Μαντινείας· 2) τῆς Γορτυρίας· 3) τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ 4) τῆς Κυνουρίας.

Ἡ ἐπαρχία τῆς Μαντινείας κειμένη μεταξὺ Ἡλείας, Γορτυρίας, Μεγαλοπόλεως, Κυνουρίας καὶ Ἀργολίδος κατέχει τὸ ΒΑ μέρος τοῦ νομοῦ καὶ Ὀρη μὲν ἔχει τὸ Μαίναλον

πρὸς Β, τὸ Ἀρτεμίσιον καὶ τὸ Περθένιον πρὸς Α. Ποταμούς δὲ τὸν Ἀλφειὸν (Ρουφιᾶ.) καὶ τὸν Ἐλισσῶνα (ποταμί τῆς Δαχιδᾶ.) καὶ Πεδιάδας τὴν τῆς Μαντινείας καὶ τὴν τῆς Τεγέας.

Πόλεις, κῶμαι καὶ χωρὰ αὐτῆς ἀξιοσημειωτά εἰσι Τρίπολις (Τριπολιτοῦ) ΒΔ τῶν Ἀθηνῶν εἰς ἀπόστασιν 145 χιλιαμ. ἐκτισμένη ὑπὸ τὸ Μάναλον, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ, τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ δμωνύμου δήμου καὶ ἔδρα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Μαντινείας καὶ Κυουρίας ἰβ' ἀριθμουμένης ἐν τῇ ἱεραρχικῇ τάξει, κάτ. 10.000 ἔχει γυμνάσιον, πρωτοδικεῖον, ἀμαξιτὴν ὁδὸν μέχρι τῶν Μύλων τοῦ Νχυπλίου καὶ τοῦ Ἄργους, καὶ μικρὰν ἐγγύσιον βιομηχανίαν σιδηρουργικῆς καὶ χαλκευτικῆς. Ἐπὶ τῆς Τορκικῆς ἐποχῆς ἡ πόλις αὕτη εἶχε περιτείχισμα καὶ ἀκρόπολιν καὶ ἦν ἔδρα Τοπάρχου τῆς Πελοποννήσου (Μόρα Βασις)· πολιορκηθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἀντέταξε διμήνην περίπου πεισματώδη ἀντίστασιν, ἀλλ' ὑπέκυψεν ἐπὶ τέλους μέρους μὲν αὐτῆς κυριευθέντος ἐξ ἐφόδου τῇ 23 Σεπτεμβρίου τοῦ 1821, τοῦ δὲ ἐπιλοίπου τῇ 26 τοῦ ἰδίου μηνός. ΝΔ εἰς ἀπόστασιν 18 χιλιαμ. Καντρέβι ἔδρα τοῦ δήμου Βαλτεσίου, κάτ. 600. ΑΒ ταύτης εἰς ἀπόστασιν 8 χιλιαμ. Βαλτέτσι, ἱστορικὸν γενόμενον ἀπὸ τῆς 27 Μαΐου τοῦ 1821. ΔΝ τῆς Τριπόλεως καὶ εἰς ἀπόστασιν 30 ἀπ' αὐτῆς χιλιαμ. Καλτεζι κάτ. 500. ΑΒ ταύτης εἰς ἀπόστασιν 9 χιλιαμ. Βαλχοκερασιά κάτ. 1.200, ἔδρα τοῦ δήμου Καλτεζῶν· 4 δὲ χιλιαμ. ΑΝ Κολλίνα, κάτ. 700. ΔΝ τῆς Τριπόλεως εἰς ἀπόστασιν 7 χιλιαμ. Πιαλί κάτ. 600 καὶ ΒΑ αὐτοῦ εἰς ἀπόστασιν 2 χιλιαμ. Ἀχὺρια, κάτ. 800, ἔδρα τοῦ δήμου Τεγέας· 7 χιλιαμ. ΝΑ τῆς Τριπόλεως Στενόν, κάτ. 900, ἔδρα τοῦ δήμου Κρουθίου, 4 δὲ χιλιαμ. πρὸς Ν αὐτοῦ Βερτζοῦ κάτ. 1.500 ΒΔ τῆς Τριπόλεως εἰς ἀπόστασιν 13 χιλιαμ. Πιάνα κάτ. 800 ἔδρα τοῦ δήμου Φιλάνθου καὶ 4 χιλιαμ. ΔΒ τούτου. Ἀλωνίσταινα κάτ. 2.000. ΑΒ τῆς Τριπόλεως

εις απόστασιν 16 χιλιαμ. Πικέρνη, κάτ. 450 ΝΑ δὲ αὐτῆς
 εις απόστασιν 4 χιλιαμ. Τσιπανᾶ, κάτ. 1.800 ἔδρα τοῦ
 δήμου Μαντινείας 18 χιλιαμ. ΔΒ τῆς Τριπόλεως Λεβίδι κάτ.
 2.000, ἔδρα τοῦ δήμου Ὀρχομενοῦ, κωμόπολις ἱστορικὴ ἀπὸ
 τοῦ ἀπριλίου τοῦ 1821. ΒΑ ταύτης εις απόστασιν 11 χιλιαμ.
 Κανδύλι, κάτ. 1.100. ΔΒ τῆς Τριπόλεως καὶ εις απόστασιν
 35 χιλιαμ. Δάρα, κάτ. 850 ἔδρα τοῦ δήμου Νάσσωνος.

Ἡ ἐπαρχία τῆς Γορτυνίας κειμένη μεταξὺ Μαντινείας,
 Καλαβρύτων, Ἠλείας καὶ Μεγαλοπόλεως, Ὀρη μὲν ἔχει τὸ
 Θαυμάσιον, τὸν Ὀλυμπον, τὴν Θίλουσαν καὶ τὸ Κοτύλιον,
 Ποταμοὺς δὲ τὸν Λάδωνα, τὸν Γορτύνιον καὶ τὸν Ἐρύμκηνον.

Κωμοπόλεις, κῶμαι καὶ χωρία αὐτῆς ὀξιοσημειωτά εἰσι·
 Δημητσάνα ΝΑ τῶν Ἀθηνῶν εις απόστασιν 158 χιλιαμ.
 πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ ἔδρα τοῦ δήμου Θείως καὶ
 τῆς ἐπισκοπῆς Γόρτυνος καὶ Μεγαλοπόλεως, κς' ἀριθμουμέ-
 νης ἐν τῇ ἱεραρχικῇ τάξει· Πατρὶς τοῦ τρις πατριαρχεύσαντος
 Γρηγορίου τοῦ Ε'. ὡς καὶ τοῦ Πηλαίων Πατρῶν μητροπο-
 λίτου γενομένου Γερμανοῦ· πρὸ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως
 εἶχεν ἑλληνικὸν σχολεῖον καὶ ἀξίαν λόγου βιβλιοθήκην· σή-
 μερον ἔχει καλῶς ἐπίσης κατηρτισμένα δημόσια σχολεῖα καὶ
 κάτ. 3 000 ἀσχολουμένους εις τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπό-
 ριον. 18 χιλιαμ. πρὸς Ν αὐτῆς Καρυταίνα κάτ. 1.500 ἔδρα
 τοῦ δήμου Γόρτυνος καὶ ἄλλοτε πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας.
 22 χιλιαμ. ΔΒ τῆς Καρυταίνης Παλούμπα, κάτ. 600, ἔδρα
 τοῦ δήμου Ἠραίας. 35 χιλιαμ. ΒΑ τῆς Καρυταίνης Χώρα
 καὶ 18 χιλιαμ. ΔΝ ταύτης Μπέλεσι, κάτ. 550, ἔδρα τοῦ
 δήμου Θελοπούσης. 70 χιλιαμ. ΔΒ τῆς Καρυταίνης Κοντο-
 βάζαινα, κάτ. 1.300 ἔδρα τοῦ δήμου Ἐλευσίνος. 53 χιλιαμ.
 ΔΒ τῆς Καρυταίνης Βερβίτσα, ἔδρα τοῦ δήμου Τροπαίων κάτ.
 1.200. Πρὸς Β εις απόστασιν 13 χιλιαμ. ἀπὸ τῆς Δημη-
 τσάνης Λαγκάδα κάτ. 4.000 ἀσχολούμενοι εις τὴν οἰκοδο-
 μικήν, ἔδρα τοῦ δήμου Τευθίδος. 66 χιλιαμ. ΔΒ τῆς Κα-

ρυταίνης Τοπόριστα, κάτ. 600. ΔΝ δὲ ταύτης εἰς ἀπόστασιν 9 χιλιαμ. Βηλτεσινίκος κάτ. 2.000 ἔδρα τοῦ δήμου Κλειτορος. 27 χιλιαμ. ΑΒ τῆς Καρυταίνης Μαγούλιανα κάτ. 1,500, ἔδρα τοῦ δήλου Μυλλόντος. 30 χιλιαμ. ΑΒ τῆς Καρυταίνης Βυτίνα κάτ. 2000, ἔδρα τοῦ δήμου Νυμφασίας. 9 χιλιαμ. ΑΒ ἐπίσης τῆς Καρυταίνης Στεμνίτσιν παρὰ τὸν Γορτύνιον ποταμόν, ὄρεινὴ κωμόπολις ἔχουσα 3.000 κατ.

Ἡ ἐπαρχία *Μεγαλοπόλεως* κειμένη πρὸς Ν τῆς προηγουμένης μεταξὺ Μκντινείας, Ὀλυμπίας καὶ Λακωνίας ὄρη μὲν ἔχει τὸ Δύκαιον πρὸς Δ, τὴν Ζεβίτσιν δὲ καὶ τὸ Ταύγετον ΝΑ, ποταμοὺς δὲ τὸν Ἄλφειόν, τὸν Ἐλισσῶνα, τὸν Γορτύνιον καὶ τὸν Καρνίωνα (Ξερίλαν) καὶ πεδιάδα τὴν τῆς Μεγαλοπόλεως.

Κωμοπόλεις, κῶμαι καὶ χωρία αὐτῆς ἀξιοσημειώτᾳ εἰς: Μεγαλόπολις (νῦν Σινάνον) 198 χιλιαμ. ΝΔ τῶν Ἀθηνῶν παρὰ τὸν Ἐλισσῶνα κάτ. 1500 ἔδρα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ ὁμωνύμου δήμου, κκνονικῶς ἀνεγειρομένη ἐπὶ τῶν ἑρειπίων τῆς ἀρχαίας Μεγαλοπόλεως, Πρὸς Ν αὐτῆς εἰς ἀπόστασιν 11 χιλιαμ. καὶ παρὰ τὸν Καρνίωνα *Λεορτάριον* καὶ κοινῶς Διοντάρι κάτ. 800, ἔδρα τοῦ δήμου Φιλκισίας. 18 χιλιαμ. ΒΔ τούτου Ἰσάρι κάτ. 1400, ἔδρα τοῦ δήμου Λυκοσούρας. 9 χιλιαμ. πρὸς Β Καρναί, κάτ. 1000.

Ἡ ἐπαρχία *Κυρουρίας* (Τσακωνίας) ἐκτετατομένη ἐν τῇ παραλίᾳ τοῦ Ἀργολικοῦ κόλπου καὶ μεταξὺ Ἀργολίδος, Λακωνίας καὶ Ἀρκαδίας, ὄρη μὲν ἔχει τὸ Παρθένιον ΒΔ καὶ τὸν Πάρωννα ΝΔ, ποταμοὺς δὲ τὸν Χάρανδρον, τὸν Τάνον καὶ τὸν ἄριον Ἀδρέαν καὶ πεδιάδα τὴν τοῦ Ἀστρους.

Κωμοπόλεις, κῶμαι καὶ χωρία αὐτῆς ἀξιοσημειώτᾳ εἰσι: *Λεωνίδιον* 224 χιλιαμ. ΝΔ τῶν Ἀθηνῶν, ἐκτισμένον εἰς τὰς ὑπὸ ὄρειναις δύο ἀποκρήμων ὄρειναις 3 χιλιαμ. μακρὰν τῆς θαλάσσης, μικρὰ πόλις νεωστὶ συνοικισθεῖσα ἐκ τῶν κατοίκων τοῦ Πραστοῦ, κάτ. 4500, ἀσχολούμενοι εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ

τὴν γεωργίαν καὶ λαλοῦντες τὴν Τσακωνικὴν γλῶσσαν, ἔχουσαν πολλοὺς ἰδιωτισμοὺς τῆς ἀρχαίας Δωρικῆς διαλέκτου, ἔδρα τῆς ἐπαρχίας καὶ τοῦ δήμου Λιμναίου. ΒΔ εἰς ἀπόστασιν 22 χιλιαμ. ἅγιος Βασίλειος κάτ. 850, ἔδρα τοῦ δήμου Γλυπίας. 46 χιλιαμ. ΒΔ ἅγιος Πέτρος, πόλις κατάφυτος καὶ σύδενδρος ἐπὶ γοητευτικωτάτης θέσεως, κάτ. 4.000, ἀσχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, ἔδρα τοῦ δήμου Πάρνωνος. 35 χιλιαμ. ΔΒ τοῦ Λεωνιδίου ἐπίσης ἅγιος Ἀνδρέας ἔδρα τοῦ δήμου Βρασίων, κάτ. 1.000. ΒΔ τοῦ Λεωνιδίου εἰς ἀπόστασιν 35 χιλιαμ. ἅγιος Ἰωάννης, κάτ. 1.300 ἔδρα τοῦ δήμου Θυρέας. 13 χιλιαμ. ΒΑ τούτου ἐπὶ τῆς Θαλάσσης Ἄστρος ἐν ᾧ τῇ 29 μαρτίου τοῦ 1823 συνῆλθεν ἡ β' τῶν Ἑλλήνων ἐθνικὴ συνέλευσις, ἣτις ἐπενεγκοῦσα τροπολογίας τινὰς εἰς τὸ πολίτευμα τῆς Ἐπιδαύρου διελύθη τῇ 19 ἀπριλίου ἰδίου ἔτους. 51 χιλιαμ. ΒΔ τοῦ Λεωνιδίου Καστρί, κάτ. 4.500 ἔδρα τοῦ δήμου Τανίας. 4 χιλιαμ. πρὸς Β αὐτοῦ Δολιανὰ κάτ. 1.500 ἔδρα τοῦ ὁμωνύμου δήμου. 2 χιλιαμ. πρὸς Β αὐτῶν Βέρβαινα κάτ. 1600, ἔδρα τοῦ ὁμωνύμου δήμου. Αἱ δύο τελευταῖαι αὗται κῶμαι ἐγένοντο ἱστορικαὶ ἀπὸ τῆς 31 μαΐου τοῦ 1821.

Πάλαι ἐπίσημοι πόλεις τῆς Ἀρκαδίας ἦσαν Μεγαλόπολις καὶ συνθέστερον Μεγάλη Πόλις ἢ νεωτάτη τῶν πόλεων τῆς Ἀρκαδίας, συνοικισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἑπαμεινώνδου μετὰ τὴν ἐν Λεύκτροις μάχην (371 π. Χ.). Ἐγγύς αὐτῆς καίτοι σήμερον ἡ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Μεγαλοπόλεως Σινάνον καὶ ἐπὶ τῶν ἐρείπιων τῆς τὸ μικρὸν χωρίον Πισοχώρι· ἐπίσημος ἦν ἡ ἀρχαία πόλις ὡς πατρίς τοῦ Φιλοποίμενος καὶ τοῦ ἱστορικοῦ Πολυβίου. Μάκινλον ἡ ἀρχαιοτάτη πασῶν τῶν πόλεων τῆς Ἀρκαδίας, ἧς λείψανα σῶζονται κατὰ τὴν θέσιν Παλαιόκαστρον τῆς Ἐπάνω-Δαυιδίας ἐν τῷ νῦν δήμῳ Φαλάνθου 4 χιλιάμ. ΝΑ τῆς πρωτεύουσας αὐτοῦ. τὸ Ὀρεσθάσιον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Τσιμποροῦ ἐνοσ

σώζονται ἔτι ἀρχαίᾳ τινι λείψανῳ. Ἡ Ἀσέα κατὰ τὴν πρὸς τὸ ΒΑ τοῦ ὄρου Γομπάρου ἐκτεινομένην κοιλάδα. Ἡ παρὰ τὴν Ἀσέαν Εὐταία, ἧς τὴν θέσιν κατέχει σήμερον ἡ κώμη Βερβίτσα, ἔδρα τοῦ νῦν δήλου Τροπαίου. Τὸ Πηλάντιον, τέλειον ἐξαφανισθέν, οὗ ἡ θέσις πιθανῶς κατέχεται ὑπὸ μέρους τῆς Τριπόλεως. Ἡ Ἐλισσών ἧς τὴν θέσιν κατέχει νῦν ἡ Ἀλωνίτσα ἐν τῷ δήμῳ Φιλάνθου Ἡ Τεγέα, ἧς ἐρείπια ἀπαντῶντι 8 χιλιάμ. ΝΑ τῆς Τριπόλεως κατὰ τὴν θέσιν Παλαιὰ Ἐπισκοπή. (1) Πρὸς Β τῆς Τεγέας ἔκειτο ἡ Μαντινεία, κτισθεῖσα, ὡς ἐλέγετο, ὑπὸ Μαντινέως ἐνός τῶν υἱῶν τοῦ Λυκάωνος· ἐγγὺς αὐτῇ ἦν χωρίον πλήρες δρυῶν καλούμενον Πέλαγος, ἐνθα τῷ 362 π. Χ. συνέβη ἡ μεταξὺ Θηβῶν ἐξ ἐνός ὑπὸ τῶν Ἐπαμεινώνδαν καὶ Λακεδαιμονίων, Ἀθηναίων καὶ Μαντινέων ἀφ' ἐτέρου περιβόητος μάχη, καθ' ἣν ὁ Ἐπαμεινώνδας τρωθεὶς καιρίως, ἐξεκομίσθη ζῶν ἐκ τῆς παρατάξεως ἐπὶ τόπου ὑψηλοῦ ἐν τῇ Α πλευρᾷ τοῦ Μαινάλου, ὅς ὕστερον ὠνομάσθη Σκοπή, διότι ἐκείθεν καίτοι δεινοὺς ὑποφέρων πόνους, ἔχων τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ τραύματος, ἔθεξτο καὶ διηύθυνε τὴν μάχην, καὶ ὡς εἶδε τοὺς Θηβῆαιους νικῆσαντας, ἀπέσυρε τοῦ τραύματος τὸ βέλος καὶ ἐξέπνευσε. Τὰ ἐρείπια τῆς Μαντινείας λέγονται σήμερον Παλαιόπολις καὶ κεῖνται πρὸς Β τῆς Τριπόλεως. Πρὸς Β Ὀρχομενός 20 περίπου χιλιάμ. ἀπὸ τῆς Τριπόλεως·—ἐνεκεν τῆς θέσεως αὐτοῦ ὡς κείμενον ἐν μέσῳ σχεδὸν τῆς Πελοποννήσου ἔπαθε πάντοτε ἐξ ὅλων τῶν κατὰ κειρὸς συμβάντων πολέμων·—τὴν θέσιν αὐτοῦ κατέχει τὸ χωρίον Καλπάκι 4 χιλιάμ. κείμενον ΑΒ τοῦ Λεβιδι ἔδρας τοῦ δήμου Ὀρχομενοῦ. Θεισσά, ἀπὸ τῆς Νύμφης

(1) Οἱ Τεγεᾶται ἐδοξάσθησαν κοινῇ μετὰ τῶν λοιπῶν Ἀρκάδων ἐν τοῖς Τρωϊκοῖς καὶ Μηδικοῖς πολέμοις· ἡ πόλις αὐτῶν ἦν ἡ ἐπισημοτάτη τῶν Ἀρκαδικῶν πόλεων. Μέχρι τοῦ 5 μ. Χ. αἰῶνος κατηριθμείτο αὕτη ἐν ταῖς πόλεσι τῆς Πελοποννήσου, ἄγνωστος δὲ εἶνε ἡ ἐποχὴ τῆς ἐξαφανίσεως αὐτῆς.

Θεισάας, καὶ πρὸς αὐτῇ Τευθίς, μετασχοῦσα τοῦ Τρωικοῦ πολέμου· κατὰ τινὰς μὲν τῆς Θεισάας, κατ' ἄλλους δὲ τῆς Τευθίδος τὴν θέσιν κατέχει ἡ Δημητζίανκ. Στύμφαλος πρὸς Δ τῆς Τριπόλεως ἐν τῇ θέσει ἦν κατέχει σήμερον τὸ χωρίον Ζάρακκ, ὀνομαστὴ διὰ τὴν παρ' αὐτῇ λίμνη ἐν ἣ, κατὰ τὸν μῦθον, διητῶντο πτηνὰ ἀνθρωποφάγα, ἅτινα ἀπέκτεινεν ὁ Ἡρακλῆς. ΔΒ τῆς Τριπόλεως εἰς ἀπόστασιν 30 χιλιαμ. ἔνθα σήμερον τὸ ἐν τῷ δήμῳ Νάσσωνος χωρίον Κοτοῦσα ἔκειτο πάλαι αἱ Καρυαί, ὧν συγκεχυμένα εἰσὶ τὰ περὶ τοῦ πρώτου αἰκισμοῦ. Βρένθη, ἥς τὴν θέσιν κατέχει σήμερον ἡ Κκρίταινα· 7 χιλιαμ. ΔΒ ταύτης ἐν τῇ θέσει τοῦ χωρίου Ἀτσιχόλου ἔκειτο ἡ Γόρτυς καὶ πρὸς Δ κατὰ τὴν νῦν θέσιν τοῦ ἐν τῷ δήμῳ Ἡραϊάς μικροῦ χωρίου Ἀγιγιάννης ἔκτιστο ἡ Ἡραϊά. Πρὸς δὲ καὶ ἄλλα μικρὰ ὑπῆρχον πολισμάτα.

Ἡ Κυνουρία ἦτις πάλαι ἀπετέλει ἰδίαν ἐπικράτιν εἶχε πόλεις τὴν Θυρέαν ἐπὶ τῶν μεθόρων Ἀργολίδος καὶ Λακωνίας ἐγγὺς τῇ ὁποίᾳ ἦν πάλαι ὁ τάφος τοῦ Ὁρέστου. Σήμερον τὴν θέσιν αὐτῆς κατέχει ἡ μονὴ Λουκοῦ, μία τῶν ἐν Ἑλλάδι διατηρουμένων μονῶν, τιμωμένη ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ, ἀφ' ἧς πρὸς Α μέχρι τῆς Θαλάσσης ἐκτείνεται ἡ πεδιάς τοῦ Ἀστρουσ· τὴν Ἀνθίνην, ἥς τὴν θέσιν ἐπέχει ἡ πρωτεύουσα τοῦ δήμου Τκνίας Καστρί· τὴν Νηριίδα, ἥς τὰ εἰρεϊκὰ ἀπκνητῶνται μετὰ τὸν ἁγ. Ἰωάννου καὶ ἁγίου Πέτρου καὶ τὴν Εὐκν πλησίον τῆς Νηριίδος κατὰ τὴν θέσιν Πακλαϊόκαστρον.

§ Γ'

Αἱ νῆσοι.

Τὸ τρίτον μέρος τοῦ βασιλείου ἀποτελοῦσιν αἱ νῆσοι τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Ἴονίου πελάγους, αἵτινες διαιροῦνται εἰς τρεῖς τάξεις· εἰς Σποράδας (βορείους καὶ δυτικάς)· εἰς Κυκλάδας καὶ εἰς Ἴοντους. Ἀπασαὶ ὁμοῦ λαμβανόμεναι σχηματίζουσι πέντε νομοῦς·

§ 1. Σποράδες· Νομός Εύβοίας.

Ὁ νομὸς οὗτος ἐκτεινόμενος κατὰ μῆκος τῆς Α πλευρᾶς τοῦ βασιλείου, σύγκειται ἐκ τῶν Β Σποράδων καὶ τῆς νήσου Εύβοίας, καὶ περιλαμβάνει 4 ἐπαρχίας, ὧν 3 μὲν κεῖνται ἐπὶ τῆς Εύβοίας, μία δὲ ἀπαρτίζεται ἐκ τῶν Β Σποράδων.

Ἡ Εύβοια εἶνε ἡ μεγίστη πασῶν τῶν νήσων τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος· ἡ κατὰ μῆκος ἔκτασις αὐτῆς εἶνε 167 χιλιαμ. ἡ δὲ κατὰ πλάτος ποικίλλεται ἀπὸ 9—36 χιλιάμ. Ἐκτεινομένη ἐκ τοῦ ΒΔ, ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Κηναίου, εἰς τὸ ΝΑ, μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Γεραίστου, κεῖται παραλλήλως πρὸς πάσας τὰς Α παραλλῆλας τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος, ὧν ἀκολουθεῖ τὸν διασχηματισμὸν· κυρτουμένη δὲ πρὸς τοὺς κατὰ τὴν Αἰολίδαν τόπους τῆς Βοιωτίας σχηματίζει τὸν πορθμὸν τοῦ Εὐρίπου, ἀνωθεν τοῦ ὁποίου διέρχεται γέφυρα 100 μέτρων, ἐνοῦσα ταύτην μετὰ τῆς ἠπείρου. Ἡ ὄλική αὐτῆς ἐπιφάνεια εἶνε 60 □ Μ. κατοίκους δὲ ἀριθμεῖ 94,000. Τὸ ἔδαφος αὐτῆς ὑπόκειται εἰς συνεχεῖς σεισμούς· παράγει ἔλαιον, οἶνον ἄριστον, μέταξαν, ὀπώρας παντὸς εἶδους, βίμβακα, λίνον, ἀφθονότατα δημητριακά, μέλι, κηρίον, ξυλείαν πρὸς οἰκοδομήν, λεμόνια, πορτοκάλια κλπ. ἐγκλείει μεταλλεῖα χαλκοῦ, σιδήρου, μολύβδου, γαιάνθρακος καὶ μαρμάρων (πρασινωπῶν καὶ φαιῶν), ἔχει χώραν λίαν πλούσιαν καὶ ἐπιτηδαιοτάτην πρὸς κτηνοτροφίαν, καὶ διενεργεῖ ἐμπόριον ἐξαγωγῆς τυροῦ, βουτύρου καὶ δερμάτων. Οἱ κάτοικοι τῶν μὲν πεδινῶν χωρίων εἰσὶ γεωργοί, τῶν δὲ ὄρειων ποιμένες καὶ οἱ τῶν πόλεων ναυτικοί, μετερχόμενοι καὶ μικρὸν τι ἐμπόριον ὡς καὶ μικρὰν ἐγχώριον βιομηχανίαν.

Ἡ νῆσος αὕτη ὠνομάσθη κατ' ἀρχὰς Μάκρυς ἕνεκεν τοῦ ἐπιμήκους σχήματος αὐτῆς· κατόπιν Χαλκίς ἕνεκεν τῶν ἐπ' αὐτῆς μεταλλείων χαλκοῦ· Εύβοια κατὰ τινὰς μὲν ἀπὸ

Εὐβοίαις θυγατρὸς τοῦ Ἀσωποῦ, κατ' ἄλλους δὲ ἔνεκεν τῶν ἐν αὐτῇ παχέων βροσκημάτων Νεγρεπόντε παρὰ τῶν Ἑνετῶν καὶ Ἑγριποῦ ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ παραφθορὰν τοῦ ὀνόματος τοῦ πορθμοῦ. Πρῶτοι αὐτῆς κάτοικοι ἦσαν οἱ Ἀθαναίτες, ἐξ ὧν ὠνομάσθη ἐπὶ τινα καιρὸν Ἀονία καὶ Ἀθαντία, αἵτινες μετέσχον τοῦ κατὰ τῆς Τροίας πολέμου. Ἡ Εὐβοία ἤχμασε πρὶν τῶν Μηδικῶν καὶ ἀπέστειλεν ἀποικίας εἰς Ἰλλυρίαν, Σικελίαν καὶ Καμπανίαν. Παθοῦσα ἐπὶ τῆς ἐπιδρομῆς τῶν Περτῶν ὑπέκυψεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ὧν τὴν κυριεχίαν ἀντήλλαξεν ἐπὶ Φιλίππου διὰ τῆς τῶν Μακεδόνων. Τῷ 146 π. Χ. μετὰ τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος ἐχειρώθη ὑπὸ τῆς Ρώμης, τῷ δὲ 395 μ. Χ. ἐν τῷ γενομένῳ διχασμῷ τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους περιλήφθη εἰς τὰς κτήσεις τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ὑπὸ τὴν ὁποίαν διετέλεσε μέχρι τοῦ 1204, ὅτε κατέλαβον αὐτὴν οἱ Ἑνετοί, οἵτινες διετήρησαν τὴν ἐπ' αὐτῆς δεσποτείαν μέχρι τοῦ 1469· ἐκδιωθέντων ὕμως αὐτῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοπροσώπως κατὰ τῆς Βύβειας ἐκστρατεύσαντος Σουλτάνου Μωάμιθ τοῦ Β', τοῦ καὶ πορθητοῦ λεγομένου, ἡ Εὐβοία περιήλθεν ὑπὸ τὴν κυριότητα τῶν Τούρκων, ὅφ' ἦν καὶ παρέμεινε μέχρι τοῦ 1829, ὅτε ἀπετέλεσε μέρος τῶν κτήσεων τοῦ τότε συστάτος βασιλείου τῆς Ἑλλάδος.

Ἦσθη αὐτῆς εἰσι τὸ Τελέθριον (Γαλατσάδες), ἡ Ὀχη (προφήτης Ἡλίας), ἡ Δίρφυς (Δέλφι) καὶ τὸ Κοτύλαιον (Κανδύλι). Ἀκρωτήρια τὸ Κήναιον (Λιχάδα), τὸ Ἀρτεμισιον, ἡ Φελασία, ὁ Γεραιστὸς (Κάβο-Μαντέλο) καὶ ὁ Καφηρεὺς (Κάβο δ' ἄρο καὶ Ξυλοφαγος), παρ' ὧ ἐναυάγησαν οἱ Ἕλληνας ἐπικνακάμπτοντες τῆς Τροίας. Χερσόνησος ἡ Λιχάς. Μικροὶ δὲ ποταμίσκοι διαρρέουσιν αὐτήν.

Ἡ Εὐβοία διαιρεῖται εἰς τρεῖς ἐπαρχίας· 1 Χαλκίδος, 2 Ξηροχωρίου καὶ 3 Καρυστίας.

Ἡ ἐπαρχία Χαλκίδος κατέχευσα τὸ κέντρον τῆς Εὐ-

βοίας, ὄρη μὲν ἔχει τὴν Δίρφον καὶ τὸ Κοτύλαιον, ποταμὸν δὲ τὸν Λήλαντον· πεδίων δαμάσιμον τῷ ποταμῷ μεταξὺ Ἐρετρίας καὶ Χαλκίδος καὶ πορθμὸν τὸν τοῦ Εὐρίπου. Πόλεις καὶ κῶμαι ἀξιόσημωτοί εἰσι· Χαλκίς, πόλις παναρχισιότατη ἐκτισμένη ἐπὶ τοῦ γνωστοῦ διὰ τὴν ἀμπωτιν καὶ παλῖρριαν αὐτοῦ πορθμοῦ τοῦ Εὐρίπου καὶ συνδεμένη διὰ σιδηρᾶς κινήτης γεφύρας μετὰ τῆς ἀπέναντι ἠπειροῦ. Λαβούσα τὸ ὄνομα ἐκ τῶν ἐγγύς αὐτῇ μεταλλείων τοῦ χαλκοῦ ταχέως προήχθη ἐν τῇ ἀρχαιότητι εἰς πλοῦτον καὶ εὐμερίαν καὶ ἐξέπεμψεν ἀποικίας εἰς Θράκην, Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν· σήμερον ἔχει 7000 κατ., δύο ὀχυρὰ ἐνετικά φρουρία, γυμνάσιον, πρωτοδικεῖον, ἀτμοκίνητον νηματοποιεῖον καὶ εἶνε πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας ὡς καὶ ἔδρα ἐπισκόπου τοῦ Καρυστίας, ἡ ἀριθμουμένη ἐν τῇ ἐπαρχικῇ τάξει. Ἐν αὐτῇ τῷ 322 π. Χ. ἐξέπνευσε τὸ μὲν ὑπὸ χρόνιου νόσου τοῦ στομάχου κατατρυχόμενος, τὸ δὲ ὑπὸ τῶν κόπων ἐξαντληθεὶς ὁ περικλεῆς φιλόσοφος Ἀριστοτέλης. Πρὸς Α Λίμνη (αἱ πάλαι Αἰγαί) κείμεναι ἐπὶ τῆς Δ παραλίης κατέναντι τοῦ μεθορίου Λοκίδος καὶ Βιωτίας· κατ. 2000 ἀσχολούμενοι εἰς τὴν γεωργίαν καὶ ναυτιλίαν· Ἐγγύς αὐτῇ ὑψοῦται τὸ θελλῶδες ὄρος Κοτύλαιον. Στενὴ εἰς τὰς δυτικὰς ὑπερείας τῆς Δίρφος κατ. 800. ΝΑ τῆς Χαλκίδος Ἐρέτρια (Νέα Ψαρά), ἀρχαία καὶ ἐπίσημος πόλις καταστραφεῖσα τῷ 490 π. Χ. ὑπὸ τῶν Περσῶν στρατηγῶν Δάτιδος καὶ Ἀρταφέρνης. Ἀνακτισθεῖσα αὕτη μετὰ τὰ Μηδικὰ ἤκμασεν ἐπὶ τινα χρόνον· ἤδη συνοικίσθη ὑπὸ τῶν ἐκπατρισθέντων κατοίκων τῶν Ψαρῶν καὶ ἀριθμεῖ 500 κατοίκους. ΒΑ ἁγία Ἄννα κατ. 900 καὶ ἁγία Σοφία κατ. 650.

Ἡ ἐπαρχία Ξηροχωρίον κατέχουσα τὸ ΒΔ μέρος τῆς Εὐβοίας, ἐκαλεῖτο πάλαι Ἰστιαιῶτις, καὶ ὄρος μὲν ἔχει τὸ Τελέθριον (Γαλατσάδες), ἀκρωτήρια δὲ τὸ Ἄρτεμισιον πρὸς Β, ὀνομαστὸν διὰ τὰς ἐν εἰεὶ 480 π. Χ. ἐν τρισὶν ἡμέραις

δύο ἐπ' ἀλλήλαις ναυμαχίαι: Ἑλλήνων καὶ Περσῶν, καὶ τὸ Δῖον καὶ Κήναιον πρὸς Δ. Ποταμοῦς δὲ τὸν Κάλλαντια (Ξιρίαν) καὶ τὸν Βούδωρον.

Κῶμαι αὐτῆς ἀξιοσημειωτοί εἰσι: Ξηροχώριον, ὠραία καὶ κατάφυτος κωμόπολις, ἐκτισμένη ἐν τῇ Β πλευρᾷ τῆς νήσου εἰς τὰς ὑπωρεῖας τοῦ Γελεθίου παρὰ τῷ ποταμῷ Κάλλαντι, κάτ. 3000 περίπου. Πρὸς Δ εἰς ἀπόστασιν 3 χιλιαμέτρων Ὀραιοί (Ὀρεὸς καὶ Ἰστιαία) ἐπίνειον τοῦ Ξηροχωρίου. ΝΑ Αἰδηψὸς ἐγγύς τῇ ὁμωνύμῳ ἀρχαίᾳ πόλει, ἐπίσημος διὰ τὰ θερμὰ ἰαμακτικὰ λουτρά της, ἔλα ποδὸς ἄλλοις ἐπορεύθη πρὸς Ἴκσιν καὶ ὁ περιβόητος Ρωμαῖος Σύλλας. Ἐπὶ κορυφῆς λοφίσκου παρακειμένου τοῖς λουτροῖς εὐρέθη ἀπολειθωμένος μεγαλόσωρος, κῆτος θαλάσσιον προκατακλυσμαῖον, ἔχον ὄψιν σάβρας, μῆκος 40 περίπου ποδῶν, σῶμα φολιδιωτὸν κατὰ τὰ ἄνω, κερκλήν ὀγκώδη, ὀρθαλμοὺς ὑπερμεγέθεις καὶ πύθας ὡς τοὺς τῆς σαλαμάνδρας. Καταντικρῶ τῆς Αἰδηψοῦ ἐκτείνεται ἡ μικρὰ χερσόνησος Λιχὰς ἐφ' ἧς πάλαι ὑπῆρχον δύο πόλεις τὸ Δῖον καὶ αἱ Ἀθηναίαι.

Ἡ ἐπαρχία Κύμης κατέχουσα τὸ Ν καὶ στενὸν μέρος τῆς νήσου, ἔχει ὄρη μὲν τὴν Ὀχλὴν (προφ. Ἠλίαν) καὶ τὸν Γεραιστὸν (Μαντέλο) ἀκρωτήρια τὸν Καφηρέα (Κάβο-δ' Ἔσο) ΒΑ καὶ τὸν Γεραιστὸν (Κάβο Μαντέλο), *Λίμνην* τὴν Δύστην καὶ *Λιμένα* τὸν τῆς Καρύστου (Παλαιόκαστρον).

Κῶμαι καὶ χωρία ἀξιοσημειωτά εἰσι: Κύμη κατὰ τὴν ΒΑ ἄκρην τῆς ἐπαρχίας 3 χιλιάμ. μακρὰν τῆς θαλάσσης, ἔδρα ἐπάρχου, κάτ. 4000. Πράγει μαῦρον καὶ ἀξιόλογον οἶνον καὶ ἔχει μεταλλεῖον γαιανθράκων ἐκμεταλλευόμενον. Πρὸς Ν Κάουστος ἐν τῷ μυχῷ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου ἔχουσα φρούριον ἰσχυρὸν καὶ κατ. 2600, ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν. Ἐν τῇ ΝΑ παραλίᾳ ἐγγύς τῇ Ἐρετρίᾳ Ἀλιθάρει (Ταμύναι) κάτ. 600, κλίμα ὑγιεινόν· ἡ ἀρχαία πόλις Ταμύνου ἐγένετο ἱστορικὴ ἀπὸ τοῦ 350 π. Χ. διὰ

τὴν γενομένην μάχην καὶ νίκην τῶν Ἀθηναίων κατὰ τοῦ
 Χαλκιδέως Καλλίου, ἐν ἣ ἤρισταυσεν ὁ ρήτωρ Αἰσχίνης. Ἐν
 τῇ ΒΑ παραλία πρὸς Ν τῆς Κύμης Ἀδλωνάρι ἐγγὺς τῇ ἀρ-
 χαίᾳ πόλει Οἰτύλου, κἀτ. 600

Εἰς τὴν ἐπαρχίαν ταύτην ὑπάγεται καὶ ἡ κατέναντι τῆς
 Κύμης ΒΑ τῆς Εὐβοίας κειμένη νῆτος Σκύρος, ἣτις ἔχουσα
 ἐπιφάνειαν 3 τετρ. Μ. κατοικεῖται ὑπὸ 3500 ψυχῶν καὶ
 ἔχει ὁμώνυμον πρωτεύουσαν. Ἡ νῆτος αὕτη ἐγένετο ὀνομα-
 σῆ ἐν τοῖς μυθικοῖς χρόνοις ὡς τὸ καταφύγιον τοῦ Ἀχιλλέ-
 ως, οὗτινος ἡ μήτηρ Θέτις ἐνδύσασα αὐτὸν γυναικεῖα ἔκρυ-
 ψεν, ὡς ἐλέγετο, μεταξὺ τῶν θυγατέρων τοῦ Λυκομήδου. Εἰς
 τὴν νῆτον ταύτην κατέφυγε καὶ ὁ Θησεύς ὅτε συνεργεῖα τοῦ
 Μενεσθέως ἐξωρίσθη τῶν Ἀθηναίων, ἐνθα καὶ ἀπίθκην. Ἡ
 Σκύρος διετέλεσεν ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν
 Ἀθηναίων, Μακεδόνων, Ρωμαίων, τοῦ δουκὸς τῆς Νάξου καὶ
 τῶν Ὀθωμανῶν καὶ ἤδη ἀποτελεῖ ἓνα τῶν δήμων τοῦ βα-
 σιλείου τῆς Ἑλλάδος. — Περὶ τὴν Εὐβοίαν εἰσὶ τέσσαρες νη-
 σίδες *Πεταλῆαι* ἢ *Πεταλιοὶ* ὀνομαζόμεναι.

Ἡ ἐπαρχία *Σκοπέλου* συνισταμένη ἐκ τῶν νήτων *Σκοπέ-
 λου*, *Σκιάθου*, *Ἀσπορήσου* καὶ τῶν πρὸς Α τούτων κειμένων
 ἀκατοικήτων νησιδίων *Ἀσπρορήσου*, *Ἀρκορησίου*, *Παχιᾶς*,
ἀγίου Γεωργίου κλπ. κατέχει τὸ βορειότατον μέρος τοῦ
 βασιλείου καὶ ἔχει πληθυσμὸν 40 600 κατοίκων.

Ἡ Σκιάθος πρὸς Β τῆς Εὐβοίας καταντικρὺ τοῦ Ἀρτεμι-
 σίου ἀκρωτηρίου καὶ πρὸς Α τῆς Θεσσαλικῆς Χερσονήσου
 Μαγνησίας κειμένη, ἔχει δύο πρὸς Ν ἀκρωτήρια τὴν ἀγίαν
 Ἑλένην καὶ τὸ Καλαμάκι, πρωτεύουσαν ὁμώνυμον κατὰ τὸν
 Α αἰγιαλόν, μίαν μόνην πρὸς Β τιμωμένην ἐπ' ὀνόματι τῆς
 Βυαγγελιστρίας καὶ κατὰ τὸ ΝΑ τῆς νήσου χωρίδιον Καλύ-
 βια. Ἀπέναντι τῆς Α αὐτῆς παραλίας κεύνται αἱ νησίδες
Παχιᾶ, *Ἀρκορήσια*, *Ἀσπρόρησος* καὶ τινες σκόπελοι.
 Πρῶτοι αὐτῆς οἰκήτορες ἐγένοντο Θράκες, Πελασγοί· διετέλ-

σεν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἀθηναίων καὶ κατόπιν τῶν Μακεδόνων, ὧν ὁ βασιλεὺς Φίλιππος ὁ Β' ἀνέσκαψεν αὐτὴν ὅπως μὴ χρησιμείσῃ ὀρμητήριον τοῦ στόλου τοῦ Ἀττάλου καὶ τῶν Ροδίων, συμμάχων τῶν Ρωμαίων. Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ α' π. Χ. αἰῶνος ἐπὶ τῶν Μ.Θριδικῶν πολέμων ἐγένετο κατοικητήριον πειρατῶν, πρὸ δὲ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπανάστασιως ἐχρησίμευεν ὡς καταφύγιον εἰς τοὺς ἀρματωλοὺς τῆς Θεσσαλίας, κατ. 3200.

Ἡ Σκόπελος ἡ τῶν ἀρχαίων Πεπάρηθος, ΒΑ τῆς Εὐβοίας καὶ πρὸς Α τῆς Σκιάθου ὄρη μὲν ἔχει τὸ Μεγάλον βουνὸν καὶ τὸ Δελφοί ἄκρωτήρια τὴν Βελόναν κατὰ τὸ ΝΔ ἄκρον καὶ τὴν Μύτην βορειότερον αὐτοῦ ἐπὶ τὴν Δ περαλίαν. Αἰμείνας τὸν Ἀγνοῦντα ΝΔ, τὸν Πάνορμον βορειότερον αὐτοῦ ἐπὶ τῆς Δ περαλίας καὶ τὸν τῆς Σκοπέλου ἐπὶ τῆς Α. Πρὸ τοῦ λιμένος Σκοπέλου ὑπάρχουσι πέντε μικρόταται νησίδες, μᾶλλον δὲ σκόπελοι· πρὸς Β τοῦ λιμένος Πανόρμου κεῖται ἡ νηὶς *Δέσσο*, ἡ δὲ Β ἄκρα τῆς νήσου κυκλοῦται ὑπὸ σκοπείλων. Κομμένοσις *Σεόπελος*, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, κατ. 5000· πρὸς Β Πλάτανος κατ. 800 καὶ ΒΔ Γλώσσα εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ὄρους Δελφοί. ΝΑ τῆς Σκοπέλου ἐπὶ τῆς Β περαλίας τοῦ κόλπου αὐτῆς Παναγία. Ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης ΒΔ τῆς κομοπόλεως Σκοπέλου ὑπάρχει μονὴ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ.

Ἡ νῆσος αὕτη ἐξάγει ἄρθρα ἀπίδια, κεράσια καὶ οἶνον. Πάλαι ἐπ' αὐτῆς ὑπῆρχον τρεῖς πόλεις ἡ *Πεπάρηθος*, ἡ *Πάνορμος* καὶ ἡ *Σεληνοῦς*. Πρὸς Α τοῦ κόλπου τῆς Σκοπέλου μικρὰ ἀκατοίκητος νηὶς ἄγιος Γεώργιος καὶ πρὸς Β ταύτης κατ' Α τῆς Σκοπέλου διευθυνομένη ἐκ τοῦ ΝΑ πρὸς τὸ ΒΔ *Διόνησος* (Ἡλιοδρομία) ἀσήμαντος νῆσος ἔχουσα 400 κατ.

Τὰ λοιπὰ νησίδια τὰ κείμενα πρὸς Α εἰσὶν ἀκατοίκητα.

§ 2) Νομοὶ τῶν Κυκλάδων.

(49.86 □ M. Κάτ. 132 000.)

Κυκλάδες ὀνομάσθη σύστημα νήσων περιλαμβανομένων μεταξύ Εὐβοίας καὶ Ἀττικῆς πρὸς Β, Πελοποννησοῦ πρὸς Δ, Κρήτης πρὸς Ν καὶ ὧν αἱ μᾶλλον προχωροῦσαι πρὸς Α, ἤτοι πρὸς τὴν Ἀσίαν εἰσὶν ἀπὸ τῆς ἄκρας τῆς Εὐβοίας, ἡ Ἄνδρος, ἡ Μύκονος, καὶ ἡ Τήνος καὶ πρὸς Ν ἡ Νάξος, ἡ Ἀμοργός καὶ ἡ Θήρα. Ὄνομάσθησαν δὲ Κυκλάδες ἀπὸ τῆς κυκλικῆς αὐτῶν πέριξ τῆς νήσου Δήλου διαθέσεως.

Πρῶτοι κάτοικοι τῶν νήσων τούτων ἦσαν ἄποικοι ἐλθόντες ἐξ Ἀσίας, οἵτινες καὶ ἐνεφώλευον ἐν ταῖς νήσοις ταύταις ὡς πειραταί· ἀπὸ τοῦ 4300 ὅμως π. Χ. οὗτοι ἐδιώχθησαν ἢ ὑπεδουλώθησαν ὑπὸ τῶν Κρητῶν καὶ ἄλλων Ἑλλήνων Δωρικῆς καὶ Ἰωνικῆς καταγωγῆς ἀποκαταστάτων αὐτόθι. Οὐδεμία τῶν νήσων τούτων ἀπέκτησε τσακούτην δύναμιν, ὥστε νὰ ζητήσῃ νὰ καθυποτάξῃ ἄλλα, εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτῆς· ἐκάστη αὐτῶν ἀπετέλει ἴδιον κράτος, αὐτόνομον καὶ ἀνεξάρτητον. Τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν οἱ νησιῶται δεν διετήρησαν ἐπὶ μακρὸν. Κατὰ τὰ Μηδικὰ οἱ Ἀθηναῖοι θαλασσοκρατοῦντες ἐπεδίωξαν τὴν καθυποτάξιν τῶν νήσων τούτων. Τοῦ ἔργου κατέρχετο ὁ Μιλτιάδης τῷ 489 π. Χ. ἐστρατεύσας ἀνεπιτυχῶς κατὰ τῆς Πάρου· εὐτυχέστεροι δὲ αὐτοῦ ὁ Θემιστοκλῆς, ὁ Κίμων καὶ ὁ Περικλῆς ἤγαγον αὐτὸ εἰς πέρας. Οἱ νησιῶται οὗτοι διέμειναν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἀθηναίων ἄχρι τῆς ἐν Χαιρωνείᾳ μάχης, 338 π. Χ. Μετὰ τὸν θάνατον Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου ἐγέναντο ἔσμαιον τοῦ ἐκαστοῦ θαλασσοκρατοῦντος, τέλος δὲ ἠκολούθησαν τὴν τύχην τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπετέλεσαν μέρος τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους. Ἐπὶ Βυζαντινῶν πολλὰ ὑπέστησαν αἱ νῆσοι αὗται

εἴτε ἐκ λοιμοῦ εἴτε ἐξ ἐπιδρομῶν πειρατῶν τῷ 1718 διὰ τῆς ἐν Πηλοπόννησος συνθήκης περιήλθον ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Τούρκων, ὑφ' ἧς καὶ παρέμειναν ἄχρι τοῦ 1821. Ἄπασαι αἱ νῆσοι αὗται εἰσὶ εἰκοσι καὶ μίαι, ἐκ τούτων, Ἄνδρος, Μύκος, Τήνος, Σίγρος, Σέριφος, Νάξος, Σύρος, Πάρος, Κύθρος, Κέα καὶ Ἰθάκη περιλαμβάνονται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ὡς ἀποτελοῦσαι κυρίως κύκλον περὶ τὴν ἱερὴν νῆσον Ἀἴγιον· ὅθεν καὶ τὸ σύστημα τοῦτο τῶν νήσων ἐλέγετο Ἀσπεκάρητος, Σήμερον διαιροῦνται εἰς ἑπτὰ ἐπαρχίας· τῆς Ἀνδρου, τῆς Τήνου, τῆς Νάξου, τῆς Μήλου, τῆς Θήρας, τῆς Σύρας καὶ τῆς Κέας.

Ἡ ἐπαρχία τῆς Ἀνδρου ἀπαρτίζεται ἐξ αὐτῆς καὶ μόνης τῆς νήσου ἧτις εἶνε ἡ βορειότερα τῶν Κυκλάδων, κειμένη ΝΑ τῆς Εὐβοίας εἰς ἀπόστασιν 21 χιλιαμ. καὶ ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ δυσπλόου πορθμοῦ. Ἡ νῆσος ὠνομάσθη ἀπὸ Ἀνδρον ἢ Ἀνδρέως τοῦ Κρητὸς στρατηγοῦ, ὃ ἐδωρήσατο ὁ Ραδάμανθος τὴν νῆσον. Τὸ ἐμβαδὸν αὐτῆς εἶνε 4 1/2 τετρ. Μ., ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων ἀνέρχεται εἰς 23.000. Ἡ νῆσος αὕτη διατέμενεται ὑπὸ σειρᾶς ὄρεων, ὧν ἡ ὑψηλότερα κορυφή λέγεται Κουβάρι, ἔχουσα ὕψος 3200 ποδῶν. Τὰ ὄρη αὐτῆς κατακοσμοῦνται ὑπὸ ἐλκιῶν, λεμονεῶν, πορτοκαλεῶν καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων, αἱ δὲ ἀπὸ τῶν λεμονεῶν καὶ πορτοκαλεῶν ἀναδιδόμεναι ὄσμαί ἐνούμεναι μετὰ τῆς ποντιαδὸς αὔρας καθιστῶσι τὴν ἀτμόσφαιραν τῆς νήσου ἠδύπνου καὶ βλασαμώδη. Ἀνὰ πᾶν βῆμα ἀναβρῶσσι πηγαί, ἐξ ὧν καὶ σχηματίζονται πολλοὶ μικροὶ ποταμοί. Λιμένας ἔχει τὸν Κόρινθον καὶ τὸν εἰς ἀπόστασιν 13 ἀπ' αὐτοῦ χιλιαμ. τῆς Χώρας ἢ Ἐπάνω Κάστρου. Ἀκρωτήρια ἔχει τὸ Παιώνιον (Περιστέρη) καὶ τὸ Ἀρτευσίον (Ἀρτεμισία) κατὰ τὸ ΒΑ, τὸ Ἀθήναιον (Ἀθηνάτι) ἐν μέσῳ τῆς Α παραλίας καὶ τὸ Καβάνου κατὰ τὸ Β.

Μετὰ τὰ Μηδικὰ ὑπετάγη εἰς τοὺς Ἀθηναίους, μετὰ τῆς

ἐν Σαιρωνείᾳ μάχην εἰς τοὺς Μακεδόνας καὶ μετὰ τὸ 146 π. Χ εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Οἱ Ἑλετοὶ ἐδέσποσαν αὐτῆς μετὰ τοὺς Βυζαντινοὺς, καὶ κατέλειπον εἰς μνηστῆριον τῆς δεσποτείας αὐτῶν ἡραιπωμένα φρούρια, ἐτοιμορρόπους πύργους καὶ ἐναγίτικας ἐπωνυμίας. Οἱ Τούρκοι γενόμενοι κύριοι αὐτῆς ἐπῆγαγον ὡς καὶ τὰς λοιπὰς νήσους ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου (καπετὰν πασσαῖ) εἰς ἄν ἀπέτιον τὸν ἐτήσιον αὐτῶν φόρον 30,000 γρόσια.

Κωμοπόλεις καὶ *χωρὰ* αὐτῆς ὁμοιωτά εἰσιν Ἕ "Ἄνδρος πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας ἐπὶ λόφῳ ὑψηλοῦ ἀπέναντι τῆς ἀρχαίας πόλεως, ἧτις νῦν καλεῖται *Παλαιόπολις*, κάτ. 2600 ἔχοντες ἀξιόλογον ναυτικόν· ἐν αὐτῇ ἐδρεύει ὁ ἐπίσκοπος Ἕ "Ἄνδρου καὶ Κέας καὶ ἀριθμούμενος ἐν τῇ ἰσοαρχικῇ τάξει ἡ κωμόπολις αὕτη, λέγεται κοινῶς *Κάτω Κάστρον* ἐκ τινος ἐνεγίτου φρουρίου, οὗτινος ἐραίπια σώζονται κατὰ τὴν θέσιν *Καμάρα* ἐπὶ ἀπορρώγος καὶ μεμονωμένου βράχου, συνδεομένου μετὰ τῆς κωμοπόλεως δι' ἀψιδωτῆς γεφύρας. Ἡ κρημνώδης γλῶσσα, ἐφ' ἧς εἶνε ἐκτισμένη ἡ κωμόπολις αὕτη προεκτεινομένη μεταξὺ τῶν ἐκατέρωθεν κειμένων δύο ἀκρωτηρίων σχηματίζει δύο ὄρμους λίαν ἀναπεπταμένους τῷ Β ἀνέμῳ καὶ ὡς ἐκ τούτου μὴ παρέχοντας ἀσφαλῆς καὶ ὑψηλὸν ἀγκυροβόλιον. Πρὸς Δ μεσογειῶς *Λάμαρα* κάτ. 1800. Πρὸς Ν ταύτης *Μεσαρία* κάτ. 1000. Ὁ δῆμος Ἕ "Ἄνδρου κατέχει τὸ ΒΑ τῆς νήσου. Πρὸς Δ αὐτοῦ ἐκτείνεται ὁ δῆμος *Γαυρίου* κατὰ τὸν Δ αἰγιαλόν· πρωτεύουσα τούτου *Γαύριον* ἐν τῇ ΒΔ περὶ λίαν εἰς τὸν μυχὸν εὐρυχώρου λιμένος, διαιρούμενον εἰς Ἕ "Ἄνω καὶ Κάτω *Γαύριον* ἔχοντα ὁμοῦ κάτ. 1000. Ἀντικρὺ τούτου κείνται ἑ νησιδία, ἧ μᾶλλον σκόπελοι, καλούμενα *Γαυριόνησα*. 13 χιλιάμετρων πρὸς Ν τῆς κωμοπόλεως Ἕ "Ἄνδρου *Κόρθιον* καὶ Ἕ "Ἐπάνω *Κάστρον* ἔδρα τοῦ δήμου Κορθίου, κάτοικοι 400. Πρὸς τὸ πρὸς Ν ἀκρωτήριον, ἐν τῷ πορθμῷ τῷ χωρίζοντι τὴν Ἕ "Ἄνδρον

ἀπὸ τῆς Τήνου εἰσὶ τρεῖς σκόπελοι *Καλόγεροι* καλούμενοι.

Ἡ ἐπαρχία τῆς Τήνου ἀπικρτίζεται ἐκ μόνης τῆς ὁμώνυμου νήσου, χωριζομένης ἀπὸ τῆς Ἀνδρου διὰ στενοῦ περσμοῦ, καλουμένου *Αὐλῶνος* ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ λίαν ἐπικινδύνου τοῖς ναυτιλομένοις. Ἡ νῆσος αὕτη διατέμενεται ὑπὸ σειρᾶς ὀρίων ὀνομαζομένης *Γύαρος* (Τσικνιάς) καὶ εἶνε πλουσία εἰς μεταλλεῖα μαρμάρου.

Ἡ Τήνος δὲν ἔχει πάλαι ἀξίαν λόγου πόλιν, ἐφημίζετο ὅμως τὸ ἐν αὐτῇ μέγα ἱερόν τοῦ Ποσειδῶνος ἐν ἄλσει, ἐν ᾧ καὶ ἐστιατώρια ἦσαν μεγάλα, σημεῖον ὅτι πλῆθος ἱκανὸν συνέρρες τῶν συνθυόντων αὐτοῖς τὰ Ποσειδῶνια.

Ἡ τῆ νήσῳ τὰύτῃ ὁμώνυμος κωμόπολις, ἣ καὶ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας, κειμένη ἐν τῇ Ν πλευρᾷ τῆς νήσου, ἔχει λιμένα ἀνοικτὸν καὶ ἀπροστάτευτον καὶ κατ. 2500. Ἡ κωμόπολις αὕτη εἶνε διάσημος διὰ τὸν περιώνυμον ναὸν τῆς *Εὐαγγελιστρίας*, εἰς ὃν δις τοῦ ἔτους τῇ 25 μαρτίου καὶ τῇ 15 αὐγούστου συρρέουσι πλεῖστοι προσκυνηταὶ ἐξ Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας. Κατὰ τὰ ΒΔ περάλια τῆς νήσου κεῖται ὁ *Πύργος*, κώμη ἐπίσημος διὰ τὰ λατομεῖα τοῦ λευκοῦ καὶ πρασίνου μαρμάρου, κατ. 1800. Κατὰ τὰ Α παραλία *Στενή*, κατ. 500. *Περαία* ἐν τῇ Β καὶ *Πάνορμος* ἐν τῇ ΒΑ παραλίᾳ μετὰ λιμένος εὐρυχώρου. *Κώμη* μεσόγειον χωρίον διαφρούμενον εἰς Ἄνω καὶ Κάτω, εἰκόμενον δὲ ὑπὸ 500 φυχῶν. *Τριπόταμος* εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Ἐξωπύργου, κατ. 300. Ἄπαντες οἱ κάτοικοι τῆς Τήνου ἀνέρχονται εἰς 13,000.

Ἡ ἐπαρχία τῆς *Νάξου* συνίσταται ἐκ τῶν νήτων *Νάξου*, *Πάρου*, *Ἠλιάρου* (Ἀντιπάρου) καὶ ἄλλων μικρῶν νησιδίων.

Ἡ *Νάξος* ἔχουσα ἐμβαδὸν 6 τετρ. Μ. καὶ κατ. 12,500, εἶνε ἡ μεγίστη, ὠρειοτάτη καὶ βρασιλις τῶν Κυκλάδων. Πάλαι ὠνομάζετο *Στρογγύλη*, παράγουσα πολλὰ, ποικίλα καὶ ἄρθονα προϊόντα, ἰδίως δὲ οἶνον ἐξαίρστον οὗτινος ἐξαγωγὴ σημαντικὴ γίνεται, πρὸς δὲ ἔχει καὶ μεταλλεῖα σιδή-

ριδος. Ἡ Νάξος ἐν τῇ ἀρχαιότητι ἐφημίζετο διὰ τὴν πρὸς τὸν Διόνυσον λατρείαν, οὗτινος καὶ μέγα ὑπῆρχεν ἱερόν. Εἰς τὸν νῆσον ταύτην, κατὰ τὸν μῦθον, ὁ Θεσπύς ἐπανακάμπτων ἐκ Κρήτης ἐγκατέλειπε τὴν Ἀριάδην, ἣν ὁ Διόνυσος ἐλεήσας κατεστήτατο ἱερεὶαυ αὐτοῦ. Οἱ πρῶτοι κάτοικοι αὐτῆς ἦσαν Πελασγοί, κατόπιν ἐπῆλθον Κάρες, καὶ μετ' αὐτοῦ; Ἴωνες. Διεληκτιθεῖσα ὑπὸ τοῦ στόλου Δαρείου τοῦ Α' συνεμάχησε τοῖς Ἀθηναίοις ἐπὶ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ξέρξου, ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἐβράδυνον νὰ μετατρέψωσιν εἰς ἐπικυριαρχίαν τοὺς συμμαχικοὺς δεσμοὺς. Τῷ 405 π. Χ. μετὰ τὴν ἐν Αἴγῳς πόταμοῖς ἦτταν τῶν Ἀθηναίων οἱ Σπαρτιαῖται κατέστησαν ἀνεξαρτήτους τοὺς Νάξιους, οἵτινες ὅμως περηκολούθησαν τὰς ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις τύχας τῶν λοιπῶν ἐλληνικῶν νήσων. Περιελθούσα ὑπὸ τοὺς Ἑσπετοὺς ἀνεκνήρυχθη ὑπ' αὐτῶν δουκάτον ὑπὸ ἡγεμόνας τιτλοφορουμένου; δούκα; τοῦ ἀρχιπελάγου; οἵτινες ἐπὶ τινα χρόνον ἡδυνήθησαν νὰ διατηρήσωσι τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν καὶ ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν Σουλτάνων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τῷ 1566 περιληφθεῖσα εἰς τὰς τουρκικὰς κτήσεις παρέμεινεν ὑπὸ τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν μέχρι τοῦ 1821.

Ἡ νῆσος αὕτη διατετανομένη ὑπὸ σειρᾶς ὄρεων, καλουμένης πρὸς Β Δρίος, ἐν τῷ μέσῳ Φανάρι καὶ πρὸς Ν Κορωνόν, ἔχει σχῆμα ὠρειδὲς καὶ τρογγύλον καὶ περιέχεται ἀσφαλῶν λιμένων.

Κωμοπόλεις καὶ χωρία αὐτῆς ὀνομαστά εἰσι: Νάξος πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐν τῇ ΒΔ παραλίᾳ τῆς νήσου ἐπὶ λόφου, εἰς οὗ τὴν κορυφὴν ἔκειτο ἡ ἀκρόπολι; τῆς ἀρχαίας Νάξου, ἐπὶ δὲ Φραγκοκρατίας ἰδρύθη φρούριον ἐνετικὸν μετ' ἐκκλησίας καὶ δύο μοναστηρίων: κάτ. 2200 ἔδρα ἐπισκόπου, καὶ ἐν τῇ ἱεραρχικῇ τάξει. Ἀπειρανθος κώμη κειμένη εἰς τοὺς Β πρόποδας τοῦ Φαναρίου, κάτοικοι 1500. Φιλότιον, εἰς τοὺς Ν πρόποδας τοῦ αὐτοῦ ὄρους κάτ. 1500. Κωμιακὴ ἐγγὺς τῷ προηγουμένῳ κάτ. 1000. Βιβλος (Τρί-

ποδός) πρὸς Ν τῆς πρωτευούσης. *Τραγαία* (Χαλι) ἐν τῷ μέσῳ τῆς νήσου. *Κόρωνος* καὶ *Ἐγγαράι* ἐν τῇ Β παραλίᾳ. Πρὸς Α τῆς Νάξου κείνται δύο μικρὰ ἐρημόνησα ὁ *Ἀκάριος* καὶ ὁ *Λέλανδρος* (Στενόζα). ΝΑ δὲ μεταξὺ Νάξου καὶ Ἀμοργοῦ ἄλλα τέσσαρα ἐρημόνησα· ἡ *Ἡράκλεια*, ἡ *Σχοιροῦσα*, ἡ *Φακοῦσα* καὶ τὸ *Κουφοῖσι*.

Ἡ Πάρος πρὸς Δ τῆς Νάξου κειμένη ἔχει ἐμβαδὸν 4 τετρ. Μ. καὶ κατ. 7000, χωρίζεται δὲ τῆς Νάξου διὰ πορθμοῦ 4 χιλιαμέτρων. Ἐνεκεν δὲ τῆς μεγάλης ταύτης γειτνιασσεως ὀνομάζονται ἀμφότεραι *Παροραξία*. Ἡ Πάρος κατοικήθη κατ' ἀρχὰς ὑπὸ Φοινίκων, εἶτα ὑπὸ Κρητῶν καὶ κατόπιν ὑπὸ Ἀρκάδων, ἐξέπεμψαν δὲ οἱ Πάριοι ἀποικίας εἰς *Θάσον* καὶ εἰς τὸ ἐν τῇ Προποντίδι *Πάριον*· ἦν δὲ ἡ Πάρος ὀνομαστή καὶ ὡς πατὴρ τοῦ ποιητοῦ Ἀρχιλόχου. Ὁ Μιλτιάδης ἀπέτυχεν νὰ κυριεύσῃ αὐτὴν τῷ 489 π. Χ. ἀλλὰ μετὰ δεκαετίαν σχεδὸν οἱ Πάριοι ἠναγκάσθησαν νὰ ἀναγνωρίσωσι τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν Ἀθηναίων. Τῷ 74 π. Χ. περιήλθον ὑπὸ τὴν Ρωμαϊκὴν κυριαρχίαν καὶ ἐν τῷ διχασμῷ τῆς μοναρχίας ταύτης, ἀπετέλεσαν μέρος τῶν κτήσεις τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Ἐπὶ Φραγκοκρατίας ἠνώθησαν τῷ δουκάτῳ τῆς Νάξου. Ἐπὶ Σουλεϊμάν τοῦ Μεγάλου ἐκυριεύθη αὕτη ὑπὸ τοῦ περιφήμου ναυάρχου Χαῖρ ἐδ-Δὶν πσσᾶ, τοῦ παρ' Εὐρωπαίοις γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα Βαρβαρούσου καὶ ἀπετέλεσε μέρος τῶν τουρκικῶν κτήσεων μέχρι τοῦ 1821.

Ἡ Πάρος διατέμενται ὑπὸ τοῦ ὄρους *Μάρπησσα* (Λυχνιὸ καὶ Λάκκοι), ἔχει δύο λιμένας, ἀκρωτήριον τὸ Σούνιον καὶ εἶνε περιλάλητος διὰ τὰ λαμπρὰ λευκὰ μάρμαρα αὐτῆς. Τῷ 1627 εὐρέθη ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ μαρμαρίνος χρονολογικὸς πίναξ ἀναγράφων τὰ κυριώτερα τῶν ἐν Ἑλλάδι γεγονότων ἐπὶ περίοδον 1319 ἐτῶν, ἧτοι ἀπὸ τοῦ 1582—263 π. Χ. Ὁ πίναξ οὗτος εὔρηται ἐν Ὁξφόρδῃ τῆς Ἀγγλίας.

Κωμοπόλεις ἐπίσημοί εἰσιν· ἡ *Παροικία* καὶ *Πάρος* πρω-

τεύουσα τῆς νήσου ἐν τῇ Δ παραλίᾳ ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας πόλεως· ἔχει ναὸν μεγαλοπρεπέστατον εἰς μνήμην τῆς Παναγίας Ἐκατονταπυλῖαν ὀνομαζόμενον, κάτ. 2000 καὶ λιμένα μικρὸν μὲν ἀλλ' ἀσφαλῆ. Νάουσα ἐν τῇ Β. τῆς νήσου πλευρᾷ, κάτ. 1300, ὀνομαστὴ διὰ τὸν μέγαν καὶ ἀσφαλέστατον αὐτῆς λιμένα, δυνάμενον νὰ περιλάβῃ ὀλόκληρον στόλον. Λεῦκαι (Ἰγρία) ἐν τῇ Δ παραλίᾳ κάτ. 1000. Χωρία δὲ μικρὰ τὰ Μάρμαρα καὶ ἡ Μάρπησσα (Τσεπίδος) κείμενα ἐν τῇ Α παραλίᾳ.

Ἡ Ὠλιαρος (νῦν Ἀντίπαρος) κεῖται ΝΔ τῆς Πάρου ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ στενωτάτου πορθμοῦ· τὸ ἐμβαδὸν αὐτῆς εἶνε $1/2$ τετρ. Μ. οἱ δὲ κάτ. ἀνέρχονται εἰς 150· ἐφημιζέτο πάλαι καὶ εἶνε ὀνομαστὴ καὶ σήμερον μόνον διὰ τὸ ἐν αὐτῇ ἀξιοθέατον σπήλαιον, περιέχον ὠραίους σταλακτίτας. Εἰς τὸ σπήλαιον τοῦτο κατέρχεται τις διὰ σχοινίνης κλίμακος· τὸ σπήλαιον τοῦτο ἔχει ὕψος 35, πλάτος 40 καὶ μῆκος 70 μέτρων.

Πρὸς Ν τῆς Ὠλιάρου κεῖται τὸ ἐρημόνησον Δεσποτικὸν (πάλαι Πρεπέρινθος) καὶ τὸ μικρότερον αὐτοῦ Στρογγύλον.

Ἡ ἐπαρχία Μήλου, συγκειμένη ἐκ τῶν νήσων Μήλου, Σίφρου, Κιμῶλου, Φολεγάνδρου καὶ Σικίνου ἔχει ἐν συνόλῳ ἑκτασιν γηπεδικὴν ἢ $1/2$ τετρ. Μ. καὶ κάτ. 15.500.

Ἡ Μῆλος κειμένη ἐν τῇ ΝΔ γωνίᾳ τῶν Κυκλάδων ἔχει ἐμβαδὸν 2 τετρ. Μ. καὶ κάτ. 6000. Ἡ νῆσος αὕτη εἶνε ὄρεινὴ καὶ ἡφαιστιώδης, ἀλλὰ λίαν εὐκαρπος παράγουσα ἐξαιρετὸν οἶνον καὶ ὀπωρικά· κέκτηται μεταλλεῖα σιδήρου, ἐξάγει στυπτηρίαν, μυλοπέτρας καὶ θεῖον καὶ ἔχει θέρμας ἱαματικάς· οἱ κάτ. αὐτῆς χρησιμεύουσιν ὡς προρεῖς ἐν τῇ Μεσογείῳ.

Πρῶτοι κατώκησαν αὐτὴν οἱ Φοίνικες καὶ μετ' αὐτοὺς οἱ Λακεδαιμόνιοι. Οἱ Ἀθηναῖοι γενόμενοι κύριοι αὐτῆς τῷ 417 π. Χ. διέδραμον ἐν στόματι μαχαίρας τοὺς κατοίκους αὐ-

τῆς. Συνεμερίσθη τὰς κατόπιν τύχας τῶν ἑλληνίδων νήσων ἀπετέλεσε μέρος τοῦ δουκάτου τῆς Νάξου, μεθ' ἧ περιῆλθεν ὑπὸ τὴν Τουρκικὴν κυριαρχίαν ὑφ' ἣν παρέμεινε μέχρι τοῦ 1821. Ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ τῷ 1820 ὁ Γάλλος ναύαρχος Δρυμόντ δ' Οὐρβίλ ἀνεῦρε τρεῖς Ἑρμῆς καὶ τὸ περίδοξον ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης τῆς Μήλου, ὅπερ κοσμεῖ τὸ ἐν Παρισίοις Μουσεῖον τοῦ Λούβρου· νεώτεραι ἀνασκαφαὶ τῷ μὲν 1836 ἀπεκάλυψαν δικαστήριον μετὰ ἐδρῶν, τῷ δὲ 1844 Χριστιανικὰς κατακόμβας, τὰς πρώτας ἀνευρεθείσας ἐν Ἑλλάδι.

Κῶμαι καὶ χωρία αὐτῆς ἀξιοσημειώτά εἰσι· *Μήλος* πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας κειμένη ἐν τῇ ΒΔ παραλίᾳ τῆς νήσου, ἔχει μέγιστον καὶ ἀσφαλέστατον λιμένα, ἐρείπια καὶ μνημεῖα ἀρχαῖα σπουδαιότατα καὶ κατ. 1000.—*Τρουπιτῆ* ἐπὶ λόφου πλήρους τάφων.—*Τρισσαβάλος* καὶ Ἀδάμας εἰς τὸν μυχὸν τοῦ κόλπου, ἔχει τὸ μὲν 800, τὸ δὲ 600 κατοίκους.

Ἡ *Σίφνος* κειμένη πρὸς Δ τῆς Πάρου ἔχει ἐμβαδὸν 1 1/2 τετρ. Μ καὶ κατ. 6,000. Τὸ πάλαι ἦν περιάλητος διὰ τὴν πλουσιότητα τῶν χρυσοῦ καὶ ἀργύρου μεταλλείων αὐτῆς καὶ διὰ τὴν ὑγιεινότητα τοῦ κλίματός της· διατέμενται ὑπὸ σειρᾶς ὄρέων ἐκ τοῦ ΒΔ πρὸς τὰ ΝΑ τῆς νήσου καθηκόντων· ἔχει ἀφθονίαν ὑδάτων καὶ πεδιάδας εὐφορωτάτας. Ἡ Σίφνος κωτεκῆθη ὑπὸ Ἰώνων προελθόντων ἐξ Ἀθηνῶν, οἱ δὲ κάτοικοι αὐτῆς συνηγωνίσθησαν ἐν Σαλαμῖνι ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος. Παρηκολούθησεν αὐτὴ τὰς τύχας τῆς Πάρου καὶ Νάξου ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις.

Κωμοπόλεις καὶ χωρία ὀνομαστά εἰσι· *Σίφνος* (Κάστρον) ἐν τῇ Α παραλίᾳ ἐπὶ λόφου, ἐνθα ἔκειτο ἡ ἀρχαία πόλις. κάτ. 2000, ἀσχολούμενοι εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ εἰς τὴν ἀγγειοπλαστικὴν.—*Ἀπολλωνία* (Σταυρὶ) ἐπὶ τῆς ΒΑ παραλίας, κάτ. 1200.—*Ἀρτεμῶν* κάτ. 1800 καὶ *Εξάμπελα* κάτ. 900.

Παρὰ τὴν Ν παραλίαν τῆς Σίφνου κεῖται ἡ ἐρημόνησος *Κυριακῆ*.—Πρὸς Α τῆς Μήλου *Σίκιρος* (1 τετρ. Μ. Κατ. 1000)

ἔχουσα ἀποτόμους καὶ ἀλιμένους ἀκτὰς καὶ κόμην ὁμώνυμον.—ΒΑ τῆς Μήλου *Κίρωλος* (1 τετρ. Μ. κατ. 1500) ἠφαιστιογενής, ἔχουσα θέρμας, γῆν ἄγονον, καὶ ἐξάγουσα τὴν ἀπ' αὐτῆς λεγομένην Κιρωλίαν γῆν· ἐν τῇ ἀρχαιότητι εἶχε καὶ μεταλλεῖον ἀργύρου.—Πρὸς Δ τῆς Σικίνου *Φολέρανδρος* ὀνομαζομένη ὑπὲρ τῶν ἀρχαίων καὶ Σιδερεΐη διὰ τὴν τραχύτητα αὐτῆς· ἔχει ἀποτόμους καὶ ἀλιμένους ἀκτὰς, ἐμβαδὸν 1 τετρ. Μ καὶ κατ. 1000.

Ἡ ἐπαρχία τῆς Θήρας ἔχουσα ἐν συνόλῳ ἕκτασιν γηπεδικὴν 8 τετρ. Μ. καὶ κατ. 23.000 περιλαμβάνει τὰς νήσους, *Θήραν*, *Θηρασίαν*, *Ἀμοργόν*, *Ἴον* καὶ *Ἀράνην*.

Ἡ νῆσος *Θήρα* (Σαντορίνη) (3 1/2 τετρ. Μ. κατ. 46.000) κειμένη μεταξὺ τῆς Κρήτης καὶ τῶν Κυκλάδων, ὀφείλει τὸ νέον ὄνομα εἰς τὸ ἐνετικὸν ὄνομα τῆς προστάτιδος τῆς νήσου Ἀγίας Εἰρήνης (Σάντα Ἰρένε). Σχηματίζει πέταλον ἵππου καὶ ἀποτελεῖ μνηοειδῆ κόλπον, τετραμμένον πρὸς Δ καὶ ἔχοντα δύο διεξόδους, τὴν μὲν πρὸς τὰ ΒΑ ὑπὸ τὴν σκέπη τῆς νήσου Θηρασίας, ἀφ' ἧς χωρίζεται διὰ τοῦ διαύλου τοῦ ἀγίου Νικολάου, τὴν δὲ πρὸς τὸ ΝΔ πρὸ τῆς ὁποίας κεῖται τὸ Ἀσπρονῆσι καὶ σχεδὸν κατὰ τὸ κέντρον τοῦ κόλπου τὴν Μεγάλην Καμένην, τὴν Μικρὰν Καμένην, τὴν Νέαν Καμένην, τὸν Γεώργιον καὶ τὴν Ἀφρόεσσαν, (1) νησίδας ἠφαιστιογενεῖς ὡς καὶ αὐτὴ ἡ Θήρα. Εἰς τὸ μεταξὺ Ἀσπρονησίου καὶ Θηρασίας στόμιος ὑπάρχουσι δύο ὄψαλοι, τρίτη δὲ ἕλλη κεῖται μεταξὺ τῆς Μικρᾶς Καμένης καὶ τοῦ ὄρμου τῶν Φηρῶν. Πρὸς δὲ ὄψαλος ὑπάρχει κατὰ τὸν ΒΑ αἰγιαλὸν ἀπέναντι τῆς θέσεως *Κουλοῦμον*, ὡς καὶ εἰς τριῶν μιλίων ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ ΝΔ αἰγιαλοῦ τῆς Θηρασίας. Τὰ βάθος τῶν ὕδατων τοῦ κόλπου αὐτῆς εἶνε μέγιστον, ὥστε τὰ πλοῖα μόνον κατὰ

(1) Ἐκ τῶν νησιδίων τούτων ἡ μὲν Μεγάλη Καμένη ἀνεφάνη κατὰ πρῶτον τῷ 1498 π. Χ. ἡ Μικρὰ Καμένη τῷ 1573 μ. Χ. ἡ Νέα Καμένη τῷ 1707 καὶ ὁ Γεώργιος μετὰ τῆς Ἀφρόεσσης τῷ 1868.

τὸν αἰγαλὸν τὸν κοινῶς καλούμενον *Διαπόρι* δύνανται νὰ ἀγκυροβολήσωσιν.

Ἡ νῆσος αὕτη εἶνε ἀνυδρὸς· οὔτε ποταμοὶ οὔτε ρύακες ὑπάρχουσιν ἐπ' αὐτῆς, ἀλλὰ μόνον φρέατα καὶ ὄρυκταί πηγαι. Πρὸς δὲ ὑπάρχουσιν ἐπ' αὐτῆς καὶ περὶ αὐτὴν *θερμαί*. Ἐκ τῶν θερμῶν τούτων πηγῶν διακρίνεται ἡ λεγομένη *Βούλκανος* ἐν τῇ θαλάσῃ, ἰαματικὴ διχφόρων νοσημάτων καὶ ἔχουσα τὴν ιδιότητα τοῦ καθαρίζειν τὸν χαλκόν. Ἡ γῆ αὐτῆς καίτοι ξηροτάτη, συγκειμένη ὅλη ἐκ κισσῆρεως εἶνε δεκτικὴ καλλιεργείας καὶ διὰ τῆς φιλοπονίας τῶν κατοίκων κατέστη οἶνοι κῆπος κατάφυτος, παράγει δὲ κριθὴν ἄφθονον καὶ ἐξαίρετον οἶνον. Τοῦ παραγόμενου οἴνου τὰ $\frac{4}{5}$ χρησιμεύουσιν ὡς ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον· ὁ οἶνος οὗτος ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ ἀντέχη εἰς τὴν ἐπήρειαν τῆς θαλάσσης, κέκτηται τὸ χρῶμα τοῦ οἴνου τοῦ Ρήνου, ἀλλ' εἶνε δριμύτερος καὶ πνευματωδέστερος. Ὑπὲρ τὰ 50 εἶδη σταφυλῆς ὑπάρχουσιν ἐν Θήρᾳ, ἀλλ' οἴνου μόνον δύο εἶδη κατασκευάζουσι, τὸν κοινὸν καὶ τὸν λεγόμενον *βίνο σάντο* (*ἄγιον οἶνον*). Ἔτερον εἶδος οἴνου ἀρίστου εἶνε ὁ λεγόμενος τῆς *νυκτός*, κατασκευαζόμενος ἐκ σταφυλῶν τρυγωμένων τὴν νύκτα, ἀλλ' ὀλίγιστος ἐκ τούτου κατασκευάζεται. Πρῶτοι οἰκισταὶ τῆς νήσου ταύτης ἦσαν οἱ Μακεδόνιοι· εἶτα οἱ Θηραῖοι ἐπέκησαν τὴν *Κυρήνην*. Ἐκ τῶν ὄρεων τῆς νήσου τὸ σημαντικώτατον εἶνε ὁ προφήτης Ἡλίας ἔχον ὕψος 1800 ποδῶν. Ἐπὶ ἐτέρου ὄρους καλουμένου ἀγίου Στεφάνου σώζονται ἐρείπια λαμπρᾶς ἀρχαίας πόλεως.

Κωμοπόλεις καὶ χωρία αὐτῆς ὀνομαστά εἰσι· *Θήρα* ἐν τῇ Δ. πλευρᾷ τῆς νήσου ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας πόλεως, πρωτεύουσα τῆς πόλεως καὶ ἔδρα ἐπισκόπου λ' ἐν τῇ ἱεραρχικῇ τάξει, κάτ. 2000, ἀσχολούμενοι εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ εἰς τὴν ναυτιλίαν.—*Κοντοχώρι*, Ἡμεροβίγλι καὶ Καρτεράδος ἐν τῇ Α. παραλίᾳ κάτ. ἀνά 1000—1200.—*Γωνία* καὶ *Μεσα-*

ρία ἐν τῇ Δ παραλίᾳ κάτ. ἀνά 1000.—Πύργος (Καλλίστη) ἐν τῇ αὐτῇ παραλίᾳ κάτ. 500.

Πρὸς Β τῆς Θήρας κείται ἡ μικρὰ νῆσος *Θηρασία*, ἔχουσα 4 χωρία καὶ 600 κατ. ἀσχολουμένους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ἀμπελοφυτεῖαν.

ΒΑ τῆς Θήρας καὶ ΝΔ τῆς Νάξου Ἄμοργός, νῆσος ἐπιμήκης ἔχουσα ἐμβαδὸν 2 1/2 τετρ. Μ. καὶ κάτ. 2500. Ἡ νῆσος αὕτη εἶνε δασώδης καὶ κρημνώδης, Πρωτεύουσα αὐτῆς ἡ Ἄμοργός (Χώρα) κάτ. 1800, κειμένη ἐν τῇ Α παραλίᾳ. Πάλαι εἶχε τρεῖς πόλεις, ὧν ἀνευρέθησαν ἐρείπια τὴν *Μινώαν*, πατρίδα τοῦ ποιητοῦ Σιμωνίδου, τὴν Ἄρκεσίην καὶ τὸν *Αἰγιαλόν*. Ἡ Ἄμοργός ἐφημιζέτο πάλαι διὰ τὸ λιμνίον αὐτῆς, ὅπερ ἐκαλεῖτο Ἄμοργίς, ἐξ οὗ οἱ κάτοικοι ὕφαινον λεπτότατα ὑφάσματα καλούμενα *χιτώνια Ἄμοργιγά*. Παρὰ τὴν Ἄμοργὸν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς Νάξου εἰσι πέντε νησίδια ἀκατοίκητα.

ΝΔ τῆς Νάξου, πρὸς Β τῆς Θήρας, πρὸς Α τῆς Σικίνου καὶ πρὸς Δ τῆς Ἄμοργου Ἴος κοινῶς Νιδὸ ἔχουσα ἕκτασιν 1 τετρ. Μ. καὶ κατ. 3000. Ἐκλήθη Ἴος πιθανῶς ἐκ τῶν ἀποικησάντων αὐτὴν Ἰώνων. Ἡ νῆσος αὕτη διημιφισῶνται πάλαι τὴν γέννησιν τοῦ Ὀμήρου, ἀλλ' αἱ ἀξιώσεις αὐτῆς δὲν ἐστηρίζοντο ἐπὶ ἰσχυρῶν δεδομένων· πολλοὶ ὑποθέτουσιν ὅτι ἐν αὐτῇ ἐτάφη ὁ Ὀμηρος. Ἡ γῆ τῆς Ἴου εἶνε ἀρίστη, ὁ δὲ ἐν αὐτῇ φυόμενος σῖτος καλλίστης ποιότητος· παράγει οἶνον, ἔλαιον, βάμβακα καὶ ἄλλα, στερεῖται ὅμως καυσοξύλων καὶ ὀπωρῶν· ἔχει λιμένας ἀξιολόγους καὶ ἀσφαλεῖς. Πρωτεύουσα Ἴος κατὰ τὸν πρὸς Δ αἰγιαλὸν ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς ἀρχαίας πόλεως ἐπὶ ὄρους ὀξυτενοῦς ἐπικειμένου τοῦ 1 χιλιαμ. ἀπέχοντος λιμένος, θς κυκλοτερῆς ὦν, κυκλοῦται ὑπὸ ὀρέων καὶ ἔχει τὸ στόμιον τετραμμένον πρὸς τὰ ΝΔ πρὸς τὴν Σίκινον. Ὁ λιμὴν οὗτος παρέχει ἀσφαλὲς ἀγκυροβόλιον εἰς στόλους μεγάλους. Πολλὰ λείψανα τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος ὡς

καὶ τοῦ μεσαίωτος, καθὼς καὶ ἐρείπια ἀρχαίου ὑδραγωγείου ἀπαντῶνται ἐπὶ τῆς νήσου ταύτης.

Πρὸς Α τῆς Θήρας Ἀνάφη μικρὰ νῆσος ἔχουσα ἔκτασιν $1\frac{1}{2}$ τετρ. Μ. καὶ κατ. 800 μετὰ ὁμωνύμου κόμης κειμένης ἐν τῇ Ν παραλίᾳ, ἐνθα εὑρῆνται ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος. Λέγεται ὅτι ὠνομάσθη Ἀνάφη ὑπὸ τῶν Ἀργοναυτῶν, διότι αἴφνης ἐφάνη ἔμπροσθεν αὐτῶν.

Ἡ ἐπαρχία Σύρου συγκειμένη ἐκ τῶν νήσων Σύρου, Μυκόνου, Δήλου, Ρηνείας καὶ Γυάρου ἔχει ἔκτασιν γηπεδικὴν $4\frac{1}{2}$ τετρ. Μ. καὶ κατ. 37,000

Ἡ νῆσος Σύρος κειμένη ΝΔ τῆς Τήνου εἶνε ὄρεινὴ, τραχεῖα καὶ ὑψηλὴ, ἔχει ἐμβαδὸν 2 τετρ. Μ. καὶ κατ. 31,000. Ὡς πᾶσαι αἱ Κυκλάδες οὕτω καὶ ἡ Σύρος περιήλθεν ἐκ διαδοχῆς εἰς τοὺς Κάρας, Κρήτας, Ἀθηναίους, διαδόχους τοῦ Ἀλεξάνδρου, Ρωμαίους, Ἑνετοὺς (1204 μ. Χ.), Τούρκους (1566), καὶ ἀπὸ τοῦ 1830 ἀποτελεῖ μέρος τοῦ ἐλληνικοῦ βασιλείου. Τὸ πάλαι ἦν ἀσήμαντος καὶ μόνον ὡς πατρίς τοῦ φιλοσόφου Φερεκύδου τοῦ Βάβυος ἐφημίζετο. Κατὰ τὴν ἐλληνικὴν ἐπανάστασιν, Ἕλληνες ἐκ διαφόρων πόλεων καὶ ἰδίᾳ ἐκ Σμύρνης, Χίου καὶ Ψαρῶν εἰς αὐτὴν καταφυγόντες συνωκίσθησαν καὶ ἀνήγειραν νέαν πόλιν, ἣτις ἀπέβη τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου τῆς Ἑλλάδος. Ἡ πόλις αὕτη εἶνε Ἐρμούπολις ἣτις καὶ Σύρος καὶ Σύρα ὀνομάζεται, καὶ ἣτις ἐκτισμένη ἐν τῇ Α τῆς νήσου παραλίᾳ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως εἶνε πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ τῶν Κυκλάδων καὶ τῆς ἐπαρχίας, ἔδρα ἀρχιεπισκόπου, θ' τῆ ἱεραρχικῆ τάξει, καὶ ἡ ἐμπορικωτέρα καὶ βιομηχανικωτέρα πόλις τῆς Ἑλλάδος, ἔχουσα ἄμεσον συγκοινωνίαν ἀτμοπλοϊκὴν μεθ' ὄλων τῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος, Τουρκίας καὶ Βυρῶπης, ναυπηγεῖον ἀξιόλογον, γυμνάσιον, πλεῖστα ἐκπαιδευτήρια, ἰδιωτικὰ καὶ δημόσια, ὄρφανοτροφεῖον, νοσοκομεῖον, λαμπρὸς ναοὺς, θέατρον, πρωτοδικεῖον καὶ ἐμποροδικεῖον, ἀγο-

ράν καὶ παντοῖα βιομηχανικά καταστήματα, ἐξ ὧν 9 ἀτμοκίνητα, κεκτημένα μηχανὰς ἀναπληρούσας δύναμιν 179 ἵππων, καὶ κατοίκους 25,000 ἀσχολουμένους εἰς τὸ ἐμπόριον, τὴν ναυτιλίαν καὶ τὴν βιομηχανίαν. — Ἡ Ἄνω Σύρος, κειμένη ἐπὶ βραχώδους καὶ κωνοειδοῦς λόφου ἐφ' οὗ ἀμφιθεατρικῶς εἶνε ἐκτισμένη ἔχει 5000 κατ. τοὺς πλείστους τοῦ δυτικοῦ δόγματος.

Πρὸς Α τῆς Σύρου κεῖνται δύο μικρὰ ἐρημόνησα ἅτινα πάλαι ἐκαλοῦντο Δίδυμα, νῦν δὲ τὸ ἕτερον αὐτῶν ὀνομάζεται Γαῖδουρονῆσι.

Ἡ νῆσος Μύκονος κειμένη πρὸς Α τῆς Σύρου καὶ πρὸς Ν τῆς Τήνου, διατέμεται ὑπὸ τοῦ ὄρους Δημάστου (προφήτης Ἡλίας) καὶ εἶνε ξηρά, βραχώδης καὶ ὀλίγον καρποφόρος. Τὸ ἐμβαδὸν αὐτῆς εἶνε 4 τετρ. Μ. οἱ δὲ κάτ. ἀνέρχονται εἰς 6000 καὶ ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ναυτιλίαν. Χειρωθεῖσα ὑπὸ τοῦ Δαρείου (490 π.Χ.) διὰ τοῦ Δάτιδος καὶ Ἀρταφέρους, ὑπετάγη εἶτα εἰς τοὺς Ἀθηναίους, ὧν τὰς εἰς τὸ μετέπειτα τύχας συνεμερίσθη τῷ 4204 ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Σταυροφόρων, ἐξ ὧν μετέπεσεν εἰς χεῖρας τῶν Ἑνετῶν, οἵτινες διεκράτησαν αὐτῆς μέχρι τῶν χρόνων Σουλεϊμάν τοῦ μεγάλου (1566). Τῷ 1822 ἐξεγεροθεῖσα ἔλαβε μέρος ἐνεργητικὸν εἰς τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα. Οἱ ἀρχαῖοι ἐμύθεον ὅτι ὑπὸ τὴν Μύκονον ὁ Ἡρακλῆς ἔθαψε τοὺς ὑστάτους τῶν γιγάντων, ὅθεν καὶ παροιμία ἦν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις πάνθ' ὑπὸ μίαν Μύκηνον διὰ τοὺς ὑπὸ μίαν ἐπιγραφὴν ἄγοντας τὰ διηρηθέντα τῇ φύσει. Πρὸς δὲ Μυκονίους οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουον τοὺς φαλακροὺς, διότι τὸ πάθος τοῦτο ἐπεχωρίαζεν ἐν τῇ νήσῳ ταύτῃ. Πάλαι εἶχε δύο πόλεις, ὅθεν καὶ ἐκαλεῖτο Δίπολις· σήμερον ἔχει ὀμώνυμον πρωτεύουσαν κειμένην ἐν τῇ Δ παραλίᾳ καὶ κατοικουμένην ὑπὸ 4000, τῶν πλείστων ἀρίστων ναυτῶν.

ΝΑ τῆς Μυκόνου Ἀῆλος· τὴν νῆσον ταύτην διατέμνει

ὄρος ὕψηλόν καὶ τραχὺ ὁ *Κύνθος* καὶ διαρρέει μικρὸς ποταμὸς Ἰρωπός. Ἀπ' αὐτῶν τῶν ἠρωϊκῶν χρόνων ἡ νῆσος αὕτη ἐτιμᾶτο ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, μυθευόντων ὅτι ἐν αὐτῇ ἡ Ἀητὼ ἔτεκε τὸν Ἀπόλλωνα καὶ τὴν Ἀρτέμιδα. Ἡ νῆσος αὕτη προήχθη εἰς ἀκμὴν καὶ πλοῦτον μετὰ τὸ 146 π. Χ. ὅτε, κατασκαφείσης τῆς Κορίνθου ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, εἰς τὴν νῆσον ταύτην μετεχώρησαν οἱ ἐκ Κορίνθου διασωθέντες ἔμποροι τὸ μὲν διὰ τὴν ἀτέλειαν τοῦ ἐπ' αὐτῆς ἱεροῦ, τὸ δὲ διὰ τὸ ἐπίκαιρον τῆς θέσεως καὶ εὐφυεῖς πρὸς ἐμπορίαν. Ἐπὶ τοῦ Μιθριδατικοῦ πολέμου σχεδὸν ἠρημώθη, καὶ σήμερον τέλειον στερουμένη κατοίκων χρησιμεύει ὡς λοιμοκαθαρτήριον. Ἡ νῆσος αὕτη ὠνομάζετο πρότερον Ὀρτυγία· οἱ ἀρχαῖοι δὲν ἐπέτρεπον τὸ θάπτειν ἐν αὐτῇ νεκροὺς ὡς οὐδὲ τὸ τρέφειν κύνας. Τοὺς νεκροὺς αὐτῶν οἱ Δῆλιοι μεταφέροντες ἔθαπτον εἰς τὸ 380 μέτρα ἀπέχον τῆς Δήλου ἐρημόνησον Ρήνεια.

Ἡ Γύαρος (Γιοῦρα) πρὸς Β τῆς Σύρου ἔχουσα ἑμβαδὸν 1 τετρ. Μ. διὰ τὴν ἀφορίαν τοῦ ἐδάφους αὐτῆς ἦν ὀλίγον πάλαι κατοικημένη· ἐπὶ Ῥωμαίων ἐχρησίμευεν ὡς τόπος ἐξορίας, σήμερον δὲ εἶνε ἀκατοίκητος.

Ἡ ἐπαρχία τῆς Κέας συνίσταται ἐκ τριῶν νήσων· Κέας, Κύθνου καὶ Σερίφου, ἔχουσῶν ἐν συνόλῳ γηπεδικὴν ἔκτασιν 6 1/2 τετρ. Μ. καὶ κατ. 40,000.

Ἡ νῆσος Κέως κειμένη ΒΔ τῆς Σύρου καὶ ΝΑ τοῦ Σουνίου, ἔχει ἔκτασιν 3 τετρ. Μ. καὶ κατ. 5000. Ἡ νῆσος αὕτη κατὰ τὴν μεμακρυσμένην ἀρχαιότητα ἐκαλεῖτο Τετράπολις ὡς ἔχουσα 4 πόλεις· τὴν Ἰουλίδα, τὴν Καρθαίαν, τὴν Ποιήεσσαν καὶ τὴν Κορησιάν· κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐπὶ γῆς ἐπιφανείας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ αἱ δύο τελευταῖαι ἐξηφανίσθησαν, καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῶν συνεπολίσθησαν μετὰ τῶν δύο πρώτων· ἐκ τῆς Ἰουλίδος ἦν Σιμωνίδης ὁ μελοποιός, ὁ ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ Βακχυλίδης, λυρικός ποιητής καὶ ἀντί-

Ζηλος τοῦ Πινδάρου, ὁ ἰατρός Ἑρασίστρατος ὁ σοφιστῆς Πρόδικος καὶ ὁ περιπατητικὸς φιλόσοφος Ἀρίστων, ἐν δὲ ταῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις ἐκ τῆς Κέας ἦν ὁ τῷ 1845 πατριαρχεύσας Μελέτιος ὁ Γ'. Πάλαι οἱ Κεῖοι εἶχον νόμον ὀρίζοντα νὰ φονεύωνται διὰ κωνείου οἱ παρ' αὐτοῖς ὑπὲρ τὰ ἐξήκοντα ἔτη γεγονότες, ἕνα ἢ παρ' αὐτῶν δαπανωμένη τροφή μερίζεται εἰς τοὺς νεωτέρους. Σήμερον ἐπὶ τῆς θέσεως τῆς Ἰουλίδος ἐν τῇ Α πλευρᾷ τῆς νήσου εἶνε ἐκτισμένη ἡ Κέως ἀριθμοῦσα 2800 κατοίκους.

Πρὸς τὸ ΝΑ τῆς Κέως *Κύθρος* (Θερμιὰ) μικροτέρα τῆς προηγουμένης (2 1/2 τετρ. Μ.) ὄρεινὴ καὶ πετρώδης, κάτ. 3000· ἔχει δύο κόμας, τὴν ὀμώνυμον Κύθνον, κειμένην εἰς τὸ ΒΑ τῆς νήσου καὶ ἀπέχουσαν 4 χιλιάμ. τοῦ λιμένος τῆς ἁγίας Εἰρήνης, καὶ τὴν Δριοπίδα ἐν τῇ Δ παραλία, ἔχουσαν 1400 κατ.—Πρὸς Β τῆς πρωτευούσης εἰς ἀπόστασιν 9 χιλιαμ. ὑπάρχουσι πηγαὶ θερμῶν ἰαματικῶν ὑδάτων, εἰς αἷς τὸ θέρος συρρέουσι πολλοὶ ἀσθενεῖς πρὸς θεραπείαν.

Πρὸς Ν τῆς Κύθνου καὶ ΒΔ τῆς Σίφνου *Σέριφος* (1 τετρ. Μ. κάτ. 1800) πετρώδης νῆσος, εἰς ἣν ἐμυθεύετο ὅτι ἀνεγκύσθη ἡ λάρναξ ἡ φέρουσα τὸν Περσέα καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ Δανάην καταποντισθεῖσαν ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῆς Ἀκριοῦ. Τὸ πετρώδες τῆς νήσου ἐξηγοῦντες οἱ ἀρχαῖοι ἐμύθεον ὅτι ὁ Περσεὺς ἐκδικούμενος τὴν ὑπὸ τῶν Σεριφίων γενομένην ὕβριν τῆ μητρὶ αὐτοῦ, βιασθεῖσθαι νὰ νυμφευθῆ τὸν βασιλέα αὐτῶν Πολυδέκτην, ὅτε ἐφόνευσε τὴν ἐκ τῶν Μεδουσῶν Γοργόνα ἔφερε τὴν κεφαλὴν αὐτῆς εἰς Σέριφον καὶ ἐπιδείξας ταύτην τοῖς κατοικοῖς ἀπελίθωσεν αὐτούς. Οἱ Ρωμαῖοι διέθετον ταύτην ὡς τόπον ἐξορίας. Ἐν τῇ ΝΑ πλευρᾷ τῆς νήσου ἐπὶ βράχου ἀποτόμου ἐκτισταὶ ἡ ὀμώνυμος αὐτῇ πρωτεύουσα ἔχουσα 1300 κατοίκους.

Πρὸς Β τῆς Σερίφου κεῖνται δύο μικρὰ ἐρημόνησα ἡ *Σεριοπούλα* καὶ τὸ *Πιπέρι*.

§ 3 Ἴόνιοι νῆσοι.

Αἱ δυτικάι νῆσοι τῆς Ἑλλάδος αἱ κείμεναι ἐντὸς τοῦ Ἴονίου πελάγους, πάλαι μὲν ἦσαν αὐτοτελεῖς καὶ ἀνεξάρτητοι, ἐπὶ Βυζαντινῶν ἀπετέλουν μίαν ἐπαρχίαν, κατὰ δὲ τὰ τέλη τοῦ μεσαίωνος καὶ ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις περιῆλθον ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Φράγκων, Ἑνετῶν, Τούρκων, Ρώσσων καὶ Γάλλων. Τῇ 5 νοεμβρίου τοῦ 1815 διὰ τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων ἐτέθησαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας, ἣτις συνεπέα ἐπανειλημμένων διαμαρτυρήσεων τῶν κατοίκων ἐξεχώρησεν αὐτὰς τῇ 6 Ἰουνίου τοῦ 1863 εἰς τὴν Ἑλλάδα, μεθ' ἧς ἠνώθησαν τῇ 21 Μαΐου τοῦ 1864. Μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης αἱ νῆσοι αὐταὶ συνεχροστούν τὸ Ἴόνιον κράτος περιλαμβάνον τὰς νήσους· Κερκύρα, Παξοὺς, Λευκάδα, Ἰθάκη, Κεφαλληνίαν, Ζάκυνθον καὶ Κύθηρα καὶ τὰ νησιδία Ἀντιπάξιον, Ὀθροφόν, Ἀντικύθηρα κλπ. Ἐκ τῶν νήσων τούτων τὰ μὲν Κύθηρα μετὰ τῶν Ἀντικυθίων περιελήφθησαν ὡς ἐπαρχία εἰς τὸν νομὸν Ἀργολίδος καὶ Κορινθίας, αἱ δὲ λοιπαὶ διηρέθησαν εἰς τρεῖς νομοὺς· τὸν Κερκύρας, τὸν Κεφαλληνίας καὶ τὸν Ζακύνθου.

§ 4 Νομὸς Κερκύρας.

(94,22 □ Μ. κάτ. 100,000).

Ὁ νομὸς οὗτος συνιστάμενος ἐκ τῶν νήσων Κερκύρας, Παξῶν καὶ Λευκάδος διαιρεῖται εἰς πέντε ἐπαρχίας, ὧν τρεῖς (Κερκύρας, Μέσης καὶ Ὄρους) κεῖνται ἐπὶ τῆς Κερκύρας.

Ἡ νῆσος Κέρκυρα (Κορφοί) ἡ βορειοτάτη καὶ μετὰ τὴν Κεφαλληνίαν ἡ μεγίστη τῶν Ἰονίων νήσων, ἔχει ἕκτασιν 12

τετρ. Μ. καὶ κατ. 73,000. Τὸ σχῆμα αὐτῆς εἶνε ἐπίμηκες καὶ ἐπικαμπές· ὄθεν *Δρεπάνη* καὶ *Μάκρως* παλαιάτατα ἐκαλεῖτο· ἐκτός τῶν ὀνομάτων τούτων ἡ νῆσος αὕτη εἶχεν ἐν τῇ ἀρχιότητι καὶ τὰ ὀνόματα *Σχερία* (παρὰ τὸ σχερὸς = ζῆρός), *Φαιαχία* (ἀπὸ τῶν κατοίκων αὐτῆς Φαίακων καὶ τούτων ἐκ τοῦ βρασιλέως αὐτῶν Φαίακος) καὶ *Κόρκυρα* ἢ *Κέρκυρα*, θυγατρὸς ὡς ἐμυθολογεῖτο, τοῦ Ἄσωποῦ καὶ τῆς Μεθώνης, ἀφ' ἧς ὁ Ποσειδῶν ἐγέννησε τὸν Φαίακα. Διατέμενεται ὑπὸ δύο σειρῶν ὁρέων· τοῦ *Μελιτήτου* (Πεντοκράτορος) πρὸς Β καὶ τῆς *Ἰστώνης* (Ἁγίων Δέλα) ΝΑ τῆς πόλεως. Ἄκρωτήρια ἔχει τέσσαρα· τὴν *Λευκίμμη* (Λεύκιμο) ΝΑ, τὴν *Ἀμφίπαγον* (Ἄσπρο Κάβο) πρὸς Ν, τὸ *Φαλακρόν* (Κεφάλι) ΒΔ, καὶ τὴν *Κασσιόπην* (Ἁγιον Στέφανον) πρὸς Β. Ποταμούς ἔχει μικροὺς καὶ ἀσημάντους· καὶ μόνον ὁ *Μερισόνης* καὶ ὁ *Ποταμὸς* δύνανται ἐν μέρει νὰ ἀντιποιηθῶσι τοῦ ὀνόματος τούτου. Τὸ κλίμα εἶνε εὐκρατές καὶ τερπνὸν ἀλλ' εὐμετάβλητον· οἱ σεισμοὶ εἶνε συγνοί, ἀλλ' ἀσθενέστεροι τῶν εἰς τὰς ἄλλας νοτιωτέρας νήσους συμβαινόντων. Πρὸς Β μὲν ἡ χώρα εἶνε εὐφωρωτάτη, πρὸς Ν δὲ ἄγαιος. Κυριώτερον αὐτῆς προϊὼν εἶνε τὸ ἐξαίρετον αὐτῆς· ἔλαιον, παράγει δὲ καὶ πολλὰ πορτοκάλια, σῦκα, κίτρα κλπ. Οἱ δημητριακοὶ καρποί, οὓς παράγει δὲν ἐξαρκοῦσι πρὸς τροφήν τῶν κατοίκων αὐτῆς πλέον τῶν τριῶν μηνῶν, ὁ δὲ οἶνος πλέον τῶν ἑξ. Δι' ἔλλειψιν νομῶν τρέφει ὀλίγας ἀγέλας αἰγῶν, τὰ δὲ διὰ τὴν ἐπιτόπιον κατανάλωσιν κρέατα προμηθεύηται ἐκ τῆς ἀπέναντι Ἠπείρου.

Ἡ Κέρκυρα ὡς ἀποικία τῶν Κορινθίων ὑπετάσσετο κατ' ἀρχὰς εἰς αὐτούς, διὰ τῆς ἐμπορίας ὄμως καὶ τῆς ναυτιλίας φθάσασα εἰς ἀκμὴν δυνάμεως ἀπέσεισε τὸν ζυγὸν τῶν Κορινθίων καὶ ἐγένετο αἰτία τοῦ διὰ τὴν Ἑλλάδα καταστρεπτικοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου. Περιπεσοῦσα ὑπὸ τὴν δυναστείαν τυράννων παρήκμασε καὶ ἐδουλώθη ὑπὸ τῶν

Μακεδόνων. Οί Ρωμαῖοι ἀπέδωκαν αὐτῇ τὴν ἐλευθερίαν ἀλλ' ἡ Κέρκυρα δὲν ἐπινέθη διὰ τὴν δωρηθεῖσαν αὐτῇ ἐλευθερίαν καὶ ἐπὶ λοιδορία παροιμίαν ἔλαβεν· «ἐλευθέρα Κόρκυρα· χέζ' ὅπου θέλεις»· κατόπιν περιελήθη εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος, ἐξ οὗ ἀπέσπασαν αὐτὴν οἱ Ἑνετοὶ περὶ τὰ τέλη τῆς 18ῆς ἑκατονταετηρίδος (1386 μ. Χ.). Ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἑνετῶν παρέμεινεν ἄχρι τοῦ 1797 ὅτε διὰ τῆς ἐν Καμποφορμιά συνθήκης ἐδόθη τοῖς Γάλλοις. Μετὰ δύο ἔτη στόλος τουρκωσσικὸς ἀφῆρσεν αὐτὴν ἐκ τῶν χειρῶν τῶν Γάλλων, καὶ μετετρέπη εἰς πολιτείαν φόρου ὑποτελή τῇ Τουρκίᾳ. Τῷ 1802 ἡ ἐν Ἀμιένης συνθήκη ἐκήρυξεν αὐτὴν μετὰ τῶν λοιπῶν Ἰονίων νήσων ἐλευθερὰν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ρωσσίας, ἀλλὰ τῷ 1807 ἡ ἐν Τιλσίττῃ συνθήκη ἐπανήγαγεν αὐτὴν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Γάλλων, οἵτινες διώκησαν τὰς Ἰονίους νήσους μέχρι τοῦ 1815, ὅτε ἐδώθησαν ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἀγγλίας. Ταύτην ἐγκατέλειπον τῷ 1864 ὅπως ἐνωθῶσι μετὰ τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπισημότεραι πόλεις καὶ κῶμαι αὐτῆς εἰσι· Κέρκυρα ἀρχαία πόλις κτισθεῖσα ὑπὸ τῶν Κορινθίων τῷ 700 π. Χ. πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας καὶ ἔδρα ἀρχιεπισκόπου 18ῆ ἐν τῇ ἱεραρχικῇ τάξει· κειμένη ἐν μέσῳ τῆς Ἀπαραλίας, ὠχυρωμένη δι' ἀκροπόλεως, δύο ἐτέρων φρουρίων κειμένων ἐξωθεν καὶ ἄλλου ὀχυρωτάτου, τριπλᾶς ἔχοντος κανονιοστοιχίας καὶ ἐγειγερμένου ἐπὶ τοῦ νησιδίου Πτυχίας (Βίδο), ἔχει εὐθείας, πλατείας καὶ καθαρὰς ὁδοὺς, μεγαλοπρεπεῖς οἰκοδομὰς, γυμνάσιον, ἱερατικὴν σχολὴν, δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ ἐκπαιδευτήρια, φιλανθρωπικὰ καταστήματα, ἤτοι νοσοκομεῖον, φρενοκομεῖον καὶ σωφρονιστήσιον, ἐφετεῖον καὶ πολλοὺς ναοὺς, ἐν οἷς διαπρέπει ὁ ἔχων τὸ λείψανον τοῦ ἐν ἀγίοις Σπυρίδωνος προστάτου τῆς νήσου. Κἀτ. 17,500 καὶ μετὰ τῶν προαστείων αὐτῆς Μανδουκίου (κἀτ. 4000), Γαρίτσας (κἀτ. 1800), ἀγίου Ρόκου κἀτ. 900) καὶ Ἄνε-

μούλου (κάτ. 800) 25,000. Ὁ λιμὴν αὐτῆς εἶνε εὐρύχωρος καὶ ὑπὸ καλῆς προκυμαίας κεκοσμημένος· πόλις ἐμπορικωτάτη καὶ βιομηχανοῦσα διατηροῦσα ἐπτὰ ἀτμῆρη βιομηχανικὰ καταστήματα.—Ξυναράδες κάτ. 1200 καὶ Ποταμὸς κάτ. 1500.—Γαστοῦρι πρὸς Ν. τῆς Κερκύρας πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας *Μέσης* κάτ. 1200. Πρὸς Δ. τῆς Κερκύρας Σκυπερὸν πρωτ. τῆς ἐπαρχίας *Ὁρους* κάτ. 1700 καὶ Κρασιάδες κάτ. 1200.

ΒΔ τῆς νήσου ὑπάρχουσι τέσσαρα νησίδια ὀνομαζόμενα *Τετράνησα* τούτων τὸ μεγαλύτερον καλεῖται *Ὀθωροί* κάτ. 1000 ἀσχολούμενοι εἰς τὴν ἀλιεῖαν καὶ τὴν θήραν, τὸ δεύτερον *Ἐρικοῦσα*, καὶ τὰ ἄλλα δύο *Μαλθάκη* καὶ *Διάπλο* ἄνευ σταθερῶν κατοίκων.

Ἡ ἐπαρχία *Παξῶν* σύγκειται ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου, τῆς τῶν Ἀντιπάξων καὶ τριῶν ἄλλων νησιδίων, κάτ. 5500.

Ἡ νῆσος *Παξοί* κειμένη ΝΑ τῆς Κερκύρας εἰς ἀπόστασιν 13 χιλιαμ. ἔχει ἕκτασιν $1 \frac{1}{4}$ τετρ. Μ. καὶ κατ. 5000· νῆτος πετρώδης, ἀνυδρος, κατάφυτος ἐξ ἐλαιῶν καὶ παράγουσα ἔλκιον τὸν κύριον πόρον τῶν κατοίκων. Πρωτεύουσα *Γατός* ἐν τῇ Β πλευρᾷ τῆς νήσου, ἔχουσα ἀσφαλέστατον λιμένα καὶ κατ. 500, ἔδρα ἐπάρχου καὶ ἐπισκόπου, ἀριθμωμένου λα' ἐν τῇ ἱεραρχικῇ τάξει. Πρὸς Ν Ἀντίπαξοι μικρὰ νησὶς αἰκουμένη ὑπὸ ὀλίγων ἀλιέων.

Ἡ ἐπαρχία *Λευκάδος* συνισταμένη ἐκ τῆς ὁμωνύμου νήσου, τῆς νήσου *Τάφου* καὶ ἄλλων μικροτέρων ἔχει κατοίκους 21,000.

Ἡ νῆσος *Λευκάς* (ἁγία Μαύρα) κειμένη πρὸς Ν τῶν Παξῶν καὶ ἀντικρὸ τῆς Ἀκαρνανίας ἦν παλαιότατα χερσόνησος καὶ ἐκαλεῖτο *Νήριος*. Ταύτην ἀποκίσαντες οἱ Κορίνθιοι ὑπὸ τὸν Κύψελον διώρυξαν τὸν ἰσθμὸν καὶ ἐποίησαν νῆσον τὴν χερσόνησον· μετενεγκόντες δὲ τὴν *Νήρικον* ἐπὶ τὸν διανοιγέοντα πορθμὸν, μετωνόμασαν *Λευκάδα* ἐκ τοῦ *Λευκάτα*

ἀκρωτηρίου προεκβάλλοντος τῆς νήσου εἰς τὸ πέλαγος, καὶ ὀνομασθέντος οὕτω διὰ τὴν λευκὴν αὐτοῦ χοιρίαν. Τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο, ὅπερ κοινῶς καλεῖται σήμερον Κάβο-Δουκάτο, εἶχε πάλαι ἱερόν τοῦ Ἀπόλλωνος, παρ' ᾧ ἐπήδων εἰς τὴν θάλασσαν οἱ ἐν τῷ ἔρωτι ἀποτυγχάνοντες, ζητοῦντες θεραπείαν. Ἐκ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν ἡ ἐκ Λέσβου ποιήτρια Σαπφῶ ἐρασθεῖσα τοῦ Φάωνος καὶ καταφρονηθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ. Ἐκ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου οἱ Λευκάδιοι κατ' ἔτος ἐν τῇ ἑορτῇ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐκρήμιζον εἰς τὴν θάλασσαν ἓνα τῶν κακούργων. Ἡ Λευκὰς ἐξησφάλισε τὴν αὐτονομίαν αὐτῆς κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἐμφυλίων τῆς Ἑλλάδος σπαραγμῶν, ἃν ἀπώλεσεν ὁμως τῷ 198 π. Χ. ὅτε ὁ Φλαμίνιος ἐξέστράτευσε κατὰ Φιλίππου τοῦ Γ'. Τῷ 1229 ἀπεσπάσθη τῶν Βυζαντινῶν ὑπὸ Νεαπολιτανικῆς τινοῦ οἰκογενείας, ἣτις ἐδυνάστευσεν ἐν αὐτῇ μέχρι τοῦ 1479 ὑπὸ τὴν ἐπικυριαρχίαν τῶν Ἑνετῶν. Οἱ Τοῦρκοι κυριεύσαντες αὐτὴν παρέμειναν ἄχρι τοῦ 1684, ὅτε ἐξεβλήθησαν ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν, μεθ' ἧς ἡ Λευκὰς παρηκολούθησε τὰς τύχας τῶν λοιπῶν Ἰονίων νήσων. Ἡ νῆσος αὕτη εἶνε ἡφαιστειώδης· κωμοπόλεις δὲ καὶ κώμας ἀξιόσημειώτους ἔχει Λευκάδα πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας ἐν τῇ Β παραλίᾳ κάτοικοι 5000, ἔδραν ἐπάρχου καὶ ἀρχιεπισκόπου ἐν τῇ ἱεραρχικῇ τάξει, ἔχουσιν γυμνάσιον καὶ ἄλλα ἐκπαιδευτικὰ καθιδρύματα. Καρυὰν ἐν τῇ Α πλευρᾷ κάτ. 1800. Σφακιώτας πρὸς Β τῆς Καρυᾶς, κάτ. 2000. Ἁγιον Πέτρον πρὸς Ν κάτ. 1000 Σταυρὸν ἐν τῷ μέσῳ τῆς νήσου.

ΝΑ ταύτης Τάφος μικρὰ νησὶς οἰκουμένη σήμερον ὑπὸ 600 ψυχῶν, περὶ τὴν κτηνοτροφίαν ἀσχολουμένων, παλαιάτατα δὲ ὄρμητῆριον πειρατῶν Ταφίων καλουμένων καὶ συγγενῶν τῶν κατεχόντων τὴν Ἀκαρνανίαν Κουρητῶν.

Παρὰ τὴν Τάφον εἰσὶ τὰ νησίδια· Κάλαμος, Κάστρος, Ἄτοκος καὶ Ἀρκοῦδι.

§ 5 Νομός Κεφαλληνίας,

(20 □ Μ. Κατ. 80.000)

Ὁ νομός οὗτος συνιστάμενος ἐκ τῶν νήσων Κεφαλληνίας καὶ Ἰθάκης διαιρεῖται εἰς 4 ἐπαρχίας, ὧν 3 (Κρανταίας, Σάμης καὶ Πύλλης) εἰσὶν ἐπὶ τῆς Κεφαλληνίας καὶ ὁ τέταρτος ἐπὶ τῆς Ἰθάκης καὶ τῶν παρακειμένων αὐτῇ νησιδίων.

Ἡ νῆσος Κεφαλληνία εἶνε ἡ μεγίστη τῶν νήσων τοῦ Ἰονίου πελάγους ἔχουσα ἑκτασὶν 16 τετρ. Μ. καὶ κατ. 70.000 ἀσχολουμένους εἰς τὴν ναυτιλίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν γεωργίαν. Παλαιάτατα ἐκαλεῖτο *Μελέρη* καὶ εἶτα *Σάμη*. Χωρίζεται αὕτη ἀπὸ τῆς πρὸς Α αὐτῆς κειμένης Ἰθάκης διὰ στενοτάτου πορθμοῦ, καὶ ὄρη μὲν ἔχει τὸν Αἶνον (Ἐλατόβουνο) μετὰ τῶν κλάδων αὐτοῦ, οἵτινες φέρουσι διάφορα ἐπιτόπια ὀνόματα, ἀκρωτήρια δὲ πρὸς Β τὸ Πάνορμον (Γυτσακάρδον), ΒΔ τὸ Ἄσσον, πρὸς Ν τὴν Μάκκην καὶ ΝΑ τὸ Κάστρον ἕρσορήσουε ἔχει δύο τὴν Ἐρισσὸν πρὸς Β καὶ τὴν Παλλικὴν ΝΑ. Κόλπουε πρὸς Ν τὸν τοῦ Ἀργοστολίου, πρὸς Α τὸν τῆς Σάμης καὶ πρὸς Β τὸν τοῦ Ἄσσου. Κοιλιάδαε καὶ πεδιάδαε ἔχει εὐφορωτάταε, ἀρδευομένεε ὑπὸ ρυάκων, ἡ γεωργία ὅμωε εἶνε ἡμελημένη καὶ ὁ παρσγόμενοε σῖνοε μόλιε ἀρκεῖ ἐπὶ 4 ἔωε ὁ μῆναε εἰε τροφήν τῶν κατοίκων. Μετὰ περισσοτέραε ὅμωε ἐπιμελείαε ἐπιδιώκεταε ἡ καλλιέργεια τῶν σταφιδαμπέλων, αἵτινεε δίδουειν ἀξιόλογον κέρδοε εἰε τοὺε ἰδιοκτῆταε. Παράγεταε προσέτεε ἐν Κεφαλληνίαε οἶνοε, ἔλαιον, ὀλίγον βαμβάκιον, κηρίον, καὶ ἱαμακτικά τινα φυτά μεγάλωε τιμώμενα. Παλαιάτατα ὑπήγετο εἰε τὸν Ὀδυσεάε, μεθ' οὗ οἱ Κεφαλλῆνεε συνεξεστράτευσαν κατὰ τῆε Τροίαε, εἶτα εἰε τοὺε Θηβαίουε, τοὺε Ἀθηναίουε (ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου), τοὺε Μακεδόναε, καὶ τοὺε Αἰτωλοῦε τῷ 189 π. Χ. ὑπετάγη εἰε τοὺε Ρωμαίουε. Τῷ 1146 μ. Χ. ἀπεσπάσθη

τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ὑπὸ τῶν ἐπιδραμόντων Νορμανδῶν, ἀφ' ὧν ἀφείλον αὐτὴν οἱ Ἕνετοὶ τῷ 1483 καὶ συνήνωσαν μετὰ τοῦ δουκάτου τῆς Κερκύρας. Ἀπὸ τοῦ 1797 ἡ ἱστορία αὐτῆς ταυτίζεται μετὰ τῆς τῶν ἄλλων νήσων τοῦ Ἰονίου πελάγους.

Πόλεις καὶ κῶμαι αὐτῆς ἀξιοσημειώτοί εἰσι· Ἀργοστόλιον (πάλαι Κράνισι) πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας καὶ ἔδρα ἀρχιεπισκόπου ἰ ἐν τῇ ἱεραρχικῇ τάξει ἀριθμουμένου· κεῖται ἐν τῇ δεξιᾷ παραλίᾳ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου χωροῦντος δλόκληρον στόλον· ἔχει 12000 κατ. γυμνάσιον, πρωτοδικεῖον καὶ θέατρον. Πρὸς Α ἐν ταῖς δυτικαῖς ὑπωμαρίαις τοῦ ὄρους Ἄσσου κεῖται ἡ μονὴ τοῦ προστάτου τῆς νήσου ἀγίου Γερασίμου, ἐν ᾗ δικτηρεῖται καὶ τὸ λειψανον αὐτοῦ. Πρὸς Β τοῦ Ἀργοστόλιου Δειλινάτζα κατ. 5000. Πρὸς Δ Ληξούρι ἐπὶ τῆς Παλλικῆς χερσονήσου πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Πάλλης, παρὰ τὴν ἀρχαίαν Πάλλην ἐκτισμένη, ἔχει θέσιν λαμπρὰν καὶ ὑγεινὴν καὶ κατ. 10,000. Γυμνάσιον πρὸς Β παρὰ τῷ ὁμωνύμῳ ἀκρωτηρίῳ. Πρὸς Α Αἰγιαλὸς πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Σάμης κατ. 5000. Ἄσσος εἰς τὸ ΒΔ τῆς νήσου μετὰ φρουρίου ὀχυροῦ κατ. 1000.

Ἡ ἐπαρχία Ἰθάκης συνίσταται ἐκ τῶν νήσων Ἰθάκης καὶ τῶν νησιδίων Καλάμου, Καστοῦ καὶ ἄλλων τινῶν κειμένων ΒΑ τῆς Ἰθάκης.

Ἡ νῆσος Ἰθάκη κειμένη ΒΑ τῆς Κεφαλληνίας ἔχει σχῆμα προμήλου· ὀρθογωνίου, σχιζομένου περὶ τὸ μέσον τῆς Α παραλίας ὑπὸ βιθέως κόλπου, Μώλου ἐπωνομαζομένου, διασποῦντος τὴν νῆσον ταύτην εἰς δύο χερσονήσους, ἠνωμένας διὰ στενωτάτου ἰσθμοῦ. Τὸ ἐμβαδὸν αὐτῆς εἶνε $\frac{1}{2}$ τετρ. Μ. καὶ κατ. 10,000. Ὅρη μὲν ἔχει δύο τὸ Νήριτον (Ἄνωγῆν) καὶ τὸ Νήιον (ἄγιον Στέφανον ἢ Στεφανοβουῖνι). Ἀκρωτηριακὰ δὲ ἀριθμοῦνται ἑννέα· Ἄγιος, Ἰωάννης, Μαρμακιᾶς, Ὁξός, Μαλισσοί, Προφήτης Ἠλίας, Οὐδέτσι, Σαρακίνικον,

Ἅγιος Ἰωάννης καὶ Ἅγιος Ἀνδρέας. Κόλπου, ἔχει τὸν Μῶ-
λον ἐν μέσῳ, τὸν Βαθὺν πρὸς Ν, τὸν Ἀφιάλιν πρὸς Β καὶ
τὸν Φρικίαν ΝΔ. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι τὰ ὄρη αὐτῆς ἐσκιάζον
δάση, ὄμβροι δὲ συνεχεῖς ἐπιπιπτον ἐπ' αὐτῆς καὶ πηγαὶ ὑπῆρ-
χον ἐν αὐτῇ ἀένναοι· σήμερον τὰ ὄρη αὐτῆς εἰσὶ γεγυμνω-
μένα, κατὰ συνέπειαν εἰ ὄμβροι κατέστησαν σπάνιοι, ὡς καὶ
ἡ θρόσος καὶ αἱ πηγαί, αἱ δὲ ράχεις τῶν ὄρων καλύπτον-
ται μόνον ὑπὸ φυτῶν καὶ ἀνθῶν ἐξαίρετων πρὸς βροσκήν
μελισσιῶν, ἡ δὲ γῆ ταῖς εἰς ἐπιτηδειότητη πρὸς αἰγοτροφίαν.
Τὸ ὄρεινόν καὶ ἑφιστιῶδες ἔδαφος αὐτῆς παράγει σήμα-
ρον οἶνον, ἔλαιον καὶ κορινθιακὰς σταφίδας.

Ἐν τῇ ἀρχαιότητι περίφημος ἦν ἡ θυώνυμος τῇ νήσῳ
πρωτεύουσα πόλις ἔδρα τοῦ Ὀδυσσεῶς καὶ τῆς Πηνελόπει,
κειμένη κάτωθι τοῦ ὄρους Νέου (Στεφανοβυῖ). Σήμερον
ἔ ἀπὸ τῆς θέσεως αὐτῆς χιλιμ. εἶνε ἐκτισμένον τὸ Βαθὺ,
πρωτεύουσα τῆς νήσου καὶ τῆς ἐπαρχίας καὶ ἔδρα ἐπισκόπου,
ἀριθμουμένου κα' ἐν τῇ ἱεραρχικῇ τάξει, κατ. 5000, ἔχει
καλὸν λιμένα, ναυπηγεῖον καὶ ναυτικὸν ἀξιόλογον. Ἄλλαι
κῶμαι αὐτῆς εἰσὶν ἡ Ἐξωγὴ ἐν τῇ Β πλευρᾷ κατ. 2000.
Τὸ Παραχώριον ἐν τῇ Α παραλίᾳ κατ. 1500. Τὸ Κιόνιον
κατ. 1300 καὶ πρὸς Β ἡ Ἀνωγὴ κατ. 1000.

Ἐν τῇ ἀρχαιότητι περίφημος ἦν ἡ ἐν αὐτῇ πηγὴ Ἀρέ-
θουσα μέουσα παρὰ τὸν βράχον τοῦ Κόρακος πρὸς Ν τοῦ
Βελιώος· σήμερον ἡ πηγὴ αὕτη καλεῖται Πηγάδα.

Οἱ ἀρχαῖοι αὐτῆς κάτοικοι ἦσαν Ἕλληνες Αἰολεῖ, πρῶτος
δὲ αὐτῆς οἰκιστὴς μυθεύεται Ἴθακος, ὁ υἱὸς τοῦ Ποσειδῶνος
καὶ τῆς Ἀμφιμήλης. Ὁ Λαέρτης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ὀδυσ-
σεὺς ἦσαν ἀπόγονοι τοῦ ἐκ Θορόκου τῆς Ἀττικῆς Κεφάλου,
ὅστις ἐπὶ Ἀμφιτρώωνος τῇ βοηθείᾳ τῶν Θεβαίων ἐγένετο κύ-
ριος τῆς Κεφαλληνίας καὶ τῶν Ἐχινάδων. Κατ' ἀρχὰς αὕτη
ἐδέσποζε τῆς Κεφαλληνίας, εἶτα ὁμοῦς ὑπετάγη εἰς αὐτὴν
καὶ συνεμερίσθη τὰς τύχας αὐτῆς.

Πρὸς Α τῆς Ἰθάκης κείνται νησιδιὰ τινα, ἅτινα οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν Ὀξείας καὶ Ἐχινάδας· σήμερον δὲ ὁ ἐμαῶνται Δραγόνερα καὶ Ὀξειαῖς.

§ 6) Νομὸς Ζακύνθου.

(7 M. Κατ. 45 000)

Ὁ νομὸς τῆς Ζακύνθου συγκείμενος μόνον ἐκ τῆς νήσου ταύτης καὶ ἄλλων τινῶν μικρῶν καὶ ἀκατοικίτων νησιῶν δὲν διαιρεῖται ὡς οἱ ἄλλοι νομοὶ εἰς ἐπαρχίας, ἀλλ' ἀποτελεῖ μίαν καὶ μόνην διαιρουμένην εἰς δέκα ὄγμους.

Ἡ Ζάκυνθος κειμένη πρὸς Ν τῆς Κεφαλληνίας καὶ πρὸς Δ τῆς ἐν τῇ Πελοποννήσῳ Ἠλείας, ὠνομάσθη ἀπὸ Ζακύνθου τοῦ υἱοῦ τοῦ Δαρδάνου, ὅστις ἐκ Ψωφίδος τῆς Ἀρκადίας ἐλθὼν συνώμεισεν αὐτήν, κτίσας ὁμώνυμον αὐτῷ πόλιν καὶ ἀκρόπολιν Ψωφίδα ὠνομασθεῖσαν πρὸς τιμὴν τῆς πατρίδος αὐτοῦ. Ἡ τερπνοτάτη αὕτη νῆσος δικαίως καλεῖται ὑπὸ τῶν Ἰταλῶν τὸ ἄρθρον τῆς Ἀνατολῆς, διότι κατὰ πάσας τοῦ ἔτους τὰς ὥρας, μηδ' αὐτοῦ τοῦ χειμῶνος ἐξαιρουμένου εἶνε τερπνὴ καὶ γελοῦσσα. Δύο εἰδῶν ἐλαΐτι, καὶ ἀμπελώνες παρὰ γόντες τεσσαράκοντα εἶδη σταφυλῶν, μετ' ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων κατακλύπτουσι τὴν νῆσον. Ἡ γῆ αὐτῆς κατὰ τὸ πλεῖστον εἶνε ὄρεινὴ, συνισταμένη ἐκ γύψου, ἀργίλου καὶ ἀμμολίθου. Κυκλοῦται ὑπὸ σειρᾶς ὄρειων ἐκτεινομένων ἀπὸ τῶν Β, τῶν Δ καὶ τῶν ΝΔ μέχρι τοῦ πρὸς Δ καὶ πρὸς Ν αἰγιαλοῦ. Ἀπὸ τῶν ὑπωρειῶν τῶν ὄρειων τούτων, ἅτινα ὠνομάζονται σήμερον (Βραχίωνα) καὶ (Σκοπὸς) ἐκτείνεται εὐφορος, εὐρεῖα καὶ τερπνοτάτη πεδιάς, καλουμένη Νερουλή. Ἀκρωτήρια ἔχει τὸ Σχοινάρι τὸ βορειότατον πάντων καταντικρὺ τοῦ ἐν Πελοποννήσῳ (Χελωνάτα), τὸ Κρῦο Νερὸ ΝΑ τοῦ προηγουμένου τὸν Σκοπὸν ἢ Ἰέρακκ κατὰ τὸ Α

καὶ τὸ (Χέρι) τὸ νοτιώτατον πάντων, ΝΔ τοῦ Σκοποῦ. Εἰς τὰ ΝΔ τῆς νήσου 22 χιλιάμ. μικρὰν τῆς πόλεως Ζακύνθου παρὰ τὸ χωρίον Χέρι κεῖται λιμναὶ ἀναδίδουσαι πιστάσφαλλον.

Πόλεις καὶ κωμοπόλεις αὐτῆς ἀξιοσημειωτοὶ εἰσι: Ζάκυνθος κάτ. 20.000, ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς Α παραλίας ἐπὶ λόφου, οὗ τὴν κορυφὴν κατέχει ἡ ἀκρόπολις Ψωφίς· πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ καὶ τῆς ἐπαρχίας καὶ ἔδρα ἀρχιεπισκόπου· ἐν τῇ ἱεραρχικῇ τάξει ἔχει λαμπρὰς οἰκοδομὰς, εὐρείας ὁδοῦς, ἀξιολόγους ναοὺς, γυμνάσιον, βιβλιοθήκην, λέσχαι, νεσοκομεῖον, ὄρφανοτροφεῖον, γηροκομεῖον, τὸ λειψικρον τοῦ προστάτου τῆς νήσου ἀγίου Διονυσίου, χρηματιστικὴν τράπεζαν, κλπ. Πηγαδάκι ΒΔ κάτ. 4.000, Καταστάρι κάτ. 4.200.

Ἐν τῷ κόλπῳ αὐτῆς Χέρι, κειμένα κατὰ τὰ ΝΑ τῆς νήσου περιέχονται αἱ νησίδες Πελοῦσον καὶ Μαραθορήσι. Ἄλλαι νησίδες περὶ τὴν Ζακύνθον εἰσὶν ὁ Ἅγιος Νικόλαος κάτωθεν τοῦ Σχοιναρίου· τὰ Τριάντα ἐννέα ΝΑ τοῦ ἀκρωτηρίου Κρύου Νεροῦ· Σῶτοι σωρεία νησιδίων ἐν τῷ κόλπῳ Χερσίου· Γιάμι παρὰ τὰ Δ παράλια ἀπέναντι τοῦ λιμένος Βρωμίου καὶ τὸ Στροβάδι ἢ τὰ (Στροφάδια), αἵτινες πάλαι ἐκαλοῦντο Στροφάδει ἢ (Πλωταί) καὶ ἦσαν κρησφύγετα τῶν πειρατῶν καὶ κεῖνται πρὸς Α τῆς Ζακύνθου εἰς ἀπόστασιν 83 χιλιαμέτρων.

ΤΙΜΑΤΑΙ

Γρόσια πέντε (ἀριθ. 5.) Μετρίητιον πρὸς εἴκοσι 20.